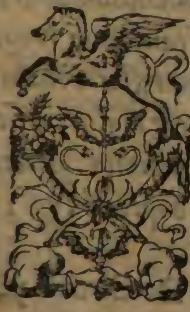
P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROFESſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum libri xx.*

nunc demùm ab authore recogniti & aucti:

AD
CAROLVM LOTHARINGVM
CARDINALEM.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

PARISIIS,
Apud Andream Wechelum, ſub Pegaſo, in
vico Bellouaco: *Anno ſalutis*
1556.

Cum priuilegio Regis.

12 30 6 5

PRIVILEGII SENTENTIA.

CAutum eſt authoritate Regia, ne quis alius præter Andream Wechelum, P. Rami, Regij eloquẽtiæ & philoſophiæ profeſſoris, Animaduerſionum Ariſtotelicarum lib. XX. ad Carolum Lotharingum Cardinalem, ante ſex annos in hoc Francorum regno imprimat, néue alibi impreſſos vendat. Qui ſecùs faxit, libris & multa in ſanctione æſtimata pœnas pendito. Lutetiæ Pariſiorum Idibus Septemb. 1555.

De Courlay.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIÆ ET PHILOSOPHIAE PROFESſoris in Animaduerſiones Ariſtotelicas præfatio,

Ad Carolum Lotharingum Cardinalem.

DIALECTICA noſtra, Mecœnas, tibi gratias habuit, ꝙ tua benignitate atq; clementia priſtinę libertati reddita atq; reſtituta eſſet. Hoc illi beneficium maximũ fuit, quòd cùm

ſic oppreſſa fuiſſet, vt vel omnino interire, vel ſine authoris ſui nomine ingratè viuere cogeretur, per te non ſolùm ſibi iucunditatem vitæ, ſed parēti quoque ſuo debitàm induſtriæ laudem recuperauerit. Quales verò gratias Ariſtotelicæ Animaduerſiones, non dico verbis agere, ſed cogitatione cōplecti poterūt? Dialectica nihil offenderat, quia tamen lucem demonſtrabat, cui contrarias tenebras expelli tam moleſtè homines quidam ferebāt, communi vindicta eſt afflicta. Verū Animaduerſiones, cùm videantur Ariſtoteleę oppreſſionis (quam tibi frater meus Audomarus Talæus in Academia modicè & modeſtè deſcripſit) motus illos excitaſſe: quantò iuſtiore periculi metu

ſunt

ſunt affectæ, tantò ſanè par eſt gratiùs ac lętiùs optatiſsimæ liberationis meminiſſe. Itaque gratias ſeruatori ſuo maximas agunt, profitentúrque non ſolùm ſe tibi vitam, libertatem, dignitatem, ſed omnem futuri temporis expectationem acceptam referre. Etenim Mecœnas optime, quãuis id tibi tam liberali, támque magnifico principi minimum videri certò ſcio: tamẽ cogita quæſo quantum beneficium mihi, quámque amplum vna tua in nos gratia cóplexa videatur. Si me opibus (quibus abundas maximis) cumulaſſes: ſi muneribus & donis (quorum in te magna facultas eſt) auxiſſes & ornaſſes, ea fortaſſe tribuiſſes, quæ priuatim mihi magis commoda, quàm ad communem

 laudem,

laudem, & vtilitatem publicam inſignia viderentur: Verùm cùm honeſtæ profeſsionis (in qua multos annos verſatus eſſem) ereptam libertatem mihi reſtituis, præteriti temporis fructum & ſolatium mihi reſtituis, & interclusám viam ſimul aperis, qua perſequendis inſtitutæ vitæ rationibus talẽtum (quãtumcunque nobis à Deo creditum eſt) exercere tractando, communicare docendo, amplificare quærendo, Deo denique ipſi ac proximo (quorum cauſſâ nati & in hanc lucem editi ſumus) meditata vitæ ſtudia atque officia liberè præſtare valeamus. Quãobrẽ iam licet Muſarũ omnes fontes & montes excitemus, nunquã tamẽ à me nó modò referri, ſed ne cogitari quidẽ gratia par

par vlla poterit: Vt animi tamẽ nec ingrati, nec immemoris, & gratia & memoria tibi perſpecta ſit & cognita, eniti certè atque contẽdere nunquam deſinemus. Itaque Dialectici huius operis (in cuius abſolutione te domino, atque adeo velut architecto, iam non ſtudiosè ſolùm, ſed liberè iucũbimus) πρότασιν paulò antè Dialectica tibi obtulit, ἀνταπόδοσιν Animaduerſiones offerunt. Quas (vt voluntatis conſiliíque noſtri cum gratiis agendis etiam rationem coniungam) nõ ſolùm tibi, cui nuncupantur, ſed vel iis omnibus, qui nobis adhuc aduerſati ſunt, gratiſsimas fore confido: Nam quòd Ariſtotelis authoritatem in Logicis ſtudiis tantoperè mirantur, hoc nos illis aſſentimur,

vt Ariſtotelis legibus ac principiis (de quibus tã magnificè in Demó-ſtratione ab eo pręcipitur) tota Logica, imò quæuis alia doctrina componatur. Quòd magnam iuuentutis exercitationẽ in logicis deſiderant, hoc nos cùm illis cómuni ſtudio tuemur, vt ex omnibus artibus hæc vna præcipuè teneatur & excolatur: Quòd veteres Academiæ leges de certis & temporibus ſtudiorum, & probationum publicis exẽplis arctè retinẽdas exiſtimant, hoc nos vnicè propoſitum & ſingulariter habemus: Quinetiã principiis illis Ariſtoteleis cõtendimus, vt & ad augẽdos iuuenilis induſtrię fructus, & ad minuendas lógi temporis moleſtias, docendæ & exercẽdæ in philoſophia iuuẽtutis compen-

diaria

diaria quædã via publicis Acade-
miæ noſtrę conſiliis, vel potiùs vo-
tis tantoperè expetita, ex Ariſtote-
lis imprimis inſtitutis, & Pontificũ
(à quibus fundata Academia Pari-
ſienſis eſt) legibus reuocetur: vt de-
nique Dialectica ex vſu naturalis
& humanæ rationis tota deſcriba-
tur, deſcriptáque explicandis poë-
tis, oratoribus exponendis, exami-
nãdis philoſophorum omniumq́;
hominũ ſententiis, ſcribẽdo de re-
bus omnibus & dicendo, omni de-
niq; fructu humanitatis exquirẽdo
tractetur & exerceatur. Quod ta-
men inſtitutum quãuis tam ſynce-
rũ atque ſanctũ, nũquam tamen o-
ptabo vt cuiquã tam certa támque
bona ratione à nobis obſeruatum
videatur, vt certius & melius ob-

ſeruari

ſeruari poſſe nihil exiſtimet: Imò verò hanc veniam deprecabor, vt quicquid his Animaduerſionibus tam ſtudioſè támque vehementer ex Ariſtotelis legibus aſſeueratur, P. Rami, id eſt vnius è multis homunculi ſtudium, nō Pythij cuiuſdam Apollinis oraculū eſſe videatur: déque eo nihil potiùs approbetur, quàm iiſdē illis Ariſtotelis principiis examinetur, nequid iis repugnans agamus. Homo ſum, & hominibus pro mea tenuitate prodeſſe cupio: Sed fortaſſe quod cupio, non aſſequor neque præſto. Siquis in recta volūtate lapſus erroris inciderit, mea ſumma voluntate, imò verò deprecatione & obteſtatione corrigetur. Multis maledictis & probris & ſcenicarum fabularū & infa-

infamium libellorum ab hominibus temerè commotis & infenſis agitatus & vexatus ſum: quibus animo non tantùm facili & æquo, ſed libenti iam & grato, omnibus gratias habeo, quòd me ſtimulis ſuis ad inſtitutum meum cùm diligentiùs & laborioſiùs, tum perfectiùs & accuratiùs perſequendum excitarint: Hortor tamen & moneo vt in hac diſputatione remoueāt authoritates collectorum ab Ariſtotele librorū, & Ariſtotelis legibus & principiis plerunque repugnantium: remoueant publicas poteſtates: neque enim hîc de Reipub. ſed de Dialecticæ ſtatu agitur: Deſinãt theatris, bonorum famã traducere: probroſis & præter ſtultam maledicentiam nihil habentibus libris

nomi-

nominatim vexare: cęteráque eiuſmodi philoſophię ſtudiis indigniſſima ſophiſmata cogitare deſinãt. Exemplo patientiæ noſtræ tãdem aliquando moueantur, qui tanta æquitate animi tot indignitates pertulimus, quanta ipſi iniquitate machinati ſunt: quíque hoc vnum vltionis genus perpetuum iurauimus, vt non modò nullas tot fraudum atque calumniarum pœnas repetamus, ſed ne earum quidem authores vlla ſcriptorum noſtrorum litera dignos exiſtimemus: Patientia enim & conſtãtia ad honeſtè vincẽdum, non ſtultorum & ignorantium pœna & infamia mihi opus eſſe duxi: neque enim aduerſatus eſt hîc adhuc nobis quiſquam, qui vel pictam veræ Dialecticæ

ctice vmbram agnoſceret. Hanc igitur veniam ſi nobis homines dederint, vt Dialecticam Ariſtotelis, dialectico Ariſtotelearum legũ iudicio diſceptandam & conſtituendam arbitrẽtur, ô me fortunatum! ô me felicem!

-Neq; enim leuia aut ludicra petuntur
Præmia-:

ſed de arte, omnium (meo quidem iudicio) præſtantiſſima certatur, vt vis humanę mentis, id eſt boni bonorum, quæ à Deo hominibus dari vnquam potuerunt, maximi: vt vis inquã, tam diuini boni pro ſua natura ac dignitate doceatur et exerceatur.

-Ecquis fuit alter,
Deſcripſit radio totum qui gentibus orbem?

ait

ait paſtor ille Virgilianus: At ego multò iuſtiùs,

-Ecquis fuit alter,

qui nó totum terræ cœlíue orbem, cuius centrum certo puncto comprehenditur, extremum finito ſpatio concluditur: ſed tantum potiùs mentis orbem, cuius medius locus immenſa cogitandi inueniẽdíque ſolertia dilatatur: ambitus infinita iudicandi collocandíque prudentia propagatur:

-Ecquis (inquam) *fuit alter,*
Deſcripſit radio tantum qui gentibus orbem?

Nec enim vereor, quanuis ea res tanta ſit, quin obſcuriſſimis tenebris clariſſimam lucem, miſerando abuſui præſtantem vſum & admirabilem præponẽdum eſſe, vel aduerſariæ

uerſariæ ſententiæ animis ſic affectis perſuadeam. Atque vt ſpero, omnes qui iſta legent, rem tam facilem, tam iuſtam, tam laudabilem vel vltrò largientur, ac nos æquitate iſta vincere potiùs optabunt. Quamobrem Mecœnas, Rami tui fructus tua nó ſolùm bonitate ſeruatos, ſed gratiâ & liberalitate excultos & vberiores grãdioréſque facτos percipito. Vale. Lutetiæ, è Prelleo noſtro 1556. Idibus Maij.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Pag. 5. lin. 4. ancipitem 9. 12. quem (tametſi 15. reliquit) 24. 19. indices 25. 13 pro (mica) l. (gutta) 34. 29. Scalenum, 35. quæ 35. 14. Dialecticæ: 40. 5. Logicæ finem, eſſe 67. 13. obſcuratam? 70. 22. Categorema: 83. 37. tanquam 113. 38. generaliſſimum, 116. 22. mathematicæ 124. 32. verè 125. 8. ſine 152. 4. conſilium 153. 25. libri Logici: 161. 6. enim 162. 27. omnes 180. 11. hæc 183. 4. quid ſit, quod 198. 29. non eſſe 206. 4. pro (ſingularium) l. (immediatarum,) 273. 18. deinde 276. 7. percepta 278. 32. eſt, aut 282. 17. inſcribitur) 286. 9. componi neceſſe eſt, 289. 13. Secundi 321. 11. aut 325. 16. vera 327. 24. hunc 31. de.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PRO-*feſſoris, Animaduerſionum Ariſto-telicarum liber primus*,

DE PHILOSOPHIS LOGICIS,

AD
Carolum Lotharingum Cardinalem.

DE DIALECTICAE artis veritate ac vtilitate, in Dialectica dictũ eſt: de Dialecticorum inuentis & decretis dicamus, & doceamus quemadmodum omnes eorum catholicas artis huius regulas comprehendimus, omnibúſq; probata methodo collocauimus: cauſſam denique tam multorum à nobis omiſſorum, ſuis locis afferamus. Quæ diſputatio tam multas nobis turbas excitauit, vt non immeritò numen hîc inuocandum ſit. Ergo vt rectè atque ex ordine progrediamur, Deũ Opt. Max. ducem authorémque propitium conſiliis noſtris precemur: diuina ſiquidem ope, multò magis res honeſtę atque laudabiles, quàm ratione conſilióque hominũ

geruntur. Abs te igitur,

——O qui res hominúmque, Deúmque,

Aeternis regis imperiis, & fulmine terres, pacem ac veniam peto, precórque vt nos in hac contétione à vero rectóque aberrare non ſinas, ſed huius tantæ diſciplinæ proprium ac naturale lumen, ad decus & laudem immenſæ bonitatis ac magnitudinis tuæ (qui vt optimus & maximus es, ſic meritò appellaris) deditis tibi mentibus atque animis oſtendas. Nunc quoniam debita inſtituto noſtro vota fecimus, ad rem veniamus: Viginti libris iſtã quęſtionem complectemur, quorum primus, logicorum philoſophorum hiſtoriam habebit: ſecũdus, primorum Logicæ principiorum aſſertionem: reliqui deinceps ſingulis Organi libris octodecim reſpondebunt. De logicis itaque philoſophis primùm dicemus, vnde variarum partium varios inuẽtores agnoſcemus: vt ſi magna quædam & ampla nobis hæreditas cernenda ſit, parentum à quibus relicta ſit, nomina libenter audiamus, tabulas cupidè legamus. Ergo cùm logicæ artis hæreditas tanta támque copioſa nobis adeunda ſit, eorum parentum, à quibus deſcripta poſteris eſt, nomina, ſtudia, inſtrumenta, monimenta cognoſcamus: exploremus verum ſit, néćne, quod Ariſtoteles de ſe nobis perſuadere voluit, cùm ſe primum Logicæ inuentorem prædicauit: ait enim in peroratione Organi logici, ante ſe, Rhetorica multa documenta extitiſſe: huius operis non hoc quidem fuiſſe, illud autem non fuiſſe, ſed omnino nihil fuiſſe. Ergo de logicis philoſophis dicamus ea, quæ è Platonis & Ariſtotelis libris, éque philoſophorum ipſorum apud Laërtium vitis, & è Galeni libris comperimus. Philoſophi quidem omnes Logici fuerunt, nec enim ſine Logica homines, nedum philoſophi eſſent: ſed Logica illa naturalis eſſe tantùm potuit, de artificioſis nunc etiam Logicis dicere inſtituimus, quíque de hac arte aliquid præceperint. Omnium certè antiquiſsimus Logicus Prometheus, artificioſæ methodi author & inuentor in Philebo Platonis

nis traditur, cùm Socrates docet omnes homines naturâ logicos eſſe, ſed naturalem hunc humanæ rationis ardorem temerarium eſſe, niſi conſilio regatur. Nulla verò (ait Socrates) via pulchrior eſt, nec eſſe poteſt, ea, cuius amator ſemper fui: at frequenter effugiens, me ſolum & ſolicitum deſtituit. Pro. Quænam eſt? exponatur modò. So. Quam declarare quidem facillimum eſt, adhibere autem & vſurpare, difficillimum: Omnia enim quæcunque artificioſè compoſita vnquam reperta ſunt, hac vtique reperta ſunt via: Conſidera autem quam dico. Pro. Dic tantùm. So. Donum profectò Deorum, vt mihi quidem videtur, ad homines alicunde ex Diis per Prometheum, vnà cum quodam igne clariſsimo delatum: Ac priſci quidem nobis excellentiores, & ad Deos propius accedētes, hoc nobis oraculum tradiderūt. Hæc de Prometheo Socrates, & multò pluribus verbis, quibus Prometheum logicæ methodi inuentorem facit. Prometheus verò poſt diluuium, hominem igne illo cœleſti formauit, vt Poëtæ tradunt, eūque

Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum:

vt logica methodus iam primis illis temporibus inuēta ſit, indéque ſit eius antiquitas nota. Nec alienum ſit credere, de logicis artibus, à primis illis parentibus aliquid præceptum eſſe, quos apud Ioſephum legimus, de Mathematicis diſciplinis accuratè philoſophatos eſſe. Ergo hanc logicę doctrinæ partem longè omnium principem Ariſtoteles nequaquam ſibi verè attribuet. Neque iam hîc probabit ante ſe nihil omnino de Logica præceptum fuiſſe. Logicorum verò, quorum certior hiſtoria ſit, ætates paulò faciliùs deinceps per genera philoſophorum & Italicorum & Ionicorum proſequemur. Ergo in vtroque genere, quæ logicæ artis ſtudia viguerint, attendamus. Pythagoras circa ſexageſimā Olympiadem, Italicæ philoſophiæ princeps, mathematicas, phyſicas, medicas artes docuiſſe quidem dicitur, logicas (quod legiſſe meminerim) docuiſſe nō dicitur: magnúmque eiuſce rei indicium eſt, de logicis artibus

ab eo nil eſſe inſtitutum, quòd quinquennij ſilentium diſcipulis ſuis imperarit, & ex omnibus Logicæ argumentis, vnicum illud expers artis tantum apud eius diſcipulos valuerit, ἀυτὸς ἔφη, ipſe dixit: Ipſe verò, Pythagoras erat. Teſtimonij tamen & authoritatis argumentum, in Pythagorea ſchola tantoperè celebratum inde meminerimus. Atque huius ſectæ philoſophi Logicas artes perleuiter attigerunt. Xenophanes à Parmeniſco & Oreſtade Pythagoreis videtur informatus eſſe. Huius logicum nil inuenio: niſi fortè illud putes, quòd dixerit acatalepta, incomprehenſibilia eſſe omnia: vnde fortaſsis Pyrrhoneorum & nouorum Academicorum error emanarit. Heraclitus, Xenophanis auditor, quãuis ſibi iuueni nil cognitum, ſeni nil ignotum fuiſſe diceret, tamen videtur eandem acatalepſiam comprobaſſe, cùm diceret, Opinio, ſacer eſt morbus, & aſpectus fallitur. Eius tamen dictum logicum illud eſt celebre: Multiplex notitia mentem non docet: Significans (opinor) nõ librorum pręceptis & regulis, ſed multò magis vſu & exercitatione ſapientiam in quaque arte comparari. Quod veriſsimum eſt, & à Socrate valdè comprobatum. Eiuſdem familiæ fuit Empedocles, Pythagoræ nempe diſcipulus, qui Rhetoricam inuenit, vt Ariſtoteles ait in Sophiſta. Atqui Rhetorica & inuentio & diſpoſitio, quid aliud eſt quàm Logica? Hic etiam philoſophus Gorgiam Rhetorem, multorum poſtea & philoſophorum & oratorum doctorem formauit. Quare nomine Rhetoricæ, logica ars ab his tractata eſt. Epicharmus, Pythagoræ auditor, commentaria reliquit, in quibus non ſolùm res phyſicas & medicas attingit, ſed etiam γνωμολογεῖ. vbi fortaſsis logicum aliquid fuit. Parmenides, Xenophanis ac Diochetę Pythagorei auditor, logicum iudicium tum veritatis, tum etiam opinionis, carmine ſuo pereleganter attigit:

Oportet verò te omnia cognoſcere,
Partim quidem veritatis ſuaſu facilis accuratam ſententiam,

Partim

Partim mortalium opiniones: quarum non iam fides vera.

Deinde iudicium opinione fieri prohibet, ex accurata veritate fieri admonet:

Ne te Deus anticipem viam iuxta hanc cogat,
Vt iudices inconſiderato oculo, & reſonante auditu,
Et lingua, ſed ratione perpendas ambiguum argumentum.

Atque hunc poetam, Logicæ etiam philoſophiæ magiſtrum fuiſſe, argumento eſt Platonis logicus dialogus, nomine Parmenidis inſcriptus, cuius tota diſputatio ad logicam artem attinet. Quinetiam de Pythagoreis, Archytas exiſtimatur à nonnullis Categoriarum author fuiſſe, quę hodie ad Ariſtotelem authorem referuntur: & certè Ariſtoteles de Archytea philoſophia commentarium conſcripſit. Atque hæc Logica Pythagoreorum fuit, de quibus Ariſtoteles decimo tertio primę Philoſophiæ ſic ait: Pythagorei priùs de paucis quibuſdam, quorum definitiones ad numeros accommodabant: vt, quid eſt Occaſio, aut iuſtitia, aut Nuptiæ. Quo loco ſignificat Ariſtoteles Pythagoreā Logicam, aut nullam omnino, aut perexiguam fuiſſe. Sed Ariſtotelis ambitio ſuſpecta ſit, Logicam ſibi vendicantis, cùm tamen adhuc à veteribus illis, Rhetoricæ nomine quādam Logicam propoſitam, & ſeparatim de iudicio, déque methodo præcepta poſita videamus. Interroga igitur vetuſtatem illam, ſi potes, an Ariſtoteles primus Logicam inuenerit & abſoluerit: valdè ac vehementer reclamabit, cùm tot & inuentionis & diſpoſitionis artes poſteris reliquerit. Sequuntur Ionici Logici: Zeno Eleates, Parmenidis auditor (opinor quia vel ad veterum artes tantùm adiecit, aut eas diſperſas in vnum corpus redegit) logicæ artis apud Laërtium octauo & nono libris, teſte Ariſtotele, inuentor efficitur. Ac quamuis Zenonis monumenta omnia perierint, tamen eius veritatis licet à Platone quiddam agnoſcere, apud quem Parmenides ſignificat Socratem in dialecticis à Zenone fuiſſe inſtitutum: Sic verò Parmenides cum Socrate loquitur: Præclara verò ac diuina, mihi crede, cupiditas

viſa eſt, quę te ſic ad diſſerendum & ratiocinandum raperet. Collige verò teipſum, ac diligentiùs, dum iuuenis es, exerce in hac facultate, quæ videtur inutilis eſſe, & à pleriſque loquacitas futilis & garrulitas appellatur: alioqui veritatem non aſſequêre. So. Quis igitur eſt exercitationis huius modus, ô Parmenides? Par. Quem tu de Zenone audiuiſti: Hæc Parmenides: quibus intelligimus in logicis Zenonẽ Socratis magiſtrum fuiſſe. Zenonis verò logica, Platonis dialogis multa continentur: vt in Parmenide, rei qua de agitur, ortum, motum, accidẽtia, interitum: id eſt, cauſſas, quibus res generatur, & effecta, & adiunctas accidentias, & oppoſita, quibus res corrumpitur & interit. Item comparatorum genera, ſimile, diſſimile, maius, minus, par: Item de genere & ſpecie atque ideis plurima ibidem diſputatio eſt: vt in Sophiſta & Politico, de genere rurſus & ſpecie, toto item & parte, itémque de diuidendi & definiendi ratione & lege: his enim duobus dialogis Socrates à Zenone logicis diuidendi & definiendi legibus informatur. Ergo Platonis tres dialogi demonſtrant, Socrati Zenonem logicæ philoſophiæ doctorem fuiſſe: neque tamen omnia, quamuis diſcipulo, decreta ſua probauiſſe: Socrates enim Zenonis ſententiam de ideis minimè probauit, vt ex eodem Parmenide deprehẽdi poteſt: quod Galenus de placitis Hippocratis & Platonis annotauit: Plato, inquit, inutilem philoſophiæ contemplationem Socrati non attribuit, ſed aliis, vt phyſicam contemplationem Timæo, quemadmodum etiam extra fines egredientem Dialecticam ad Parmenidem, & ſocium eius Zenonem. Ergo Zeno logicas artes ita docuit: nec Zenoni, tot annis ante Ariſtotelem philoſopho perſuadeat Ariſtoteles, Ariſtotelem primum artis logicę inuẽtorem & doctorem fuiſſe. Quin ambitionem ſuam in iſto philoſopho Ariſtoteles mirabiliter arguit: Zeno (ait in Sophiſta) primus logicas artes reperit: Ego (ait in Organo) primus reperi, nec ante me, huius artis quicquam fuit. Hanc igitur

tur ἀντίφασιν conſiderato. Democritus anno maior, quàm Socrates fuit, è cuius libris tametſi nihil ad Logicam Laërtius referat, tamen qui videantur ad Logicam referri poſſe, quidam ſunt, ſi tituli tamen non fallunt: De Logicis regula, 1. 2. 3. Cauſſæ, De dictionibus vel vocibus, vt etiam ſcholæ iam noſtrę loquuntur, onomaſticum: item de verbis, qualis in Porphyrio & Ariſtotelis Categoriis, & Interpretatione, materia tractari videtur: De figuris ſic Ariſtoteles in Philoſophiæ primo & octauo libris ait rerum omniũ efficientes cauſſas, à Democrito factas eſſe, figuram, ordinem, ſitum: Ad iudicium ſpectantia quædam: vbi potuit eſſe de propoſitionis, ſyllogiſmi, methodi regula quippiam: De imagine ſeu prænotione: Rerũ cauſſæ planæ. Qualis doctrina quædam eſt in poſterioribus Analyticis Ariſtotelis. Ariſtoteles autem primo de partibus Animalium ſcribit (cùm agit de cauſſis rerum naturalium, materia & forma, atque ex iis definitione conſtituta) veteres talem in rebus phyſicis definitionem neſciſſe: Cauſſa verò fuit (ait) quamobrem veteres ad hunc modum non peruenerint, quia quid eſt, & definitionis eſſentiam explicare non poterant: Ac Democritus primus attigit non veluti rem phyſicæ contemplationi neceſſariam, ſed tanquã ab ipſa re traheretur. Idem ferè rurſus in Philoſophia lib. 13. cap. 4. ab Ariſtotele de Democrito dicitur: E Phyſicis paululùm Democritus attigit, ac definiuit calidum & frigidum. Sic ab Ariſtotele Democriti Logica extenuatur, vt Democritus Ariſtoteli diſſerere quidem, ſed ſine arte videatur. Democriti diſcipulus Protagoras, qui σοφία dictus eſt, Rhetoricam (quæ nihil aliud ferè quàm Logica tũ fuit) ſummâ nominis gloriâ exercuit: & elenchticam doctrinam præcipuè exercuit, ſententiam omittens, ad nomen diſſeruit, & præſens contentionum genus, quod ſpecie quadam probetur, inſtituit: Primus ad theſes argumenta demonſtrauit, & quod contradici non poſſet, diſceptauit: & ſcripſit artem Elenchorum & Contradictionum, duobus libris. Ergo Pro-

tagoras eam Logicæ partem,quæ ab Ariſtotele traditur in Elenchis, aperuit. Logicæ artis nomine magnum Protagoram fuiſſe declarat in Philoſophia Ariſtoteles, qui contra eum tam multa diſſeruit:imò verò Platonis etiam dialogus Protagoras inſcriptus, eius Elenchos valdè nobis oſtendit. Quapropter neque Protagoræ videbitur Ariſtoteles primus & ſolus logicæ artis author fuiſſe. Hippocrates medicus horum ætate paulò inferior,& inuentionis, & diſpoſitionis partes attigit: ſimilitudinem & diſſimilitudinem commendauit: vitia diuiſionis in veteribus (vt Galenus ait) ſtudioſè reprehendit:imò verò effectorum, adiunctorum, vnà cum methodica & artificioſa diſpoſitionis forma, locũ comprehendit. Quæ cùm à Socrate in Phædro, medici & oratoris inducta collatio eſſet, producuntur: Itaque (inquit Socrates) quid tandem præcipiat Hippocrates, & vera ratio,conſidera. An verò de quauis natura ita conſiderãdum eſt? Primùm quidem ſimpléxne an multiplex ſit illud,de quo cupies artem vel diſcere,vel alios docere:deinde ſi ſimplex fuerit,vis ipſius eſt inſpicienda,& quid in quaque re per eum facere, aut quid illi contrà accidere ſoleat. Si verò multas ſpecies habeat, his partibus enumeratis,quod in vna notum ſit, hoc idem in ſingulis notandum eſt:quid ipſa faciat, quid illi aliunde rurſus accidat. Phæ. Videtur ô Socrates. Socr. Abſque his autem,diſputatio cæci videatur eſſe progreſſio: nec tamẽ cæco vel ſurdo,qui arte in re quauis progreditur,comparandus eſt. Ergo hæc de Hippocratis Logica Socrates: methodus verò rurſus eadem ab Hippocrate non minùs perſpicuè ponitur, cùm iubet Hippocrates ex ſimili ſimile dignoſci: vtrùm ſimilia an diſſimilia ſint ab initio, à maximis & facillimis, ab vſquequaque omnino notis, quæ videre & audire liceat: quæ etiam viſu & naribus & lingua & mente noſſe liceat,quibus cognoſcimus, omnibúſque cognoſcere liceat. Hæc Hippocratis oratio pulcherrimam logicæ diſpoſitionis partem iterum proponit,de qua in

poſterioribus

poſterioribus Analyticis copioſiùs & vberiùs diſſeremus. Nec Hippocrati facilè perſuadeat Ariſtoteles, ipſum logicæ artis ignarum fuiſſe, ſéque primum hîc aliquid intellexiſſe. Videmus adhuc quæ ſint à veteribus obſeruata Logicæ documenta, de inuentione, iudicio propoſitionis in veritate & opinione: de ſyllogiſmi etiam fortaſſe iudicio, vt ἐπικριτικὰ Democriti fuere: de methodo certè & elenchis: vt iam ſine pudore & rubore iactari non poſſit, ante Ariſtotelem de logicis artibus omnino nil animaduerſum, nil cognitũ fuiſſe. Sed veteres vniuerſos vnus Socrates non tantùm ethica, ſed hac logica philoſophia lõgiſſimè ſuperauit: qui tametſi magiſter in ſchola nunquam fuit, nunquam artis cuiuſquam profeſſor ac doctor videri voluit, imò literam nullam ſcriptam reliquit: è diſcipulorum tamen, atque imprimis Platonis ſermonibus, ſatis conſtat omnium philoſophorum ſuperiorum nõ ſolùm naturâ, ſed arte & vſu λογικώτατον fuiſſe. Galenus initio hiſtoriæ philoſophicæ, Socratem facere videtur non ſolùm ethicæ inuentorem, ſed etiam Logicæ perfectorem, cùm ait: Dialecticam facultatem, qua ducuntur homines, perfectè animaduertit: Etenim Zenoniæ Logicæ documenta omnia non ſolùm tenuit, ſed inutilia ab vtilibus diſcreuit: vanámque de ideis altercationem, vt Parmenides Platonis author eſt, iam tum iuuenis refutauit. A ſe ipſo autem quàm multa logicæ artis adiumenta deprompſerit, è Platonis dialogis potes intelligere: Etenim Dialectica definitur in his, facultas diſſerendi: tréſque eius partes, ſicut omnium artium, ponũtur, natura, ars, exercitatio: artíſque partes, naturæ & exercitationis communes, inuentio diſpoſitióque diuidũtur. Inuentionis partium nulla ferè non attingitur, de cauſſis, effectis, ſubiectis, adiunctis, oppoſitis, comparatis, nomine, diuiſione, definitione, teſtimoniis: Iudicij verò in propoſitione, tum ſcientia, tum opinio, quàm ſæpe ab eo proponitur? methodus quàm ſæpe, quàm magnificè ab eo tractatur? Ergo hæc artis: vſum verò logicæ

artis

artis quis vnquam maiorem habuit? quis diſputationis inſtitutæ vel geneſim, vel analyſim pleniùs adhibuit? quis Logicæ tũ virtutes, tum vitia in propoſitis exemplis acutiùs deprehendit? Quàm mirabiliter verò Logicæ vſum non ſolùm in ſingularibus rebus,& in artiũ omnium non ſolùm conſtitutione, ſed ad authorem Deum recognoſcendum, conuerſione docuit? Ariſtoteles Philoſophię libro decimo tertio, Socrati logicas laudes duas maximas attribuit, definiendi & diuidendi: Iis enim locis duobus, ſi ſpectes vſum, cæteri ferè loci continentur. Atque hoc loco Ariſtoteles ambitionem ſuam valdè prodit: nihil omnino de Logica dictum ante ſe gloriatur:& tamen alibi confitetur à Socrate logicam doctrinam & inductionis & definitionis eſſe traditam. Ergo Socrati, ergo Platoni magiſtris, à quibus hanc ipſe artem didicit, nunquam Ariſtoteles perſuaſerit ſe primum logicæ artis inuentorem fuiſſe. Deinceps ſectæ variæ exortæ ſunt, Socratémque philoſophi præcipuè quinque, logicis artibus celebres ſunt conſecuti, Anaxarchus, Ariſtippus, Euclides, Antiſthenes, Plato. Anaxarcho ſatis conſtat logicam Socraticæ inſcientiæ ſcientiam non placuiſſe, cùm diceret, ne ſe id ipſum ſcire, quòd nil ſciret. Socrates vna exceptione ſe nihil ſcire profitebatur: Anaxarchus etiam hanc exceptionem ſuſtulit, ſéque in rebus agendis, probabilitatis ſpecie duci, non certa ſcientia moueri dixit. Anaxarchum Pyrrho Elienſis audiuit, & hanc ſectam acatalepſiæ & retentionis amplificauit, vnde non curantia & indifferentia rerum omnium ſequebatur: eiúſque ſectatores, aporetici, ſceptici, ephectici, zetetici: quòd dubitarent, conſiderarent, inhiberent, inquirerent, dicti ſunt: quorum proprium, nil affirmando docere, ſed inficiando aut comparando. Atque vt mirabilis eſt hominum natura, cùm logicas artes conuellere velle videantur, ad confirmandum tamen inſtitutum ſuum, id eſt ad omnem ſenſus & intellectus certam perceptionem ſcientiámque: ad iudicium, demonſtrationem, diſciplinam

ſciplinam tollendum: ad omnium, quæ ſentirentur, quæq́ue intelligerentur, incomprehenſibilitatem confirmãdum, logicis & rationum, & teſtimoniorum probationibus vtebantur: Colligebant enim varias cauſſas, atque ex contrariis demonſtrare conabantur perſuadentibus æquales probabilitates, æqualitatémque & contradictionem rationum confirmare rationibus ferè decem: primò, quòd ex iiſdem rebus phantaſiæ differẽtes, propter animalium differentias, inciderent: vt cicutam coturnici alimentum eſſe, homini venenum: ſecundò ex diuerſis naturis hominum, vt Demophon in vmbra calefiebat, in ſole rigebat, alius contrà: tertiò ex differentiis ſenſilium, vt malum, aſpectui pallidum, guſtatui dulce: nec eadem forma pro ſpeculorum varietate, eadem cernitur: quartò ex communi affectione & viciſſitudine, vt ſanitate, morbo, ſomno, vigilia, pueritia, ſenectute: in quibus de re eadẽ ſit aliud atque aliud iudicium: quintò ex legibus & inſtitutis, & ex muſicis perſuaſionibus, & artificioſis decretis, & opinionibus dogmaticis, quibus idem aliis bonũ, aliis malũ videtur: ſextò de permiſtionibus, & cõmunicationibus: vt purpuræ color in ſole, luna, lucerna, varius eſt: ſeptimò ex qualitate poſitionum, vt magna eadem & parua, ſi ſpatio mutentur, apparebunt quadrata, rotunda, plana, tumida: ſic colũbæ collum variatur. octauò ex quantitate, vt vinũ modicum iuuat, multũ nocet: nonò ex inſuetis, vt Sol, quia cernitur quotidie, mirabilis non eſt: admiramur autem minùs excellentia, ſi nunquam viſa fuerint: decimò ex relatorum contentione, vt dextrum, ſiniſtrum: vt pater, filius: ignota verò quæ ad aliquid. Alij modos alios addidere: inexperientię, qua res deducitur in infinitum: ſuppoſitionis, qua principia ſtultè ſupponuntur, cùm poſſint contraria ſupponi. Atque hęc Pyrrhonia Logicæ ad euertendam Logicam ferè momenta ſunt, ad quam multorum excellentium virorum authoritates aggregantur, Homeri primùm, quoniam de rebus iiſdem aliter aliàs ſentit, nec quicquam defini-

tè

tè docet affirmando:deinde ſeptem Sapiētum,quorum illa ſceptica ſunt,

Ne quid nimis. Spōde,propè autē iactura. Tū Archilochi,
Hominibus mens,Glauce Leptine fili,
Eſt mortalibus,qualē Iuppiter in diē mittit. Itē Euripidis:
Quid verò hos miſeros ſapere
Mortales aiunt? nec enim ſcimus:
Faciamus ea certè quæ quis velit. Item Xenophanis:
Atqui igitur planè nullus vir nouit,neque vllus vnquā ſciet.

Zenonis etiam tollentis motū, & Democriti dicentis: Cauſsâ verò nil nouimus,in profundo enim veritas eſt. Et Platonis, verum diis & deorum filiis cōcedentis, probabilitatem tamen perquirentis. Et Euripidis:

Quis verò nouit,an hoc viuere,ſit mori?
Emori autem, viuere cenſetur mortalibus.

Et Empedoclis affirmantis eſſe quædam,quæ neque viſu, neque auditu, neque intellectu percipi poſſent: Poſtremò Heracliti & Hippocratis ſententiæ huc aggregantur. Hæc Pyrrhoniæ Logicæ ſumma fuit,qua ſectatores eius, probabilitatis iudicium ſibi reſeruabant, ſcientiæ tollebant, & vnicè commendabant inhibitionem,quam velut vmbra ſequebatur tranquillitas: qualia ferè de noua Academia dicuntur à Cicerone: Arceſilas enim author Academiæ nouæ,Pyrrhonem imitatus eſſe à Laërtio dicitur. Atque hæc ſecta nil Ariſtoteli debeat in logicis artibus, de quibus tamen tam multa diſſeruit. Ariſtippus, omnéſque Ariſtippi ſectatores Cyrenaïci & Epicurei Logica naturali contenti, Logicā artificioſam videntur contēpſiſſe:tametſi Ariſtippus duodecim de arte logica libros, vt è titulis coniectura eſt,cōſcripſit:de exercitatione libros 6:de diſciplina,1: Interrogans,2. de chriis,3. Hi ſiquidem tituli logicæ artis videntur eſſe:& fortaſſis etiam plures de hac arte ſcripſerat, quàm tituli ſignificent. Et de Cyrenaïcis locus eſt apud Laërtium,quòd Logicam, propter eius vſum ſummum, attingebant. Et Epicurus ſeptem annis natus poſt Platonis obitum, licet verbo logicam artem, vt

inanem affirmaret, attamen reipſa quandam retinebat: Dialecticam aut Logicam, cæterorum philoſophorum more non appellabat, Canonicam dicebat: & libros argumenti logici multos ſcripſit: horum namque tituli ſunt, De ſectis, de iudicio aut principio, aut canon, aut (tanquam diceres) elementarium: de imaginibus, de viſo: Itaque veri iudicium referebat ad ſenſus & anticipationes & affectiones. Epicurei præterea adiecere phantaſticas mentis conceptiones: Itaque etiam menti iudicia tribuebant Epicurei, ſed quæ à ſenſus obſeruationibus & iudiciis eſſent orta, ſecundum & incidentiam & proportionem & ſimilitudinem & compoſitionem, aliquid etiam ratiocinatione conferente. Atque anticipationem dicebant veluti comprehenſionem, aut opinionem rectam, aut cogitationem, aut vniuerſalem intelligentiam inſitam, id eſt memoriam eius, quod frequenter fieret: & ſic docent ex antecedente prolepſi res cognoſci, vt Ariſtoteles docet ex antecedente prænotione. Quæſtionum quoque alias eſſe de rebus, alias circa ſimplicem dictionem verſari: quomodo partitur Ariſtoteles Elenchos. Quare videmus ab his magiſtris, quos tamen cæteri philoſophi tanquam pecudes inſectantur, quãto ſtudio, & quàm multis voluminibus logica philoſophia tractata ſit. Quapropter Ariſtippo, Ariſtippíque ſucceſſoribus Ariſtoteles nequaquam perſuaſerit, ſe logicæ artis inuentorem & authorem ſolum fuiſſe. Euclidis verò, Antiſthenis, Platonis ſcholas cũ ingreſſi fuerimus, in his miranda philoſophiæ logicæ ſtudia cõperiemus, & Ariſtotelis ambitionem magis ac magis admirabimur. Euclides verò Megaricus, totáque eius ſucceſſio & ſecta, Logicam imprimis arripuit, ſed Parmenideã illam Zenoniam, nonnihil ſophiſticam, quam idcirco Socrates non probabat, vt de ideis iam dictum eſt: ideóque ſectatores Euclidis, contentioſi primò ſunt appellati, qui poſteà Dialectici, qui diſputationes interrogatione & reſponſione conficerent: Demonſtrationibus autem inſiſtebat Euclides, non ſecundum ſumptiones,

nes, ſed ſecundum illationes: ſimilitudiniſque probationem tollebat, cùm diceret, aut ex ſimilibus, aut ex diſſimilibus conſtitui: ac ſi conſtaret ex ſimilibus, potiùs res ipſas, quàm rerum ſimilia ſpectanda eſſe: Sin autem ex diſsimilibus, inanem eſſe collationem. Sic Euclides ſophiſtico enthymemate rationem, quamuis illuſtriſſimam & magiſtro Socrati familiariſſimam, reprehendebat: Atque ob hanc ſophiſticam Dialecticam, notatus eſt à Timone, velut ſophiſtę, quòd Megarenſibus rabiem contentionis inuexiſſet. Eius diſcipulus Eubulides, conſimiles Dialecticæ modos reperit, mentientem, latentem, electram, occultum, ſoritem, cornutum, caluum: &conſimili cum doctore nota, procax & petulans appellatus eſt: Fuit enim diſputator acer, & Demoſthenem oratorem formauit: ſed ab Ariſtotele diſſenſit, eiúſque multa decreta labefactauit. Atque iſti vix Ariſtoteles perſuaſiſſet, logicæ artis Ariſtotelem perfectorem eſſe. Eubulides, Alexinum diſcipulum contentioſiſſimum, ſucceſſorem reliquit. In eadem ſecta fuit Diodorus, primúſque occultum & cornutum diſputationis genus inueniſſe exiſtimatur. Hic apud Ptolemæum Soterem cùm dialecticam quæſtionem à Stilpone obiectam diſſoluere non poſſet, appellatus eſt κρόνος, fatuus: detractis κ & ρ, velut ὄνος, aſinus: Quo ſcommate offenſus, de ea quæſtione librum conſcripſit, & eo mœrore mortem obiit. Ex eadem ſchola fuit Clinomachus Thurius, qui primus de axiomatis & categorematis ſcripſit. Stilpo Megarenſis, Zenonis Stoicorum principis magiſter, philoſophus eiuſdem familiæ, quin Euclidis ipſius auditor fuit: tantúmque rationis inuentione cæteris præſtitit, vt tota penè Gręcia Megaram ad eum audiendum confluxerit: grauis in contentionibus: tollebat ſpecies. Menedemus Platonis atque etiam Stilponis auditor, eius ſcholæ poſtremus, tollebat axiomata negantia, affirmantia autem cõſtituebat: atque ex iis ſimplicia amplectebatur, compoſita tollebat. Heraclides tamen ſcribit

bit Dialecticam contempſiſſe: in diſputationibus autem ita pugnax erat & fortis, vt liuor in oculis exprimeretur. Atque huiuſmodi Logica Euclidea, de categorematis, axiomatis, ſophiſmatis, à Socratis Logica iam paululùm, vt apparet, degenerauit, & ad ſophiſticam nonnihil inclinauit: fortis tamen ac robuſta fuit, multóque magis Logicam, vt apparet, quàm Sophiſticã tenuit. Quapropter quis putet Euclidem & Euclidis æmulos, Dialecticæ artis inuentionem & abſolutionem Ariſtoteli conceſſuros? cùm eos non ſolùm huius artis ſtudio, ſed etiam nomine ita delectatos videamus, vt Dialectici non ſolùm eſſe, ſed appellari voluerint? Tertia Antiſthenis ſchola ſequitur, in cuius doctrina & ſucceſsione longè maiora huius artis ſtudia viguerint: Hæc certè ſchola licet durior, vt primò Cynica, deinde Stoica fuerit, logicíſque & phyſicis artibus ſpretis ſolam ethicam excoluiſſe à nonnullis dicatur, attamen Antiſthenes ipſe, vtriuſque ſectæ primus author, Dialecticam valdè celebrauit, ad eámque ex eius libris referri (ſi quid è titulorum coniectura poſſumus aſſequi) videatur veritas de diſſerendo: item de diſputatione: quibus libris videtur Logica tota comprehenſa eſſe: Ad inuentionem verò referri videntur, de fide ſeu probatione: item (quaſi diceres) contradictorius: item de contradicendo, 1, 2, 3: item de interrogando: rurſus de interrogatione & reſponſione. Ad iudicium propoſitionum potiùs attineant, de dictione & characteribus: de diſciplina aut nominibus, 1, 2, 3, 4, 5: de opinione & ſcientia, 1, 2, 3, 4: de ediſcendo problemata: de expoſitoribus. Ad elenchos magis attineãt; de Sophiſtis aut phyſiognomonicus: de nominũ vſu, aut contentioſus: opiniones aut contentioſus. An igitur Ariſtoteli logicas artes ſibi vendicanti, tot artium logicarum magiſter & doctor Antiſthenes, & tot annis ſuperior conceſſerit? Diogenes eius ſucceſſor, licet nullus eius de Logica liber à Laërtio nominetur, attamen quàm ſtudioſus eius, fuerit,

fuerit, contentiones illæ cum Platone declarant. Platone ſiquidem de ideis diſſerente, & nominante menſalitatem (vt ita dicam) & cyathitatem: Equidem (inquit) ô Plato, menſam & cyathum video: menſalitatẽ verò & cyathitatem nequaquã video. Rectè (inquit Plato) oculos enim, quibus menſa cyathúſque conſpicitur, habes: mentem verò, qua menſalitas & cyathitas videtur, non habes. Sic Diogenes, Platonis ideas cauillatus eſt, ſed paulò acerbiorem cauillum à Platone retulit. Platone rurſus definiente, Homo, eſt animal bipes, implume: Cùm placeret ea definitio, nudatum & deplumem gallum in eius ſcholam iniecit, & ait, Hic Platonis eſt homo. Atque hæc de Cynicis tantula comperimus. Stoici verò è Cynicis orti logicas artes accuratiùs excoluerũt, primúſque ſectæ huius inuentor Zeno diligenter cum Philone Dialectico ſeſe exercebat: ac cùm aliquando Dialecticus ei ſeptem de ratione diuidendi, dialecticas ſpecies demonſtraſſet, interrogaſſe dicitur, quanti cuperet eas vendere: centum reſpondenti, ducenta dedit. Ac de libris eius ad Logicam videntur ſpectare, De diſciplina Græcanica, de ſignis, vniuerſalia, de toto, de dictionibus: nominum enim & verborum doctrinam etiã in Logicam veteres incluſerunt, vt apparet ex Ariſtotelis Interpretatione: artificioſæ ſolutionis & reprehenſionis, libri duo. Cleanthes, Zenonis diſcipulus logicos libros plures conſcripſit, quàm magiſter: Libri ſiquidem minimùm ſexdecim feruntur: E libris eius namque videntur ij logicum argumentum tractaſſe, de Dialectica, de Categorematis, de ratione, tres: de iudicando, de modis, id eſt ſyllogiſmorum figuris, ſic enim Stoici loquebantur: de inſtitutione, de opinione, de ſcientia, de propriis, de ambiguis, de arte, quomodo philoſophi philoſophari debeant, de chriis, de exercitationibus, duo. Sphæreus, Cleanthis auditor fuit, ex cuius libris ad Logicam referri videntur, de arte dialectica lib. 2: de Categorematis, de ratione, de fortuna: hæc enim in cauſſis etiam numeratur: de affectionibus, ſic enim interdum

ab

ab Ariſtotele vocantur accidentia: de iis, quibus contradicitur, 3: de ſimilibus, de difinitionibus, de opinione, de exercitationibus, de Heracliti quinque exercitationibus, de ambiguitatibus, de Erethriacis philoſophis, id eſt Pyrrhoniis: Sed omnium non modò Stoicorum, verumetiam logicorũ omnino magiſtrorum πολυγραφώτατος Chryſippus Cleanthis ſucceſſor fuit: Libros enim 371 logicos, vt Laërtius affirmat, ac præterea multos conſcripſit: tantúmque ob hanc artem in Græcia nomen habuit, vt plerique dicerent, deos, ſi dialectica vti vellent, non alia, quàm Chryſippea vſuros eſſe: Sed tam multiplici ſcripturæ, valdè & iudicium & memoria defuit: temerè enim quicquid incidit, accumulauit, totáque volumina plerumque teſtimoniis compleuit: vt ſi quis aliena detraxiſſet, vacuos Chryſippi libros reliquiſſet & memoria tam fluxa fuit, vt eadem de re, oblitus quid antea ſcripſiſſet, ſæpiùs idem ſcriberet. Tituli verò logicorum Chryſippi voluminum, alij totam Logicam comprehendunt, alij partes: Ad totam pertinent Logica & philoſophi conſyderationum: de Dialectica, 4: ars Dialectica, 1: de his quæ in Dialectica ſunt, nominibus, 1: de Rhetorica, 4: prima ars rationum & modorum, 5: ad rationes & modos, conſtructiones, 1. Ad inuentionem potiùs ſpectant, quæ ſequuntur: De continuis problematis, 1: de numeratis quæſtionibus, 39: Logici loci theſes: Logici loci de rationibus, 3: de ratione, 2: Logici loci qui circa res: de elementis rationis, 1: de elementis rationis, & eorum quæ dicuntur, 5: de Categorematis, 10: de Categorematis, 4: de iis quæ dicuntur: falſò inſcriptæ rationes incidentes ad medietatem, 3: de incidentibus rationibus, 1: ad id, quod de conſequentibus eſt, 1: de eo, quod ad alia dicitur, 1: de contrariis, 2: de contrariis, 1: de iis quæ ſecundum priuationem dicuntur, 2: aduerſus exiſtimantes & falſa & vera eſſe, 1: de ſimilitudinibus, 2: de ſimilibus, 3: diuiſiones, 1: de diuiſionibus, 1: de ſpeciebus & generibus, 2: probabilia aduerſus diuiſiones & genera & ſpecies: ad-

uerſus eos qui non diuidunt, 2: aduerſus contradicta iis, quæ de ſectione infinitorum, 3: demonſtratio, quòd non oporteat diuidere infinita, 1: de definitionibus, 7: etymologicorum, 5: Logici loci circa dictiones & eandem rationem conſtructio prima: de etymologicis, 7: definitionum dialecticarum, 6: definitionum mediatarum, 2: probabilia ad definitiones, 2: de his, quæ non rectè definitionibus contradicuntur, 7. Ad propoſitionis iudicium videntur hæc ſpectare: De cogitationibus, 2: de conſtructione eorum quæ dicuntur, 4: de conſtructione & elementis eorum quæ dicuntur, 3: de eo, quomodo ſingula dicimus & cogitamus, 1: falſò inſcripta de expoſitionibus, 1: de axiomatis, 1: de expoſitionibus, 1: de dictionibus, 5: dictio, 1: ad id, quod eſt de ſignificationibus, 1: de rectis & obliquis, 1: de caſibus, 1: de copulis, 1: de appellatiuis, 2: de negante, 2: de enuntiatis, 3: de gentilibus enuntiatis, 6: de coniuncto, 1, 2: de non compoſitis propoſitionibus, 1: Logica connexa: connexorum probabilium, 4: de reciprocis orationibus & coniunctis, 1: comparatio modificatarum propoſitionum, 1: de enuntiatis definitis ſecundum ſubiectum, 1: de orationibus ex infinito & finito, 2: rationes hypotheticæ in leges, 1: rationes hypotheticæ pręceptorum, 2: de hypotheſibus, 3: rationes hypotheticæ ad rudimentum, 2: de vero diſtincto, 4: de perfectis axiomatis, 2: de reſponſione, 4: epitome de reſponſionibus, 1: interrogationis, 2: de interrogatione & reſpõſione epitome, 1: de interrogationibus, 2: de reſponſione, 4: de præceptis, 2: de comprehenſione, & ſcientia & inſcientia, 4: de primis & indemonſtrabilibus ſyllogiſmis: Quòd approbent veteres Dialecticam cum demõſtrationibus, 2: de arte & non arte, 4: de communibus rationibus ſecundum conſtitutas ex hoc artes & virtutes: de opinatione, 3: demonſtratio, quòd non ſit opinaturus ſapiens, 1: probabiles ſumptiones, 3: de poſſibilibus, 4: ad ea, quibus contradicitur, quòd eadem ratio & ſyllogiſtico & non ſyllogiſtico diſponatur modo, 2: de

co

eo, quòd ordinetur eadem ratio in pluribus modis, 1: de eo, quod eſt propter tria è conuerſo, 1: de eo, quòd ſyllogiſtica partim cuiuſdam cũ alio, partim cum aliis, 1: de concludentibus rationibus, 1: modificatæ quæſtiones, 1: aduerſus id, quod ſcripſit Philo de modis, 1: aduerſus ea, quæ de rationibus & modis, 1: de modorum conſtitutione, 2: eorum quæ ad rudimentum modorũ, 3: de concluſionibus, 1: de ſyllogiſmorum elementis, 1. Ad elenchos & exercitationem iſta referenda ſunt: De vſu rationis: de ſimulatione, 2: de ſophiſmatis, 2: de fallacibus argumentis, 2: de ratione ad paruum, 2: de iis, quæ Dialecticis obiiciuntur, 3: aduerſus Arceſilæ paruam artem, 1: ſolutio ſecundum veteres, 1: de conſuetudine, 7: orationes præter conſuetudinem, 1: contra conſuetudinem, 6: de eo, quòd quædam ſunt falſa, 1: de falſi ſolutione, 3: de rudimento ad mẽtientem: de mentiente, 6: rationes mentientes ad rudimentum, 1: aduerſus eos, qui partitione diſſoluũt falſam rationem, 2: aduerſus affirmãtes, ſumptiones habere falſam mẽtientem rationẽ, 1: de vtidis ratione, 1: de vtide, 8: de occulto, 1: de combuſto, 2: de ſolœciſmũ facientibus rationibus, 1: de præceptis ad ſolœciſmos, 1: rationes negantes ad exercitationem, 1: ſolutio hypotheticorũ: ſolutio hypotheticorũ, 3: ſolutio hypotheticorũ, 2: falſò inſcripta aduerſus Amenij diſiunctiuas rationes, 1: de tropicis ambiguitatibus, 1: de inæqualitate dictionũ, 4: de connexa tropica ambiguitate iſagogica, 5: epitome ambiguitatum, 1: de ambiguitatibus, 4: connexa ad inſtitutionem ambiguitatum, 2: de cõtrouerſis dialecticis rationibus, 5: de ſoritarum rationibus ad voces, 5: rationes ſyllogiſticæ ſecundum ſolutionem in indemonſtrabilibus, 1: de iis, quæ circa falſas figuras ſyllogiſmorum, 5: ad ea, quæ obiiciuntur ſyllogiſmorum ſolutionibus, 3: de ſolutione ſyllogiſmorum, 1. Vnde ſatis conſtat Logicæ vtráque partem, Topicam & Analyticam, à Stoicis tractatam fuiſſe: nec eſſe verum, quod ait Cicero, Stoicos iudicandi partem diligenter eſſe perſecutos, de inuen-

tione verò,ne ſuſpicatos quidẽ eſſe. Quare cùm videamus in Antiſthenis ſchola, atque eius ſucceſſione, trecẽta ſeptuaginta volumina minimùm conſcripta fuiſſe, an etiam prædicare audebimus, & primum & vnicum logicæ artis authorẽ Ariſtotelem fuiſſe? Supereſt è propoſitis Socratis auditoribus, Plato, Platoniſque ſchola atque ſucceſſio:qualis autem, quantúſque Logicus Plato fuerit, cùm de Socrate diximus,vnà dictũ eſt: neque Logica Platonis tantùm 4 dialogis, Politico, Cratylo, Parmenide,Sophiſta continetur,vt videtur Laërtius dicere,ſed omnibus ferè aſpergitur. E Platonis ſchola ſectæ duę factę ſunt,Academicorum & Peripateticorum: In Academia, Speuſippus Platonis nepos, annos octo docuit,déque libris eius,qui potuerint logicas artes habuiſſe,ſunt, De philoſophia, 1: philoſophus, 1: Dialogi circa negotium ſimilium, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10: diuiſiones & ad ſimilia argumenta: de generũ & ſpecierũ exemplis:diſpoſitiones commentationum:artium examen, 1: artificiale, 11. Speuſippi libros Ariſtoteles emit duobus talentis, vt Phauorinus author eſt. Speuſippo igitur nunquam perſuaſiſſet Ariſtoteles, Ariſtotelem primum logicæ artis doctorem fuiſſe, cùm hac in arte, Speuſippi diſcipulus Ariſtoteles potiùs fuiſſet, & ex eius emptis libris ſuos libros contexuiſſet. Condiſcipulo Speuſippo Xenocrates in Academia ſucceſſit,annóſque viginti quinque pręfuit,& de libris eius, qui logici videantur fuiſſe, nongenti atque etiam plures ita numerantur, De philoſophia, 1: de ſapientia, 6: negotij, quod ad differendum attinet, libri 15, 30, 20, 700, 30: poſtea libri 15, & poſtea alij libri 16: Quæſtionum libri 20, 30, 3: de accidentibus, 1: de contrario, 1, 2: contrariorum, 1: diuiſiones, 8: de generibus & ſpeciebus, 1: de ſpeciebus, 1: de ideis, 1: de vno, 1: de fato, 1: de infinito, 1: de ſcientia, 1: de ſcientia, 1: de arte, 1: de diſcipulis, 1, 2: de iis quæ ſunt circa mentem 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: eorum quæ circa mentem, alij libri 2:de falſo, 1:de diſciplinis logicis,quæ ſunt circa dictionem,lib.9: ſolutiones

tiones 1, 2: ſolutio eorum, quæ circa rationes, 1, 10. In quibus, quod ſuſpicari poſſumus è titulis, de locis inuẽtionis, de methodo faciendarum artium, de ſophiſmatis actum eſt. Neque Xenocrati condiſcipulo perſuaſiſſet Ariſtoteles, Ariſtotelem logicæ artis inuẽtorem fuiſſe, déque arte logica omnino nihil ante Ariſtotelem ſcriptum fuiſſe, cùm hic philoſophus omnes philoſophos, ſi voluminum multitudinem ſpectes, logicis artibus longiſſimè ſuperarit: cúmque Ariſtoteles huic philoſopho ſuperſtes fuerit, déque eius philoſophia librum conſcripſerit. Polemo in Academia Xenocratis ſucceſſor, artẽ logicam videtur aſpernatus eſſe, cùm diceret, nos in rebus potiùs exerceri oportere, quàm in dialecticis præceptis velut harmonicum artificiolum ebibere ac meditari: ne, dum altercatione famam quærimus, affectione nobis ipſis repugnemus. Crates & Crantor logicæ artis nullum monimentum, quod Laërtius notet, reliquerũt. Arceſilas mediam Academiam inſtituit, primúſque in vtramque partem diſſeruit, Platonicúmque diſſerendi, interrogando reſpondendóque, modum contentioſiùs exercuit: ingenioſus & copioſus, vt Theophraſtus aiebat: Nullum librum ſcripſit, Platonem maximè, deinde Pyrrhonem imitatus eſt: tum Diodorum ſibi propoſuit.. Erat autem in reperiendis argumentis & enuntiatis & probationibus acutiſſimus. Bion Boryſthenites ſecutus eſt, verſutus, & Sophiſta varius: Eius logicum ſcriptum nullũ memoratur. Lacydes Arceſilæ, Academiæq́; nouæ ſucceſſit: Lacydiúmque ei ab Attalo ędificatũ: Telecli & Euandro ſcholam tradidit: quibus ſucceſſit Hegeſinus, à quo Carneades, qui Stoicorum libros ſtudioſè lectitauit, eíſque modeſtè contradixit, diceréque conſueuit, Niſi Chryſippus eſſet, non eſſem ego. Athenienſes oratores ad eum audiendum conueniebant: vehementer erat terribilis, & in quæſtionibus pugnax: Nihil vnquã oppugnauit, ait Cicero, quod non expugnarit. Atque hic tantus Logicus, logicę artis gratiam non Ariſtoteli, ſed Chryſippo retulit: nihil tamen ſcripſit, ſed Clitoma-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

chus diſcipulus philoſophiam eius, literis mandauit. Clitomachi diſcipulus Philo, magiſter Ciceronis fuit. Atque hæc de Logicis Academicis. Secta Platonicæ ſcholæ altera eſt in Peripateticis, in quibus artes logicæ mirificè excultæ & celebratæ ſunt: Atque imprimis in Ariſtotele, huius ſectæ principe, defunctíſque Speuſippo & Xenocrati paululũ ſuperſtite, vt è libris Ariſtotelis apparet, in quibus Speuſippus & Xenocrates appellantur & citantur: In cuius monimentis, quod è titulis diuinare vtcumque liceat, libri logici videntur fuiſſe centum & triginta minimùm, partim totam artem nomine Rhetoricæ & Dialecticæ, partim etiam partes cõplexi: artis Theodecticæ, 5: rudimenta, 1: de conſultatione, 1: artis Rhetoricæ, 1, 2: de Rhetorica, Gryllus, 1: de philoſophia, 1, 2, 3: epicherematum, 1, 2: quæſtiones epicherematicæ quinque & viginti: de problematis, 1: definitiones antecedentium Topica, 1,2,3,4,5,6,7: Topicum ad definitiones, 1, 2: quæ ſunt ante locos, 1: enthymematum diuiſiones, 1: enthymemata rhetorica: commentaria epicherematici, 3: Categoriarum, 1: de eligibili & accidente, 1: de meliore, 1: accidentia, 1: de eo, quod cui accidit aut acciderit, 1: de propriis, 1: de contrariis, 1: diuiſiones ſeptendecim: diuiſibile, 1: diuiſibilium, 1: de Idea, 1: de ſpeciebus & generibus, 1: parabolæ, 1: definitiones tredecim: de Interpretatione, 1: de dictione, 1, 2: propoſitiones, 1: interrogationis & reſponſionis, 1, 2: de ſcientia, 1: doctrinæ, 1: de ſcientiis, 1: de elementis, 1, 2, 3: de principio, 1: ars, 1: alia ars, 1, 2: artium collectio 1, 2: de diſciplina, 1: methodicum, 1: methodica, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: collectionis 1, 2, 3: ſyllogiſmi, 1: ſyllogiſticon & definitiones, 1: ſyllogiſmorum, 1, 2: priorũ Analyticorum, 1,2,3,4,5,6,7,8,9: Analyticorum poſteriorum magnorum, 1, 2: Sophiſta, 1: diuiſiones ſophiſticæ, 4: ſolutiones contentioſæ, 4: de contentioſis, 1, 2: propoſitiones contentioſæ, 4: inſtantia, 1: de iis quæ quot modis dicuntur, aut ſecũdum propoſitum, 11. Tot Ariſtotelis volumina de logicis artibus

tibus fuerunt, ſi tamen è titulis coniectura noſtra vera eſt: vel etiam fortaſſe multò plures fuerunt, quàm de titulis ſuſpicamur. Atque hic philoſophus in his ſcriptis, laudabili quidem & omnium præſtantium philoſophorum communi libertate aduerſus veterum ſententias & opiniones liberrimè diſputat: imò verò magnificentia quadam audaci prorſus & admirabili velut indignatur, alios ſibi tam nobilis philoſophiæ authores & doctores anteceſſiſſe. Atque hac indignatione motus, veteres appellat Dialecticæ ignaros, vt in primo Philoſophiæ, cap. 6: & pugilibus inexercitatis & artis expertibus comparat ibidem, cap. 4: tum verò balbutiẽtibus infantibus ſimiles eſſe prædicat ibidem, cap. 7: denique affirmat ante ſe de Logica non hoc vel illud (vt iã propoſui) ſed omnino nihil fuiſſe traditum: neque tamẽ hanc laudem inanibus verbis ſibi tãtùm vendicare ſtuduit, ſed opere & factis affectauit: Nam logicas artes propoſita in vtrãque partem diſcipulis, de rebus omnibus diſſerendi ratione, vehementer exercuit, indéque aurei fluminis laudem, vt credibile eſt, Cicerone iudice meruit. Ariſtotelis diſcipulus, & in Lyceo ſucceſſor Theophraſtus, multa quoque de Logica perſcripſit, & librorum multitudine magiſtrum ſuperauit: tãtùm abſuit, vt perfectam ab Ariſtotele Logicam crediderit: Sunt enim logici libri ab eo ſcripti, qui ſequuntur: De artibus rhetoricis ſpecies duæ, 17: de arte rhetorica, 1: de iudiciariis rationibus, 1: de deliberatione, 1: de ſapientibus, 1: de ſimplicibus quæſtionibus, 1: quæſtiones, 21: quæ ſunt ante locos, 1: Topicorum, 1, 2: reductorum locorum, 1, 2: de enthymematis: argumentorum, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18: de inuentionibus, 1, 2: de differentiis, 1: de accidentibus, 1: de ſignis, 1: de maiore & minore: de ſimilitudinibus, 1: diuiſiones, 1, 2: de ſpeciebus, 1, 2: de exemplo, 1: ad definitiones, 1: definitionum, 1, 2, 3: de inartificialibus probationibus, 1: de iureiurando, 1: de dictione, 1: de affirmatione & negatione, 1: de propoſitione &

expoſitione, 1: de ſententia, 1: propoſitionum primarum, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18: de manifeſtis, 1: de propriis rationibus, 1: de imaginibus, 1: de hiſtoria, 1:de experientia, 1: Qui modi ſciendi, 1: de puerorum inſtitutione, 1:alter diuerſus, 1:Analyticorum epitome, 1: Analyticorum priorum, 1, 2, 3:de iudicio ſyllogiſmorum, 1: quæſtionum collectionis, 1: Problematum collectionis, 1, 2, 3, 4, 5: Rationum collectio, 1: definitiua de dictione ſyllogiſmorum, 1: Analyticorum poſteriorum, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7: de ſophiſmatis, 1, 2:de calumnia,1: de calumnia,1: contentioſorum: contemplationis,quæ circa litigioſas rationes: Inſtantiarum, 1, 2, 3: de falſo & vero, 1. de mentiente, 1, 2, 3: de ſolœciſmis, 1: ſolutiones, 1: de reſolutione ſyllogiſmorum, 1.ſyllogiſmorum ſolutionis, 1. Atque hic diſcipulus magiſtrum multis in locis tam liberè reprehĕdit, quàm Ariſtoteles antè ſuperiores omnes, imprimíſque Platonem magiſtrum reprehenderat. Reprehenſionum iudices ſunt Ariſtotelis interpretes. Nec verò artem logicam ſolúm copioſiùs expoſuit, ſed ſtudioſiùs etiam, quàm magiſter, exercuit: & quam diligentia doctoris auream didicerat, diuinam ipſe meditationum & exercitationum ſuarum ſtudiis effecit. Strato, Theophraſti diſcipulus & ſucceſſor,quamuis phyſicam pręcipuè excoluit,attamen eloquentiſſimus fuit, & logica quædam conſcripſit,ſi tamen,vt ſæpe teſtificor,tituli nos non fallunt:De cauſſis locorum,ſimilitudines:de accidente:de eo quod magis & minùs:de priore & poſteriore: de definitione:de principio, 3 aut 25: inuentionum elenchi, 2: ſolutio ambiguorum. Stratoni Lycon ſucceſſit: qui quòd in dicĕdo ſuauiſſimus eſſet, idcirco γ nomini eius præponebatur, & γλύκων dicebatur: Eloquentiam videlicet ſuorum maiorum hic eſt æmulatus. Phalereus, Theophraſti auditor, diſputator ſubtilis, orator parum vehemens, ſed dulcis tamen, ait Cicero: ſcripſit de fide librum vnum:ſcripſit item de chriis,1: item de Rhetorica, 1,2.Euclides,Platonis auditor primùm,deinde Speu-

ſippi,

ſippi, vir doctus ſcripſit de principio, de nominibus, de imaginibus, contemplatiuũ de coniecturis, de præſcientia, ſolutionum contentioſarum, 1, 2 : de ſpeciebus : ſolutiones, 1 : Rhetorica præcepta. Laërtius affirmat ſuo tempore monimenta eius nominatim de Dialectica lecta eſſe. Adhuc igitur Peripatetica Logica in Ariſtotele aurea, in Theophraſto diuina, in Stratone eloquentiſſima, in Lycone & Phalereo dulciſſima fuit. De Paripateticis philoſophis iam è Laërtio nihil habemus, imò de tam multis logicæ artis Peripateticis monimentis nil habemus, præter Porphyrium, & ſeptendecim libros Ariſtotelis, ſi tamen ſunt Ariſtotelis : Nec enim fluminis illius aurei in tot libris vlla mica cernitur : nec vetus ille ſingulorum librorum & titulus & numerus à Laërtio propoſitus, præſenti titulo numeróque conuenit, vt è comparatione poteſt intelligi : Et è Strabone & Plutarcho ſatis conſtat eos, ſicuti reliquos eiuſdem philoſophi libros, valdè corruptos & deprauatos eſſe. Ariſtoteles (ait Strabo) bibliothecam ſuam Theophraſto dedit, vt etiam ſcholam reliquit : Primus eorũ, quos ſcimus, libros congregauit, Aegyptíque Reges ordinem bibliothecæ docuit. Theophraſtus autem Neleo dedit: Neleus Sceptim cùm tuliſſet, poſteris ſuis, hominibus idiotis dedit, qui libros incluſos & negligenter abiectos tenuerunt. Cùm verò ſenſiſſent Attalicorum Regum (ſub quibus ciuitas erat) ſtudium, libros inquirentium ad bibliothecam Pergami inſtruendam: in foſſa quadã ſub terra occultauerunt: Tandem verò poſteri tineis & ſitu corruptos Ariſtotelis & Theophraſti libros Apelliconi Teio, magno pretio vendiderunt. Erat autem Apellicon magis librorũ cupidus, quàm ſapiẽtiæ ſtudioſus : Itaque cùm vellet corroſos & exeſos emendare, ſcriptura non expleta, exemplaria noua deſcripſit, libróſque vitiis & mẽdis refertos edidit. Accedit verò, vt Peripatetici veteres illi Theophraſtũ ſecuti, cùm libros pręter admodùm paucos, & imprimis exotericos, omnino non haberent, commodè philoſophari nõ poſſent,

ſent, ſed theſes elucubrarent: At poſteris poſteaquam hi libri prodiêre, licuit vberiùs philoſophari, & Ariſtotelem imitari: neceſſe tamen fuit, propter errorum & mendorum multitudinem, multa iis conſentanea dicere: Multa etiam ad id Roma addidit: Nam ſtatim poſt Apelliconis obitum, Sylla, qui ceperat Athenas, Apelliconis bibliothecam cepit. Huc verò delatam tum Tyrannio Grammaticus Ariſtotelis ſtudioſus cùm ſibi bibliothecæ præfectum conciliaſſet, corrupit: tum bibliopolę quidam, librariis & ſcriptoribus malis vſi, nec exẽplaria conferentes, quod etiam in aliis libris, qui venditionis cauſsâ tranſcribuntur, & hîc, & Alexandriæ accidit: Hæc Strabo libro 13: vnde cauſſas corruptorum librorum Ariſtotelis multas videmus. Eadem ferè Plutarchus in Sylla, ſed breuiùs: Sumpſit ſibi (ait de Sylla) Apelliconis Teij bibliothecam, in qua, plurima Ariſtotelis & Theophraſti inerant volumina, tum pleriſque nondum planè cognita. Dicitur verò Tyrannio Grammaticus, cùm eâ Romam delata eſſet, peruertiſſe: à quo Rhodius Andronicus exemplaria cùm facilè nactus eſſet, publicauit: & quæ nunc feruntur, tabulas conſcripſit. Superiores verò Peripatetici, per ſe quidem excellentes etiam philologi videntur fuiſſe: In Ariſtotelis tamen & Theophraſti libris neque multis, neque accuratè verſati: qui propter Nelei Scepſij hæredem, cui Theophraſtus libros ſuos reliquerat, ad rudes & imperitos peruenerunt: Hæc Plutarchus: quibus intelligimus Theophraſti & Nelei hæredes, primos Ariſtotelicæ bibliothecæ corruptores fuiſſe: Secundos, Tyrannionem, Andronicum, & librarios cæteros: Locus vterque & Strabonis & Plutarchi de Tyrannione, à Latinis interpretibus nec intellectus, nec explicatus eſt. Ergo logica Ariſtotelis philoſophia non ab Ariſtotele primùm reperta (vt patuit) ſed potiùs è veterum inuentis collecta, ab Ariſtotelis obitu, id eſt anno tertio Olympiadis 114: vel anno vrbis Romæ 431, vſque ad victorẽ Græciæ Syllam, annum quippe vrbis ſexcenteſimum ſeptuageſimum,

ſimum, latuit annos ducentos quadraginta. Ac cùm ſic mutilata in lucem venit, medici, qui diligẽtia & vſu acceptas plagas curarent, nulli adfuere: Epicurei Canonicam ſuam habebant, aliorum philoſophorum Logicam aſpernabantur: Stoici Chryſippeis logicis inſtructi Peripateticam Logicam nõ requirebant: Academici ſuam tam lautè à Xenocrate pręſertim inſtructam ſequebantur: Peripatetici, vt tum Cratippus fuit, quid egerint, incertum eſt: Adraſtus, Aſpaſius, Alexander primi de Peripateticis (quod compererim) Ariſtotelis Logicam in publicas ſcholas induxerunt, & iuuentuti propoſuerũt. Horum interpretum Galenus meminit, qui ducentis circiter annis poſt publicatam Ariſtotelis philoſophiã floruit. Alexandri Aphrodiſei (quod viderim) non meminit, vt videatur Galenus paulò ſuperior fuiſſe: tametſi librorum quorundam meminit ad Seuerum ſcriptorum, ad quem Aphrodiſeus ſcripſit. Alexandri magiſter Soſigenes fuit. Galenus verò ingenio naturáque felix, ſed inſtitutione non minùs felix fuit, ſi quid ipſi de ſe ſcribenti creditur: Anno ſiquidem ætatis decimo quinto liberales artes iam perceperat, & decimo ſeptimo ad Medicinam ſe contulit, cum eáque philoſophiam coniunctè ad triceſimum quartum ætatis annum tractauit, & publicè docuit. Cùm igitur ſe logicis philoſophorum decretis cognoſcendis dediſſet, animaduertit nõ modò ſectarum cum ſectis aliis in logica theoria diſcordiam, ſed ſingularum inter ſe ſectarum diſſenſionem eſſe: in Peripateticis logicis nonnullam, in Academicis maiorem, in Stoicis maximam. Itaque nulli ſectę ſe pręcipuè addixit, neque Academicus, neque Ariſtotelicus, neque Stoicus, neque Epicureus eſſe voluit, ſed (tanquam diceres) electiuus tantùm, vt è ſingulis eligeret, quæ placerent. Quamobrem cùm logicas ſectas omnes cognouiſſet, ſcripſit de ſuo iudicio, non ex Ariſtotelis arbitrio, de demonſtratione tractatum libris quindecim, aliáque permulta, quæ ait vel in Pacis incendio, vel amicis donata, vel furto ſublata, periiſſe. Sed ad il-

lum

lum quindecim librorum apodicticum tractatum illuſtrandum, 56 libros ſcripſerat, ac fortaſſis longè plures: nam librorum numerus ſæpe definitus non eſt, & pro vnico numeratur à nobis, qui fortaſſis multiplex fuerat: Sic verò ab eo recẽſentur: De neceſſariis ad demonſtrationes, 1: de omiſſione propoſitionum in dictione, 1: de propoſitionibus æquiualentibus, 1: de demonſtrationibus propter quid: de ſyllogiſmorum numero, 1: de exemplo, 2: de inductione, 1: de imagine, 1: de ſimilitudine, 3: de principiis ex hypotheſi, 1: de generis & ſpeciei & ab eorum deriuatorum ſignificatis, ſecundum ſpontaneam vocem, 1: de poſſibili, 1: de multipliciter dictis & ambiguis, 3: de propriis & communibus artium, 1: de rationibus ſeipſas euertentibus, 1: de contingentibus propoſitionibus, 1: de ſyllogiſmis ex miſtis propoſitionibus, 1: quomodo diſcernẽda ſit quæſtio rei à nominis & ſignificationis quæſtione, 1: de Clitomacho & demõſtrationis eius ſolutione: de communi ratione, 2: de optima diſciplina: de Epicteto, 1: de vſu ſyllogiſmorum: de vſu ad ſyllogiſmos: theoremata, 1 & 2: de optima ſecta, 1: de nominum rectitudine, 3: Quòd entium vnũquodque & vnum eſt & multa: quòd ad oppoſita vnum & idẽ ex neceſſitate conſequi ſit impoſſibile, 1: de ſecta apodictica, 1: de Logica ſecunda & contemplatione, 1: Dialogi ad philoſophum, propriè eius quod eſt circa communes notitias: aduerſus eos qui malitioſè nomina accipiunt, 1: de propriis & communibus in artibus: de artium conſtitutione, 3: de ſignificatis ex voce (ſpecies & genus) & de iis, quæ adiuncta ſunt ipſis: epitomæ apodicticæ theoriæ, 1: de iudicio differentium in dogmatis: quòd à prima eſſentia inſeparabilis ſit quantitas, 1: de priore: de per impoſſibile demonſtratione, 1: de iis quæ fiunt gratiâ ipſius, 1: de iis quæ multipliciter dicuntur, 2: de nominis & ſignificatorum quæſtione. Hos libros Galenus nominatim recenſet ſibi cõſcriptos eſſe ad illuſtrationem quindecim librorum de demonſtratione, id eſt de Logica: illo ſiquidem

dem

dem nomine totam Logicam, vt è librorum titulis apparet,comprehẽderat. Atque huc etiam referri poſſunt libri cẽtum & vndecim, quos inter morales libros ſuos retulit,De fine philoſophiæ, 1: de conſuetudine auditores oſtentantium, 1: de prælegentibus clanculùm, 1: de exercitatione in aula Menarchi aduerſus Larchidem & Cyrum, 1: de dialogorum conſuetudine, 1: contra forenſes Rhetores, 1: de publicè dictis, 1: aduerſus adulatores,2: de publicè dictis ſub Pertinace,1. E pertinentibus ad Platonis philoſophiam,De ſecta Platonis,1: de propriis placitis, 3: de Logica theoria ſecundum Platonem: de Platonis & Hippocratis dogmatis. De pertinentibus ad Ariſtotelis philoſophiam: in decem Categorias cùm primò Adraſti & Aſpaſij commentariis cõtẽtus fuiſſet, poſtea quatuor libri ſcripti ſunt: in librum de Interpretatione, 3: in priorem de ſyllogiſmo, 4: in poſteriorem, 4: in priorem de demonſtratione, 6: in poſteriorem, 5: de ſophiſmatis in dictione, 1: item in librum Theophraſti de affirmatione & negatione, 6: in librum,quot modis, 3: in librum de dictione Eüdemi, 3: de demonſtrationibus propter quid, 1: de contingentibus propoſitionibus & ſyllogiſmis, 1: de ſyllogiſmis ex miſtis propoſitionibus, 1. Scripti ſunt etiam in Stoicam philoſophiam libri logici: de logica theoria ſecundum Chryſippum, 3: Chryſippi ſyllogiſticæ primæ lib. 3: ſecundæ, 1: de logica facultate & theoria, 7: de vſu theorematum in ſyllogiſmos,1: Quòd Geometrica analytice ſit præſtantior, quàm Stoicorum, 1: de vſu in ſyllogiſmis, 2. Scripti ſunt etiam in Epicuream ſectam, An philologia ſit vtilis ad philoſophiam moralem,1: de iis qui cum Sophiſtis verſantur, 1: aduerſus eos, qui increpant ſolœciſmum facientes in voce, 6: In quo diſſerebat nullam eruditionis culpam, neminémque reprehendendum ob barbariſmos & ſolœciſmos: tantùm aberat,vt atticiſmum aſſereret:De perſpicuitate & obſcuritate. Et quoniam ad Logicam, Galenus ipſe diſputationem de ſectis retulit,ad eandem referendi ſunt libri, qui

qui ſequuntur: De libris Serapionis contra ſectas, 1: informationes empiricæ: De empiricorum controuerſiis, 5: contra obiecta ad controuerſias empiricorum: ad Theodæ capita commentarij, 3: in libros Heraclidis de empirica ſecta libri 7: de pertinentibus ad methodicos: methodicæ ſectæ, 6. Quamobrem ſcripti ſunt à Galeno de logica arte libri centum octoginta duo, vt pro vno tantùm ſit, cùm numerus definitus non eſt, præter incenſos etiam & donatos & ſurreptos. Ergo cùm tam multos de Logica ſcripſerit libros, non credidit ab Ariſtotele Logicam perfectā eſſe. Atque de logicis philoſophis, qui quidem philoſophi nomē mereantur, vltimus iudicio meo, Galenus fuit: Et quemadmodum (vt inquit ille) *Vltima de ſuperis terras Aſtræa reliquit:* ſic Galenus vltimus è philoſophis logicas ſcholas reliquit: Serui deinceps, non philoſophi fuere: & φιλαριστοτέλεια, non philoſophia: & quidem φιλαριστοτέλεια, Ariſtotelicæ philoſophiæ diſſimillima: Ariſtoteles liberrimus in philoſophia fuerat, contra omnem vetuſtatem, atque adeo doctorem Platonem veri gratiâ liberrimè ſenſerat, logicámque artem non ſolùm conciſis contētionum modis, ſed diſputationibus perpetuis, & in vtramque partem tractatis exercuerat: verùm ab interpretibus libertas veri quærendi & tuendi abiecta eſt, exercitatio vera nulla adhibita: tota res ad ſeniles & inertes, de præceptis creditis, non intellectis, non vſu vllo meditatis & expertis, altercationes traducta eſt: Sic enim verſati ſunt in Ariſtotelis logicis Alexander Aphrodiſeus Soſigenis diſcipulus, Themiſtius, Porphyrius, Plotinus, Iamblichus, Ammonius, Simplicius, Grāmaticus, Herminus, Maximus, Boëthus, Sidonius, Dexippus, Alexander Aegeus, Cornutus, Athenodorus, Syrianus, Euſtratius, Ariſton Achaïcus, Eudoxus, Pſellus, vt ab Ariſtotele Logicam & inuentam & perfectam crederent, de eius vlla parte quærere aut dubitare, nefas putarent, vſum artis prorſus ignorarent: Et ſi quorum conatus liberior fuit, vt Lucij & Nicoſtrati, à reliquis,

quis, veluti ſcelus eſſet melius optare, oppreſſus eſt. Quamobrem cùm Ariſtotelis ambitio tam multis, támque locupletibus & incorruptis teſtimoniis conſtricta teneatur, deſinamus credere ante Ariſtotelem nil omnino de Logica ſcriptum fuiſſe, potiúſque Ariſtotelis Logicam è veterum logicis deductam & collectam iudicemus. Quàm verò rectè collecta ſit, ex Ariſtotelis ipſius certiſſimis principiis ac legibus, de materia ſcientiæ, de forma ſcientiæ, perpendamus.

FINIS LIBRI PRIMI.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber ſecundus,*

DE PRINCIPIIS LOGICIS.

AD Carolum Lotharingum Cardinalem.

PRIMO libro Animaduerſionum, logicæ artis parentes expoſiti ſunt, eorúmque logica ſtudia & volumina deſcripta. Secũdus ſequitur, quo de primis Logicæ initiis eſt agendũ: Quid Logica ſit, quid ei ſubiectum, quæ principes partes: & logicis Ariſtotelis legibus, de materia artis, de forma artis, agendum, vt Logicæ catholica & methodicè diſpoſita præcepta locis omnibus requiramus, contraria tollamus. Quid eſt igitur, vt à capite ordiamur, Dialectica? eſt ars bene diſſerendi: Hi ſiquidem rationis naturalis & humanæ, quam ars imitatur, fines ſunt & termini, quibus definienda ac terminanda eſt: vt quàm latè patet vis illa rationis, tam latè pateat eius definitio.

definitio. Et certè quicquid eſt in Organo logico, ſiue de demõſtratione, ſiue de probabilitate, ſiue de captione, ſiue de principiis, quæ dicuntur in Organo, horum omnium Categorematis Categoriis, Interpretatione, prioribus Analyticis, in vniuerſum hac definitione cõprehẽditur. Sic Ariſtoteles Dialecticam generaliter accipit in Philoſophia quarto capite decimi tertij, cùm ait Pythagoreos paucula definiuiſſe: Dialectica enim facultas, nondum temporibus illis fuerat: Quomodo in Rhetoricis ſecũdo capite primi, Dialecticam doctrinam ſyllogiſmorum bis nominat: Item dialectica, libri ſecundi capitibus viceſimo ſecundo & viceſimo quarto, pro toto Organo logico ſic vſurpat: Sic & Logica generaliter accipitur, & de quocunque, logicum dicitur: de eodem, ratione vti, ait Porphyrius in communione generis & differentiæ, etiam dicitur. Sic διαλέγεσθαι, genus omnis diſputationis efficitur ſecũdo capite primi Elenchorum. Ergo Dialectica, ars ſit bene diſſerendi, ídque præceptum teneatur, quia catholicum: & primo loco ponatur, quia natura primum eſt, & cætera deinceps ſequentia complexum. Quid in Organo de hac definitione? Si partes Organi conſideres, & quid ſit eorum commune, poteris eam definitionem ex Organo deducere, vt Ariſtoteles in Poſterioribus docet, cùm ſpecies noueris, ex earum communione genus definiri poſſe: At nominatim nuſquam adhibita eſt, nedum initio poſita eſt. Quòd ſi quis dicat, Ariſtotelem noluiſſe Dialecticam, generalem artem facere, ſed tres eius ſpecies diuerſas inſtituere, apodicticam, dialecticam, ſophiſticam, eíque propterea vnam communem omnium definitionem proponẽdam non fuiſſe: huic quidem reſpondebo, quod in præfatione primi libri poſui, Ariſtotelis philoſophiam è veterum philoſophorum libris, veluti bibliothecam, eſſe collectam: in qua tamen Ariſtoteleæ voluntatis, Ariſtoteleíque iudicij primæ ſummæque leges ſunt notatæ: qualis artis materia, qualis artis forma eſſe debeat: quibus quæ tot in libris collecta dogmata

congruent, Ariſtotelea, ſi placet, aſſeramus eſſe: quæ repugnabunt, Ariſtotelea negemus eſſe: Imò verò legiſlatorē ipſum, ſi quando à legibus ſuis aberret, imprudēter potiùs exiſtimemus aberrare: aut ſi prudentem ſciētémque id facere ſtatuas, reuocare certè & appellare ne dubitemus: Dialectico modo Iudices de facto Ariſtotelis diſceptamus. Ariſtotelis igitur voluntatem vel authoritatem, niſi veris principiis Ariſtotelis conſentientem & congruentem nullam audiamus: catholicā Ariſtotelis legem de materia artis, è ſecundo, quarto, & deinceps aliquot capitibus primi Poſteriorū vſurpemus: præcepta artis non ſolùm neceſſariò omnino̍que vera, ſed homogenea & eſſentialia, ſed propria ſunto. Itaque cùm in arte & ſcientia, virtutis inſtitutio neceſſaria & homogenea ſit, vitij inſtitutio neque neceſſaria neque homogenea erit: ideóque ſecundo capite primi Poſteriorum iubet Ariſtoteles ſcientiæ principia non ſolùm clariora eſſe & notiora rebus inde deductis, ſed neque aliud credibilius eſſe, neque notius oppoſitis principiorum: Sic capite ſecundo ſexti Topici, definitionem ait eſſe vitioſam, niſi contrarij definitio ſit inde manifeſta. Ergo ſola recti inſtitutio in ſcientia, homogenea eſt, inſtitutio obliqui heterogenea. Sed etiam propria veræ ſciētiæ præcepta ita ſunto, vt generalia generaliter, ſpecialia ſpecialiter doceantur: ſecùs ſophiſtica doctrina eſto. Si quod generale & commune eſt, per plures ſpecies ſeparatim doceatur: vt, Duobus rectis tres angulos pares habere, ſi quis per tres ſpecies ſeparatim, Iſopleurum, Scalnum, Iſoſceles demonſtret, ſophiſticè demonſtrat, & tres improprias demonſtrationes, pro vna propria facit. Hæ ſunt Ariſtotelis leges: Ergo in his legibus ſuis Ariſtoteles appelletur, & de ſuo ipſe facto reſpondeat: Quod commune eſt & generale, ait Ariſtotelea lex, cōmuniter & generaliter eſt docendum: At tota logica doctrina, quàm neceſſaria, homogenea, propria, id eſt catholica ſit, ſiue locos ſpectes inuētionis de cauſſis, factis, ſubiectis, adiunctis, oppoſitis, comparatis, nomine,

mine,diſtributione,definitione,teſtimoniis:ſiue diſpoſitionis & iudicij ſpecies conſideres, in propoſitione, ſyllogiſmo,methodo:Tota inquam, cōmunis & generalis eſt : nec vlla res, quæſtióue eſt, ad quam tractandam & explicandam non poſſit adhiberi: Categoremata,Categoriæ, Interpretatio , Analytica priora , tota generalia ſunt, & communia apodicticæ & Dialecticæ, vt Ariſtoteles exiſtimat:nec ab eo Categoremata,Categoria,Interpretatio,priora Analytica ponuntur alia apodicticæ, alia Dialecticæ: Idque iam Ariſtotelis voluntate factū. Quid porrò?quæ præcepta ſunt Logicę catholica in poſterioribus Analyticis & Topicis ? hæc enim volumina reliqua ſola ſunt, quæ videantur veræ Logicæ: alia apodicticæ propria,alia Dialecticæ prorſus nulla,vt in ipſis libris copioſiſſimè docebo. De cauſſis, factis, ſubiectis, adiunctis, quod ad inuẽtionem attinet, & de methodo, quod eſt diſpoſitionis & iudicij, præcipitur in poſterioribus Analyticis:de iiſdem etiam præcipitur in Topicis. Quamobrem tota vera Logica etiam libris Ariſtotelis comprehẽſa,generalis & communis eſt:generaliter igitur & communiter ſemel tantùm docẽda : Nec alia fuit apodictica , alia dialectica Logica ſeparatim inſtituenda,cùm apodicticæ & Dialecticæ,quę dicitur,ſit vna cõmunis doctrina. Sophiſtica verò Logica,ſi vera Logica duplex eſſet,etiam duplex fieri debuit,alia apodicticæ, alia Dialecticæ contraria. At id ab Ariſtotele ne tentatum quidem eſt , vt Logicam ſophiſticam duplicem faceret,ſicuti fecit veram Logicam duplicem : & huic tamen ſophiſticæ Logicæ , quæ non ſolùm duobus Elenchorum libris , ſed omnibus Organi partibus infinitè repetitur,nullus in Logica ſcientia locus Ariſtotelea τῆς ὁμογενείας lege relinquitur. Rectum enim, index eſt ſui & obliqui.Quare ſophiſtica Logica,logicæ ſciẽtiæ nulla pars eſt: & reliquæ duæ Logicæ, apodictica & Dialectica,vna tantùm eſt catholica ſcientia , & contra leges Ariſtotelis vitioſè bifariam diſſecta. Si tantæ confuſionis cauſſam requiras , vna propoſitionis differentia , quòd

propoſitio alia ſit neceſſaria, alia probabilis, alia captioſa: id eſt, vt Ariſtoteles loquitur, apodictica, dialectica, ſophiſtica, hanc omnem confuſionem peperit. At propoſitionis apodicticæ, dialecticæ, ſophiſticæ vna communis eſt & inuẽtio & diſpoſitio, vna denique & communis Logica: Nullus eſt inuentionis locus, vnde non poſſit & neceſſaria, & probabilis, & captioſa propoſitio inſtitui. Porrò reliquæ pronuntiati differentiæ, affirmatum, negatum, ſimplex, coniunctum, totam ſyllogiſmi & methodi doctrinam communem habet: tota inquam, Logica, quæ catholicè inſtituta fuerit, communis & generalis eſt: quam qui tenebit, neceſſariorum & probabilium pronuntiatorum communem doctrinam tenebit, & inde captioſa & fallacia diiudicabit. At tres ſpeciales artes faciliores erunt, inquies: Imò difficiles & obſcurę, ſophiſticæ denique erunt, inquiet Ariſtoteles: quia per ſpecies docebunt, quod generaliter erat explicandum. Vnus eſt Lutetiæ Sequana, ad multos tamen vſus & varios accommodatus, lauandum, aquandum, vehẽdum, irrigandum, coquendum: Sic vna eſt Logica varij ac multiplicis vſus, in propoſitione neceſſaria, probabili, captioſa: ars tamen vna. Si Grammaticas tres aliquis ineptus nobis inſtituat, vnam ciuilem, alterã agreſtem, tertiam de vitiis ambarum, meritò rideatur à Grammaticis omnibus, qui vnam Grammaticam norunt omniũ hominum locorúmque communẽ, vnde & barbariſmi & ſolœciſmi omnes intelligi poſſint & deprehendi. Itaque facilitatis ſpecies in hac excuſatione valeat, quæ ſanè mirabiles tenebras in Rhetoricis peperit, ſimilitudine etiam magnifica à Cicerone defenſas: Ego autẽ, ait Oratorio ſecundo, ſiquidem nunc planè rudem inſtitui ad dicẽdum velim, his potiùs tradam aſſiduis vno opere eandem incudem, diem noctémque tundentibus, qui omnes tenuiſſimas particulas, atque omnia, minima mãſa, vt aiunt nutrices, infantibus pueris in os inſerãt: Sin ſit is, qui & doctrina mihi liberaliter inſtitutus, & aliquo iam imbutus vſu, & ſatis acri ingenio eſſe videatur,

deatur, illuc eum rapiam, vbi non ſecluſa aliqua aquula teneatur, ſed vnde vniuerſum flumen erumpat: vt illi ſedes & tanquam domicilia omnium argumentorum commōſtret, & ea breuiter illuſtret, verbíſque definiat: Hæc ille magnificè, vt ſolet omnia, ſed parum logicè: Etenim omnia illa, minima ſpecialium artium manſa, & tenuiſſimæ, quæ dicuntur, particulæ, falſa ſimilitudine dicuntur: vbique enim, vel in illis ipſis ſpecialibus artibus, bucceæ cauſſarum, factorum, & reliquorum argumentorum ſunt eędem: Riuuli hîc nulli ſunt: flumen eſt vniuerſum, quod rudi & puero facilè tamen natatur: Grammaticæ ſimilitudo hîc idonea & apta eſt, & à nobis ideo propoſita: aquulæ ſecluſæ hîc nullæ ſunt, nec eſſe quidem omnino poſſunt: cauſſarum, factorum, & reliquorum argumentorum, item propoſitionum, ſyllogiſmorum, methodorum conſideratio & diſtributio cō-munis, alias minutiores ſectiones nullas capit: Grammatica etymologia alia ciuilis, alia agreſtis fingi non poteſt: Denique ſi fieret, catholicum id non eſſet, ſophiſticum eſſet, ait Ariſtoteles. Sed hac de re aduerſus Ciceronem ipſum in Brutinis quæſtionibus, & aduerſus Quintilianum in Rhetoricis diſtinctionibus abūdè diſſerui. Et iam tres Ariſtotelis Logicas, ex Ariſtotelis lege concludo vitioſas & ſophiſticas eſſe, & vnam communem ac generalem communiter tantùm & generaliter exponendam eſſe. Voluit, ais, tres artes ſpeciales facere: At vt ſuis legibus obediret, vnicam & communem velle & facere debuit: Verbo etiam rem turbauit, cùm Dialecticam, vocauit eam probabilitatis artem, ſicuti perſę-pe etiam Logicam: quoties enim in Organo, Logicę aut Dialecticæ verbum vſurpauit (frequenter autem vſurpauit) ad illam probabilitatis artem accommodauit. Sic in poſterioribus Analyticis λογικὰ & λογικὸς συλλογισμὸς dicitur, viceſimo & decimo octauo primi, & λογικὸς λόγος octauo ſecūdi: Sic πρόβλημα λογικὸν in Topicis quinto octaui & primo quinti: Sic logica demonſtratio etiam dicitur decimo capite ſecundi de ortu Animalium: Sic

dialectica propoſitio & dialecticus ſyllogiſmus locis permultis ſpecialiter accipitur. At veteres Logici ante Ariſtotelem, Dialecticam & Logicam cõmuniter vſurparunt, ſicut Ariſtoteles ipſe aliquando: & vtriuſque vocabuli coniugata, λόγος, διαλέγεσθαι λογίζεσθαι, generalem hanc ſignificationem habent. At voluit Ariſtoteles Dialecticę vocabulo ſpecialiter vti: an non ſunt artis & ſectæ cuiuſque propria vocabula? Certè: ſic Zeno verborum nouorum architectus in ſecta Stoica fuiſſe dicitur: nec tamen ideo valdè laudatus: ſed tamen ſunt artium propria vocabula: An non igitur agriculturæ, militiæ, nauticæ vocabula, ex agricolarum, militum, nautarum communi vſu & ſermone ſunt deducenda? Logica porrò & Dialectica, quorum tandem animalium vocabula ſunt? an non λογικῶν καὶ διαλεκτικῶν; id eſt hominũ? An non ſæpe reprehendit Ariſtoteles ſermonem inuſitatum? An non iubet ſecundo capite ſecundi Topici, nominibus ſic res appellandas eſſe, vt vulgus appellat? Cur igitur contra hominum vſum, contra ſuum ipſius decretum, verbis ſignificationes nouas impoſuit? cur voluit denique, quod mihi ne velim, præcipit? Sed de verbo minùs eſſet laborandum, ſi res maneret: at definitio generalis & communis in Organo prætermiſſa eſt: definitio inquam, vel legibus Ariſtotelis catholica: nec dici poteſt ex Ariſtotelis legibus, id leue eſſe, & iccirco neglectam eſſe: Etenim Ariſtoteles de doctrina & vtilitate definitionis non ſolùm ſexto Topico toto pręcipit, ſed Poſteriorum ſecundo, vbi definitionem ita celebrauit & extulit, vt illud tandem decimo ſeptimo capite prædicarit, Itaque ſcientiæ omnes definitione comparantur. Ergo ex Ariſtotele concludo, qui Dialecticæ definitionem neſciat, eum neſcire quid Dialectica ſit: & certè definitionis huius omiſſio, multò maius detrimẽtum ſtudioſis huius artis attulit, quàm vulgo videatur: finem totius artis oſtendit eſſe bene diſſerere, diſputare, ratiocinari, ratione vti: Denique quò præcepta ſtudiáque logica omnia referãtur, ſcopum hunc proponit,

&

& quò Logicæ partes, genera, ſpecies, exercitationes omnes dirigãtur. Hoc igitur totius nauigationis ignorato portu, qualem nauigantibus curſum putamus futurum? Nullus eſt Organi logici liber, in quo non diſſideant interpretes de ſcopo & fine rerum: ea tanta diſſenſio non ob aliam vllam rem accidit, quàm quòd finis vniuerſæ artis non eſſet initio propoſitus. Operæpretiũ ſit ſpectare, quæ inde opinionum commenta nata ſint, de ſcopo & fine non ſolùm ſingulorum librorum, ſed vniuerſorum. Categoremata, dicuntur voces ſimplices eſſe, Categoriæ ad res ſimplices, ſimplicibus verbis ſignificandum pertinere, vnde nomina verbáque ad conficiendas enuntiationes & ſyllogiſmorum cuiuſcumque generis concluſiones aſſumantur, omnium finem demonſtrationem eſſe. Hæc ferè Græcorum & Latinorum omnium interpretum (quorum ſcripta extent) ſententia vna eſt: De cæteris ſuo loco: Nunc de magnifico iſto Logicæ fine dicendum nobis eſt, & cauſſa priùs exponenda eſt, quæ hos interpretes in hanc opinionem induxerit: Deinde Ariſtotelis ſententia, vera demonſtranda eſt. Quid igitur interpretes commouit, vt demonſtrationem, finem eſſe Logicæ dicerent? quis Organi locus? quęnam Ariſtotelis authoritas? initium prioris Analyſeos ab iis ad rem citatur: Primùm dicendum circa quod, & de quo conſideratio eſt, quoniam circa demonſtrationem, & de demonſtratiua ſcientia: Hic locus inquam, hos interpretes commouit, vt interpretarentur, ab Ariſtotele dici, finem logicæ artis, eſſe demõſtrationem. At inquam, id Ariſtoteles non dicit, nec omnino ſentit, ſed proponit ſe dicturum de demonſtratiua ſcientia: an ideo logicè hinc concludes ab Ariſtotele dici, demonſtrationem logicæ artis eſſe finem? At paulò pòſt eandem propoſitionem repetit: Definitis autem his, dico per quæ, & quãdo, & quomodo fiat omnis ſyllogiſmus: poſtea dicendum eſt de demonſtratione, quia ſyllogiſmus magis vniuerſalis eſt: Demonſtratio enim, ſyllogiſmus eſt quidam: ſyllogiſmus autem non

omnis,eſt demonſtratio. Hîc inquam, repetit eandem propoſitionem, imò clariùs etiam proponit ſe de ſyllogiſmo & demonſtratione dicturum: priùs etiam de ſyllogiſmo,quia magis vniuerſalis eſt: an idcirco hinc verè & rectè concludes, Logicæ ſyllogiſmum & demonſtrationem? Proponit Porphyrius ſe dicturum de genere, ſpecie, differentia, proprio, accidente: an idcirco concludes Logicæ finem illic à Porphyrio eſſe definitum? Proponit Categoriarum author quarto libri ſui capite,decem genera,ſubſtantiam,quantitatem, ad aliquid, qualitatem,actionem, paſſionem, vbi, quando,ſitum & habitum eſſe: an ideo concludes ab eo in decem illis generibus,Logicę finem eſſe collocatum?Proponitur in libro de Interpretatione, item in Topicis, qua de re futura doctrina ſit: an ideo concludes, Logicæ finem in propoſitionibus illis,nobis eſſe præmonſtratum? Nõ opinor. Ergo interpretes hi valdè fatua ratione in ſententiam illam adducti ſunt. Sedenim ne ſit nobis ſatis id argumentum,quo inducti ſunt,refellere, opinionem potiùs,quam opinionis argumentum refellamus. Aiunt interpretes,Logicæ finem,eſſe demonſtrationem,& demonſtrationem ita definiunt, vt ſyllogiſmus ſit, propriam affectionem de ſubiecto per ipſius definitionem concludens. Hanc interpretationem falſam eſſe dico: Agè igitur,interpretes hi hoc Logicæ fine Logicam nobis finiant, & ſine rubore dicant, Logicam,eſſe artem demonſtrandi: Sic enim decet artes ſuo fine definiri: Grammaticæ finis eſt rectè loqui: ergo Grammatica,eſt ars rectè loquẽdi.Finis eſt Rhetoricæ, bene dicere:ergo Rhetorica,eſt ars bene dicẽdi.Finis Logicæ eſt demonſtrare:ergo Logica, eſt ars demonſtrandi. Hoc argumentum intelligi & perpendi cupio,& quid ſit finis, vel in Ariſtotelea philoſophia definiri & explicari mihi poſtulo. Docet Ariſtoteles in Phyſicis formam triplici genere cauſſam eſſe,formam,efficientem,finem: forma verò totum format & efficit,non partem: formáque totum, non partem, ad finem componit & accommodat:

Domus

Domus finis, nauis finis, pecudis finis, hominis finis, cuiuſuis denique rei finis, eſt ad quem non pars aliqua domus, nauis, pecudis, hominis, ſed tota & vniuerſa natura eſſentiáque refertur: nec vllius rei finis dici poteſt, ad quem non omnes eius partes ſpectent, tendant, aſpirent: alioquin finis omnium nõ eſſet, ſi alia pars aliò tenderet. At totius Organicæ Logicæ quota pars ad Organicam demonſtrationem propriè refertur? doctrina Categorematum, Categoriarum, Interpretationis, Analyticω̃n priorum, communis efficitur apodicticæ & Topicæ, ad demonſtrationem propriè nil eorum refertur: In Elenchis nil demonſtrationi vendicatur. vnicum argumenti genus eſt in poſterioribus Analyticis, ex cauſſis demonſtrationi propriè attributum: nec tamen totú, ſed quod ſempiternã, primã, neceſſariam cauſſam affectionis de proprio ſubiecto concludẽdæ habeat: At cauſſæ ſunt innumerabiles, & finis & forma & generis omnis efficiens, & materia, quæ tales non ſunt: & in poſterioribus Analyticis multa ſunt communia definitionis, partitionis, demonſtrationis: multa etiam propria definitionis & partitionis, per quas ſine demonſtratione, rerum omnium eſſentia docetur ac diſcitur, cùm Ariſtotelis demonſtratio ſit tantùm affectionum & per ſe accidentium, vt illic præcipitur. Ergo de tota Logica & inuentione & diſpoſitione, nil niſi argumenti vnius, non totus locus, ſed ſpecies: nec ea tota ad demonſtrationem refertur: Et quidem (quod magis admirandum ſit) huius Ariſtotelicæ & ſyllogiſticæ demonſtrationis exemplum adhuc nullum repertum eſt in totis Mathematicis, nedum in cæteris diſciplinis, ad Organicam legem concluſum: vbi argumentum talis cauſſa ſit affectionis propriæ de ſuo ſubiecto, & concluſio in primo primæ figuræ modo confecta: nec omnino eſſe poteſt, vt ſuo loco copioſiùs diſputabo. Tum verò conſiderandum nobis illud eſt, quod veriſſimè dicitur, nullius artis finem ad fortuitum euentum alligari, ſed qui artis poteſtati ſubiiciatur, actu concludi: ſic nauticæ finis, non

non deducere nauim ad portum, quia id ſemper non eſt in poteſtate artis ſitum, ſed rectum clauum tenere & prudenter gubernare: quomodo igitur poterit demonſtratio, Logicæ finis inſtitui? Nam quæſtiones innumerabiles erunt, quæ demonſtrationem Organicam non capient, & Logicus Dialecticúſque circa eas efficiet, quicquid artis viribus poteſt effici, id eſt finem Dialecticæ conſequetur, & tamen non demonſtrabit. Demoſthenes, Cicero, Homerus, Maro, Plato, Theophraſtus, Ariſtoteles, Euclides, tam multa diſputauere, in eorum tamen libris, eiuſmodi demonſtratio nulla eſt: an idcirco Dialecticæ aut Logicæ finem non ſunt aſſecuti? an idcirco dialecticis & logicis facultatibus bene nuſquam ſunt vſi? an ad horum interpretum opinionem, Ariſtoteles Logicus nunquam fuit? Logicæ finem nunquam attigit? an denique Logicus vnquam nemo fuit, nemo vnquam erit? cùm demonſtratio eiuſmodi ſyllogiſtica eſſe nulla poſſit? Quare non eſt Logicæ aut Dialecticæ finis, demonſtratio. An demonſtrationem ideo Logicæ finem faciunt interpretes, quia cæteris diſputationibus longè antecellit? At ſi fuerit illud maximè verum, non erit certè conſequens, quod hinc efficitur, neque conſentaneum: Etenim an ſimilibus veſtigiis concludere licebit, Demoſtheni & Ciceroni, ſi pronuntiationem, primam eloquentiæ partem & principem iudicent, eloquentiæ finem, eſſe bene pronuntiare, quod vnius partis eſt: non autem bene dicere, quod eſt vniuerſæ artis? Quamobrem non rectè interpretes, Logicæ finem in demonſtratione ſtatuunt: nec eorum interpretatio vera eſt, imò verò, quod ſecundum poſui, Ariſtoteli falſò impoſita. Etenim nullúſne locus in Organo, qui ſi non nominatim & apertè, ſaltem vtcumque finem Logicæ artis exprimat? imò verò vnus eſt conſideranti & diligenter attendenti non valdè occultus. Prioris Analyſeos primo libro tres logicæ facultatis vniuerſæ partes fiunt, inuentio medij, compoſitio & collocatio ſyllogiſmi, poſtremò analyſis vtriuſque: in quorum

rum actione,finis Logicę ab Ariſtotele collocatur:Nam ſi compoſitionem ſyllogiſmorum conſideremus , ait,& inueniendi habeamus facultatem , tum verò compoſitos ſyllogiſmos retexamus in expoſitas figuras , finem habuerit hypotheſis ab initio propoſita : Inueneris igitur argumenta, quibus quæſtionem velis probare , ſyllogiſmo concluſeris & analyſi iudicaueris , propoſitæ artis finem adeptus eris,ait hic Ariſtoteles : tres ſunt hi ſpeciales fines,inuenire argumentum,inuentum diſponere, inuentionis diſpoſitioníſque examen facere : vno generali comprehendas,id erit bene diſſerere, bene ratiocinari. Ergo Ariſtoteles ſua oratione, ſententia, authoritate, verum Logicæ artis finem nobis oſtendit : & interpretes,artis quam interpretantur, ignaros eſſe coarguit. Alter etiam ſecundo capite primi Topici de fine locus fuerat animaduertendus : Habebimus autem finaliter (vt ſic dicam) id eſt perfectè & abſolutè diſciplinam , quando ſimiliter habebimus ac in Rhetorica & Medicina, & huiuſmodi facultatibus:id autem eſt,quoad eius fieri poterit , quæ ſtatuimus efficere : Nec enim in omni cauſſa orator perſuadebit , nec medicus ſanabit:ſed ſi nihil omiſerit eorum,quæ fieri potuerint,præclarè ſcientia inſtructum fuiſſe dicemus : Hic locus de fine artium manifeſtiſſimus eſt : Non ſemper orator perſuadebit,inquit,nec medicus ſanabit , orator tamen ac medicus fuerit , artíſque ſuæ finem adeptus ſit , ſi in orando,ſi in medẽdo,nihil Rhetoricæ,nihil Medicæ artis omiſerit. Sic Logicus , qui inuentionis & diſpoſitionis artibus orator ille eſt (quem nominat Ariſtoteles) propoſitum problema non cuiuis ſemper probabit : ſi tamen nullum genus argumenti , nullam ſpeciem propoſitionis,argumentationis aut methodi : ſi nihil,quod reș tulerit, artis omiſerit,finem Logicę conſecutus erit: Ergo hæc Ariſtoteles de fine artis . Quintilianus lib. 2. cap.17.eadem ferè , quæ hic Ariſtoteles , ſic interpretatur : Aiunt etiam omnes artes habere finem aliquem propoſitum,ad quem tendant : hunc modò nullum eſſe in

in Rhetorice,modò non præſtari eum, qui promittatur, mentiuntur: Nos enim finem eſſe iam oſtendimus, & quis eſſet,diximus: præſtabit hunc ſemper orator: ſemper enim bene dicet: firmum autem hoc, quod opponitur,aduerſus eos fortaſſe ſit, qui perſuadere, finem putarunt:Noſter orator,árſque à nobis finita,non ſunt poſita in euentu:tendit quidem ad victoriam,qui dicit,ſed cùm bene dixit, etiam ſi non vincat, id quod arte continetur, effecit. Nam & gubernator vult ſalua naue in portum peruenire:ſi tamen tempeſtate fuerit abreptus, non ideo minùs erit gubernator, dicétque notum illud, Dum clauum rectum teneam: Et medicus ſanitatem ægri petit:ſi tamen aut valetudinis vi, aut intemperantia ægri, alióve quo caſu ſumma non contingit, dum ipſe omnia ſecundum rationem fecerit, Medicinæ fine non excidit. Ita oratori bene dixiſſe finis eſt:Hæc ille. Ergo finis eſt Logicæ, bene diſſerere: quod etiã Logicus præſtare poſſit,quamuis quæſtionem non ſemper obtineat. Quare hos in Organo logico duos locos, interpretes intueri,& ex iis ſententiam Ariſtotelis interpretari, vel potiùs Ariſtotelem Ariſtotelis interpretem ſequi debuerant. Finis,eſt cuius gratiâ fiunt, & quò referuntur omnia:Sic in Ariſtotelis Philoſophia,finis definitur: ad bene de quouis problemate diſſerēdum,omnia Logicæ præcepta referuntur, & eius gratiâ inuenta deſcriptáque ſunt omnia. finis igitur ille verus eſt. Ariſtoteles hoc admonet,hoc philoſophatur: id igitur fuerat interpretibus conſiderandum: hoc ſyllogiſmo, de fine erat æſtimandum & iudicandum: reliquæ artes comparandæ: Sic Grãmaticæ,Rhetoricæ,Medicinæ, Arithmeticæ fines ſunt, bene loqui, bene dicere, bene curare, bene numerare: quia ad eos fines, omnia diſciplinarum earum præcepta & dogmata referuntur. Quamobrem Ariſtotelem verè ſentientem, verum philoſophiæ ſuæ interpretem, potiùs quàm hos nugatores & commentitios interpretes audiamus: & Logicæ ac Dialecticæ finem dicamus eſſe,bene diſſerere.Sed de fine ſatis.huic

coniuncta

coniuncta quæſtio magna eſt, de ſubiecto Dialecticæ, quid ſit, quod diſſerendo tractari poſſit: omnia dico, nihil excipio: Atque illud nimirùm eſt, primo quarti Philoſophiæ, ens quatenus ens, ab Ariſtotele, Dialectico ſubiectum: imò verò non ens, omninóque quidlibet ſeu verum, ſeu falſum, quod tractari, ac ratione diſputari & explicari poſſit: Nam quamuis Ariſtoteles triplicem faciat huius vniuerſæ facultatis vſum, Philoſophicum, Dialecticum, Sophiſticum, attamen ens communiter ſingulis propoſitum eſſe dicit ſecundo quarti Philoſophiæ: Nam circa genus idem Sophiſtica & Dialectica cum philoſophia verſantur: ſed ab hac quidem, facultatis modo differt, ab illa autem vitæ propoſito: Ea ſiquidem Dialectica tentat & experitur, quę philoſophia cognoſcit: Sophiſtica verò apparet, at non eſt. Ergo de omni ente problema huic facultati ſubiectum eſt: imò verò etiam de non ente: Nam quamuis in Philoſophia primo capite ſexti, & ſeptimo vndecimi propriè Ariſtoteles cum Platone ait, ſophiſtis ſubiectum eſſe non ens, attamen idem ait in Interpretatione, ſecundo capite ſecundi, & primo capite quarti Topici, & quarto capite primi Elenchi, non ens eſſe opinabile, quod Dialectico propriè ſubiicit: & philoſophus ſæpe verſatur in non entis refutatione. Quare etiam non ens philoſopho & Dialectico, non ſophiſtæ ſolùm ſubiicitur, vniuerſæque Logicæ commune ſubiectum, erit etiam non ens. De re autem Dialecticæ arti ſubiecta, quid vtilius in Logica præcipi poſſit, quàm in Grammatica, omnino nõ video. Ergo hac de re, Organi doctrinam ſpectemus: Voluit Ariſtoteles duas artes logicas pro vna facere, Apodicticam & Dialecticam: & voluit in vtraque, quæſtionum genera diſtribuere: in Sophiſtica, quod ſciam, noluit: In poſterioribus igitur Analyticis, quæſtionũ genera quatuor diuiduntur, quia, propter quid, an eſt, quid eſt. Quamobrem inquam, quatuor illa quæſtionum genera diuiduntur? quis finis eſt quæſtionis? Inuentio medij, reſpondet Ariſtoteles ſecundo capite ſecundi Poſteriorum:

rum:

rum: At inquam, ad inuctionem medij, diſtributio quæſtionum & conſideratio nil adiuuat: vna communis eſt inuentio medij, vel ab Ariſtotele ipſo in illis ipſis Poſterioribus tradita: de cauſſis, factis, ſubiectis, adiunctis, vnde ſunt diſtributiones & definitiones, Ariſtoteles non fecit aliam primæ, aliam ſecundæ, aliam tertiæ, aliam quartæ quæſtionis inuentionem: Inutilis igitur eſt iſta partitio, quia nihil ad finem confert, quia denique ad logicum vſum non eſt neceſſaria: non ideo catholica. Grammaticus Grammaticâ res omnes loquitur, quo genere quæſtionis quæſitas, nil laborat: Sic & Logicus rem omnẽ diſputat, qua ſpecie quæſtionis res quæſita ſit, non attendit: nec vllum habet ad eam ſelectum vel inuentionis vel diſpoſitionis catholicum præceptum: Non diſputo partitionem vitioſam eſſe, quia præterea multa quęrantur, vt, Vbi, quando, qualis, quantus: non diſputo dialecticæ artis vſum eſſe frequentiſſimum, vbi nil quæritur, vt in principiis & omnibus propoſitis per ſe manifeſtis: at doceo partitionẽ inutilem eſſe, quia nil adiuuet ad inuentionem medij: Denique catholicum non eſt, ait Ariſtoteles, quod commune, quod generale ſit, ſpecialiter docere: Ergo hæc apodicticæ quæſtionis diſtributio tollatur. Partitur deinde Ariſtoteles quæſtionem dialecticam primo Topico in partes alias quatuor, de accidente, genere, proprio, definitione: Non diſputo partitionem hanc etiam vitioſam eſſe, quia Dialecticæ quæuis quæſtio ſit & entis & non entis, vt paulò antè propoſui: ideóque etiam non dico partitionem hanc propoſitæ Ariſtotelis doctrinæ aduerſariam eſſe & contrariam: illic enim Dialectica de omni & ente & non ente: hîc verò tantùm de accidente, genere, proprio, definitione diſputare dicitur: tantam repugnantiam non ſolùm reprehendo, ſed totam hanc partitionem inutilem, miniméque catholicam eſſe confirmo, & aduerſus eundem morbum, remedium idem profero: ad finẽm quæſtionis, ad medij inuentionem, nil hæc diſtributio prodeſt. Omnium problematum

blematum communis vna eſt inuentio, cauſſarum, factorum, ſubiectorum, adiunctorum, oppoſitorum, comparatorum, nominum, diſtributionum, definitionum, teſtimoniorum. At inquies, Ariſtoteles noluit iſtam communem Logicam tradere, ſed apodicticam à Dialectica ſeparare, ideóque diuerſas quæſtionis ſpecies, apodicticas & dialecticas rectè diuiſit. At inquam, iſtam philoſophi voluntatem miſſam faciamus, philoſophiam eius conſideremus: Ariſtoteles velle debuit, quod rectum fuit, quod legibus Ariſtotelis congruum fuit. Verùm iſta partitio quæſtionis in Logica, non eſt catholica, non eſt legibus Ariſtotelis accommodata: Sed tamen agè: Ariſtotelis voluntatem ſpectemus: fortaſſe non ſine cauſſa voluit: Sic enim primi Topici cap. 5. loquitur: Sed non ideo vna in omnibus doctrina quærenda eſt, nec enim facilis ſit inuentu: & ſi inuenta ſit, omnino tamen obſcura ſit & moleſta. Ob hanc igitur rationem, quæſtionum genera diſtribuuntur, & ad ſingulas quæſtiones, inuentiones certæ adſcribuntur: Hîc enim Ariſtoteles Topicam artem interpretatur. Et certè ſi partienda quæſtio fuit, ea ratio partiendi fuit: Concedo: finis enim quæſtionis, eſt inuentio medij, vt Ariſtoteli placet: & ſi diuerſarum quæſtionum diuerſæ ſunt inuentiones, certè diſtribuenda quæſtio fuit. Hîc itaque quoniam ſumma rei periclitatur, animos attentos eſſe volui, vt de cauſſa infinitæ confuſionis (nam propter hanc quæſtionum confuſionem, inuentionis etiam confuſio conſecuta eſt) verè queant æſtimare. Dicitur igitur, vnam communem omnium quæſtionum, inuentionis artem reperiri non poſſe, & idcirco quæſtionis & inuentionis artes variè diſtribuendas eſſe, & ad varias quæſtionis ſpecies, proprias inuentionis inſtitutiones accõmodandas. Mirabile ſanè iſtud videri debeat, cùm logicæ hypotheſeos tres partes ab Ariſtotele conſtituantur, inuẽtio, cõpoſitio, reſolutio: duæque poſteriores, cõpoſitio & reſolutio, omnium quęſtionum & problematum communes fiant, primam inuentionem

nem non etiam communem fieri: Attamen fit cap. 31. primi Priorum: concluditúrque, Via igitur & ratio de omnibus eadem. At dices illam quidem inuentionem, quæ primo Priorum traditur, eſſe Apodicticæ & Dialecticæ communem: Verum inquam id eſt, & hoc ipſum diſputo. Cur igitur negat Ariſtoteles, communem problematum inuentionem reperiri poſſe, quam ipſe doceat? Sed tamē redibis ad Ariſtotelis voluntatem, quòd ſpeciales artes duas, Apodicticam & Dialecticam diſtinguere voluerit, & ſtatuerit in Dialectica multas eſſe ſpeciales inuentiones, quæ non poſſent vna communi comprehendi: & ideo affirmat inueniri non poſſe communem doctrinam, qua Dialecticæ quæſtiones omnes explicari queant: idcirco varias quæſtiones, variis artibus explicandas eſſe. At illa communis inuentionis doctrina inuenta ante Ariſtotelem natum fuit, vt primo libro tam multis teſtimoniis docui. Tot ea de re volumina ante Ariſtotelem natum perſcripta ſunt: & tamen negare audet Ariſtoteles inueniri poſſe, quod à veteribus inuentum, & tot libris deſcriptum ipſe legerat? Negat igitur id Ariſtoteles, qui negauerat idem, ante ſe quicquam de Logica ſcriptum fuiſſe. Ergo talis hominis nec voluntas impoſterùm, nec authoritas tam ſancta philoſophis habeatur. At ſi tanti eſt Ariſtotelis voluntas, valeat ſanè ad Ariſtotelis errorem refellendum: Nam ſi Ariſtoteles ipſe in Topicis, vbi hoc negat, generalem inuentionis doctrinam, & communem omnium dialecticarum quæſtionum doceat, quid argumentis noſtris opus eſt ad eum refellēdum? At in Topicis nullam inuentionem docet dialecticam, præter generales & omnium quæſtionum communes locos cauſſarum, effectorum, ſubiectorum, adiunctorum, oppoſitorum, comparatorum, nominum, tributionis, definitionis, teſtimonij, vt in Topicis ipſis ampliſſimè demonſtrabo: Ergo Ariſtoteles hanc generalem inuentionis doctrinam & tradit & vſurpat: ſimillimáque prorſus eſt iſta ratio, ac ſi Grammaticus ille ineptus, de nomine duas artes

artes eſſe diceret, vnam de nominibus adiectiuis, vbi communia nominum omnium accidētia latiſſimè proponeret: alteram de nominibus ſubſtantiuis, vbi omnia nominum omnium eadem accidentia iam clarè repeteret: & negaret vnam doctrinam adiectiuorum & ſubſtantiuorum communem inueniri poſſe: & ſi inuenta eſſet, difficilem fore. At Grammaticule ineptiſſime, hāc communem artem tradis, quam negas inueniri poſſe: & ea tibi gratificaris, quam prædicas ingratam fore. Agè verò, quid ſi etiam conſtiterit generalem illam & communem inuentionis artem ab eodem Ariſtotele eſſe probatam nominatim & laudatam? An Ariſtoteli dicetur hæc inuētio omnino obſcura & moleſta? At primo, tertio, ſeptimo, octauo Topicis libris cōmunes loci vnicè commendantur: Primo Topico diuiſit Ariſtoteles inſtrumēta & locos: At in inſtrumentis, quæ facit omnis problematis communia, etiam locos teſtimoniorum, oppoſitorum, comparatorum, nominum, generis numerat: & ait duodecimo capite, Sumendæ verò quàm maximè vniuerſales propoſitiones. Ergo Ariſtoteles non ſolùm communes omnium problematum locos docet, ſed nominatim commendat primo Topico: nec Ariſtoteli iam dicatur hæc communis doctrina omnino obſcura & moleſta. Idem etiam facit tertij Topici capite quarto: Sumendi verò quàm maximè vniuerſales loci de maiore: ſic enim ſumpti, ad plura commodiores fuerint. Ergo Ariſtoteles non ſolùm communes omnium problematum locos docet, ſed nominatim laudat: nec iam omnino obſcuros & moleſtos eſſe iudicat. Sed id etiam rurſum multò manifeſtiùs Topici ſeptimi capite ſecundo, vbi communes comparatorum & cōiugatorum locos nominatim collaudat: Commodiſſimi namque ſunt ad res plurimas, atque è cæteris, qui maximè ſunt communes. An igitur Ariſtoteli doctrina ab Ariſtotele tantopere commendata omnino obſcura & moleſta fuerit? Quamobrem cùm quæſtionum diſtributio ad quæſtionum finem nil cōferat, cùm

D diſtribuendæ

diſtribuendæ quæſtionis Ariſtotelea cauſſa ab Ariſtotele ipſo refutata & damnata ſit, tollatur iſta diſtributio è logicis artibus, quia non eſt catholica, quia non eſt Ariſtotelis legibus congrua: Voluit Ariſtoteles vnam communem Logicam definire: voluit tres ſpeciales, apodicticam & dialecticam & ſophiſticam deſcribere: voluit quæſtionum ſpecies diſtribuere: voluit denique hoc, illud noluit: Serui de domino ſic inter ſe loquantur: philoſophi qui dici volent, argumento & iudicio ſuo philoſophentur. Sed de prima definitione ſatis: Veruntamen continens illud quidem, ſed multò maximum nobis certamen adhuc eſt, quid Dialectica imitari debeat, & ſuis præceptis interpretari: Poſt Alexandrum Aphrodiſeum non reperi, qui aliud putaret, quàm Ariſtotelis, non dico veras & catholicas regulas, ſed commenta, quæcumque tam multis libris ab eo collecta eſſent: & illa nimirùm fuerit Ariſtotelis ambitio, qua ſe Logicæ primum inuentorem & ſummum perfectorem gloriatus erat: vt religio haberetur, contrà ſentire: Itaque cùm docuiſſem naturalem humanæ rationis vſum, illud artis ſubiectum eſſe, id perſonatis quibuſdam philoſophis adeo nouum & inauditum fuit, vt theatris & ſcenis, & publicè editis probris exagitaretur. Ergo id paulò diligentiùs & accuratiùs eſt agendum & explicandum: Ars Dialectica naturalem Dialecticam imitatur: Quid naturalem hanc Logicam appellas? Senſibus ſingulis non omnia, ſed ſingularia quædam & propria ſubiecta ſentiuntur: oculis colores, auribus ſoni, naribus odores: Animo autem omnia etiam, quæ ſenſibus nequeant, concipiuntur & intelliguntur: Lumen hoc vniuerſum, generale, totum nullis finibus terminatur, omnia quæ poſſunt ab hominibus intelligi, luminis huius auxilio cognoſcuntur & intelliguntur. Hoc logicum & dialecticum lumen homini cognatum & naturale: & cùm de Logica naturali moneo, de hominis naturali cognatóque lumine moneo: hominémque animal logicum, id eſt rationale: & hominis differentiam,

logicum

logicum ex Organico authore ſignifico. Hæc inquã, Logica naturalis, eſt facultas omnia diſputandi, intelligendi: vt viſus & auditus, facultas eſt naturalis videndi & audiendi: ſed viſus & auditus ars eſt nulla, niſi opticam & muſicam voles huc referre: Atque naturalis hæc Logica, Ariſtotelea authoritate ampliſſimè comprobatur: Etenim generaliter in Ethicis ab Ariſtotele dictum eſt, omnium virtutum non ſolùm moralium, ſed cognitione & ſcientia comprehenſarum dotes à natura nobis ingeneratas eſſe: eáſque appellat naturales virtutes, Ethici ſexti ad Nicomachum cap. 13: Et Topico 8. promptum & paratum in diſputatione ingenium requiritur: Et hoc eſt ſecundum veritatem bonum ingenium, poſſe rectè ſequi verum, & fugere falſum: Quod qui bene nati ſunt, poſſunt expeditè facere. Et primi Elenchorum capite vndecimo nominatim proponitur, quod hîc de naturali Logica præcipio, cùm docetur, Dialecticam nullius eſſe definiti generis: Itaque omnes etiam idiotę quodammodo vtuntur Dialectica & tentandi peritia. Et ibidem: Inartificioſè enim participes eius ſunt, cuius artificioſa Dialectica eſt: & arte ſyllogiſtica, qui tentat & qui dialecticus eſt. Qui locus apertiſſimè Dialecticam hominibus eſſe naturalẽ & inſitam demonſtrat: & ſine literis homines id inartificioſe facere, quod ars Dialectica præceptis ſuis inſtituit, & quod arte ſyllogiſtica inſtructi faciunt. Logica itaque naturalis ab Ariſtotele probatur, ab eáque doctrinam deducendam eſſe præcipitur, cùm ſtatuuntur in Analyticis non ſolùm Logicæ, ſed omnis diſciplinæ principia, experientia, obſeruatio & inductio: denique ſummum illud theorema ponitur, à ſenſibus & ſingularum inductione rerum omnes ſcientias ortas & profectas eſſe. Quamobrem Logica naturalis, Ariſtotelis authoritate abundè cõfirmatur, & artificioſæ Logicæ magiſtra conſtituitur: ſed Ariſtotelis authoritate velut imprudẽtis & aliud agentis: Nec enim arte deſcribẽda iſtam ſibi imaginem reddendam & exprimendam propoſuit, qui infinita toto

Organo à naturali humanæ rationis vſu abhorrentia collegit: Itaque hoc Ariſtoteli præſertim tam probato principio deinceps locis omnibus vtemur: vbi ſi quid à naturali vſu alienum erit, reiiciemus. Sed de logicæ artis definitione ſatis: Conſequens diſputatio, artis partes diſceptabit: quas duas naturalis vſus nobis oſtendit, Inuentionem & iudicium, ſeu diſpoſitionem. At quamuis vtraque pars Dialecticæ, inuentio dici poſſit, quia omnes artium præceptiones, ſunt quædam veritatis inuentiones, vt Socrates docet in Minoë, prima tamen pars iuſtiore ratione dicetur inuentio, quàm ſecunda: Nam cùm omnia prioris partis de argumentis præcepta noueris, non inueniſti protinùs, quod de quæſtione dici poſſit, ſed præceptis illis, tanquam conſiliis deſcripta habes rerum genera, quæ tibi inueniẽda ſunt: Vt ſi ad medicum accedas, quales ſunt noſtris temporibus plerique, hic morbi genere cognito, remedia tibi definiet, quæ tu per te aut alium inuenias, aut adhibeas neceſſe eſt, non inuenta ab illo accipias: ſic Dialectica, hac in parte, tanquam medicina videlicet docebit te ad inſtituendum & explicandum quod velis, argumentorum genera, cauſſas, facta, ſubiecta, adiuncta, oppoſita, comparata, cõiugata, tributiones, finitiones, teſtimonia eſſe quærenda & inuenienda: inuenta tibi hæc ipſa non ſuppeditabit. Atque hæc inuentionis dialecticæ præcepta ei demùm plenè ac copioſè proderunt, qui eſt verſátus in rebus, vt Antonius Oratorio ſecundo ait: vel vſu, quem ætas denique affert: vel artium auditione, & cognitione diſciplinarum, quæ ſtudio & diligentia, multa denique & longa exercitatione præcurrit ætatem. Nec tam huius partis Dialecticæ præceptis adiuti res inuenimus, quàm cognitas antea & perceptas, horum admonitione præceptorum reminiſcimur, aut ad inquirendum inſtituimur: In diſpoſitione autem ſecus eſt: Didiceris enim propoſitionum, argumentationum, methodorum genera, & generum ſpecies, habes regulam, qua vtare, nec quicquam præterea requiras. Itaque

artes

artes & præceptiones mathematicæ, phyſicæ, cæterorúmque generũ notiones & diſciplinæ ſpeciales, velut arte quadam ſunt eorum argumentorum plenæ,de quibus Dialectica generaliter admoneat,vnde cauſſas, facta,ſubiecta,adiuncta,oppoſita,cæteráque rerum genera ſumantur: quod in Categoriis rurſum tractabitur: quod etiam Analytici primi capite triceſimo primo præcipitur, quòd generalis quædam & communis omnium problematum inuentio ſit, & communia ſyllogiſmorum principia: Sic enim argumenta, principia illic dicuntur: Propria autem ſunt argumenta in vnaquaque ſcientia, plurima: propoſitionis, ſyllogiſmi & methodi regulas ſola Dialectica inſtituit: ad eam rem ars alia nulla nos adiuuat: niſi fortè ad propoſitionis iudiciũ: proptereáque inuentionis nomen hac in parte minùs conueniet. Sed tamen Logicæ & Dialecticæ partes duæ ſunt,inuentio & diſpoſitio, quia naturalis vſus,veræ artis archetypus,eas oſtendit: quia principia Ariſtotelica,experientia & obſeruatio demonſtrãt. Quid Ariſtoteles de hac partitione? Si libros Organi conſideres vniuerſos, comperies Logicæ partes has ſolas inſtitui: atque interdum etiã nominatim,ſed obſcuriùs & cõfuſiùs appellari & proponi: Primo Analytico tres Logicæ vniuerſæ partes ab Ariſtotele proponuntur, vt iam citaui, inuentio, compoſitio, diſſolutio: vbi inuentio, pars Logicæ nominatim appellatur ab Ariſtotele & proponitur: Cõpoſitionis nomine ſpecies vnica diſpoſitionis Logicæ ab Ariſtotele deſcribitur, ſyllogiſmus: tota tamen diſpoſitio logica poterat compoſitio dici, & eo nomine deſcribi: diſſolutio, vitia partis vtriuſque retexit: Ergo pars etiam diſpoſitionis ab Ariſtotele comprehenditur: vt ſi rem ſpectes, nos id doceamus, quod ab Ariſtotele docetur. At iſtam artis partitionem Ariſtoteles non ſequitur, nec Logicæ ſuæ bipartitæ præceptiones alias inuentionis, alias diſpoſitionis ſeparauit: & ſi facere vnquam cogitaſſet,nunquam duas ſpeciales Logicas,apodicticam & dialecticam commentus eſſet:

tautologiæ ante oculos poſitæ deterruiſſent. Quinetiam Ariſtotelis interpretes quidam, vt Adraſtus, veritate rerum & vtilitate permoti, ad hanc partitionem, Organum logicum referre cogitarunt: Porphyrius tum nondum natus erat. Categoriæ igitur primæ erant, & Topicis præpoſitæ ad inuẽtionem ſecernebantur: Ideóque ab Adraſto τὰ πρὸ τοπικῶν nominatæ: Interpretatio & analyſis vtraque ad iudicium referebatur: Elenchi ad ſophiſticam, quæ tamen è virtutibus intelligenda potiùs erat. Adraſtus veram partitionem viderat, & eam ſequebatur: In quo laudandus erat. At in Ariſtotelis Analyticis confuſam inuentionis iudiciíque doctrinam huc referre non poterat: Itaque dum verum videt, & in Ariſtotele plus credit, quàm intelligit, rem inenodabilem ſuſcipit, vt duas Ariſtoteleæ Logicæ partes, inuentionem & diſpoſitionem faciat, & Ariſtotelis tamen totam doctrinam retineat. Topico octauo & in Rhetoricis partitio inuentionis & diſpoſitionis apertiùs attingitur: Poſtea verò de diſpoſitione, & quomodo ſit interrogãdum, præcipiatur. Neceſſe verò eſt imprimis eum, qui ſit interrogaturus, locum perſpexiſſe, vnde diſſerendum ſit: Secundò autem interrogare & diſponere ſingula apud ſeipſum: reliquum ac tertium, hæc apud alterum dicere. Hîc non ſolùm inuẽtio, vt antea, ſed etiam diſpoſitio nominatim proponitur: ſed tertia præterea pars additur, dictio: Sed quod caput eſt, in Dialectica ſua Ariſtoteles iſtam partitionem non ſequitur, nec inuentionem dialecticam ex argumentorum locis alia in parte, nec in alia diſpoſitionem è propoſitionis, argumentationis, methodi collocatione deſcribit. Hîc igitur Ariſtoteles veram partitionem Logicæ vidit, ſed veluti per tranſennam: In Rhetoricis autem, vbi naturalis & humanus vſus magis, quàm in ſcholaſticis Logicorum placitis elucebat, eadem quæ in Topicis tripartita partitio propiùs exprimitur primo capite tertij libri: Tria ſunt in oratione conſideranda, vnum quidem, vnde probationes ducantur: ſecundum verſatur in elocutione:

tertium,

tertium, quomodo partes orationis ſint collocandæ. Hic igitur fides ex euentu nominatur, quę priùs inuentio dicta eſt: Diſpoſitionis verbum idem manet, vt dictionis: actio etiam additur, cuius ſe primum doctorem & magiſtrum Ariſtoteles profitetur: eadem credo libertate, quâ ſe primum Logicæ repertorem profeſſus eſt: ſed tamen vnum id verè & rectè ait, & elocutionem & actionem, propter auditoris improbitatem repertas eſſe: ſolas priores partes, fidem & ordinem ad verè docendum pertinere: dictionem & actionem nec attinere: Idque magno & nobili Geometriæ exemplo confirmat. Quæ cùm veriſſimè doceat, probatione tamen ſola & collocatione vtitur, elocutione Rhetorum & actione nil vtitur: nullus enim ſic Geometriã docet. Id vnum inquam, Ariſtoteles rectè, ſed Ariſtotelis legibus parum cõgruenter & aptè duas artes, Rhetoricam & Dialecticam confudit, & vtriuſque inuentionem & diſpoſitionem communem fecit: Crederes Ariſtotelem animo dormitantem egiſſe: vidit enim inuentionem & diſpoſitionem Logicam eſſe, & vtramque in Logicis docuit: In Rhetoricis cùm faceret idem, & ex iiſdem præceptis, ad diuerſas tantùm quæſtiones accommodatis, duas artes inſtitueret, Rhetoricam modò Dialecticę dicit antiſtrophon, velut ex altera parte ei reſpondeat: vel potiùs, tanquam cum ea conuertatur: id enim eſt in Philoſophia Ariſtotelis ἀντιςρέφειν· Modò propaginem & ſimilitudinem Dialecticæ dicit. At iſta ſeu conuerſio, ſeu propago & ſimilitudo legibus Ariſtotelis non conuenit: per ſe alterius artis documentum eſſe non poteſt, quod eſt alterius proprium: Arithmetica arithmeticè, geometrica geometricè doceantur, ait in Poſterioribus Ariſtoteles: Arithmeticũ in Geometria eſt ἀγεωμέτρητον· Geometricum in Arithmetica eſt ἄῤῥιθμον· Rhetoricum in Logica, eſt ἄῤῥητον· & Logicum in Rhetorica eſt ἄλογον. Artium itaque fines, Ariſtotelea iſta tam Regia lege, támque iuſta regantur. Communis & generalis ratio, Logicæ artis proprium ſubiectum eſt: communis &

generalis dictionis ornatus, Rhetoricæ proprium ſubiectum eſt. Doceat igitur Dialectica partes rationis cōmunis, inuentionem & diſpoſitionem: neque Rhetorica ſibi quicquam hîc vſurpet: Doceat igitur Rhetorica partes ornandæ dictionis, elocutionem & actionem: Dialectica ſibi nihil hîc aſſumat. Hoc Ariſtotelis lex illa ſingularis iubet & imperat: qua ſpreta & contempta, duas artes primas, Rhetoricam & Dialecticam turbatiſſimas habemus. Hîc Ariſtotelis antiſtrophon, propaginem, ſimilitudinem non confundes, duas artes diuerſas, duobus diuerſis diuerſorum præceptorum generibus ſeparabis & diſtingues. Nec mihi voluntatem Ariſtotelis iam reponas, quòd aliam Rhetoricam, aliam Dialecticam & inuentionem & diſpoſitionem facere voluerit: Id enim minimè velle debuit, vt legem ſuam ſeruaret. Et ſpeciales illæ nimirùm tam multæ ſunt artes, de quibus in Brutinis quæſtionibus & Rhetoricis diſtinctionibus conqueror, ex vna communi & generali factæ: At id catholicum non eſt: in omnibus Rhetoricis & Dialecticis inuentionibus nullum pręceptum neceſſarium, proprium, catholicum ponitur ab Ariſtotele, niſi de cauſſis, factis, ſubiectis, adiunctis, oppoſitis, comparatis, nomine, diſtributione, definitione, teſtimonio. Specialiter igitur toties idem repetere, quod generale, quódque commune ſit, eſt inutiliter idem repetere, ait Ariſtoteles, & ſophiſticè docere: & communes ac generales artes, communiter & generaliter inſtitutæ, faciliùs ediſcuntur, faciliùs exercentur. Tam præſtantem Dialecticæ partitionem Cicero non tantùm probauit, ſed Ariſtoteli acceptam retulit: Sic enim ait in Topicis: Cùm omnis diligens diſſerendi ratio duas habeat partes, vnam inueniendi, alteram iudicandi: vtriuſque princeps, vt mihi quidem videtur, Ariſtoteles fuit. Et poſt Ciceronem Quintilianus eandem diſtributionem, tanquam inter Dialecticos indubitatā ſtatuit, cùm de Dialecticis circa finem libri quinti loquitur: Sibi & inueniendi & iudicandi vendicant partes: quarum alteram

τοπικὴν, alteram κριτικὴν vocant. In quo & Cicero & Quintilianus ſunt Ariſtotelem ſecuti: verbo partitionem Logicæ laudarunt, reipſa contempſerunt, quia vterque ad Rhetoricam aggregauit, & inuentionis artes ex vna communi & generali ſpeciales inſtituit. Quamobrem partitionē Logicæ tam neceſſariam, tam homogeneam,tam propriam: id eſt tam catholicam teneamus. Ergo finem illum prima definitione præmonſtratum: ergo vias ad finem cōſequendum compendiarias partitionibus directas meminerimus:horum ſiquidem principiorum ignoratio,magni erroris, Ariſtotelis philoſophiam ſequentibus, cauſſa fuit: Itaque ſublatis velut agri logici terminis & finibus vagātur & errant: quicquid illis occurrit,tāquam logicum arripitur: Hinc terminorum, ſuppoſitionum, ampliationum, aſcenſionum,deſcenſionum, exponibilium,obligationum artes repertæ ridiculæ: Quis enim iam id negat? At non magis,quàm infinitæ Organi ταυτολογίαι & ſubtilitates inanes irridendæ. Ergo moleſtos quoſdam Organi logici magiſtros de tanta re moneamus: Cùm Homerū, Virgilium, Platonē, Ariſtotelē denique ipſum interpretari cogitatis, ſi inuentionem & argumenta eius omnia excuſſeritis: ſi diſpoſitionem, propoſitionem, concluſionem,methodum perpenderitis, conſilium eius & iudicium videbitis: Cùm ſenſa veſtra ſcribendo dicendóue exprimitis, in duas illas partes etiam artis ignari, tamen naturâ duce inciditis: Denique quoties Logica,id eſt ratione quiſque vtitur,toties inuentione iudicióque vtitur. Attende igitur per deum immortalem, quiſquis hæc legis,an de Organo Ariſtotelis ita confuſo,vt eſt in Porphyrio,Categoriis,Interpretatione, Analyticis,Topicis,Elenchis,poſſis eūdem fructum capere: Cùm Homerum interpretari tibi vel alteri cupies, an conſiderabis Homeri Categoremata, Categorias,Interpretationem, Analytica, Topica, Elenchos? An interpretandis Ariſtotelis ipſius libris, iis ipſis logicis adhibebis eoſdem? Illud verò illud eſt vnum, quod te de ſtudij tui iactura

ctura monere poſſit. Sed de ordine librorum Organi logici plura nono Animaduerſionum libro. Vnum verò ab omnibus, qui contra nos in hac quæſtione diſſeruerunt, vehementer & perpetuò obiectum eſt, quòd Ariſtoteles de induſtria ſit obſcurus, nec à nobis intelligatur. Certè Ariſtotelem obſcurum eſſe non nego: de induſtria obſcurum eſſe nego: nec de voluntate Ariſtotelis ab eius interpretibus multùm diſſentio, ſed de qualitate voluntatis diſputo. Noluit hoc, voluit illud Ariſtoteles, ais: Eſto inquam, noluerit, voluerit, id non mihi animaduertendum tantummodò propono, ſed quamobrem noluerit aut voluerit, inquiro & animaduerto: Ergo de obſcuritate Ariſtotelis, paulò pleniùs nunc agamus, vt quoſdam peruerſè & ſtultè Ariſtoteleos admoneam de voluntate Ariſtotelis, déque intelligentia imprudenter accepta: Themiſtios igitur, Ammonios, Philoponos, cæteróſque generis huius Græcos interpretes huc appello, qui Ariſtotelem, Alchymiſtam neſcio quem nobis effingunt, de induſtria res obſcurantem, & veluti velamento, obſcuritate vtentem (ſic enim loquitur Simplicius) quo tardos & hebetes à philoſophiæ ſacris adytis repellat: ad eadem ingenioſos & induſtrios excitet. Legerant videlicet interpretes hi (lubet enim præclaram iſtam defenſionem tantiſper exornare) Platonis illam epiſtolam, qua præſcribit ad explorandos nauos & ignauos auditores philoſophię, ponendum eſſe ante oculos laborem, qui philoſophiæ cauſsâ ſubeundus ſit & tolerandus: Etenim ſi diſcipulus non ficto & ſimulato, ſed vero certóque amore ſapiétiæ teneatur, viam ſibi quamuis arduam difficilémque, tamen monſtratam putabit: nec doctorem & rogare & hortari, nec omnia ſibi mandata, dies noctéſque meditari ceſſabit, donec ipſe per ſe, ſine duce progredi poſſit: Cõtrà diſcipulus iners & ignauus, laborum, moleſtiarum, ſtudiorum magnitudine deterritus & abiectus, animum deſpondebit, ſéque ex ea ſchola primum remouebit. Hunc inquam, Platonis locum videlicet interpretes

Ariſtotelici legerant, à quo de induſtria obſcuratam philoſophiam Logicam eſſe confirmant. Proferunt etiam epiſtolam ad Alexandrum, qua videtur Ariſtoteles ipſe ſuum de obſcuritate ſtudium profiteri: Conſolatur videlicet Alexandrum de Auſcultatoriis libris editis: Cognobiles enim ſunt ſolis iis, qui nos audierint. Hæc videlicet & eiuſmodi ab interpretibus proferentur: At quidnam eſt tam peruerſè, támque ſtolidè dictum factúmue, quod ab imperitis defendi, imò etiam laudari iſta licentia non poſſit? Fuerit aleator, impurus, impudicus, ganeo, ſicarius, veneficus, ſtolidus: temperantem, ſanctum & ſapientem hoc modo licebit efficere. Perſpicuitas docendi prima virtus eſt, eiúſque gratiâ ſingulariter & præcipuè tota Logica inuenta eſt: Inuentio argumentorum, diſpoſitio propoſitionum, ſyllogiſmorum & methodorum tota huc pertinet: Et tamen inuenti ſunt homines, qui Logicæ doctorem, imò, vt putant, inuentorẽ & perfectorem, de induſtria dicerent eſſe obſcurum. Poteſt aliquis Grammaticæ, Rhetoricæ, Logicæ, & cuiuſuis denique diſciplinæ præcepta bene & noſſe & docere: & tamen malè his vti, nec tamen de induſtria facere? Aliud eſt ſcire ſcientia vniuerſali, & actu ſeu ſimpliciter, vt iam dictum eſt: aliud eſt ars, aliud eſt artis vſus & exercitatio. Potuit igitur hic magiſter, quiſquis eſt, vel Ariſtoteles vel alius quiuis ſcholæ magiſter & ſophiſtes, præcepta ponere, & præceptis tamen ſuis non bene vti: non quia contra præcepta & documenta ſua, prudens errare vellet, ſed quia ſuæ artis vſum non perinde tractaſſet & exercuiſſet: Aut ſi de induſtria obſcurus fuit, certè de induſtria improbus ſophiſtes fuit. Etenim ſi quis bonas & ſalutares leges contra vitia & improbos mores in ciuitate tulerit, & eas de induſtria violet, imò violandis iis ſeſe iactet & oſtentet, quis hominem nõ improbiſſimum exiſtimet? At Ariſtoteles in Logicorum ciuitate contra obſcuritatem, non dico has vel illas, ſed omnes omnino leges tulit: quaſi hoc vnum logicum vitium, cætera in

ſe

ſe logica vitia complectatur. Problema quoduis obſcurum eſt? Ariſtotelis inuentio in argumentorum locis, diſpoſitio in tot propoſitionis, ſyllogiſmi, methodique regulis contrariam lucem oſtendit: Denique tota Ariſtotelis Logica, nil niſi perſpicuitatis & luminis cauſſas ſibi proponit: Et quidem in artibus præſertim: quarum præcepta iubet eſſe neceſſaria, propria, catholica, methodicè diſpoſita: quo ad docendi perſpicuitatem fingi maius nil poteſt. Nec verò perſpicuitatem ſolùm præceptis commendat, ſed nominatim obſcuritatẽ maximè vituperat & damnat in Analyticis, Topicis, Elenchis, vt ſuis locis abundè perſpicietur. Quinetiam Platonem, propterea quòd aliquando dum magnificè & amplè loquitur, non ſatis ſubtiliter & acutè philoſophari videatur, obſcuritatis arguit & inſectatur. Quamobrem ſyllogiſmum conficiamus, & interpretum de Ariſtotele iudicium concludamus:

Quicunque bonas leges, à ſeipſo præſertim latas, de induſtria violat, improbus eſt:

Ariſtoteles logicas leges longè primas & optimas, à ſeipſo latas, de induſtria violat, vt aiunt interpretes:

Ariſtoteles igitur, interpretum ſuorum teſtimonio, improbus eſt.

Sic Ariſtoteles à ſuis, laudis magnæ loco, teterrima calumnia afficitur. At ego obſcurum quidem eſſe dico, de induſtria obſcurum eſſe nego: Quod quò faciliùs præterea planiúſque intelligatur, obſcuritatis huius affectatæ finem & cauſſam ab interpretibus allatam videamus. Si tã faciles eſſent rudibus & ignauis artes, aiunt, neglectæ & contemptæ iacerent: & perinde inertes ac ſolertes, eruditionem ac ſapientiam caperent: Proptereáque labores proponẽdos eſſe dicebat Plato. O plumbeum & obtuſum pugionem! Si faciles eſſent artes, cõtemptæ iacerent? Imò verò in honore eſſent, diſcerentur, vigerent, amarentur, florerent, colerentur: quæ obſcuritatis impedimentis & moleſtiis, odioſæ in libris & bibliothecis deliteſcunt: Nec iſte labor eſt obſcuratæ artis, quem Plato diſcipulis proponendum ſtatuit: nec iter

iter ad ſapientiam artis cuiuſquam humanæ, & ad formandam vitam neceſſariæ inuium & cæcum & obſcurum eſſe voluit. ſed,quale eſt,arduum & difficile prædicandum eſſe monuit,vt vires ingenij probarentur : ſcilicet quod ab Heſiodo didicerat:

Virtuti verò ſudorem dij præpoſuerunt
Immortales: longa autem & ardua via ad ipſam
Et aſpera primum: At vbi ad ſummum acceditur,
Facilis deinde eſt,quæ aſpera fuerat.

Etenim fuerit faciliima clariſſimáque artis inſtitutio, maximi tamen labores relinquuntur:nec enim Logicus eſt, qui logica præcepta didicit : illa enim eſt ſcientia vniuerſalis. ſed Logicus eſt , qui logicam artem in explicandis & retexendis poëtarum , oratorum, philoſophorum argumentis propoſitis , ſyllogiſmis, methodis adhibuit : Qui logicas eorum virtutes multa & aſſidua meditatione,ſcriptione, dictione obſeruauit , excoluit: qui ſeipſum omnibus laborum & ſtudiorum generibus diu multúmque in his exercuit. Illa enim eſt ſcientia in agendo, quæ ſcientia abſolutè Ariſtoteli dicitur: ille ſudor eſt,quem immortales dij virtuti præpoſuerunt: illa eſt aſpera, difficilis , ardua via , ad cuius ſummum cùm perueneris , faciles tibi res ſuccedant. Quatuor , ſæpe etiam plures annos in exercitatione Grammaticæ collocamus , nec Grammaticum puerum ſolis Grammaticæ præceptis futurum putamus, ſed exemplis poëtarũ, oratorum , omnium denique hominum purè & latinè loquentiũ,cognoſcendis, imitandis:vt ea conſuetudine tandem purè propriéque loquendi & ſcribendi ſcientiã, non ſolùm vniuerſalẽ,ſed multò magis actuoſam & abſolutam conſequatur.Quot igitur annos tantæ támque nobilis artis vſui , exercitationi , abſolutioni & perfectioni tribuendos arbitrabimur? Ariſtoteles annos viginti Platonem audiuit : quid aliud interea, quàm Logicam , id eſt inuentionis acumen & ſubtilitatem iudicij,in propoſitione & ſyllogiſmo conſtantiã & grauitatem:in methodo,& artẽ & prudentiã exercuit?Denique

tota

tota philoſophi hominis vita quid aliud eſt,quàm huius vnius facultatis, qua cæteræ mentis humanæ facultates continentur,meditatio,exercitatio, perfectio? Ergo ſi quiſquam eſt à logicæ ſcientiæ cognitione reiiciendus, vt Ariſtotelis interpretes putant ignauos eſſe reiiciendos, certè exercitationis laboribus & ſudoribus reiicietur. Saxa & aſperitates viæ non deerunt. Deſcriptum iter Lutetia Romam habeas, oppidis, vicis,lapidibus etiam ſingulis diſtinctum, ars eſt Romam Lutetia perueniendi: At progrediendi labores, aſcendendi, deſcendendi: pluuias, imbres, tempeſtates,famem fortaſſe interea ſitímque, reliquáſque tanti itineris neceſſitates ac moleſtias perferendi, ea deſcriptio & partitio tollere non poteſt:hæc eſt artis exercitatio. Quare nihil metuant Ariſtotelei, ne ſi facilis logicæ artis deſcriptio ſit, nullus labor relinquatur: maior enim relinquetur, quàm ipſi vnquam pertulerint, imò quàm cogitarint vnquam: neque qui logicæ artis vſum nullum vnquã, vel in analyſi præſtantium exemplorum, vel in geneſi conſimilium operum exercuerint. Sed tamen Platonis conſilium illud minimè fuit, vt omnibus diſcipulis labor ille ante oculos poneretur, ſed potiùs iis, de quorum iactãtia & vanitate diffideremus: Qualis videlicet Dionyſius tyrannus fuit,de quo loquitur in ea epiſtola. Quin potiùs meliúſque,vt Horatius ait,

—Vt pueris olim dant cruſtula blandi
Doctores, elementa velint vt diſcere prima.

Ars igitur quàm facillima eſſe debuit, vt exercitationis labor, hoc dulcedinis inuitamento alacriùs obiretur. Hic finis Ariſtoteleis conſiderandus & ſpectandus fuit: At Ariſtoteles profitetur de induſtria ſe obſcurum fuiſſe, teſtíſque eſt epiſtola ad Alexandrum: Verùm adoleſcentis Regis cupiditati videri poteſt illa conſolatio eſſe conceſſa: Et tamen illas epiſtolas ſuſpitio quædam eſt commentitias eſſe,ſicut illud diſcrimen περὶ τῶν ἀκροαματικῶν καὶ ἐξωτερικῶν. nec enim ἐξωτερικοὶ λόγοι, præcipuũ aliquod Ariſtotelicæ philoſophiæ genus indicant,

cant, vt earum epiſtolarum authores faciunt, cùm in libris Ariſtotelis ἐξωτερικοὶ λόγοι non aliud ſignificent, quàm ἄλλοι λόγοι, vt à doctis hominibus animaduerſum video. Verumenimuero attendant Ariſtotelei atque animaduertant veras efficientes cauſſas obſcuritatis Ariſtoteleæ, quas nunquam ſuſpicati quidem ſunt: tum enim deſinent dicere Ariſtotelem de induſtria obſcurum eſſe, cùm Ariſtoteleæ obſcuritatis tam fœdas eſſe cauſſas cognouerint. Finem obſcuritatis, quem ſibi confinxerunt, falſum vident eſſe: nec ars logica eo conſilio obſcuranda eſt, vt diſcipulus bonus excitetur: quaſi nullus futuro Logico, niſi agnoſcendæ artis labor relinquatur, non potiùs totus exercendæ arti ſudor proponatur: Cauſſas obſcuritatis effectrices videamus. Putant Ariſtotelei Ariſtotelem duntaxat obſcurum eſſe ſtylo & ſermone diligenti & accurato: & tantùm quia breuis & ſuccinctus & preſſus eſt, ideo obſcurum eſſe arbitrantur: aliam cauſſam obſcuritatis in eo nullam exiſtimãt: At vehementer errant. Quia breuis eſt, aiunt, ideo obſcurus eſt. Ariſtoteles obſcuritatem, peculiare vitium fecit in Logicis: At omnia diſputationis vitia, obſcuritatem certè pariunt: Ergo genera videamus, quibus Ariſtoteles obſcurus eſt. Vnum eſt omnium maximum, non Ariſtotelis errore commiſſum, ſed opinione interpretum compoſitum: multa falſa, plura aliena, plurima infinitis nugis repetita ſunt in libris Ariſtotelis: Omnia tamen interpretes ab Alexandro ſecuti, vera, cognata, legitima, pro ſua in Ariſtotelem bonitate & religione ſtatuunt: Hæc illis explicatio longè grauiſſima & obſcuriſſima eſt: nec enim in logicis Organi libris explicandis aliud ſpectarunt, quàm, quid dicatur, & quomodo quiduis ab Ariſtotele dictum, quacunque ratione tuerentur ac defenderent: propter quid autem diceretur, verúmne an falſum, vtile an inutile, Ariſtotelis principiis catholicis congruum, an alienum, nullam rationem habuerunt: tanquam principia indubitata, imò tanquam oracula ex Tripode, omnia Ariſtotelis dicta

dicta acceperunt: Serui interpretes eſſe denique, non Logici iudices voluerunt: tametſi interpretis officium tanquam ſeueri, neque amore, neque odio ducti iudicis, eorum nonnulli verbis deſcribunt, ſed reipſa longè aliud profitentur. Hoc igitur obſcuritatis genus longè maximum eſt, cùm te oculis priuaris, occæcatum de propoſitis tibi coloribus iudicare, album, nigrum, rubrum: non quia videas, ſed quia id Ariſtoteles tibi dicat. Genera obſcuritatis ſingularia videamus, & Ariſtotelis propria: alia ſunt in verbis, in rebus alia: Verbis vtendum cenſet Ariſtoteles vſitatis, & ad popularem ſenſum accommodatis. At ipſe verbis vtitur iis, quibus erant ſcriptores vſi, è quorum ſcriptis, ſua ſcripta contexuerat: & quidem ambiguis plerunque & longiſſimè petitis: oratione etiam frequenter ambigua & imperfecta. Categoria in Organo, modò ad ordinem Categorematum, modò ad attributionem ſimplicem & affirmatam: modò ad quālibet, ſed ſine vlla definitione, ſine monitione vlla doctoris refertur: Sic (eſſe in) modò eſt accidentis, modò eſt attributi, modò etiam ſubiecti: Scientia, modò definitur explicatio per primā cauſſam, modò contrà in plura genera diuiditur, propter quid, quia eſt: circularem, affirmatiuam, negatiuam, neceſſariam, contingentem: Atque eiuſmodi permulta de quibus ſuis locis dicetur. Alia ſunt è mathematicis, nondum tyroni Logico notis, obſcuriùs etiam tranſlata, vt medium, extremum, figura, interuallum: & tam multis locis pro perſpicuis & popularibus exemplis, abecedaria. Ridebis aliquando, Ariſtotelis interpretibus etiam mathematicas has metaphoras ignotas eſſe, vt mediū in poſterioribus Analyticis. Oratio verò tota, quoties ſenſus duos habet, vt neſcias vtrum ſequare? quoties ſic manca & imperfecta eſt, vt nil aſſequare? Ergo Ariſtoteles obſcurus quidem, non autem quia breuis & ſuccinctus, vt interpretes aiunt. Nec certè Ariſtoteles inter obſcuritatis cauſſas, breuitatem numerat: quanquam eſt illa quidem obſcuritatis cauſſa: ſed quia inuſitata,

tata, ambigua, imperfecta oratione vtitur, ideo eſt obſcurus. Atque hæ cauſſæ ſunt in verbis: In rebus verò multò maiores ſunt, multóque magis animaduertendæ. Iubet Ariſtoteles, artium, vt perſpicuè doceantur, præcepta eſſe neceſſaria, propria, catholica, methodicè diſpoſita: nec eorum quicquam omitti: At in Organo multa neceſſaria, propria, catholica ſunt omiſſa, vt prima principia, de quibus adhuc egi, & innumerabiles definitiones & diſtributiones omiſſę: multa minimè neceſſaria ſunt intertexta, ſed multò plura interpretũ cõmentis inducta. Quàm verò multa ſunt impropria? genere, ſpecie, differentia, proprio, accidente expoſitis & definitis, quid communiones ipſorum inter ſe ac differentiæ, ad quem vſum per ſe attinẽt? quid ſimiles in Categoriis ſubtilitates? quid modificatorum enũtiatorum conſtitutiones? quid in Analyticis totis conuerſiones, reductiones, ſyllogiſticæ poteſtates? quid argutiæ conſimiles & quæſtiones totis Analyticis offuſæ? An per ſe & neceſſariò ad vſum logicum, & ad bene diſſerendum, hæc ediſcentur? an non potiùs & ſcientia & vtilitas logica obſcuratur & impeditur? Quid Grammatica de nomine, verbo, oratione? quid Mathematica de numero, linea, ſuperficie, corpore? quid Phyſica de ortu, interitu & reliquo motu? An ſi in diſciplinis ſuis eſſent illa percepta, minùs ad logicum vſum facerent? Sed omnia illa nihil eſſe dices, ſi non catholica ſubduxeris. Generalia & communia generaliter & communiter explicanda ſunt, ait Ariſtoteles, non ſunt ſpecialiter diducenda: Qui tres angulos duobus rectis pares in hac & illa ſpecie demonſtrat, ſophiſticè agit. At cùm cauſſarum, factorum, ſubiectorum, adiunctorum, oppoſitorum, comparatorum, nominum, diſtributionis, definitionis, teſtimonij doctrina ſit communis & generalis, quoties in Organo pręcipiuntur eadem? quoties iterantur? quoties inuoluuntur? Anaxagoras quondam dixit omnia, in omnibus eſſe confuſa: At ſi hæc diligenter expenderis, Anaxagoræ ſtudio aliquo credas Ariſtotelis

Logicam eſſe permiſtam: In prioribus Analyticis de inuentione argumentorum præcipitur: præcipitur etiam de propoſitione, de ſyllogiſmo:de methodo etiam nonnihil inuenies:In poſterioribus Analyticis etiam de argumentis præcipitur: præcipitur item de propoſitione, & de ſyllogiſmo eadem ferè repetuntur, de methodo copioſiùs:In Topicis an non eadem Ariſtoteles polliceri videtur? de inuentione latiſſimè: de propoſitione & quæſtione & ſyllogiſmo & methodo etiã quædam præcipit, ſed nominatim etiam de diſpoſitione pollicetur: Elenchi verò quamuis præcipuo opere duobus libris docentur, tamen ſingulis aliis etiam libris permiſcentur. Contra methodum verò & ordinem ab Ariſtotele iudicium præponitur: Inuentio iudicio poſtponitur, vt in Analyticis & Topicis, cùm priùs eſſet de propoſitione,de ſyllogiſmo præceptum,poſtea de medij inuentione, de abundantia propoſitionum, de inſtrumentis & locis argumentorum præcipitur. Hanc infinitam ταυτολογίαν tam amethodam & præpoſteram, per ſe quidem noſtra legentibus incredibilem futuram ſatis intelligo: At ſi verè iudicare volent, & ſumptis libris ſingula perpendere, verum id eſſe comperient: ὑπερβολὰς credere deſinent, vbi rem veriſſimè deprehenderint. Ergo hæ ſunt in rebus,obſcuritatis cauſſæ,è contrariæ perſpicuitatis cauſſis ab Ariſtotele ipſo nobis monſtratę.Quamobrem quòd interpretes putant Ariſtotelem obſcurum eſſe, non falluntur: quòd de induſtria obſcurum prædicant, magiſtrum ſuum calumniantur: quòd obſcuritatis totam cauſſam putant eſſe in ſermone preſſo & ſubtili, vehementer errant. Eſt quidem ſtylus hominis ſpinoſus & aridus, & collectore impedito, magis quàm diſerti doctoris ſermone proprio dignus:& hæc aliqua, vt dixi poteſt obſcuritatis eſſe cauſſa: At quando hanc cauſſulam cum ingentibus illis cauſſis comparaueris, nónne ſtillam aquulæ, mari dices eſſe comparatam? Conſiderent igitur Organi logici doctores has cauſſas, (quas ſingulis in libris poſtęa ſigillatim demõſtrabo)& deſinant

deſinant Ariſtotelem tantis obſcuritatis ſordibus, de induſtria ſordidatum prædicare: Faciant in aliqua diſciplina ſimile periculum: Detrahant è Grammatica, omnia definitionum, partitionúmque lumina: pro exemplis elegantibus miſceant abecedaria figmenta: Eadem præcepta variis locis variè repetant: rhetorica, medica, politica permiſceant: quæſtionibus & altercationibus de partibus orationis & ordine ſyntaxeos agitẽt: inauditarum locutionum & orationum genera variè conſpergant: prima poſtremo, vltima medio, media primo vltimóque loco confundant: quis tam ſtolidus Grammaticus erit, qui gloriari audeat, Grammaticam illam à ſe de induſtria ſic eſſe obſeruatam? quis non potiùs obſcuritatem eam à ſe deteſtetur & auertat? Faceſſant igitur leuiculæ interpretum ineptiæ in tanto vitio non ſolùm defendendo, ſed etiam laudando, cuius cauſſas nunquam viderint. Satis ſit excuſari, ſi quidem excuſari ſine philoſophiæ detrimento poſſit, vt ſuis locis à nobis Ariſtoteles excuſabitur. Sed hæc de obſcuritate ſatis, de qua etiam pluribus locis dicẽdum erit: ad partitionem inuentionis & diſpoſitionis redeamus: quam, adoleſcẽtes huius doctrinæ ſtudioſi, cupio diligenter animaduertant, penitúſque inſpiciant: ad naturalis vſus imaginem referant: ad Ariſtotelis experientiam, obſeruationem, ſenſum, inductionem perpendant: naturalis vſus nos huc ducit: Imò verò trahit & admonet omnes artis Dialecticæ præceptiones, ad earum alteram referendas eſſe: quicquid neutrius erit, Dialecticæ non eſſe: ſi quis aliter doceat, eum grauiter errare: propterea partes iſtæ diligenter animaduertantur: Id enim propoſitum ſemper eſſe volo,

—præque omnibus vnum
Prædicam, & repetens iterúmque iterúmque monebo.

Vereor vt quod dico, perinde legendo intelligi poſſit, atque ipſe cogitans ſentio. Luceant clara nocte ſingulares ſtellæ toto cœlo, nox tamen eſt, & tenebræ, oculorum aciem longiùs extendi non ſinunt, quia non tota

lux, ſed pars eius luceat: Ita cernantur in Porphyrio, Categoriis, Interpretatione, Analyticis, Topicis, Elenchis, appoſitis diſputationis noſtræ tanquam ſtellis, errores multi & varij, multa inutilia confuſa, multa neceſſaria prætermiſſa, ſingula ferè præpoſtera exercitatione deprauata: tenebræ tamen adhuc vniuerſæ in oculis mentis noſtræ reſidebunt, quia non totum doctrinæ lumen, ſed radiis quidam diſperſis & diſtinctis locis duntaxat illuceat. Sol porrò clarus oriatur, extemplò noctis obſcuritas & caligo tota pellitur: quoniam lumen vniuerſum tenebris vniuerſis opponitur. Itaque ad Organi partes totas & vniuerſas æſtimandum, generali atque vniuerſo lumine ante oculos poſito nobis opus eſt. Ergo logicam lucem vniuerſam generalibus inuentionis diſpoſitioníſque partibus collucentem ſequamur.

FINIS LIBRI SECVNDI.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber tertius,*

IN PORPHYRIVM.

AD Carolum Lotharingum Cardinalem.

HACTENVS duobus primis libris, Logicorum philoſophorum hiſtoria, principúmque definitionum, & diſtributionum collatio & diſquiſitio recta fuit, vnde logicæ artis authores cognoſcerentur, & quid deſit in Organo logico, facilè perſpiceretur: Deinceps verò Organi tractatio minùs fortaſſe perciperetur, ſi verum illum conſtantis & certæ doctrinæ ordinem ſequeremur: res variis modis eſſet diſcerpenda, propterea quòd in eodem libro varia ſæpe confuſa præcepta ſunt: Ergo tanquam deſertos ſaltus peragraturi ſimus, atque inibi ſpinetis obrutas fruges inueſtigaturi, ſic faciamus: facem illam ardentem, ac ſplendidè in toto corpore animóque logico collucentem: facem, inquam, Ariſtoteleorum principiorum, de præceptis catholicis & methodicè diſpoſitis, de fine, de partibus artis, inuentione & diſpoſitione, præ

nobis ipſis feramus: Et quò faciliùs à ſcholis noſtris curſus Organi logici, qualis eſt, intelligatur, de ſingulis eius partibus, ordine diſputemus, quo ſunt adhuc vulgò lectæ & tractatæ. Quamobrem quia primo Organi logici loco liber hic legitur, Porphyrium primò conſideremus, quomodo rem ſibi propoſitam definiat, partiatur & illuſtret. Quid igitur Porphyrius ſibi proponit? Theſim primò nullam communem ſibi proponit, ſpecialiter proponit, de genere, ſpecie, differentia, proprio, accidẽte ſe dicturum: in quibus tamen tractandis vtitur verbo κατηγορυμένυ καὶ λεγομένυ, eius quod attribuitur & dicitur de aliquo: Vulgus, in ſcholis prædicabile nominat, & dicibile. Hoc idem Ariſtoteles categorema vocat & in Organo & in Philoſophia: quo licet iam vtamur: ſicut Categoriæ nomine vtimur, quia Latina forma cõmodiùs flecti poteſt, quàm κατηγορύμενον. Secundo itaque capite categoremata Porphyrius diſtribuit in duas partes, quòd alia de vno, vt indiuiduũ: alia de multis, vt genus, ſpecies, differentia, proprium, accidens dicantur. Voluit hîc igitur Porphyrius doctrinam categorematũ complecti. Quæramus itaque primùm quomodo definiat categoremata: Non definit, hoc primum eſt Porphyrianæ Inſtitutionis vitiũ, quòd rem ſibi propoſitam generaliter primùm non definiat: id enim præponere debuit, quia in hac Inſtitutione neceſſarium, proprium, catholicum: quia methodus ita poſtulabat. Ac quia non ſolùm in ſcholis, eius verbi notio & barbarè & confuſè modò prædicabile, modò prædicatum nominatur, ſed etiam quia ex huius verbi ſcholaſtica ſignificatione, maxima in Organo logico confuſio eſt, explicabo & definiam, quemadmodum in Organi logici libris nomen hoc ſit vſurpatum: Dupliciter autem vſurpatur, generaliter primùm, deinde ſpecialiter. Generaliter igitur κατηγορεῖσθαι, eſt indicari, dici, demonſtrari, argui, attribui, conuenire, pertinere, ſpectare: & categorema, eſt id omne, quod dicitur & indicatur vel affirmatum, vel negatum, ſiue ſimplex ſit, ſiue compoſitum:

tum: Sic in Categoriis categoremata, κατηγορούμενα (nam λέγεσθαι καὶ κατηγορεῖσθαι in Porphyrio & Organo toto idem eſt, vt deinde patebit) diuiduntur in ſimplicia & compoſita: Compoſita ipſa tandem enuntiationem faciunt affirmationem & negationem. Sic Categoriæ diuiduntur Analytici primi capite triceſimo ſeptimo, in ſimplices & compoſitas. Hic igitur locus facit categorema, quicquid quolibet modo dicitur, vt omne argumentum, omníſque argumenti expoſitio & propoſitio: Specialiter autem ſumitur categorema pro eo, quod alteri poſſit attribui: ſed dupliciter rurſum: primò communiter, ſiue ſit affirmatum, ſiue negatum, vt in Interpretatione: vbi omnis enuntiationis extrema duo definiuntur, conſequens, appellatur categorema, vt antecedens, ſubiectum. Atque etiam id ampliùs primo Analytico in Analyſeos doctrina docetur, categorema non ſemper vel recto caſu efferri, vel vno verbo, ſed aliquãdo obliquo caſu, aliquando verbis pluribus & oratione perlonga: & ſyllogiſmi partes ſententiis rerum, non numero verborum metiendas eſſe. Qua categorematis ſignificatione, omnia argumentorum genera comprehenduntur. Sic Organum nobis in abundantia propoſitionum, in inuentione medij, quæ antecedant, quæ ſequantur, quæ repugnent: id eſt, omnia argumenta ſuppeditat hoc nomine. Et certè cùm Ariſtotelis interpretes putent categoremata & Categorias, fundamenta propoſitionum eſſe, vnde ſyllogiſmi fiant, neceſſe eſt putent iis fundamentis inuentionem medij totam inſtitui: Nam de tribus ſyllogiſmi terminis, vnde propoſitiones fiant, duo quæſtionis (quæ ſyllogiſmi concluſio ſit futura) termini extrinſecùs aſſumuntur, medius ſolus arte quæritur, & ab iis fundamentis petitur. Quare categorema ſic acceptum, id omne ſignificat, quod de re poſita dici poteſt, ſiue affirmando, ſiue negando: Quod popularibus verbis in Rhetoricis ab Ariſtotele dicitur, ratio, fides, probatio, argumentum: & in toto Organo ſæpe eſſe, ineſſe, conuenire, vſitatis verbis dicitur, quod

ſcholaſtico verbo κατηγορεῖσθαι. Secunda verò ſpecialis categorematis ſignificatio eſt,qua categorema affirmatum & ſimplex duntaxat intelligitur: quomodo à Porphyrio diuiditur in indiuiduum, genus, ſpeciem, differentiam,proprium,accidens:quomodo diuiditur in decem Categorias,ſubſtantiam,quantitatem,relationem, qualitatem, agere, pati, vbi, quando,ſitum eſſe,habere: quomodo diuiditur in Analytico primo in generaliſſimum, ſubalternum, indiuiduum. Nec verò in hoc ſpecialis ſignificationis ſecundo modo vllus eſt Organi locus, qui categorematis nomine ſimplicia rerum vocabula definiat,ſed perpetuò res ſimplices,id eſt,vt in Categoriis exponitur, enuntiationem non efficientes,ſiue vno verbo, ſiue pluribus exprimatur: Nec enim Porphyrius in tota Iſagoge, dictionis ſimplicis mentionem fecit: Imò, quod totum contrà eſt, exempla plerunque categorematum ſtatuit ex verbis pluribus compoſita, vt generis & ſpeciei: Corpus animatum,ait,ſpecies eſt corporis, genus animalis: Animalis verò ſpecies, animal rationale,genus verò hominis. Similiter ad exempla differentiæ & proprij citantur,Cicatrix,quæ ex vulnere occaluit: item,Logica qualitas: item,Diſciplinæ & mentis capax eſſe: item, Natum eſſe ad nauigandum: item, In ſenectute caneſcere: Hæc inquam, Porphyrij exempla ſunt, cùm tamen ſimplicium vocabulorũ aliis exemplis abundaret, ſi quid id intereſſe iudicaſſet: ſed res ſimplices, quæ non enuntiatio, ſed enuntiationis partes ſunt, vt dixi, ſibi propoſuit, quæ ſæpe vno, interdum etiam pluribus verbis efferuntur: Quod in Topicis apertiùs oſtenditur, vbi definitio, vbi etiam proprium,id eſt, quædam rei deſcriptio, inter categorematis genera ſtatuitur. Ergo categorema in Organo ita ſpecialiter intellectum eſt,atque ex ea ſignificatione inconſtantiſſimè diuiſum modò in ſex partes, indiuiduũ, genus,ſpeciem,&c. modò in decem,ſubſtantiam,quantitatem, &c. modò in tres, vt primo Analytico generaliſſimum,ſubalternum,indiuiduum: modò in quatuor,

accidens,

accidens, genus, proprium, definitionem: tanquam ſi diceres, Prædicabilia, vt ſcholæ loquuntur, ſunt ſex: prædicabilia ſunt decem: prædicabilia ſunt tria: prædicabilia ſunt quatuor. Quid verò ſi partes orationis in Grãmatica, quæ partibus rationis, id eſt, argumenti generibus in Dialectica reſpondent, tam abſurda leuitate diuidantur, quis doctrinam talem non irrideat? Partitio, quaſi viarum diſtinctio eſt, quibus peruenias ad finem definitione præcedente monſtratum. Sed de hac partitionum inconſtantia ſuis locis copioſiùs dicetur: & in Organica ſpecialis categorematis partitione non ſolùm eſt inconſtantia, ſed contra veritatem Logicæ, magna eſt repugnantia: Nam cùm totum Logici ſit opus, medium inuenire & diſponere, ad inueniendum & diſponendum medium, totum hoc ſpecialis categorematis commentum prorſus alienum eſt: nec enim medium in ſyllogiſmo ſimplici, de quo ſolo Organum loquitur, ſemper ſimpliciter & affirmatè κατηγορεῖται, ſed partim ſubiicitur, vt in prima figura: partim ſemel tantùm κατηγορεῖται, vt in ſecunda: partim duntaxat ſubiicitur: nunquam κατηγορεῖται, vt in tertia: Nec omnino ad ſyllogiſmi conſtantiam iſta Categoriæ & categorematis ratio requirenda eſt: nec intereſt, quo genere ſermonis, modò verum dicatur. Quare tota hæc categorematis Porphyriani aliena, & contra vſum ſyllogiſmi compoſita eſt inſtitutio. In hoc autem libello Porphyrius, licet aliud fortaſſis agens & cogitans, attamen in logicam inuentionem incidit, & propoſitione ac diuiſione categorematum, id videtur amplecti: Et certè tota inuentio poſſit huc intercludi, ſi categorema generaliter accipiatur. At Porphyrius aliter accipit. Atque vt ſi quis Grammaticæ partem neſciret eſſe etymologiam, ſcriberet autem de nomine & verbo, imprudens in etymologiam incideret: ſic Porphyrius, quamuis inuentionem, Logicæ partem eſſe non attenderet, nec ad eam pertinere generis, ſpeciei, differentiæ, proprij, accidentis cognitionem, tamen de his præcipiens, huc delabitur.

Quare

Quare ſi quod erit in tota Inſtitutione catholicum logicæ inuentionis documentum, diſtinguemus ac retinebimus. Ad procœmium veniamus.

In procœmio ſumma Inſtitutionis proponitur: Vbi tria notabis, vtilitatem rerum, compendium Inſtitutionis, authores quos imitatur Porphyrius. Vtilitas generis, ſpeciei, differentiæ, proprij, accidentis, quadruplex deſcribitur: Prima ad Categorias Ariſtotelis, quas ſingulas, Porphyrius putauit claſſes eſſe rerum per genera, ſpecies, differentias, vt paulò pòſt ipſe declarabit: quod cuiuſmodi ſit, poſtea videbitur: Accidentia autem & propria & communia, in alia Categoria eſſent. Secunda ad definitiones: quæ ſi propriæ ſunt, conſtant genere & differentia: ſi deſcriptiones quædam, è propriis etiam & accidentibus. Tertia ad diuiſiones, quæ præcipuæ ſunt generis in ſpecies & differentias: item in proprietates & accidentias. Quarta ad demonſtrationes, quæ ſunt ad Ariſtotelis legem, ex cauſſa prima & ſumma, qualis differentia eſt. Vtilitates hæ veræ quidem ſunt: at non omnes, nec catholicè propoſitæ. Grammatica valet ad rectè loquendum: Itaque huc etymologia, ſyntaxis, & partes omnes referendæ. Si doceas partes orationis valere ad epiſtolas familiares, ad colloquia, & ad eiuſmodi vtilitates alias, præceptum facies ridiculum: Quia quod catholicum eſt & generale, per partes ſpecialiter inſtituis: At generalia generaliter, ait Ariſtoteles, & ſpecialia ſpecialiter docenda. Duobus rectis tres pares angulos habere, verè per ſpecies diceretur: at ſophiſticè, reclamat Ariſtoteles. Porphyrius igitur, vt in qua Logicæ parte verſaretur, ignorauit, ſic rerum, quas tradidit, vſum ſummum neſciuit. Valent porrò genera, ſpecies, differentiæ, propria, accidentia ad bene diſſerendum, ſiue definiendo, ſiue partiendo, ſiue demonſtrando, ſiue proponendo, ſiue argumentando: ſiue probabiliter, ſiue neceſſariò fiat. Nec audiam hîc voluntatem Porphyrij, tanquam legem aliquam, quòd ita docere voluerit, nec ideo reprehendendus ſit: Nam ſi

prudens

prudens offendit,grauiùs offendit: Secùs inquam, velle debuit,vt rectè doceret. Nec pro libidine, quicquid voles,docere tibi licebit: Sunt enim leges bene docendi: quas in docēdo, qui deſpicit, arguendus & corrigendus eſt. Secundo proœmij loco compendium Inſtitutionis à Porphyrio proponitur, ideóque arduas quæſtiones ſit omiſſurus de genere & ſpecie: Vtrùm ſubſtantiæ ſint,an animo tantùm cogitentur: Et ſi ſubſtantiæ,vtrùm corporeæ,an incorporeæ: Item vtrùm ſeiunctæ, an in ſenſilibus, ac circa ea poſitæ. Grauiſſima in ſcholis, Idearum diſputatio fuit, quæ modò generis & ſpeciei nomine, ſicut apud Platonem & Ariſtotelem ſignificātur: vtrùm ſubſtantiæ quædam eſſent in Dei,rerum opificis, mente. Quæ opinio refellitur in Parmenide Platonis: & ſecundo libri huius capite refelletur argumentis Ariſtotelis, an cogitentur tantùm. Rerum quidem notiones animo continentur: res autem ipſæ extrà ſunt. De vniuerſo animantium genere cùm cogitamus, communis omnium animantium notio in animis noſtris ineſt: animantes autem ipſi in terra, aqua,aëre: cœlo etiam, ſi Platoni & Ariſtoteli creditur, ſtellas animatas facientibus. Et hæc opinio logica eſt, & ideo permultis apud Platonem locis idea nil aliud eſt,quàm genus logicum: qua de re etiam poſtea capite ſecundo iterū dicam. Ergo genera & ſpecies, ſunt quædam corporea, vt metallum,arbor,animal: quædam incorporea,vt animus,angelus: quædam ſeiuncta à materia,vt animus,angelus: quædam in ſenſilibus, & circa ea, vt genera & ſpecies quantitatis,qualitatis: linea, ſuperficies,corpus, color, calor, frigus, humor. Idea etiam interdum ſpecies ſeu forma dicitur: Idea boni ſexto de Rep. dicitur à Platone, deus: de qua ſignificatione modò Porphyrius non quærit. Has igitur quæſtiones Porphyrius proponit, & ait arduas eſſe ac difficiles: In eóque dupliciter peccat: Proponere id primùm non debuit,quia non eſt neceſſarium, homogeneum, primò catholicum ad diſſerendi vſum: nec hinc ideo ſcientificum. Deinde cùm propoſuiſſet,

ſuiſſet, debuit diſſoluere: Fixit enim crucem, vbi ſectatores eius cruciarentur, vt cruciatos hîc Ammonium & Boœtium videmus. At præterit, inquies: Concedo inquam, ſed Rhetorica præteritione valdè incõgrua: quia quæſtio difficillima, diſcipulo proponitur, cuius tamen ſolutio neſciatur. Tertio procœmij loco profitetur Porphyrius ſe veterum philoſophorum doctrinam hîc ſecuturum, præcipuè autem Peripateticorum. Notabis igitur hîc non omnia, quæ præcipiuntur à Porphyrio, eſſe Ariſtotelea: Imò, ſicuti locis ſuis docebo, ferè nihil: Et imperitè factum ab iis, qui Porphyrium in Organum Ariſtotelicæ Logicæ incluſerint: Primùm, quòd ſint etiã hîc plurima non Ariſtotelea: Deinde ſi quod hîc catholicum Logicę documentum ſit, in Organo tam commodè explicatum eſt: nec in arte Ariſtotelis, tautologia ab Ariſtotele vehementer damnata, adhibenda fuit: Ariſtotelis enim lex iubet generalia generaliter & ſemel tantùm doceri. Denique minimè Organi interpretationẽ decebat, etiam ſi commoda eſſet, Organi tamẽ partem connumerari: & Ariſtotelis authoritatem, cum interpretis, ab aliis interpretibus frequenter improbati, nomine communicari.

DE GENERE.

Genus à Porphyrio definitur hoc capite, & diſtinguitur à ſpecie, differentia, proprio, accidente: Sed antequam definiatur, ſignificationes eius tres recenſentur: vna, qua genus dicitur quorundam tum ad vnum quippiam, tum ad ipſorũ inter ſe modo quodam affectorum multitudo. Sic Herculeorum genus dicimus collatione vnius Herculis, & ſui ipſorum inter ſe cognatione. Quę ſignificatio, logica eſt, & inſtituti propria, qua genus dicitur quod multis commune eſt, eſſentia nempe, & ipſa communicãtium multitudo: Sic animal, genus pecudis & hominis dicitur, quia eius eſſentia communis eſt pecudi & homini: Sic animalium genus dicitur, quia multorum

torum communem eſſentiam habentium collatio: & ſic Herculeus, genus eſt Herculeorum, vt animal animalium ſingulorum:& eodem modo genus Herculeorum dicitur, vt animaliũ. Peccat tamen hîc Porphyrius, quòd Herculeorũ genus, collatione vnius Herculis putat dici: Hæc enim ſignificatio ſecunda eſt, qua genus à Porphyrio dicitur, quod generat, & quod eſt ortus cauſſa & principium: vt pater, filij genus: & ſic Ariſtoteles ait viceſimo octauo capite quinti libri Philoſophiæ, genus pro generatione dici: & ſic appellari Græcos genere, id eſt genitore, quia primus eorum parés, eſt Græcus: ergo etiam Hercules ſic genus Herculeorũ: Quomodo etiá Latinè dixit Ouidius ſecundo Metamorphoſeos,

Iam cognoſce genus——, id eſt patrem. Ergo in hac ſignificatione Porphyrius Ariſtotelem non imitatur, ſed doctrinam, Ariſtotelis doctrinæ contrariam docet. Hîc etiam peccat Porphyrius, quòd locum, genus incolarũ dicit: Nec enim Athenas, genus Athenienſium dicimus: ſed Athenienſis, ſic genus eſt Athenienſium, vt animal animalium: Verè tamen ait hoc ſecũdum generis ſignificatum vulgare, & prius eſſe eo, quod primum fecit. Tertia ſignificatione genus dicitur, cui ſubiicitur ſpecies. Horum ſimilitudine fortaſſis appellatum hîc Porphyrius hallucinatur: & hæc ſignificatio tertia in primam recidit, & vbi multorum tum ad vnum, tum ad ſeſe collatio eſſentialis eſt & affectio: ibi multa illa ſingula ſpecies ſunt. Porphyrius intellexit duo ſignificata eſſe generis, vnum vulgare & primum, quo genus pro genitore dicitur: alterum ſimilitudine & metaphora mutatum, quo multorum tum ad vnum commune, tum inter ſe collatio comprehenditur. At explicare intelligentiam ſuam non potuit, ex vna ſignificatione duas fecit: Attamen nondum genus talium partium ſubiectarum communione definitum eſt, niſi talis communio ſit non ſecundum accidens, ſed ſecundum eſſentiam. E tertia generis ſignificatione Porphyrius aliam generis definitionem deducit: Genus

eſt,

eſt, quod de multis & differentibus ſpecie in quæſtione quid eſt, affirmatur. In qua definitione cõmunis eſſentia partium comprehenditur magis, quàm explicatur: imò ſecùs quàm doceat, comprehenditur. De generis autem definitione duas opiniones diuerſas in ſcholis video fuiſſe, & ab Ariſtotele traditas: illam priorem ſimplicem, qua genus dicitur multitudo eſſentiâ ſimilium, vel eſſentia multorum ſimilis: & hanc Porphyrianam, qua genus definitur, quod de multis & ſpecie differentibus in quæſtione quid eſt, affirmatur: De qua vtraque commodiùs diſſeretur, cùm erit de ſpecie, quod Porphyrius tradit, conſideratum. Diuiſio categorematum ſequitur, quòd alia de vno, vt indiuiduum: alia de pluribus, vt genus, ſpecies, differentia, proprium, accidens. Conſideremus hanc partitionem: primùm Porphyrianam, id eſt è Chryſippo aut nugatore aliquo alio collectam, non Ariſtoteleam eſſe video: nec in tota Ariſtotelis Logica ſic categoremata diuiduntur, ſed omniũ rerum partitio eſt cõmunis etiam in propoſitione ſubiectarum, nõ attributarum & categorematum propria: Sic enim Ariſtoteles in Interpretatione: Sunt verò rerum aliæ quidem communes, aliæ propriæ. Et illic commune definit, quod in multis dicitur, vt homo: Propriũ quod nõ, vt Callias: & ſic enuntiatio communis & propria non ex attributo, ſed potiùs è ſubiecto dicitur. Ergo iſta categorematum diuiſio non eſt Ariſtotelea, nec omnino legibus & principiis Ariſtotelis conſentanea: tum commune categorema diuiditur in genus, ſpeciẽ, differentiam, proprium & accidens: Cur verò ſpecies, differentia, proprium, & accidens vnius non erunt, vt multorum? Sed enim rebus omiſſis partitio longè magis eſt vitioſa, multóque minùs catholica: Nam de cauſſis, forma, & de comparatis, diſſimile, differentiæ nomine comprehenditur: finis, efficiens, materia, omittitur: effecta & adiuncta & comparata reliqua nomine proprij, accidentis confunduntur, de ſubiecto tacetur: partiũ, totius, definitionis, teſtimonij ratio nulla hîc habetur.

tur. Quæ tamen omnia logica categoremata ſunt, eáque ſimplicia & affirmata, vt interim de oppoſitorum generibus in contrariis & repugnantibus taceam, quoniam non omnia categoremata, ſed ſimplicia duntaxat & affirmata Porphyrius ſibi propoſuit. Hæc inquam, omnia partitione iſta excluſa ſunt: Et quamuis idem fortaſſe poſſit eſſe & efficiens & forma & ſimile & accidens, & è cæteris eodem modo, attamen non ideo rationes ſingulorum non ſunt diſtinguendæ: Idem genus eſt & ſpecies, rationes tamen generis & ſpeciei diſtinctæ ſunt. ſic finis, formæ, efficientis, materiæ, & cæterorum rationes diſtinguendæ & definiendæ fuerunt: Neque pro ſcholaſtica categorematis conſuetudine iam dicatur, argumenta illa non κατηγορεῖσθαι· id enim iam antea refutaui ex Porphyrij & Ariſtotelis doctrina & authoritate, quibus categorema ſimplex eſt, quod enuntiationem non facit. Sic, vt iam poſui, In ſenectute caneſcere: Cicatrix ex vulnere obducta, Porphyrio categoremata ſimplicia ſunt: *Sic* Ariſtoteli in Topicis deſcriptio quęuis & definitio, categoremata ſunt: Imò verò ſpecies relatione generis, categorema non erit, quia tantùm hac ratione ſubiicitur: & tamen ſpecies eſt verè illo modo: & à Porphyrio poſtea etiam relatione generis definietur. Quamobrem è numero ſimplicium & affirmatorum categorematum, quæ ſibi tractanda Porphyrius propoſuit, tot & tam multa reiicienda non fuerunt. Hoc partitionis huius Porphyrianæ vitium magnum eſt: deinde cur proprium & accidens communis categorematis duæ ſpecies efficiuntur, cùm accidens ſit proprij genus, & proprium ſpecies, & omne Porphyrianum proprium ſit accidens inſeparabile? tum cur differentia, proprium & accidens potiùs efficiuntur ſpecies communis categorematis, quàm de vno affirmati? an nulla eſt differentia? an nullum eſt proprium indiuiduorum? quomodo igitur erunt? quomodo definientur? an nullum eſt accidens ſingulare? Cur igitur Porphyrius in hoc capite dicit accidentia communiter, ſed non

propriè

propriè alicui? quod ter deinde repetitur de accidente communi. Poſtremò languida iſta & tot plagis cōfecta partitio, contra methodum hîc eſt collocata: Etenim Ariſtoteleam methodum adhibeamus, iubentem vt naturâ priora præcedant, poſteriora ſequantur: quo tandem loco categorematis partitio eſſe debuerit? nonne antecedere ſpeciales ſingulorum categorematum definitiones debebit? At hîc primo categoremate definito ſequitur: Ergo partitio Porphyrij non ſolùm vitioſa eſt, ſed præpoſtera eſt: poſtremò videamus, quamobrem hîc adhibeatur: Categoremata ſunt ſex, genus, ſpecies, differentia, proprium, accidens, indiuiduum. Genus definitum eſt, ad illud à cęteris categorematis diſtinguendum, & docendum planiùs cætera nondum definita, id eſt ad cognitum incognita adhibentur. Ariſtoteles hoc appellat petitionem eius quod in principio eſt, & inter ſophiſticas ſordes reponit. Ergo Ariſtotelis iudicio, Porphyrij doctrina ſophiſtica eſt. Tum verò ridiculum eſt, iſtas rerum differentias exquirere, ſi definitio recta adhibita ſit: Definitio enim vera explicando quid res ſit, eam ipſam ab omnibus rebus aliis diſtinguit: & ſicut magiſter ipſe Porphyrius docet, definitio non ſolùm genus, ſed differentiam rei maximè propriam comprehendit. Itaque quam nobis generis differentiam exquirit, ſi generis definitione, generis à cæteris rebus differentiam concluſit? Nec Porphyrij voluntas hîc nobis allegetur: Voluit inquies, rudem iſto modo diſcipulum docere. Voluit igitur contra leges bene & facilè docendi: cōtra leges Ariſtotelis, cuius interpres videri voluit: Genus definiendum ſibi propoſuerat, poterat è Philoſophia Ariſtotelis, illam veram definitionem ſeligere: de communione multorum eſſentiâ ſimilium, vel eſſentia multorum ſimili: & exemplis inſignibus illuſtrare. Quiſquilias & nugas collegit, generis veram naturam obſcurauit. Sed in hac diſtinctione categorematum vnum eſt valdè ineptum, quòd accidens dicitur attribui in quale quid: quod etiam poſtea repetitur in dif-

ferentiis

ferentiis generis & accidentis: Sic enim Porphyrio differentia & accidens idem fuerint. Neque iam expecto, vt nobis obiiciatur, genus iſto modo definitum, categorema non futurum. Etenim cur non fuerit? An ſi κατηγορεῖσθαι verbo in definiendo non vtar, categorema non facio? Porphyrius ipſe in definiēdo proprio & accidente, κατηγορεῖσθαι verbo non vtitur, ſed accidere, ſed eſſe, abeſſe, ineſſe dicit. Et tamen inter categoremata, proprium & accidens collocat: Non igitur, quia τοῦ κατηγορεῖσθαι verbo in definiendo genere non vtor, idem genus categorema non facio. In Topicis Ariſtoteles, vt genus, ſic proprium, definitionem, accidens, categoremata appellat: nec in his definiendis κατηγορεῖσθαι verbo vtitur. Tollatur igitur tam ſcholaſtica, támque puerilis ineptia: neque nobis obiiciatur, artium propria vocabula eſſe: Propria etenim ſunto: quis negat? ſed ex communi vſu artificum deprompta, non ab inertibus magiſtris ſomniata. Artifices porro rationis, ſunt homines: ex eorum igitur vſu deducantur artis vocabula.

DE SPECIE.

Species hoc capite definitur, & diuiditur in ſubalternam & ſpecialiſſimam: Eadémque occaſione definitur genus generaliſſimum & ſubalternum: Vocabula hæc ſua coniugatione ἐνέργειαν quandam continent: & cùm generale & ſpeciale dicamus, non video cur non generaliſſimum & ſpecialiſſimum, ſi non latinè, at certè logicè dici poſſit. Itaque etiam hæc teneamus: ne ſi melius quæramus, deterius inueniamus. Res tota magis hic turbatur, quàm capite ſuperiore turbata eſt. Speciei ſignificationes duæ ſunt, altera propria, qua ſpecies dicitur forma cuiuſque: Altera modificata, qua dicitur pars generis. Secunda ſignificatio logica eſt, & hîc tenenda: ſed Porphyrius, vt iam monui, declarat ſe neſcire definitionis vſum: Definit ſpeciem, partē generi ſubiectam: nec intelligit hac definitione ſpeciei logicæ, differentiam

ferentiam à cæteris ſignificationibus cõtineri. Eſt verò hîc admirabilis nugator Porphyrius: Sic enim appellat Ariſtoteles nugas, hoc vitium, cùm res eadem ſæpiùs dicitur. Definitiones ſpeciei decem cumulantur, tres ſpeciei in vniuerſum: Species, eſt quod ſubeſt aſſignato generi: item, quod generi ſubiicitur: item, de qua genus in quæſtione quid eſt, affirmatur. Deinde ſpecialiſſimæ ſpeciei definitiones ſex: prima, quod multis & differentibus numero in quæſtione quid eſt, attribuitur: ſecunda, quæ tantummodò ſpecies, non etiam genus: tertia, qua ſpecies inferior alia nulla eſt: quarta, quod ante indiuidua proximè dicitur: quinta, quæ cùm ſit ſpecies, non poteſt eſſe genus: ſexta, quæ ſpecies cùm ſit, in ſpecies diuidi nequeat: Deinde ſubalternæ ſpeciei definitio, quæ & genus & ſpecies & genus eſſe poteſt. Permiſcetur hîc etiã generis definitio vna, generaliſſimi duæ, & ex iis quædam etiam ſæpiùs repetuntur. At mirifice Porphyri, quid ad illam Ariſtotelis magiſtri legem reſpondebis, nugas & repetitionem damnantis, & inter ſophiſtarum fines adnumerantis? Si quis tres angulos duobus rectis pares in vnaquaque trianguli ſpecie doceat, ſophiſticè docet & demonſtrat: Tu quid hîc agis? an de induſtria nugaris, & Ariſtotelis præceptum deſpicis? Polliceris nobis initio compendiariam inſtitutionem: quid igitur præſtas? Si definire ſpeciem volebas, vna definitio id præſtare debuerat: at tres cumulas. Si cùm genus ſpeciémque definiſſes, definire velles ſubalternum, generaliſſimum, ſpecialiſſimum: definitiones requirebantur, quot res erant definiendæ, non plures: alioqui fuerint nugæ: At tu ſine delectu, ſine iudicio, ſex pro vna conturbas, & quicquid vndique potes, aggregas: & dum Dialecticæ doctor videri vis, in vera Logica te vehementer rudem & indoctum eſſe prodis. Hæc prima capitis huius eſt Logica, hoc iudicium de nugis: quæ certè ex Ariſtotelis Logica, quæ nunc eſt, deductæ non ſunt. Genus deinde & ſpecies Porphyrio ſunt ad aliquid: & tamen quanquam id non crederet, quod à diſcipulo

ſcipulo ſuo tamen credi vellet, ex altero alterum definiendum tantùm non putauit. Sed ſpeciem definit, quæ dicitur de pluribus numero differentibus in quæſtione quid eſt. At iſta relatorum natura eſt, ſicut Ariſtoteles docet, vt naturâ ſimul ſint, nec alterius abſque altero natura poſſit intelligi: imò id ipſe Porphyrius hîc ait. Ergo dum Porphyrius abſque relatione hac ſpeciẽ definit, reipſa negat & inficiatur, quod verbo docet. Tertio loco, Ariſtotelis Categoria permiſcetur intempeſtiuè: ſi categorema Porphyrij & Categoria Ariſtotelis ſint doctrinæ diuerſæ, vt Porphyrius ipſe putat: ἑτερογένεια ſiquidem eſt Ariſtoteli damnata. Categoricæ ſubſtantiæ exemplum Porphyrianum Valla reprehendit: imò Ariſtoteles ipſe condemnat. Porphyrius hîc corpus animatum, facit animalis genus: At Ariſtoteles quinto capite quarti Topici contrà ſic ait: Non attẽduntur autem plerunque ij, qui totum in parte conſtituunt: vt qui animal, corpus animatum aiunt: Nequaquam verò pars de toto dicitur: itaque non fuerit corpus animatum, genus animalis, quoniam pars eſt. Ergo Porphyriana ſubſtantiæ Categoria, ex Ariſtotelis doctrina deducta non eſt, ſed ex aliquo eorum philoſophorum, quos in prooemio præter Peripateticos ſeſe dixit imitaturũ: Et valdè ſimplices eos meritò iam dixi, qui Ariſtotelei Organi partem hanc, Ariſtoteli præſertim contrariam cacotechniã feciſſent. Quartò facit Porphyrius collationem ſubalterni duplicem: altera enim genus eſt, altera ſpecies: facit generaliſſimi vnicam, quia tantùm genus eſt. Vt igitur ſibi conſtaret, & comparationis redditionem expleret, ſpecialiſſimi debuit etiam vnicam facere collationem, quia tantùm ſpecies eſſet: At duas fecit, & hominem non ſolùm animalis, ſed Socratis & Platonis ſpeciem dixit: quod cuiuſmodi ſit, mox videbo. Quinto ſcholaſtica quæſtio mouetur: An ens, commune genus ſit omnium entium: de qua apud Ariſtotelem cõtrarias opiniones duas video: altera negatur, quod hîc Porphyrius negat: altera contrarium affirmatur, vt in Philoſo-

phia primo capite vndecimi libri, vbi τὸ ὄν, ens, genus ſtatuitur: & quarto vndecimi, vbi entis differentiæ primæ ſtatuuntur vnum & multa: cætera omnia, ſpecies: Quæ opinio ſecunda verior eſt, nec homonymia verbi eſt: quæ ratio eſt primæ opinionis: Omnia enim entia, definitionẽ entis habent communem, licet entium ſint aliis alia præſtantiora: ſicut ex animalibus homo longè pecudi præſtat: habet tamen communẽ definitionẽ generis cum pecude. Et peior opinio à Porphyrio delecta: ſed tamen vtraque inutilis & vana, cùm Logicus etiam ente quouis altiùs caput erigat, & de non ente etiam diſſerat, vt ex Ariſtotele iam docui ſecundo libro. Sexto loco, Platonis methodus ad amplificandum tantùm nugas, non ad eius vſum, à Porphyrio confunditur. Plato in Philebo docet omnia æterna vno & multis conſtare, terminúmque & infinitatem habere: cõmunémque intermediam ideam diuidendam eſſe, donec ad infinitatem peruentum ſit, quę ipſa omittenda ſit: Hæc illic Plato: quæ Porphyrius hîc ſuis, non Platonis verbis interpretatur, à generaliſſimo per ſubalterna ad ſpecialiſſimas ſpecies deſcendendum, vt indiuidua ſecludantur. Quæ regula ab Ariſtotele tam probata eſt, vt omnibus Philoſophiæ partibus, non in logica ſolùm ab eo celebrata ſit. Diſputationem eam totam, nono Animaduerſionum libro copioſè diſſeremus: At Porphyrius quid hîc miſceret, ignorauit: Huius regulę ſingularem & admirabilem vſum nunquam, vt ex eius factis apparet, cogitauit: Nam ſi ad regulam illam ſuam, Inſtitutionem direxiſſet, nunquam in has nugas incidiſſet: definitionibus, partitionibus, exẽplis perſpicuis & ſuccinctis rem vnam, vna doctrina, & vno tantùm loco docuiſſet: non iteraſſet ſæpiùs, res alienas non miſcuiſſet. Neque verò locus erat hîc de methodo illa Platonica præcipiendi, ſed in diſpoſitione, poſt propoſitionis & ſyllogiſmi declaratam doctrinam. Ergo Platonis regula ad inanem pompam hîc inſcienter & ineptè producitur. Septimo prolixa & nugatoria oratione dilatatur generis proprietas,

prietas, quòd de ſpecie dicatur, non contrà: & ſuperiora denique de inferioribus, non contrà. Octauo & extremo loco indiuidua nominantur, ex eo quòd proprietatibus vnumquodque conſtet: quarum collectio nunquã in aliud quicquam conueniat: & multis totius Inſtitutionis Porphyrianæ partibus differre numero indiuidua dicuntur, non ſpecie: quod etiam non rarò in Ariſtotelis Philoſophia præcipitur: ſed & contrarium præcipitur. Hac de re iam dicamus paulò pleniùs & vberiùs, & generis definitionem huc reiectam accuratiùs conſideremus: & illa nobis opinio conſtituatur, de genere & ſpecie, quam probamus & ſequimur. Genus, eſt multitudo eſſentiâ ſimilium, vel eſſentia multorum ſimilis: Species, pars generis: ſic animalium, ſic hominum genus, quia multitudo eſſentiâ ſimilium: ſic animal, genus animalium ſingulorum: ſic homo genus ſingulorum hominum, quia eſſentia multorum ſimilis: Sic homo, ſpecies animalis, ſic Socrates ſpecies hominis. Nihil autem refert ad ſpeciei naturam, vtrùm generis pars communis ſit multorum, vt homo & beſtia: an vnius propria, vt Socrates & Plato. Hæc opinio probanda nobis & demonſtranda eſt: Ac ne qua nominis homonymia fallamur, tollamus generis & ſpeciei ſignificationes alienas: logicas tantùm definitionibus expoſitas teneamus. Genus, ſignificat aliquando genitorem, aliquando etiam ſpeciem: de hoc genere modò non loquimur: ſpecies, ſignificat aliquando formam, aliquando cauſſam formalem, vt in phyſicis: aliquando ideam, aliquando ſubſtantiam, vt Alexander annotat in Philoſophia ſexto capite libri tertij: aliquando etiam ſignificat genus, vt quinto capite primi Poſteriorum Græci interpretes adnotant: de hac ſpecie non loquimur, de logico genere, de logica generis ſpecie loquimur. Dico igitur (vt iterum ſtatuam) quicquid multorum communis & ſimilis eſſentia eſt, illud eſt multorum illorum genus, & illa multa eſſentiâ ſimilia, ſpecies eius ſunt: & ſic hominem, genus eſſe ſingulorum hominum, & ſingulos ho-

mines,ſpecies eſſe hominis dico. Vnde igitur huius rei veritas exquiri poteſt? ab illo nẽpe veritatis fonte,vnde omnis noſtra diſputatio manauit, ab Ariſtotelis principiis,obſeruatione,experientia,inductione: Hîc de artis inſtitutis diſputamus: Nauticæ dogmata, è nautarum vſu facta ſunt: militiæ præcepta, è militum conſuetudine ſumpta ſunt: ſic Logicæ decreta, è communi logicorum,id eſt hominum vſu,ſumenda ſunt. Ergo quemadmodum iudices plerunque, ſic nos in rem præſentem veniamus. Dicis Sequanam Lutetiæ exaruiſſe: id nego: Vt igitur controuerſiam tollamus, huc ipſi veniamus, vt coram oculis & ſenſu fidem nobis faciamus. Dico genus,eſſe multitudinem eſſentiâ ſimilium, vel eſſentiam multorum ſimilem: & ſic hominẽ, genus eſſe Platonis & Socratis,Platonémque & Socratem,ſpecies hominis:In rem igitur pręſentem veniamus,nihil ſomniemus,nihil commentemur. Finge illa ipſa tempora,quibus logicum Organum ab Ariſtotele nondum collectũ erat: Dialecticæ vis fuit,& homines,genera quædam & quaſdam ſpecies dixerunt atque intellexerunt: Hic naturalis vſus, hæc humanitatis regula: Hæc Ariſtotelis experientia & inductio & finis & principium eſt: Vnde non dico temerè arripi,ſed prudẽter obſeruari Dialecticæ præcepta omnia deceat. Conſideretur igitur quid ea res eſt,& cuiuſmodi, quam homines ſignificant his vocabulis,genus, generalis, generaliter, generatim: ſpecies,ſpecialis,ſpecialiter,ſpeciatim: Hoc obſeruato,hoc poſito,quod inficiari nemo, niſi malitioſè, poſſit, genus id omne dicemus,quod ſpecies habet: ſpeciem, partem generi ita ſubiectam,vt eius non ſolùm nomen, ſed definitionem & naturam vſurpet: communis multorum, an vnius propria ſit,nihil intereſſe.Sic Plautus ait,

Iuppiter,qui genus colis,aliſque hominum.

Et Cicero:Dum genus hominum extabit,ait 2.Philip. Et idem cùm de ſe poſt reditum loquitur: Meſſenius legem ſpeciatim de mea ſalute promulgauit. Sic ab eodem etiam difinitur genus primo de Inuentione: Genus,

nus, eſt quod plures partes amplectitur, vt animal: Pars eſt, quæ ſubeſt generi, vt equus: Sed ſæpe eadem res alij genus, alij pars eſt: Vt homo, animalis pars eſt, Thebani aut Troiani genus: Hîc genus definitur multitudine partium, & pars pro ſpecie dicitur: tametſi exẽpla ſpeciei de Thebano & Troiano minùs accurata ſunt. Sic generalis & ſpecialis quæſtio dicitur à Quintiliano: ſic generaliter aliquid & ſpecialiter ſæpe dicitur: Sic Seneca hominem, animalis ſpeciem dixit: genus autem Catonis, Ciceronis, Lucretij: Itaque, ait de homine, quia continet multa, in genus cadit: quia ſub alio eſt, in ſpeciem. Sic Iureconſulti loquuntur, cùm hominem, genus: Stychum & Pamphilum, ſpecies appellant: Qua de re lex eſt de Stipulationibus, in quibus aliàs ſpecies, aliàs genera deducuntur: Sic iidẽ loquuntur, cùm aiunt in mutuo recipi non eandem ſpeciem, ſed idem genus: Vbi Iureconſulti eleganter appellant eandem ſpeciem & idem genus, quod vulgus in ſcholis, idem numero, & idem ſpecie dicit: Socratem enim & Platonem ſcholæ dicunt numero differre, non ſpecie: & eſſe duo indiuidua, ſpeciem vnam: Meliùs Iurecõſulti, qui duas quidem ſpecies, genus autem vnum vocant. At malim veri & proprij ſermonis vſum à Iurecõſultis id eſt Reipublicæ principibus, quàm à ſcholis inertium philoſophaſtrorum petere. Quòd ſi dixeris Plautum, Ciceronem, Senecam, Iureconſultos parum acutè diſſerere, attamẽ hoc mihi concedas, eos homines humano & naturali hominum more loqui, cùm hominem genus dicunt Catonis: Catonem, ſpeciem hominis. Quod ad quæſtionem meam cõcludendum ſatis eſt: Doceo enim ex vſu populari & naturali, id eſt vnico dialecticæ artis authore & magiſtro ſingulari probari hanc orationẽ, Homo eſt genus Catonis: Cato eſt ſpecies hominis. Et iſta eſt Ariſtotelis experientia, iſta eſt obſeruatio, hoc denique Ariſtoteleum omnis doctrinæ principium. Attamen ne quiſquam queratur, parum certis naturalis vſus exemplis tantam quæſtionem concludi: proferam authorem

eum philoſophum, quem philoſophorum omniũ principem & Homerum cõſtat fuiſſe: Platonem dico. Quid igitur Plato? An ait hominem, Socratis eſſe ſpeciem, vt Porphyrius ait? Imò verò & planè & clarè & frequẽter dicit hominum genus, vt dicit genus animalium: Et in Regno, cùm de ſpeciei & partis differentia præcipit, axioma eiuſmodi confirmat, quo neceſſe ſit omnes has Porphyrij ineptias euerti: Quicquid ſpecies eſt, & partẽ neceſſe eſt ipſam eſſe eius rei, cuius ſpecies dicatur. Quid eſt igitur? An cùm ſpeciem, vt fingit Porphyrius, quæ partes indiuiduas habeat, Platonis iudicio ſpecies erit earum rerum, quarum totum eſt? at contrà hîc affirmat: & ſi quo alio loco hominem, Socratis ſpeciem, id eſt ἰδέαν diceret, certè typum ipſum diceret, vnde indiuidua, quæ vocantur in Organo, velut ectypa formarentur: Quomodo ſæpe & generales & ſpeciales rerum notitias, ideas, vt mox dicam rurſum, appellat: Imò pro eodem genus, ſpecies, idea ſæpe apud eundem ponitur, vt in Parmenide: quomodo in poſterioribus Analyticis Ariſtoteles etiam loquitur aliquot locis: Quo pacto etiam nominare poſſis animal, ſpeciem hominis: & quoduis genus, ſpeciem ſubiectarũ ſibi partium, quia ex eo, velut ex ore aliquo, quaſi imago & ſimilitudo ducatur & exprimatur: Verùm aliud eſt ſpecies, cui opponitur effigies & imago: quomodo loquitur in Oratore Cicero: Perfectæ eloquentiæ ſpeciem animo videmus: effigiem auribus quærimus: aliud ſpecies, quæ generi ſubiecta dicitur, & tanquam pars in toto comprehenſa. Agitè verò, miſſos & poëtas & oratores & Iureconſultos, quin Platonem ipſum miſſum faciamus: Ariſtotelẽ potiùs audiamus, & præceptis & exẽplis idipſum quod aio, confirmantem: Etenim non in dubio opere aliquo, ſed in prima & ſumma Philoſophia libri decimi tertio capite, genus ita definit: Dicitur verò genus, quo ambo differẽtia, vnum ſecundum eſſentiam, dicuntur. Genus nimirùm definitur hîc communis eſſentia multorum: nec in partibus, ſpeciei differentia, ſed eſſentialis communio

munio proponitur: Et ibidem capite ſeptimo: Id enim genus voco, quo ambo vnum idem dicuntur, habens differentiam, non ſecundum accidens, ſiue ſit vt materia, ſiue ſit vt aliter. Hîc communiter genus definitur totum, cuius partes in ipſo ſunt, vnum, non ſecundum accidens, ſed vt dictum eſt priùs, ſecundum eſſentiam: & hîc rurſus partium communio eſſentialis in genere definiendo proponitur: Ergo videmus ex iis Ariſtotelis locis genus eſſe eſſentiam multorum ſimilem: vt nihil interſit ad generis rationem, partes cõmunes ſint multorum, an vnius propriæ: Atque hanc ſuam doctrinam Ariſtoteles vſu & exemplis ſuis etiam confirmat, & huc naturalem vſum accommodat: Sic primo & tertio & quarto capitibus libri tertij Philoſophiæ, vocantur vltima genera in indiuiduis, vt homo: Et in eadem Philoſophia primo capite libri primi dicitur, Hominum genus arte & ratione viuit: Item in Longitudine vitæ, Diuturnioris vitæ eſt hominum genus, quàm equorum: Hominum genus, equorum genus, præceptis docet eſſe, & vſu ſuo cõfirmat. Quamobrem poſitam generis definitionem, demonſtratam & confirmatam ſatis habemus: Secundam opinionem iam conſideremus, qua genus à Porphyrio definitur, quod de multis & ſpecie differentibus in quæſtione quid eſt, affirmatur. Quæ definitio id tantum veri complectitur, Genus eſt, quod de multis eſſentialiter affirmatur: Cui reſpondet illud noſtrum, eſſentia multorum ſimilis. Partes igitur definitionis videamus: Prima pars illa, de multis affirmari, noſtræ definitioni conuenit: de hac igitur diſputari nihil eſt neceſſe. Secunda pars, differentibus ſpecie, videtur omnino non congruere, quia ſinguli homines, de quibus homo dicitur, ſpecie differre Porphyrio non dicuntur. Quamobrem inquam? quid enim eſt hoc ipſum ſpecie differre? Id verò nobis ab Ariſtotele in Philoſophia libri decimi capite octauo proponitur: Quæcunque ſiquidem in ratione ſunt contrarietates, faciunt ſpecie differentiam: Quæ verò in toto materiæ complexu, non

faciunt:

faciunt: Vbi multis verbis docetur differre ſpecie, quæ forma eſſentiali differunt,non quæ accidentibus: Et ratio illic pro forma ſumitur,vt ſępe apud Ariſtotelē: Ad quam definitionem duobus modis reſponderi poteſt: primò ſi vera ſit, tamen ſingulos homines ſpecie differre: deinde captioſam & fallacem eſſe. Ergo priùs illud agatur: Etenim inquis, homo & leo, forma communi differunt.Et Cato inquā, & Cicero, forma quoque propria differunt: nec numeri differentia, quam inducis, aliud eſt, quàm propriæ & indiuiduæ formæ differētia: ſpecieíque & formæ, vt communis & diuiduæ, ſic propriæ & indiuiduæ differētia ſua eſt: Etenim longè aliud videtur eſſe de fœmina & mare,aliud de Socrate & Platone:mutatis enim accidentibus, ſeruata eſſentiali forma,poteſt numero vnus & idem eſſe fœmina & mas,vt Ariſtoteles ait, & à poëtis de Tireſia proditum eſt: & à Platone duodecimo legum de Cæneo,quomodo ex fœmina,vir factus eſt:& reuera eſt,vt Hermaphroditus & Androgynus: vt copioſè Plinius quarto capite libri ſeptimi. Verùm duæ ſubſtantiæ, vt ſunt Socrates & Plato, detractis cogitatione omnibus accidentibus, eſſentiali forma ſeruata, ne cogitari quidem poſſe videtur, vt eadem numero & vna fiat eſſentia: aut ſi dicatur, ſingularum ſubſtantiarum formas ex accidentiū concurſu fieri,indéque numeri differentiam gigni, abſurdiùs videbitur offendi, quia ſubſtantiarum forma, id eſt ſubſtantiæ primaria cauſſa,fiat accidens: Deinde quia ſingularia ſola ſubſiſtant,quiduis erit accidens,ſubſtantia prorſus erit nulla: aut certè ſolæ rerum communes & ſeparatæ à ſingulis rebus ideæ, ſubſtantiæ erunt: quod Ariſtoteles tam vehementer improbauit:denique eſſentialis homo nullus erit, niſi communis, & vt ita dicam, idealis. Nec ſequitur,ſi formam Socratis & Platonis aliter, quàm accidentibus explicare non poſſis, ideo formas eſſentiales diuerſas non eſſe. Etenim philoſophi omnes vix ac ne vix quidē vnam hominis formam norunt: attamen illa generali cauſſæ ratione, norunt

omnium

omnium rerum aliquam eſſe eſſentialem formam, qua res ſunt id quod ſunt, quamuis ſpecialiter quid vnaquaque ſit forma, neſciant. Quare vel ad hanc ſpecificæ differentiæ definitionem, ſinguli homines ſecundum formam, numero vnus homo non erit: numeróque differre, nihil aliud erit, quàm propria forma differre. Quæ propriæ formæ differentia non eſt minor, quàm formæ communis differentia. Duæ lineæ pedales ſingulares ſunto, numero tantùm different, inquies: At inquam, hæ duæ lineæ quamuis accidentia ſint, non ſubſtantiæ ſint, in eodem tamen ſimul eſſe non poſſunt: neque permiſtionem aut confuſionem dimenſionum, natura rerum patitur: multò igitur minùs ſubſtantialium formarum permiſtionem patiatur. Et quantò maior in ſingulis ſimilitudo communis formæ, tantò maior eſt etiam differentia propriæ formæ, ſicuti contrariorum ſub eadem generis forma communicantium albi & nigri maior, quàm non communicantium albi & calidi. At (ſicut in prouerbio eſt apud Ariſtotelē ſeptimo Politico) Grauia bella fratrum. Sed Ariſtotelem potiùs interpretationis huius authorem adhibeamus, vt à quo veram generis definitionem accepimus, ab eodem contrariæ refutationem ſumamus: ſingulóſque homines ſpecie differre doceamus. Quicquid enim differt, differt aut genere aut ſpecie: genere quidem differunt, quorum non eſt communis materia, neque generatio mutua: vt quorum eſt alia figura attributionis: ſpecie verò, quorum eſt idē genus: Hæc Ariſtoteles, decimi libri Philoſophiç capite tertio: vnde aſſumo: At inquam, homo non differt ab homine, genere, quia communis eſt ſingulorum hominum materia, & homo generatur ex homine: Ergo homo differt ab homine ſpecie, ſingulíque homines ſunt ſpecies, & homo, genus eorum. Quare ex Ariſtotelis doctrina, imò veritate ipſa conuincimus, etiamſi differre ſpecie, eſſet differre forma eſſentiali, tamen ſingulos homines & indiuiduos, ſpecie differre. At vt de ſecundo iam diſſeramus, ea definitio captioſa eſt, & homonymia

monymia ſignificationis fallit. Etenim de ſpecie logica diſſeritur hoc tempore, non de cauſſa formali, non de pulchritudine & cæteris, quæ ſpecies etiam ſignificat. Definis ſpeciẽ logicam relatione generis & cognatione. Ex hac igitur definitione dicam differre ſpecie, quæ ſpeciem habent diuerſam: differre genere, quæ genus habent diuerſum: Et vt diuerſæ ſpecies inter ſe genere different, ſic inter ſe diuerſa genera ſpecie different: nec enim patre differunt, niſi filij: nec filio, niſi patres: & ſic relatio generis & ſpeciei tenebitur: At idem rogatus, reſpondes ex alia ſignificatione, quàm definieris: & ais differre ſpecie, quæ forma eſſentiali differunt: quaſi ſpecies pro eſſentiali forma nobis eſſet definita: De ſpecie logica loquimur, eiúſque definitionem quærimus. At Porphyri (quod te iam ſæpiùs moneo) definitio rei, continet etiam rei differentiam, ſi definitio vera eſt: Tu verò definitionem ſpeciei logicam è genere nobis inſtituis: differentiam autem è forma neſcio quam facis: Perinde ac ſi genere definito interrogatus, quæ genere differrẽt, dicerem, quæ differunt patre & genitore, quia etiam generis eſt illa ſignificatio. Quapropter ridiculum eſt aliunde ſpeciei definitionem, aliunde differentiam petere: Totúmque id ſcholaſticum commentum reiiciendum, & concludendum, in ſecunda generis definitione, nihil eſſe, quod primam definitionem generis impediat. Pars vna ſupereſt, quòd noſtra definitio non doceat genus in quæſtione quid eſt, affirmari: concedo: neque id omnino in generis definitione neceſſarium eſſe contendo: nam ſi maximè verum eſſet, extrinſecùs tamen id accideret generi: naturale penitùs & inſitum, id eſt eſſentiale non eſſet. Etenim definitio propriè & verè reſpondetur ad quæſtionem quid eſt: & tamen ex eo nequaquam definitio definitur: Accidens enim definitionis eſt, quod ad quæſtionem quid eſt, adhibeatur: natura definitionis & eſſentia non eſt: Ita ſi genus ad quæſtionem quid eſt, reſponderetur, attamen id accidẽs eius eſſet, cùm genera rerum omnium cogitari & eſſe

poſſint,

poſſint,etiamſi nil interrogetur: Ita cùm à genere abeſſet integra generis eſſentia,certè accidens eſſet. Veruntamen id in genere omnino falſum eſt: nec enim genus ad quæſtionem quid eſt, reſpondetur, ſed definitio, vt Ariſtoteles ait in Poſterioribus,vbi certiſſimas inſtituẽdarum artium ac diſciplinarum vias inſtituit:Illic enim genera quæſtionum(An eſt,quid eſt,quia eſt,quamobrẽ eſt)diuidit,& quæſtionẽ quid eſt,definitione,nõ genere ſolo ſoluẽdam & exprimendã præcipit: Et certè cùm rei genus quæritur,nõ quæritur quid eſt,ſed cuius generis, vel è quo genere. Experientia,obſeruatio,inductio Ariſtotelis adhibita,quæſtionem hanc diſſoluet. Categorematici ſermonis ineptiæ hîc etiam fortaſſis obiicientur, ſed ſatis iam refutaui. Hæc igitur Ariſtotelis indubitata principia ſequamur. Sunt alij & contrariæ authoritatis loci apud Ariſtotelem:concedo: Sed Ariſtotelis philoſophiam, omnium veterum philoſophorum collectã philoſophiam eſſe meminerimus: in qua variæ ſunt & ſæpe diſcrepantes & contrariæ opiniones: ſed in eadem philoſophia ſunt Ariſtotelis etiã principia,per quę licet è contrariis opinionibus congruentem Ariſtotelis iudicio ſequi. Id modò facimus: Porphyrij imperitiam hîc arguimus,qui propoſitis definitionibus eiuſdem rei repugnantibus, deteriorem ſelegit. Tu ſi Porphyrium tueri velis, arripe contra nos Ariſtotelis principia, experientiam,obſeruationem,inductionem: & doce inſignibus & naturalibus Homeri, Platonis Demoſthenis, Ariſtotelis etiam, ſed extra nugas iſtas ſcholaſticas: denique cuiuſuis probati & ſpectati authoris exẽplis, hominem, dici ſpeciem Socratis & Platonis: Socratémque & Platonem, hominis indiuidua dici: tum Ariſtoteleũ te & Ariſtotelis principia ſecutũ laudabo & libenter audiã: ſecùs confiteare te de præceptis contendere,quorum vſum neſcias, quorũ principia neſcias: Et caue ne dicas hominẽ, genus quidem Socratis appellari in vſu populari & naturali: at in ſchola & doctrina nequaquã: artes enim omnes ſi veræ ſunt, ex vſu naturali

rali & ſingularibus exemplis profectę ſunt, ait Ariſtoteles: nec in omnibus artium & generalibus præceptis, aliud docendum eſt, quàm in ſingularibus exemplis agitur. Diſcimus in ſchola Logicâ, vt ad humanæ rationis vſum maturiùs accedamus: mea definitione accedemus citò: tua nunquam. At dicet aliquis, ſumma fuerit categorematum confuſio, ſi genus iſto modo definiatur: Idem enim erit & genus & differentia & definitio: Nam ſic animalium rationalium dicetur genus, & animal rationale, genus ſingulorum animalium rationalium: ſic rationalium genus dicetur, & rationale, genus ſingulorũ rationalium. Quænam inquam, iſta confuſio fuerit? aut quàm non ab Ariſtotele cõprobata? Ariſtoteles primo Topico categoremata quatuor efficit, accidens, genus, proprium, definitionem: Genus illic definit, quod de multis & ſpecie differentibus in quæſtione quid eſt, affirmatur. Quid inquam definitio animalis, nónne de multis & ſpecie differentibus in quæſtione quid eſt, affirmatur? nónne iccirco genus eſt? an dices categorema non eſſe, quia dictio non vna ſit? At Ariſtoteles ipſe partitione ſua, categorema facit, & pręcipuum categorema: & iam de dictione ſimplici docui falſum, nec Porphyrio, nec Ariſtoteli id eſſe viſum. Quid differentia? nónne ibidem ab Ariſtotele nominatim in generis locum admittitur, ſi communis & generalis fuerit? Etenim, ait, differentia cùm generalis ſit, loco generis eſt habenda: Quomodo igitur inquies, categoremata diſtinguentur, cùm ſit idem & genus & definitio & differentia? Quomodo inquam, genus & ſpecies, cauſſa & effectus, forma & differentia, pars & totum diſtinguẽtur, cùm idem poſſit eſſe genus & ſpecies & cæterorum vnumquodque? Ratione opinor, & definitione dices diſtingui: Sic igitur animal rationale, definitio erit, quia explicat propriè & ſuccinctè quid res ſit: & genus, quia eſt eſſentia multorum communis: & cætera ſimiliter. Quamobrem (vt diſputationẽ noſtram concludam) Genus, eſt multitudo eſſentiâ ſimilium, aut eſſentia

eſſentia multorum ſimilis: Et illa nimirùm eſt idea Platonis, de qua diſputationem huc reieceram: vt genere cognito, Platonis idea faciliùs cognoſceretur. Etenim Platonis idea nil eſt aliud, quàm genus hactenus à nobis definitum: Idque ne dubius author nobis proponatur, Ariſtotele doctore & interprete confirmo: licet multis locis Platonem hac de re cauillari videatur. In poſterioribus igitur Analyticis, capite octauo libri primi, vnum quippiam extra multa videtur Ariſtoteles non probare, cùm vnum & idem in pluribus probat. At decimo octauo capite ſecũdi, probat vnum quippiam extra multa: quod in omnibus illis quidem vnum & idem inſit, omnino comprobat, & ſic vniuerſale ſuum definit. Verũenimuero loci ſunt in Philoſophia permulti, quibus copioſè & amplè diſputatio iſta tractatur, qua præclarè vindicat Ariſtoteles, Platonis ideam, non eſſe exẽplar neſcio quod ſeparatum, ſed genus eſſe logicum: Argumentorum Ariſtotelis capita variis è locis in vnũ conferam, quò faciliùs quæſtio tota percipiatur. Si non eſt idea, ait in Philoſophia lib. 3. capite ſexto, principiorum genera numero definita non erunt: ſed tot, quot res ſingulæ. At hoc abſurdum: Vnde concluditur apertiùs (eſt enim ſententia hæc Ariſtotelici argumenti, ibi valdè confuſi) Ideas neceſſarium eſt ob id eſſe. Etenim tametſi non bene, nec intelligẽter exprimunt, id tamen eſt, quod volunt, qui dicunt ideas: & hæc illis dicere neceſſe eſt, quòd idearũ quædam eſſentia ad ſingulas res attinet: nec quicquam eſt per accidens. Atque in eadem Philoſophia quarto capite decimi tertij dicit: Socrates quidem vniuerſalia, ſeparata non faciebat. Ruſúſque ibidem nono capite de ideis. Id verò, quemadmodum in ſuperioribus diximus, mouit Socrates propter definitiones, non tamen à ſingularibus ſeparauit: Id rectè intellexit non ſeparans. Ergo Ariſtotelis iudicio, Platonis ideæ, non ſunt exemplaria ſegregata, ſed logica genera. Aliquando etiam Ariſtoteles appellat formam, figuram ideæ, vt in Philoſophia tertio capite ſeptimi.

Hæc

Hæc vera & logica eſt ideæ Platonicæ interpretatio & intelligentia: Contraria opinio refellitur in eadem Philoſophia ſeptimo capite primi, & quarto, quinto, decimo decimitertij. Sempiterna ſiquidem exemplaria ſingularum rerum, velut imaginum, & ab iis ſeparata (per quæ tanquam formas, imagines ipſæ réſque ſingulares & ſint & cognoſcantur) ideas fingere, diceréque eas eſſe tantùm ſubſtantiarum naturalium, eaſdémque eſſe numeros, eſt nugari, & poëticas metaphoras loqui: Nec enim res eſſe poſſunt per id, quod ab iis ſeparatum ſit, nec omnino generari aut conſeruari: Nec quiſquã hoc exemplar in agendo reſpicit, nec ad cognoſcendum genera rerum, quæ ſola tractantur in artibus, ideæ tales quicquam conferunt: ſunt enim genera ipſa commentitio tantùm numero multiplicata: nec conſtantibus argumentis ideæ tales à ſuis authoribus confirmantur: nec enim ſequitur, ſi ſcientiæ non ſint ſingularium, ſed eorum quæ ſunt in multis, & quæ intelliguntur, vt ſint iccirco ſeparatarum idearum: ſunt enim vniuerſalium & generalium: Et hac ratione idea fieret artificialium rerum, quarum ſcientia eſt: & negationis, quia de multis dicitur: & ſingularium corruptibilium & relatorum, non ſolùm ſubſtantiarum naturalium, vt ſeparatarum idearum authoribus placet: omnium denique rerum, quia omnes intelliguntur: Tum etiam tertius exiſteret homo: ſingularis nempe, cùm communis & ſingularis, & idealis, vt ita dicam, priùs eſſet. Denique ſi exemplaris & imaginis eſt aliquid commune, ideæ fuerit idea: ſi nihil, homonymia tantùm fuerit. Poſtremò cùm fiant ideæ numeri, quo pacto ſubſtantiarum cauſſæ erunt? quo pacto non ex multis ideis, vna fiet idea, ſicut ex multis numeris, vnus efficitur numerus? Quapropter exemplaria illa ſeiuncta ſic Ariſtoteles refellit: & de iis ait decimo octauo capite primi Poſteriorũ, Species valeant: inanes ſiquidem veluti proluſionum ac præcétionum pompæ ſunt. Sed de genere & ſpecie ſatis: concludamus, genus eſſe multitudinem eſſentiâ ſimilium, aut

eſſentiam ſimilem multorum: Speciem,partem eſſe generis: Idque & ab Ariſtotele probari, & à Platone ideã appellari, & humanæ rationis vſu confirmari.

DE DIFFERENTIA.

Caput tertium de differentiæ diuiſionibus tribus, & definitionibus quinque ſuccedit, nugatoriâ & præpoſterâ doctrinâ valdè ineptum,nec vlla ferè parte Ariſtoteleum. Res proſequar deinceps,vt à Porphyrio collectæ ſunt.E diuiſionibus differentiæ prima eſt in communem, propriam, & maximè propriam: vitioſa, quia primæ duæ partes differentiæ,quæ de cõmunibus quinque categorematis vnum eſt à cæteris diſtinctũ,non cõueniunt:Differẽtia communis, eſt accidens commune: differentia propria, accidens proprium eſt:poteſt etiam eſſe commune,ſi Porphyrius Platonicam illam, imò Ariſtoteleam methodum, quam paulò antè inſciens attigit, ſequeretur, vt ſequi debuit:ſi rectè atque ex ordine docere vellet,& rem primò definiret,iſtam partitionem nugatoriam eſſe perſpiceret. Nec verò partitio Ariſtotelea eſt,nec è logico Organo ſumpta: maximè propria differentia aliud efficit, eíque vis à Porphyrio duplex attribuitur:prima definiendi, quia ſpeciem quaſi faciat, ideóque ſpecifica dicitur: altera diuidendi & ſeparandi, quia ſpecies generis diuidat & ſeparet alias ab aliis. Hæc definiendi & partiẽdi vtilitas Ariſtotelea,eſt è primo Topico deducta:Neque tamen tautologia hîc opus fuit,ab Ariſtotele tantopere damnata. Secunda diuiſione,differentia alia ſeparabilis efficitur, alia inſeparabilis:Tertia diuiſione,inſeparabilis alia per ſe,alia per accidens: At vtraque partitio, in primæ vitium relabitur: differentia enim ſeparabilis, & differentia per accidẽs, quæ dicitur, non ſunt tertium commune categorema: catholicum igitur id non eſt, ideóque legibus Ariſtotelis damnatum. At inquies,ambiguum priùs diſtinguendum,quàm definiendum. At inquam, id ridiculè admodùm

dùm dicitur, tanquam definiendo non diſtinguamus,& definitio, tantùm ſit expoſitio rei, non etiam differentia & diſtinctio à cæteris. Definitio,Porphyri,cõſtat differentia,vt tute ipſe hîc doces: Ergo vt veram differentiæ ſignificationem diſtingueres à cæteris, ea tãtùm definienda fuit,tum veriſſimè, tum maximè propriè,vt loqueris,diſtingueres. Verùm pergamus:In differẽtia per ſe repetitur vis definiendi iam propoſita, quòd ſit in eſſentiæ ratione:tautologia nugatoria eſt: Item quòd neque magis,neque minùs,ſed æqualiter ſubiectis ſuis attribuitur: quod è Categoriis Ariſtotelis deductum eſt: tametſi Ariſtoteles ipſe aliquando id dubium faciat, vt octauo capite ſecundi Phyſici. Repetit Porphyrius inani repetitione, tres has præclaras diuiſiones, & ex illa vi definiendi, differentiam appellat cõpletiuam & conſtitutiuam ſpeciei: Intereáque religionis ſuæ deum neſcio quem nobis fingit corporeum. Hæc prima capitis huius pars eſt in diuiſionibus, in qua videmus quàm catholica ſit Porphyrij doctrina: Secunda ſequitur ὕστερον πρότερον,de diuiſionibus: Differentia eſt,qua ſpecies ſuperior eſt genere, quia ſpeciei definitio differentias vna plures habet,quàm generis:At differentię accidens eſt, vnde minimè definienda fuit:nec enim accidens, vt hîc Porphyrius docet, per ſe differentia eſt: & tamen etiam proprio ſpecies ſuperat genus: nec ideo ſoli differẽtiæ definitio iſta conuenit, & alia cauſſa vitioſa eſt. Hîc etiam Porphyrius argutatur, differentias in genere eſſe poteſtate: non autem actu: quia videlicet eſſentia multorum communis cogitari poſſit,ſine vlla ſpecie. Ergo hæc prima definitio differentiæ vana eſt: nec certè ex Ariſtotelis Logica:Chryſippi aut neſcio cuius nugatoris iſta doctrina eſt. Secunda definitio ſequitur, Differentia eſt, quæ de pluribus & differentibus ſpecie in quæſtione quale quid eſt, affirmatur: Quæ non omnem differẽtiam ſpecificam & veram complectitur, nec ideo definiti propria eſt. At voluit, dices, generalem tantùm differẽtiam definire.Stultè inquam,& imperitè, & contra

tra logicas verè docendi leges voluit. Sophiſticè docet, ait Ariſtoteles, qui generale & commune ſpecialiter & præcipuè inſtituit: Vera autem differentia & maximè propria eſt, non ſolùm generis, ſed etiam ſpeciei: imò verò hinc ſpecifica Porphyrio dicitur, non (quaſi diceres) genifica. Sophiſticè igitur Porphyrius hîc definit: Neque certè definitio hæc in Ariſtotelis Logica eſt. Hîc Porphyrius definitionem ex genere & differentia comparat, rei materia formáque compoſitæ: ſed nec verè, nec Ariſtotelicè: Genus enim, vt animal eſt, hominis nō ſolùm materiam, vt ſubſtantiam corpoream, ſed formæ partem continet, vt vitæ & ſenſus facultatem. Et Ariſtoteles in Poſterioribus longè veriùs docet, generalibus contineri cauſſas communes ſpecierum, non materiam ſolùm: Tertia definitio deinde eſt, Differentia eſt, quod natum eſt ea diuidere, quæ ſub eodem genere ſunt: Et hæc definitio vitioſa, nec Ariſtotelea: nam proprium & accidens, poſſunt etiam diuidere ſpecies: Itaque debuit Porphyrius explicare ſua definitione, quomodo differentia diuideret ſpecies: Sed neque id demùm vitio careret: nec enim differentia ſpeciem ſuam tantùm diuidit à ſpecie oppoſita, vt in hoc capite Porphyrius appellat, ſed à cæteris rebus. Quarta definitio ſequitur: Differētia eſt, à qua differunt à ſe ſingula: At differunt etiam proprio. Quare & hæc definitio ſimiliter eſt vitioſa, nec ex Ariſtotelis Logica ſumpta eſt. Quinta definitio poſtrema eſt: Differētia eſt, quod ad eſſe conducit, & quod quid erat, eſſe, & rei pars eſt: At genus ad eſſentiam rei conducit, & eius pars eſt: Vitioſa igitur & iſta definitio eſt, nec Ariſtotelea. Hæc ſola definitio fuit, quæ logica poſſet videri: Cauſſam ſiquidem formalem complecti voluit, ſed explicare non potuit: Forma ſiquidem, eſt cauſſa, qua vnumquodque eſt id quod eſt, & à cæteris diſtinguitur rebus: & nomine differentiæ, in ſcholis etiam Ariſtotelis conturbatur, quia hac vna maximè res differunt: At prior eius virtus erat definire rem & formare: vnde ſequebatur differentia & diſſimilitudo

rerum. Et illa nimirum Porphyrij ſunt in hoc capite, ſpecificum, completiuum, conſtitutiuum ſpeciei: ſed Porphyrij aliena commenta colligentis, quorum vſum ne cogitaſſet quidem vnquam. Quin differentiæ nomen totum comparationis eſt: nec ſimpliciter & ſine comparatione dicitur differentia huius, ſed differentia huius ab illo: Et propriè Ariſtoteles primo Topico, ſimilitudini oppoſuit: quomodo etiam in Topicis Cicero: quomodo etiam in comparãdis poſtea categorematis Porphyrius, cùm quærat, quid commune, & quid differens habeant. Ergo forma, cauſſæ nomen eſt: differentia, comparationis. Neque redeamus ad illas ſcholaſtici ſermonis ineptias, quòd forma non ſit categorema. Cur enim non erit? nonne conuenit ſuo formato? An ſi hoc modo dicere nō liceat, Homo, eſt anima rationalis: illo modo non licebit, Homo, eſt præditus anima rationali? At nimiùm de categoricis nugis, & nimis ſæpe reſpondeo. Videmus igitur totum caput, quàm tot definitionibus & diuiſionibus nugatorium: quàm etiam amethodum & præpoſterum: quàm denique nil verum, imò ne Ariſtotelicum quidem doceat. Vani tantùm nugatoris, & quidẽ fortaſſis eorum cuiuſpiam, contra quos Ariſtoteles diſputauit, cõmenta hîc à Porphyrio collecta ſunt.

DE PROPRIO.

Proprium, modis quatuor hîc deſcribitur: Quod ſoli ſpeciei, non omni accidit, vt homini, medicum eſſe: Quod omni, non ſoli, vt homini bipedem eſſe: Et ſoli & omni & aliquando, vt homini in ſenectute caneſcere: Quod ſoli, omni, ſemper, vt homini, natum eſſe ad riſum: Hîc morbus idem, qui priùs: & ideo eadem medicina eſto. Si de proprio quicquam præcipiendum eſſet in Logica, primò definiendum eſſet proprium, differentiâ maximè propriâ: tum vnica definitio eſſet, qua cæteræ ſignificationes alienæ eſſent diſtinctæ. Sophiſticũ eſt, ait Ariſtoteles, plures doctrinas pro vnica facere. Deinde

de hæ quatuor definitiones, ex Ariſtotelis Logica non ſunt acceptæ, ſed è Chryſippea aliqua: Ariſtoteles enim quarto capite primi Topici longè ſecùs iſtud docet: definit enim proprium, quod non indicat quid eſt, eſſe: ſoli autem conuenit, & cum re conuertitur. Præterea negat eſſe quicquam verè proprium, ſed aliquando, vel ad aliquid. Tum verò qualis eſt quarta Porphyrij definitio? Etenim Ariſtoteles, vt proprium à definitione diſtingueret, addidit illud (quod non indicat, quid eſt, eſſe.) At id Porphyrius omiſit: An dices, id verbo (accidit) à Porphyrio comprehendi? quod proprium accidat, ideóque non indicet, quid eſt? Ergo inquam, illud eſt, quod capite ſecundo monui, accidens, genus eſſe Porphyrio: ſpeciéſque duas accidentis ab eo deſcribi, accidens proprium & commune: Et imperitè ſpecies generi præponitur: & genus imperitè pro vna ſpecie poſtponitur. Aliud etiam eſt hîc vitium, quòd proprium, ſpeciei accidere dicitur: Nec enim ſpecies cum proprio, ſed cum genere confertur: Tum verò cur ſpeciei potiùs, quàm generi, quàm etiam indiuiduo accidere dicitur? an indiuidui, an generis proprium nihil eſt? Subiecti verbo hîc Porphyrius vti debuit, vt paulò pòſt in definiendo accidente. Sic Ariſtoteles docet quarto capite primi Poſteriorum, ſubiectum proprio eſſentiale eſſe: & in ratione quid eſt, dicente: indéque propoſitiones per ſe fieri. Et in Topico primo, rei, non ſpeciei nomen adhibuit. Quãobrem ſi Porphyrius Ariſtotelis doctrinã colligere vellet, verum proprium primo loco definire, & ex ſubiecto, non ex ſpecie definire debuit: Si inquam, de proprio in Logica præcipuè præcipiendum eſſet, ita præcipiendum eſſet. At quinam locus in Logica proprio proprius erit? Ariſtoteles in Topicis facit è proprio quandam deſcriptionem, & definitionis ideo ſpeciem: vt hominis proprium, Grammaticæ capacem eſſe. Id ſi ſequimur, proprij doctrina, cum definitionis doctrina coniungetur. At ſimplicia quædam adiuncta, non definitiones tãtùm, aut deſcriptiones ſuo etiam ſubiecto, omni,

ſoli, ſemper accidunt: Quin forma & differentia, formati propria vel à Porphyrio dicitur, cùm ait differentiam communem, propriam, maximè propriam. Quid igitur? Certe commune quid ſit, Logico eſt intelligendum non minùs, quàm quid proprium: de illo tamen nullum in Logica præceptum ponitur, quid commune, & quot modis dicatur: Idem eſt de proprio: communes cauſſæ, propriæ cauſſæ, communia facta, propria facta: Communia item ſimiliter aut propria cętera argumenta ſunt, proprium nullum eſt argumenti genus, vt genus, ſpecies, forma, de quibus iam diximus. Nec magis decet accidentis ſpeciem è proprio facere, quàm è communi: nec accidentis potiùs, quàm cuiuſlibet argumenti. Res tamen quæ modò à Porphyrio proprij nomine videtur ſignificari, ad factorum vel adiunctorum locum attinet: Ita proprium ignis, calefacere: hominis, natum eſſe ad riſum.

DE ACCIDENTE.

Accidens definitur quod adeſt & abeſt abſque ſubiecti interitu: & hoc adeſſe & abeſſe, Porphyrius interpretatur reipſa aut cogitatione: Itaque efficitur accidẽs aliud à ſubiecto ſeparabile, aliud inſeparabile, nempe actu. Hîc Porphyrius ſapientior eſt in definiendo accidente, quàm fuerat in proprio, accidentis ſpecie: definit enim accidens ex ſubiecto, non ex ſpecie: Et tamen hoc valdè abſurdum eſt, quòd genus pro vna ſpecie modò numeretur, tanquam accidens, eſſet ſpecies categorematis oppoſita proprio, proprij genus non eſſet. Definitur rurſum accidens duabus aliis definitiobus: Quod accidit eidem ineſſe aut non ineſſe. At iſta definitio cum ſuperiore congruit: nugatoria tautologia tantùm eſt. Tertia deinde ſequitur definitio: Accidens, quod neque genus, neque differentia, neque proprium, in ſubiecto verò ſemper cõſiſtit. At hæc definitio per negationem facta, ab Ariſtotele primi Topici capite quarto, ſuperiori poſtponitur: & ſi Porphyrius vellet Ariſtotelis

riſtotelis doctrinam tam breuiter colligere, quàm initio profitetur, è duabus definitionibus, melior & Ariſtoteli probatior colligenda fuit: Verùm ex Ariſtotelis vna duas, primam & ſecundã facit: & quã Ariſtoteles poſtpoſuerat, adiungit: Quaſi Porphyrius ſine iudicio, ſine delectu propoſuiſſet omnia vndique accumulare, quæ quiſquam iis de rebus dixiſſet. At illa non eſt compendiaria inſtitutio nobis initio promiſſa. Ergo Porphyrij doctrina non minùs eſt hîc vitioſa, quàm priùs fuerat: Imò verò & res quæ docetur, hîc magis confuſa: Accidentis enim nomine, facta, adiuncta, etiam rerum inter ſe comparationes cõprehẽduntur, vt Ariſtoteles quarto capite primi Topici: Attamen cùm dicimus, Cato ſibi manus attulit: Cæſar Galliam ſubegit: Cato eſt ſapiens: Cæſar eſt fortis: Sibi manus afferre, Galliam ſubigere, ſapientem, fortem eſſe, non ſatis propriè accidentia Catonis & Cæſaris dicimus, ſed propriè facta & adiuncta. Neque certè in Græco ſermone minor eſt huius ſermonis improprietas: Etenim vt Ariſtoteles ipſe nos in Philoſophia docuit triceſimo capite quinti, & ſecundo ſexti, & ſeptimo vndecimi, accidens, propriè ſignificat fortuitum, infinitum, inordinatum: quod neque ex neceſſitate, neque frequẽter eueniat: vt ſi quis plãtæ gratiâ ſcrobem fodiens theſaurum inuenerit: Denique Ariſtotelis iudicio accidens eſt fortuna ſeu caſus: & cauſſa per accidens, ſic ab Ariſtotele ſæpe dicitur. Ergo tantam cõfuſionem tollamus, res propriis nominibus diſtinguamus, & diſtinctas doceamus: facta, adiuncta, comparata ſeparemus: ambiguitatẽ tollamus: Amphibolia magnum doctrinæ vitium eſt, & ab Ariſtotele inter ſophiſticas captiones numeratum: Quamobrem ſi Porphyrius, vt polliceri videtur, vellet Ariſtoteleæ Logicę compendiariam inſtitutionem de accidente tradere, debuit accidẽtis ambiguitatem talem tollere, & factorum, adiunctorum, cõparatorum locos, ab Ariſtotele ipſo præſertim in Topicis diſtinctos, diſtinctè tradere. Atque Porphyrij doctrina eſt de genere, ſpecie, differẽtia, pro-

prio, accidente, eiuſmodi. Genus & ſpecies ad logicæ inuentionis locum de toto & partibus attinent: Genus à Porphyrio definitum verè & propriè non eſt: Speciei vera definitio cum falſis confuſa: Differentia neque nomine ſuo & proprio, id eſt forma dicitur, nec vſquam verè definitur: Proprium, logicæ artis præcipuum nihil eſt: Accidens, fortunæ & caſus nomen eſt: quo ideo vitioſè factorum, adiunctorum, comparatorum loci confunduntur. Atque in tota de communionibus & differentiis quinque categorematum, Porphyrij doctrina, quàm pauca ſint Ariſtotelea, perſpeximus, vt Chryſippi aut etiam deterioris magiſtri nugas à Porphyrio collectas perabſurdum ſit pro Ariſtotelea doctrina connumerari: Sed tamen pars operis ferè media ſupereſt, Ariſtotelea nequaquam, ſed Porphyrij tota propria, in admirando nugarum genere conſumpta: Nugas Ariſtoteles tot locis & tam ſæpe condemnat, vt tam ſæpe ipſe coactus repeto: caput denique Hydræ ſophiſticę conſtituit: Qui dicit duplum dimidij, nugatur, ait Ariſtoteles, quia duplum ipſum per ſe dimidij intelligitur: Qui triãguli proprietatem per ſpecies docet, nugatur, quia tres doctrinas pro vna facit, ait Ariſtoteles. Quid verò Porphyrius deinceps agit in communionibus de differentiis categorematum? quas nugas nugatur? Cõparationes facit vnam & ſexaginta: communiones vnam & viginti: Differentias ipſe dicit eſſe decem, vt ſingulæ ſemel numerentur: generis quatuor, differentiæ tres, ſpeciei duas, proprij vnã: At quadraginta re ipſa facit: Generis, viginti: cum differentia, ſex: cum ſpecie, quinque: cum proprio, quinque: cum accidente, quatuor; Differentiæ facit vndecim: cum ſpecie, quatuor: cum proprio, duas: cũ accidente, tres: Speciei facit octo: cum proprio, quatuor: cum accidẽte, quatuor: Proprij facit tres, nẽpe cum accidẽte. Et in tot tantíſque nugis, definitionũ antecedentium partes repetuntur, non ſemel & ſexagies tantùm, quot hîc ſunt comparationes ſimilitudinum & diſſimilitudinum, ſed etiam ex iis quædam ſunt ſæpiùs

iteratæ

iteratæ & repetitę:Et duobus locis prętereà Porphyrius prædicat in collatione generis & differentię:& tandem poſt abſolutū opus, ſe multò plures collationes habuiſſe,ſed has ſufficere. Falſa,quæ refutata iā ſunt,aut è refutationibus noſtris intelligi potuerūt,prætereo. Quædam hîc etiā ſingularia ſunt: vt illud, Sublatis differētiis rationali & irrationali,genus animal nō tolli , quia ſine illis poteſt animal cogitari:At ô beate Porphyri,cogitari poteſt eſſentia animata,ſentiens,ſine vel rationali vel irrationali, cōcedo:Ergo ſublatis rationali & irrationali non tollitur animal:quænā iſta conſecutio eſt?Cogitari poteſt,ergo eſſe poteſt. Cogitatur,ergo nō tollitur?ergo manet in rerū natura?At id,opinor, Ariſtoteles nunquā docuit, eſſet enim idea illa ſeparata : Hoc Porphyrianæ doctrinę palmariū eſt. Alterum eſt non abſimile:Generi & proprio cōmune eſſe Porphyrius ait attribui nō magis,non minùs. At Porphyri,te ex tua doctrina cōuinco, & de proprio quod ais,falſum eſſe doceo. Inſeparabiliū differentiarum genera duo facis , alias per ſe , quas ais adhiberi in eſſentiæ ratione,nec augeri,nec minui:alias per accidens, quas ais eſſentiales non eſſe,ſed augeri & minui. At inquam,propriū tuum,eſt inſeparabilis differentia: nō per ſe, quia non indicat quid eſt: ergo per accidens:augetur,igitur & minuitur: Alias etiam fortaſſe grauiores offenſiones prætereo : Cōcludo totū hoc collationum genus,ineptum & ſophiſticum , & Ariſtotelis ſummis & catholicis legibus damnatū. Nónne verum, inquies ? Sanè multis locis iam falſum eſſe docui: Sed tamen verum eſto:quid tum? Nonne etiā,inquam,verū dicit,qui dicit duplū dimidij? At nugatur,inquit Ariſtoteles,& ſophiſma facit. Nonne qui docet Iſoſceles,Iſopleurum, Scalenum , tres angulos duobus rectis pares habere , verum docet?at nugatur , ait Ariſtoteles, & ſophiſma facit . Quamobrem ſimplices iuuentutis animos his tricis & apinis ne diutiùs impediri & retardari patiamur. In Organo leges catholicas & indubitatas,& ab omnibus philoſophis conceſſas, de materia artis, de

forma

forma artis audiamus & ſequamur: iis cætera iudicemus & æſtimemus: quæ conuenient illis, probemus: quæ repugnabunt, tollamus. Repetitiones hæ principiis Ariſtotelis ſunt contrariæ, nec quicquam niſi Porphyrij ignorantiam logicam poſſunt oſtendere: Definiuit Porphyrius categoremata, ergo genera & differentias, id eſt communiones & differentias categorematum propoſuit. Si quærat igitur Porphyrius, quas communiones, & quas differentias habeant, nónne quærit, quæ genera & quas differentias habeant? Sed tamen eſto, nil offenderit Porphyrius: Categoremata ſua, indiuiduum, genus, ſpeciem, differentiam, proprium, accidens rectè definierit, nil nugatoriè repetiuerit: attamen inſtitutionis Porphyrianæ paupertas & inopia ſumma fuerit. Omnis enuntiationis, ideóque omnis ex enuntiationibus facti ſyllogiſmi materies, omne fundamentum his categorematis contineri vulgo creditur: In capite primo refutaui, ſed è reipſa, ex fine & vſu ad extremum refutemus: Nec enim ſolùm deſcriptionem artis: ſed multò magis vſum ſpectemus: Quandiu enim de præceptis artis diſputatur, nullum tam verum, támque conſtans argumentum reperitur vnquam ad hunc errorem confutandum, cui captione & ſophiſmate obſiſti non poſsit: vſui autem naturali & vero ſic illudi non poteſt. Quis igitur vſus, quis fructus de Porphyrii doctrina petitur? quomodo iuuentus hîc exercetur? Exercitatio porrò duplex eſt, altera in analyſi dialecticorum exemplorum, altera in geneſi & effectione ſimilium, vel etiam prꝗſtantiorum. Quinam igitur oratores, qui poëtæ, qui philoſophi, cuius doctrinæ doctores: quomodo denique Porphyrius ipſe, Porphyrij præceptis explicatur? quæ thetica in ſcholis ſcribendo, declamando, colloquendo diſputantur? Hîc familiariter agam & ad Porphyrianorum categorematum vſum cognoſcendum, Porphyrium ipſum proponã. At inquiet hîc magiſter aliquis, quemadmodum faber fabricatur arma, quorum vſum neſcit,

ſic

ſic philoſophus logicus, artem logicam docet, cuius vſum tradere non debet. Quid igitur inquam, nónne eſt ars aliqua arma fabricandi, cuius vſus eſt arma fabricari? quæ cùm faber fabricatur, vſum ſuæ artis exercet & exprimit? At tu magiſter, nihil fabricaris, nil etiam diſcipuli fabricari tui ex tua doctrina diſcunt: Saltem eos doceres in Porphyrio ipſo, ſi in aliis authoribus non potes, quis ſit vſus Porphyrianæ Logicæ. Agè verò: nónne vt Grammatica Donati grammaticè, ſic Logica Porphyrij logicè deſcripta eſt? Donatus docet omnem dictionem, qua in loquendo ſcribendóve vtimur, eſſe nomen, pronomen, verbum, aduerbium, participium, coniunctionem, præpoſitionem, interiectionem: & huius ipſius doctrinæ exemplum oſtendit, & vſum interea exercet: Nulla enim dictione vtitur, quæ non aliquo eorum octo generum contineatur: vt puer Grammaticæ diſcipulus iam poſſit & nominum & pronominum & reliquorum vſum & exemplum in eo ipſo Donati libello cognoſcere: ac ſi in primo illo verſu, (Dominus, quæ pars orationis?) Donatum rogauerit, vt ſingulas dictiones ad artem referat, Donatus ſine mora dicet, Dominus, eſt nomen: Quæ, pronomen: pars, nomen: eſt, verbum: orationis, nomen. Simile de Porphyrio nunquid eſt? Porphyrius docet, omnia quæ de re aliqua verè poſſunt dici, eius ipſius rei eſſe indiuiduum, genus, ſpeciem, differentiam, proprium, accidens: Si verè docet, ſuæ iam doctrinæ exemplum & vſum in hac his de rebus doctrina oſtendit & exercet, & tam multas toto libro de genere, ſpecie, differentia, proprio, accidente, indiuiduo: definitionum, partitionum, proprietatum, communitatum, differentiarum, explicationum denique omnium rationes neceſſe eſt eſſe ſubiecti, de quo dicuntur, indiuiduum, genus, ſpeciem, differentiam, proprium, accidens. Sic igitur, quiſquis Porphyrium interpretaris, vſum artis Porphyrianæ nobis oſtende, & fructum categorematum, in ipſa categorematum doctrina experiri incipe: conſidera ſingulas

ſingulas definitiones, quænam ſui definiti, ſuíque ſubiecti, de quo dicuntur, categoremata ſint: an indiuidua, genera, ſpecies, differentiæ, propria, accidentia ſint, perſpice: vt in oratione, nulla dictio ſit, quam Grammaticus non referat ad aliquam octo partium: ſic vide, an omnis enuntiationis abs te adhibitæ categorema, ſit ſubiecti indiuiduum, genus, ſpecies, differentia, proprium, accidens: an ratio explicatióque nulla ſit in toto Porphyrij libro, quæ non ſit aliquod Porphyrianum ſubiecti ſui categorema: Denique quoniam ſingulæ rationes, genera, ſpecies, cauſſæ, cætera argumenta, in logicis ſunt, quod in grammaticis dictiones ſingulæ, explica nobis in Porphyrij prælectione ſingulas rationes, quibus tota Iſagoge cõtexitur, & ad Porphyrianas categorematum ſpecies reuoca, vt Grammaticus ille ſingula orationis vocabula ad octo partes orationis reuocaret: Vt enim Grammaticum, qui hoc neſciat, ſic Logicum, qui illud nequeat, eſſe neminem putaremus. Hæc prima & facillima exercendorum categorematum via eſt, quæ nos admonebit, qualis ſit Porphyrij doctrina, quòd non omnia categoremata, ad omnes enuntiationes & explicationes & ratiocinationes neceſſaria tradiderit, cùm tam multis vtatur, de quibus tamen nil præcipiat: In omnibus enim pronuntiatis negantibus, quæ tam multa in Porphyrio ſunt, nullum eſt Porphyrij categorema: in omnibus pronuntiatis, definitionem de ſuo definito indicantibus, quæ tam multa ſunt in Porphyrio, nullum eſt Porphyrij categorema. Hic naturalis vſus, qui vel in ipſo Porphyrio eſt: hic inquam vſus, Porphyrium ſine mea diſputatione vlla conuincet & confutabit, & demonſtrabit non omnium enuntiationum fundamenta nobis à Porphyrio inſtitui. Atque id cùm fecerimus, categorematum analyſim ad alios authores tranſferamus, eáque diligentia diſquiramus de ſingulis rationibus, ad quod categorema referantur: Geneſim adhibeamus, conemur quicquid depoſita quæſtione dici poſſit, è fundamentis &

inſtrumentis

inſtrumẽtis Porphyrianis exprimere : imperfectionem categorematum deprehendemus, infirmitatem logicorum fundamentorum ſentiemus. Hanc diſquiſitionem & probationem doctrinæ ſuſcipiamus : neque nobis perſuadeamus hac animaduerſione & diſputatione, veterum libros tolli, præcepta veræ artis negligi & deſpici. Grammaticæ principes ſunt Varro, Diomedes, Priſcianus, Valla, qui tamen pueris in ſchola non explicantur, ſed Grammatica ex his collecta prælegitur. Doctores Grammaticæ in ſuis priuatis bibliothecis eos Grammaticos habent : & vbi opus eſt, legunt & citant & adhibent. Ita Porphyrius, ſi lubet, ſi commodum eſt, inter Logicæ ſcriptores & authores numeretur. Plato de genere & ſpecie ſcripſit, ſcripſit Ariſtoteles, ſcripſerunt tam multi philoſophi : quàm multos libro primo propoſui : Philoſophiæ itaque magiſter hos habeat in bibliotheca philoſophos, & legat & cognoſcat, ſed ex omnibus, quod catholicis Ariſtotelis legibus congruum eſt, quod optimum eſt, diſcipulo tantùm tradat, vt quam facillimè & celerrimè ad vſum deducat: tam diuerſis opinionum commẽtis, quod Porphyrius in colligendis categorematum definitionibus fecit, ne obruat: Denique ſi Porphyrium lubet in ſcholis legi, cum iudicio legatur, principiis & ſummis legibus æſtimetur. Platonica Pariſienſis Academiæ lex illa ſeruetur, non de verbo ad verbum (vt ipſa loquitur) ne ſæpiùs idem repetatur, ne multa falſa, aliena, inutilia miſceantur, ſed de puncto in punctum, vt vera, propria, vtilia ſemel expoſita ſint, philoſophorum libri doceantur. Ergo ad propoſitum Logicæ compendium, è Porphyrij Iſagoge, veram, propriam, naturalem generis, ſpeciei, formæ definitionem excerpamus : factorum & adiunctorum, comparatorum locum è nominibus accidentis & proprij exprimamus, eorúmque locorum vera & vtilia præcepta exquiſitè doceamus: diligenter, vel ad verbum, ediſcamus : Hoc quidem vehementer & laudo & probo : Verùm vſus eorum quæratur,

tur, exerceantur in his negotiis explicandis & expediendis, quorum gratiâ fuerunt inuenta: Puer cognoſcat Grammaticam, fructum Grammaticę ne quærat in clamore & grammaticis præceptis & altercatione: Diſcat Arithmeticam, Geometriam, diſciplinas liberales & ingenuas: exerceat porrò in rebus ſeriis, in exemplis vtilibus, nec vllam artem ad clamandum de ſeipſa repertam & inuentam exiſtimet: vt magiſter tandem fiat artis, qui de præceptis clamare didicerit, etiamſi vſum nunquam audierit: imò ne cogitarit quidem. Opificiis & artificiis multis hæc ampliſſima ciuitas vtitur, quibus etiam artium ſuarum magiſteria ſunt: pudeat verò architectos, piſtores, pharmacopolas, fartores, lanios, cæteróſque mechanicos opifices, talia ſuarum artium examina iudiciáque fieri: Artes breuibus monimentis ex vſu & quotidiana rerum experientia depromptis & probatis, comprehenſas certo tempore in exemplis perpetuis, primùm à magiſtro cognoſcunt, deinde per ſe ipſi meditantur & exercent: completóque tyrocinii tempore, vt magiſterium artis aſſequantur, non ſolùm de præceptis interrogantur, ſed difficillimo genere exemplorum & explicandorum & formandorum, quid in arte valeant, tentantur & probantur: nec artificis nomine digni iudicantur, niſi difficillimum quodque & grauiſſimum artis, non dico præceptum memoriter recitare, ſed opus in promptu facere atque exhibere valeant. Nunquámne igitur intelligemus, nos falſò philoſophos appellari, qui philoſophiæ neſcio quas regulas tantùm didicerimus, vſum earum ne ſuſpicati quidem vnquam fuerimus? Si quis ſe coquum, piſtorem, aut vllo alio genere opificem profiteatur, qui cibos curare, qui panes pinſere, qui denique opificii ſui opus facere non poſſet, non ſolùm nequitiæ & inertiæ hominem damnaremus, ſed cõſtringendum, & piſtrino dignum clamaremus. Quænam igitur æquitas iſta noſtra eſt, quod in aliis ſupplicio plectendum iudicamus, id in nobis non ſolùm venia, ſed laude & præmio

dignum

dignum iudicare? Ergo Logicam ad clamandum de logicis præceptis inuentam non putemus. Non exercuit Ariſtoteles viuus Dialecticam in clamoribus de Dialectica, ſed in analyſi & explicatione Homeri, quem Alexandro Regi expoſuit: ſed in præſtantium authorum lectione, explicatione, cognitione, refutatione, cõfirmatione: Deinde in theſi, de ciuilibus & honeſtis, & humanis exẽplis de artiũ ſtudiis. Hic Ariſtotelis viui mos fuit exercendæ in philoſophia iuuẽtutis: Coniungebat eloquẽtiam cum philoſophia: Philoſophiam ille manè docebat, à prandio eloquentiam: & diſcipulos ſic exercebat, vt diſertè dicerent, & acutè diſputarent. Hoc in Ariſtotele tantum & tam ſingulare exemplum ſpectemus, amplectamur, excolamus: Hanc eloquentiæ & philoſophiæ coniunctionem, vel potiùs hanc philoſophiæ cum ſuis præceptis exercitationem, lex Academiæ poſtulat: pluſquàm ducentos quotannis dies, philoſophiæ prælectionibus vacuos, ad eam rem concedit: Tanti temporis otium, Calendaria publicis Academiæ Procuratorum & Rectorum tabulis & libris præpoſita definiunt: Nec ſolùm lex Academiæ, tantum bonum poſtulat, ſed recens Senatuſconſultum commendat. Res facilis eſt, & in medio poſita. Quare ne diutiùs nòbis ipſis tantum bonum inuideamus.

FINIS LIBRI TERTII.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber quartus,*

IN CATEGORIAS.

AD

Carolum Lotharingum Cardinalem.

QVARTVS Animaduerſionum liber, in Categorias nobis erit: ad quas animaduertendas & conſiderandas, Ariſtotelis principia de materia, déque forma artis, teneamus. Quicquid in Categoriis illi fundamento congruet, verum eſſe: quicquid repugnabit, falſum eſſe: Deinde, quod ſecundo libro diſputatum nobis & concluſum eſt, meminerimus duas eſſe partes Logicæ, inuentionem & diſpoſitionem: & quicquid Dialecticæ ſeu Logicæ fuerit, alterutrius eſſe: quod neutrius ſit, dialecticæ & logicæ artis nihil eſſe. Quibus poſitis, requiramus ex methodi ratione ad Categoriarum intelligentiam & diſputationem, quid Categoria ſit, quæ ſint eius genera, & quæ ſpecies. Neque græcis interpretibus, Ammonio, Simplicio, cæteriſque credamus obſcurum Ariſtotelem de induſtria eſſe, ab eóque de induſtria

induſtria logicas leges, à ſe præſertim latas violari: Id enim ſecũdo libro ſatis ſupérque refutatum eſt. Ariſtoteles ſexto Topico ait definitionem obſcuram eſſe, ſi neſciatur cuius ſit definitio: ſed quemadmodum veterum pictorum imagines, niſi quis præſcripſiſſet, neſciretur quorum eſſent. Ariſtotelis verò mihi videtur iam hoc opus in illorum veterũ pictorum numero ponendũ eſſe: nõ ſolùm quia quid definiat aut doceat, ex eo ipſo neſcitur, ſed ne titulus quidem operi præpoſitus intelligitur. In hoc enim libro nec Categoria in vniuerſum, nec in partibus ſigillatim quid ſit, explicatur aut definitur, ſicuti patebit: imò aliter quàm neceſſe ſit ad libri titulum intelligendum. In capite de Subſtantia, Categoriæ nomen bis vſurpatur: Omnes autem ab his attributiones aut indiuiduis attribuuntur, aut ſpeciebus: à prima autem ſubſtãtia, nulla attributio eſt. Duobus autem locis in capite de qualitate, in ſententiam libri titulo congruentem legitur. Id autem manifeſtum ſigillatim ſubducenti alias Categorias: vt ſi eſt iuſticia iniuſticiæ contraria: qualitas verò iuſticia, qualitas vtique etiam iniuſticia: nulla enim aliarum Categoriarum, iniuſticiæ congruit. Nullo præterea loco nomen Categoriæ in hoc libro legitur: Definitionem igitur Categoriæ hîc requiro, nec in toto libro animaduerto: Hoc primũ vitium eſt in hoc libro. Omnis ſcientia definitione cõparatur, ait Ariſtoteles 17. cap. 2. Poſteriorum: Definitione igitur Categoriæ prætermiſſa, eius ignoratio ſequitur. Methodus & artificioſa doctrinæ diſpoſitio, primo loco definitionem expetebat: nulla eſt. Veruntamen ſicut in Categorematis Porphyrij fecimus, ſic in Ariſtotelis Categoriis faciamus: Non definiuit Porphyrius, ipſi tamẽ definiuimus: non definit Ariſtoteles, ipſi quoque ex Organi ſubductione & locorum aliorum comparatione, definiamus. Video autem Categoriam eſſe categorematum homogeneorum ordinationem & deſcriptionem per generaliſſima, ſubalterna, ſpecialiſſima: Primus locus eſt in Porphyrio, iam declaratus, vbi defini-

finitionem Categoriæ Porphyrius in hunc modum deſcribit: & exempla ſubſtantiæ, per genera & ſpecies diuiſę demonſtrat: vt ſubſtantia, ſummum ſit genus, à qua per intermedia & ſubalterna genera, ad ſpecialiſſima deſcenditur: Secundus locus eſt ex ipſo Categoriarum libro, vnde conſtat Categoremata in Categorias diſtribui: Ergo tertio capite ad illam categorematum ordinationem, duæ regulę ſunt: Quando alterum de altero dicitur, vt de ſubiecto: Quotcunque dicuntur de dicto, totidem etiam de ſubiecto dicentur. Heterogeneorum & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſpecie etiam differentiæ ſunt item capite quarto: Eorum quę ſecundum nullam complexionem dicuntur, vnumquodque ſignificat ſubſtantiam. Hîc categoremata diuiduntur in decem Categorias: Et eodẽ capite docetur, nil eorum quæ Categoriæ capiant, enuntiationem eſſe, ſed eorum coniunctione affirmationem & negationem fieri: tanquam Categoriæ non ſuppeditent propoſitiones, ſed ſuppeditent materiam propoſitionum: Quo capite eadem res diuiditur in decem genera, quæ diuiſa priùs à Porphyrio in indiuiduum, genus, ſpeciem, differentiam, proprium, accidens. Prima diuiſione rationes rerum communes diuiſæ: ſecunda, rerum, in quibus rationes illæ verſarentur, genera diuiſa ſunt, vt Categoriæ, categoremata homogenea diſtincta & partita complectantur. Tertius locus eſt primi Analytici capite viceſimo octauo, vbi à copia propoſitionum deſcribenda, Ariſtoteles ad Categoriæ deſcriptionem recurrit, & ſummo genere imíſque & indiuiduis omiſſis, admonet media ſumenda eſſe: Ac ferè rationes & conſiderationes ſunt maximè de iis. Oportet autem enũtiationes circa vnũquodque horũ ſic aſſumere. Quartus eſt locus, primi Poſteriorũ capitibus quinque, decimo quinto, decimo ſexto, decimo ſeptimo, decimo octauo, decimo nono: quibus magna illa quæſtio ex Categorię deſcriptione diſceptatur: An indiuiduis ſummóque genere poſitis & finitis, media ſint infinita. Quintus & poſtremus locus eſt pri-

mi

mi Topici capite ſeptimo, cùm quatuor genera categorematum, accidẽs, genus, propriũ, definitio, in quatuor problematis expoſita & definita eſſent: Poſtea definienda ſunt Categoriarum genera, in quibus ſunt expoſitæ quatuor differentiæ. Et deinde Ariſtoteles cùm decem Categoriarum genera recẽſuiſſet, addidit, Semper enim accidẽs & genus & proprium & definitio, in vna Categoriarum harum erit. Omnes enim ab his enuntiationes, aut quid eſt, aut quale, aut quantum, aut aliã quandam Categoriam ſignificant. Hic locus etiam loquitur, Categorias, comprehenſiones eſſe categorematum, nec rei cuiuſquam categorema eſſe, quod in aliqua Categoria non comprehendatur. Quamobrem licet, vt methodus requirit, Categoria definita nõ ſit initio diſputationis & inſtitutionis de Categoriis ſuſceptæ, attamen ex his Organi logici locis, ſententia & intelligentia iam hoc verbo comprehenſa percipitur. Atque hæc de rei definitione: nomen non minùs eſt incertum. Cùm Ariſtotelis libri authore Sylla, ſicuti primo libro diximus, publicati eſſent, liber hic videtur ſine titulo & nomine fuiſſe, vt pictorum illorum aliqua vetus imago: Itaque Adraſtus, vetus interpres, τὰ πρὸ τοπικῶν nominabat: alij aliter. Et certè συστοιχείας καὶ συγγενείας nomine, id in Organo nonnunquam ſignificatur: At in Philoſophia prima, varium eſt hoc nomen: primo capite decimi, Categoriæ entis dicuntur: primo & quarto ſeptimi vocantur κατηγορούμενα· item κατηγορήματα primo ſeptimi: ſæpiſſimè verò σχήματα κατηγοριῶν, formæ Categoriarum, vt ſexto & ſeptimo quinti, ſecundo ſexti, primo ſeptimi, decimo noni, tertio decimi: Sed tamen res intelligatur, ſitque Categoria, homogeneorum deſcriptio per generaliſſima, ſubalterna, infima. Quæ Categoriæ definitio, nil aliud eſt, quàm artis & ſcientiæ vera methodo diſpoſitæ definitio: Ars enim, eſt rerum homogenearum per generaliſſima, ſubalterna, ſpecialiſſima, comprehẽſio & ordinatio: Sic Arithmetica numeros, Geometria magnitudines methodicè traditæ com-

plectentur : At Logica & inueniendæ & diſponendæ artis, imò rei cuiuſlibet legem generalem & communem tradit : artes & res ipſas ſingulas in logicis præceptis non ponit. Id enim catholicum non eſſet, nec Ariſtotelis principiis conſentaneum : generalia enim generaliter docēda ſunt, ait lex Ariſtotelis:ſecùs ſophiſma eſto. Sed in partibus id accuratiùs diſceptabitur, tantùm hîc intelligatur. Vnde verò tantus error ortus ſit,ſi quis requirat,hinc fortaſſe reperiet : Quemadmodū à Rhetoribus , ſic à philoſophis , inuentionis artem inſtitutam eſſe : illi primo loculos proprios coniecturæ ambigui ſcripti,& ſententiæ contrariarū legum aperuêre:deinde iudicij, deliberationis,demonſtrationis paulò communiores,tum ad partes orationis,locos generaliores,tandem ad omnium quæſtionum , cauſſarum, partiúmque orationis inuentionem pertinentes , ex cauſſis , factis, ſubiectis, adiunctis, oppoſitis, comparatis, ratione nominis, partibus,finitionibus,teſtimoniis : Sic in ſcholis ſuis philoſophi res inibi diſputari ſolitas contemplati, quoſdam locos diſtinxere,ſubſtantiam, quantitatem, & reliquas Categorias : quia tractabātur in ſcholis eorum phyſicæ artes,de ſubſtantia: mathematica, de quantitatibus : Deinde cùm eſſet ab iis animaduerſum , hæc genera re diſtincta eſſe, nec omnium quæſtionum eſſe cōmunia , altiùs peruentum ab his eſt , & loci illi reperti, cauſſarum,factorum,& reliquorum,qui eſſent omnium omnino quæſtionum communes. Has varias Logicorū inuentiones , Ariſtoteles collegit , vt etiam Rhetorum collegerat : Et primus liber Animaduerſionum, harum tot inuentionum magiſtros & authores oſtendit. Hæc inquam , ſuperiorum inuenta Ariſtoteles collegit,legibus autem & principiis ſuis congruenter nequaquam expoſuit, vt tandem percipietur. Quamobrem eiuſmodi cauſſa Ariſtoteles in hanc Categoriarum commentationem mihi videtur inductus eſſe : Simillimè fortaſſe atque Porphyrius in argumentorum inuentionem minimè ſcilicet agens aut cogitans : ſed cum dico vel

impru-

imprudentem atque aliud agentem huc incidiſſe: nec alio, ſi vſum ſpectemus, Categorias referri poſſe confirmo: Et quidem quò minùs id nouum ſit aut mirum, Ariſtoteles ipſe, licet aliis verbis, tamen eòdem refert, cùm Categorias dicit fundamenta eſſe enuntiationum, quia hinc omnium enuntiationum (vnde ſyllogiſmus fiat) materies & facultas & abūdantia depromatur. At cùm ſyllogiſmi terminos tres tantùm faciat, maiorem & minorem quæſtionis eſſe doceat, ideóque extrinſecùs Logico proponi, ſolus medius ſupereſt, qui in Categoriis ad enuntiationes conficiendas requiratur: & medium hoc, argumentum eſt. Quare vel Ariſtotelis teſtimonio, Categoriæ ad illum inuentionis fructū referendæ ſunt. Hic ineptiſſimam & ſtultiſſimam quæſtionem ab interpretibus & Gręcis & Latinis agitatam non moueo. Rerúmne an nominum Categoriæ ſint, quæ in Academia Pariſienſi anno Chriſti paſſi milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo tertio ſub duobus Rectoribus, Ioanne Fanutio Pariſienſi, Realium authore & defenſore, & Dionyſio Saleurayo Carnutenſi, Nominalium duce & patrono, vt publicis Rectorum tabulis & monimentis teſtatum eſt, motus admirabiles excitauit: Neque hîc ſimilis ſapientiæ quæſtionem proximis ſuperioribus annis in Italia à quodam agitatam excito: qui cùm editis commentariis, Categorias, logicæ artis negaret eſſe, eáſque Metaphyſicæ ſubiiceret: omnes Ariſtotelei profeſſores Itali contrà clamare & ſcribere cœperunt: vt ex hoc egregio argumento, libris & ad confirmandum & refellendum compoſitis, opus Iliade maius collectum & diuulgatum ſit: Dico enim hoc libro neque nominū, neque rerum logicam vllam doctrinam præcipuè contineri: ſed exquirendis partibus id poſtea ſuo loco tractabitur & explicabitur. Hactenus de titulo libri, de libri partibus iam diſſeramus. Primum caput tres definitiones habet: Homonyma dicuntur, quorum nomen ſolum cōmune & ſecundum nomen, ratio eſſentiæ diuerſa, vt homo, & homo pictus. Synonyma dicuntur, quorū

nomen cõmune,& ſecundum nomen,ratio eſſentiæ eadem: vt homo & bos,& nomen & eſſentiã animalis cõmunicãt inter ſe. Ariſtoteles tertio capite primi Elẽchorum homonymiã ad verbũ retulit: vt μανθάνειν, ſignificat diſcere,quod eſt diſcipuli: & intelligere, quod magiſtri poſſit eſſe. Si quis eſſet proprius in Logica locus ſynonymorum, attamẽ ſatis eſſet ſynonyma definiri, homonyma definiri non oportuit: Nam in arte cùm ſit virtutis definitio neceſſaria & homogenea,contrarij vitij definitio neque neceſſaria eſt neque homogenea. Satis igitur erat ſynonyma definire, ſi proprius eis eſſet in Logica locus. At vtrunque alienum eſt & heterogeneũ: Grammaticum enim eſt,& ſermonis,non rationis: nec ideo logicum: Et Ariſtoteles in Elenchis ait ex homonymia natam captionem fieri propter dictionẽ: At Logica nõ eſt dictionis,ſed rationis tantùm. Veréque Ariſtoteles ait octauo capite primi Poſteriorum: Non ad externum & prolatum ſermonem demonſtratio eſt,ſed ad interiorem animi rationem:quin neque ſyllogiſmus. Ariſtoteles omnem ſuam logicam aliquo ſyllogiſmi genere concluſit:& tamen ſyllogiſmum,negat eſſe ſermonis externi,ſed rationis & mentis. Vſurpemus igitur Ariſtoteleam ſciẽtificæ materiæ legem: Artium præcepta homogenea ſunto:Arithmeticũ in Geometria eſt ἀγκωμέτρητον· Geometricum in Arithmetica eſt ἄῤῥιθμον· ergo & logicum in Grammatica eſt ἀγράμματον· & grammaticũ in Logica eſt ἄλογον· Grammatica igitur grammaticè,logica logicè doceãtur.Nec verò Grammaticus etymologiam dictionum interpretari poteſt,niſi ſignificationes earum intelligat:& iſta ſynonymia, vel homonymia videtur etiam extra Grãmaticam eſſe:Nec enim Grammatica, dictionum ſignificationẽ & intelligentiã tradit,ſed artem intellectis dictionibus bene vtendi:Synonyma denique & homonyma nil ſunt inuentionis, nil diſpoſitionis:nil igitur logicæ ſunt artis. Paronyma, quæcunque ab aliquo differẽtia caſu ſecundum nomen habẽt appellationem: Vt à grammatica grammaticus,à forti-

fortitudine fortis, coniugata ſunt:quę caſus,quo nomine hîc Ariſtoteles vtitur, in Topicis etiam nominantur: Sed tamen non omnis iſta paronymia, coniugatio eſt:ſi fortitudinis paronymum ſit fortis, nõ contrà fortitudo. Quare cognito in logica inuentione,coniugatorũ loco, paronyma inutilia fuerint:& nugatio tantùm erit,ab Ariſtotele tamen tantopere damnata:quia generaliter dictum in coniugatis,ſpecialiter in paronymis repetetur. Secundum caput ſequitur, vbi categoremata diuidũtur in compoſita (vt homo vincit) & ſimplicia (vt homo & vincit:) id eſt in enuntiationẽ, & partem enuntiationis: & ſimplicia tantùm categoremata retinentur. Sed enim quædam eorum(vt ſcholaſticis verbis vtar, ſicuti poſtea ſæpius cogimur) eſſentialiter attribuuntur,quædã accidentaliter:illud,de ſubiecto dici:hoc,in ſubiecto eſſe Ariſtoteles appellat : vnde entiũ quadripartitam diuiſionem inſtituit,quòd alia de ſubiecto tantùm dicantur, vt cõmunes ſubſtantiæ : alia in ſubiecto tantùm ſint,vt indiuidua accidẽtia:alia partim de ſubiecto dicantur,partim ſint in ſubiecto, vt cõmunia accidentia : alia nec dicãtur de ſubiecto,nec ſint in ſubiecto, vt indiuiduæ ſubſtantiæ. Partitio non ad inuentionem,non ad iudicium neceſſaria, neque ideo catholica : imò genere ſermonis planè cõmentitio facta:nam(eſſe in)ad accidens hîc refertur. Porphyrius in capite de ſpecie, ait ſpeciẽ, totum eſſe,nõ alterius,ſed in aliis:in partibus enim tota eſt. & Ariſtoteles contrà in capite de ſubſtãtia dicit indiuidua eſſe in ſpeciebus: capite de oppoſitis dicuntur contrarię ſpecies in eodem eſſe genere:& in Analytico primo,cuiuſcũque generis categorema ſit,ſic tàmẽ dicitur mediũ in maiore, minore:aut maius minúſve in eo eſſe, vel nõ eſſe : & Poſteriorum primi capite quarto (eſſe in)modò eſt attributi,modò ſubiecti:Vt par dicitur eſſe in numero,& numerus ineſſe pari: imò ibidem accidẽs appellatur, quod de ſubiecto alio dicitur. Quare tota partitio hæc,imò partitionis etiam ſermo alienus à vera Logica eſt: Sic Euclideus videlicet aliquis inter ſophiſtas vete-

res locutus erat, vnde hæc Ariſtoteles accepit. Tertio capite duæ regulæ ſequũtur, de quibus iam dixi: Quãdo alterum de altero dicitur, vt de ſubiecto: Quotcũque dicuntur de dicto, totidẽ etiam de ſubiecto dicentur. Hæc regula è loco generis ſumpta eſt, quales vulgo Maximę locorum ſingulorũ innumerabiles fingi poſſunt: Intellecta tamẽ generis natura in præceptis artis, hæc regula eſt inutilis & nugatoria: nã ex generis definitione, patet genus de ſuis partibus, & partiũ particulis etiam dici: vt animal de homine, Socrate & Platone dicitur. Secunda regula eſt: Heterogeneorũ nec inuicem ſibi ſubiectorũ differentes ſpecie etiam differentiæ ſunt: vt animal & ſcientia, ſunt res heterogeneæ, ideóque differentias etiã ſpecie diuerſas habent. Hæc regula ex ſuperioris cõtrario ducta eſt, & in eodẽ numero etiam ponenda. Nugationẽ Ariſtoteles improbat, & inter ſophiſticas captiones numerat, etiãſi res vera, etiamſi cõmoda ſit. Trianguli cõmunem affectionem, qui per tres ſpecies docet, rem quidẽ veram & cõmodam docet, attamẽ ſophiſticè docet, ait Ariſtoteles quinto capite primi Poſteriorum: nugatur, & tres doctrinas pro vna facit. Quapropter Ariſtotelis lege, harũ regularũ nugatio è logicis artibus tollatur. Quarto inde capite diuiſio Categorematũ repetitur, in ſimplicia, quæ partes ſunt enũtiationis, & cõpoſita, quæ ſunt enuntiationes affirmantes vel negãtes, veræ aut falſæ. Tum ſimplicia diuiduntur in decem genera, vt appellat Ariſtoteles in fine noni capitis, ſubſtãtiam, qualitatem, quantitatem, ad aliquid, vbi, quando, ſitum eſſe, habere, agere, pati: At ex omnibus categorematũ partitionibus iſta eſt imperfectiſſima. In Iſagoge Porphyrij, in capite viceſimo octauo primi Analytici, in Poſterioribus, in Topici primi capite tertio, Categoremata nõ accuratè quidẽ, neque legibus Ariſtotelis aptè diuiduntur: At logica tamẽ res quædam nominibus generis, ſpeciei, differentiæ, proprij, accidentis, ſummi, medij, infimi, definitionis cõprehenditur. At hîc neque res, quæ docetur, neque doctrina ipſa logica eſt: Diuidit

Ariſto-

Ariſtoteles in logicis artibus entia, peccat: multóque veriùs ait, cùm docet in Philoſophia, Dialecticam eſſe non ſolùm entis, ſed etiam non entis: Præceptáque ideo logica quouis & ente & nō ente cōmuniora & generaliora erunt: Deinde ait entium ſimplicium decē eſſe genera, ſubſtantiam, quantitatē, qualitatē, ad aliquid, agere, pati, ſitum, habitum, tempus, locum: quorum inter ſe cōiunctione, propoſitio omnis affirmans, negans, vera, falſa conſtituatur: peccat, multóque vero propiùs affirmat cauſſas, oppoſita, cęteráque logicorum argumentorum genera, primas entis differentias & primas ſpecies eſſe: quæ tamen & ſubſtantia, & qualitate longè communiora ſunt & generaliora: Nec tamen id ſatis eſt, etiā non entis & cauſſę & oppoſita & cætera poſſint exquiri: & tot modis, imò etiā pluribus falſæ propoſitiones fieri, quàm veræ. Ergo partitionis huius enuntiatio (omne categorema eſt ſubſtantia, aut quantitas, aut qualitas, aut ad aliquid, aut actio, aut paſſio, aut vbi, aut quando, aut ſitum eſſe, aut habere) falſa eſt, quia categorematis multò plures & altiores ſunt differentiæ: eædem nempe quæ argumenti, quoniam categorematis nomen in Logicam pro fide & argumento irrepſit, vt initio tertij libri copioſiùs expoſui: nec ſimplicia categoremata, id eſt compoſiti categorematis ſeu propoſitionis partes his decem Categoriis catholicè docentur. Propoſitionum inquam, & è propoſitionibus factorum ſyllogiſmorum hæc principia, hæc fundamenta, hæc categoremata decem inepta ſunt: Vera autem decem categorematum genera, verę Categorię decem ſunt, cauſſæ, facta, ſubiecta, adiuncta, oppoſita, comparata, nominum ratio, diuiſio, definitio, teſtimonium: Veræ inquā, ſunt hæ decem Categoriæ, quas ex Ariſtotelis Organo, tum ex Ariſtotelis legibus & principiis collegimus: Veræ inquam, ſunt hæ decem Categoriæ, quæ omnes omnis enuntiationis affirmatæ, negatæ, veræ, falſæ partes, omnem materiam continent. Sed de iis iterum copioſiùs in ſingulis Categoriis agemus.

DE

DE SVBSTANTIA.

Quid eſt ſubſtantia ? Categoria non definitur : hoc autem iam monui : Dico ſimiliter ducentis & triginta verſibus,qui conſumuntur in hoc capite,ſubſtantiã non definiri. At dicet aliquis,ſummum genus eſt, nec poteſt definiri: At inquam,definiuntur genus,ſpecies,differentia,proprium,accidens,indiuiduũ,tota ſubſtantię Categoria ſuperiora, generaliora,id eſt naturâ priora,à quibus conſequentia non conuertitur:nihil enim eſt in Categoria ſubſtantiæ, quod non ſit eorum aliquid : nec tamen genera,ſpecies, differentia,proprium,accidens,indiuiduum quarũcumque rerum, ſunt in Categoria ſubſtantię. Deinde quid de relatione & qualitate reſpondebis,quam tamẽ vult Ariſtoteles initio definire? Paribus in cauſſis cur ius tam diſpar erit,vt illic initio definiantur duo ſumma genera , hîc dicatur , quia ſummum ſit, definiri non poſſe? Saltem fuiſſet initio(vt methodus & artis vera collocatio requirit) ſi non accurata definitio, at certè quædã deſcriptio : At ea nec primo, nec medio, nec extremo loco eſt: nulla vſquã eſt: nec quid ſubſtantia ſit , omnino poteſt hîc intelligi. In toto capite, quatuor omnino ſunt,quæ ad generalem & omnis ſubſtantiæ communem differentiam videantur ſpectare: Commune ſubſtantiæ, Non eſſe in ſubiecto , ϰυωωνύμως dici, Nil habere contrarium, Non ſuſcipere magis & minùs. At ſecundum , commune eſt omnium cuiuſcunque Categoriæ categorematum : nam homonymum , nullius eſt certi generis:nullius Categoriæ proprium : Reliqua verò ,primum ,tertium & quartum,negationes tantùm ſunt , per quas nil deſignatur aut deſcribitur : Et in primo quod Ariſtoteles ait , quæ in ſubiecto ſint , nomine tantùm dici , non etiam ratione : albúmque dici de corpore, albi definitionẽ & rationem non dici : falſum eſt: vt enim corpus eſt album,ſic viſum diſgregat . Vt Cicero dicitur Orator , ſic bene dicendi peritus verè dicitur: nec cuiuſquam accidẽtis nomen veriùs de ſuo ſubiecto dicetur,

dicetur, quàm accidentis definitio: Quæſtio autem quæ hîc adhibetur de partibus ſubſtãtiæ, quę ſubſtãtię etiam ſint, Analytici primi capite triceſimo tertio diſſeritur. Tertium quomodo verum ſit, animaduertatur: etenim rationale & irrationale, contraria ſunt, & ſub eodem genere plurimùm differunt: Quæ definitio contrariorum vera eſt, & obiecta in Categoriæ quantitate, non refellitur: Et quòd dico ſpecies ſub eodẽ genere cõtrarias eſſe, eius rei teſtimoniũ ab Organo capio: Etenim Porphyrius in capite de ſpecie, vocat nõ ſolùm oppoſitas differẽtias ſub eodẽ genere, ſed oppoſitas ſpecies, cùm quærit velut impoſſibile quoddam, quomodo genus ſub ſe contrarias differentias habeat: & reſpondet poteſtate, non actu habere, ne oppoſita in eodem eſſe videantur. Imò verò Porphyrius idem cùm tria genera differentiarum facit, maximam pugnam & differentiam definit ex ſpecifica differentia. At talibus differentiis homo & beſtia ſub eodem genere differunt: & idem author ait differentias contrarias nunquam miſceri, contraria accidentia interdum miſceri: Vbi non ſolùm formas ſubſtantiarum contrarias efficit, ſed multò magis contrarias, quàm inter ſe accidentia contraria ſunt. Hoc igitur dogma falſum eſt: & ſi maximè verum ſit, tamen commune tantùm ſit accidens, & cum quantitate poſtea fit commune: nec eo poteſt ſubſtantia deſcribi. Quartum ſi verum ſit, tamen poſtea cum quantitate ſit item commune, neque ſubſtantiam propriè quicquam deſcribit, ſed accidens commune eſt. Quare quæ referri poſſint toto iſto capite ad generalem ſubſtantiæ definitionem aut deſcriptionem, non ſolùm nil propriè definiunt aut deſcribunt, ſed falſa etiam proponunt. Supereſt vt conſideremus quæ ſpecialiter ad ſpecies ſubſtantiæ definiendas ſunt accommodata: Duæ proponuntur, prima ſubſtantia & ſecunda. Quæ partitio ſi de nominibus intelligatur, valdè ſit abſurda: nec aliud erit prima & ſecunda ſubſtantia, quàm nomen ſubſtantiam ſignificans propriæ & appellatiuæ qualitatis, vt Gram-

Grammatici loquuntur:& ſic prima ſubſtantia appellatur Analytici primi capite triceſimo octauo, propria ſubſtantia. Si de rebus, multò abſurdior: nec enim genus animalium aliud eſt reipſa, quàm ſingula animalia collecta: nec ſubſtantiæ ſpecies alia eſt in ſecundis ſubſtantiis,quàm eſt in primis. Et licet in cæteris Categoriis eodem modo partiri, vt prima dicatur & ſecunda quantitas, & reliquæ Categoriæ ſimiliter. Sed tamen videamus quæ pertinent ad primam ſubſtantiam in hoc capite: Primæ ſubſtantiæ neque de ſubiecto dicuntur,neque in ſubiecto ſunt,neque magis,neque minùs ſubſtantiæ ſunt. Negationes ſunt, quæ nil nobis propriè deſcribunt:nulla categoremata affirmata,nullas Categorias affirmatas ſignificāt. De prima ſubſtantia omnia alia dicuntur, vel in ea ſunt,& ideo maximæ ſubſtantiæ: Itaque primis ſublatis ſubſtantiis, impoſſibile eſt aliorum quicquam eſſe. Hic poſtremus locus, eſt valdè lubricus. Subſtantiæ primæ, quanuis nulla ſit hîc earum definitio, tamen res materiatæ & corporeæ & ſenſibiles, & in quibus accidentia omnia ſint, & quæ ſecundum ſui mutationem contraria ſuſcipiant, vt paulò pòſt dicetur, ſignificātur ab Ariſtotele: præter eas, negatur quicquam eſſe. Plato ſæpe docet Deum, Deíque æternam ſapientiam,ideas, genera, ſpeciéſque rerum complexam verè eſſe: Omnia iſta ſenſibilia,quæ hîc primæ ſubſtantiæ nominantur, cùm oriantur & intereant: in dies, vel horas potiùs mutentur, verè non eſſe. Hîc igitur à quocunque Ariſtoteles hanc doctrinam collegerit, Platonicæ philoſophiæ contrarius, ait ſubſtantias,in quibus quantitas, qualitas & accidentia reliqua ſenſilia ſint, quæ contraria ſecundum ſui mutationem,ſuſcipiant: ſolas verò eſſe, ſolas principaliſſimè,primò, maximè eſſe: & iis ſublatis, nil aliorum remanere. Quare neque Deum, neque angelos, neque hominum animos ſubſtantias eſſe,imò nil prorſus eſſe Atheus ex hac Ariſtotelica doctrina concludet. Nam cùm omne ens Ariſtoteli diuidatur in Categorias decem,

cem, Deus & angeli, è nouem Categoriis accidentium nil ſint, & his poſtremis conditionibus etiam de genere ſubſtantiæ tollantur: Ariſtotelis ſanè iſta doctrina nihil erunt. Hæc doctrina impia eſt, à quocunque philoſopho ſit hîc ab Ariſtotele collecta: Longéque verior eſt illa in Interpretatione, libri ſecundi capite tertio ſententia, ab eodem Ariſtotele collecta: Quædam, ſunt actus ſiue potẽtia, vt primæ ſubſtantiæ: Ariſtoteles igitur illo Interpretationis loco ſtatuit quaſdã ſubſtãtias, quæ non ſecundum ſui mutationem contraria ſuſcipiunt: quod hîc negatur. Longè etiam verior eſt illa ſententia nono capite primi de Cœlo, quę diuina ſupra mundum & cœlum entia, immutabilia & impatibilia collocat: optimámque & beatiſſimam vitam ſempiterno æuo degentia: vnde cæteris rebus præſtetur, aliis quidem vberiùs, aliis parciùs, & eſſentia & vita: quod idem repetitur in Philoſophia, & magnificentiùs etiam aſſeritur. Ergo categorica iſta ſententia, impia eſt, & meliore apud Ariſtotelem ſententia damnatur. Sed cætera videamus: Primarum ſubſtantiarum categoremata, ſunt etiam cęterarum categoremata: Commune accidens eſt: Idem de aliis Categoriis dici poteſt: Primarum quantitatum categoremata, ſunt etiam ſecundarum: hoc propriè nil deſcribit. Prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid: id eſt, vt iam dixi, eſt propriæ qualitatis: & id categorema, accidens eſt cum cæteris Categoriis commune. Vnum ſupereſt, quo videatur prima ſubſtantia poſſe deſcribi, quòd ſecundum ſui mutationem contraria ſuſcipit. At hæc linea ſic contraria ſuſcipiet, & ſecundum ſui mutationem modò recta, modò curua erit: modò longa, modò breuis: ſic color idem modò ſimilis eidem, modò paululùm mutatus diſſimilis: Hoc denique categorema, accidens eſt commune, & valdè tamen conſiderandum: Impietatem enim illam imprimis ſuſtinet, quòd primam ſubſtantiam nullam dicat eſſe, quæ contraria ſecundum ſui mutationem non ſuſcipiat: quod Deo & illis ſupramundanis Ariſtotelis

entibus

entibus non poſſit conuenire. Ergo ſubſtantia prima quid ſit, ex his præclarorum categorematum dogmatis percipi non poteſt. Secunda ſubſtantia multò obſcuriùs explicatur: quòd ſpecies ſit, aut genus primæ. At prima ſecundáque quantitas qualitáſque, vt dixi, poteſt iſto modo dici: & ſecunda quantitas, quę ſpecies ſit primæ, & hoc accidens commune eſt. Secundarum ſubſtantiarum magis ſubſtantia ſpecies, quàm genus. Hoc ex illa pietate eſt, quia prima ſubſtãtia, quæ oritur, quæ interit, principaliſſimè, primò, maximè dicitur: Ideo ſpecies, quæ propiùs ad eam accedit, magis ſubſtantia, quàm genus. Secunda ſubſtantia ſignificat quale quid, & magis genus quàm ſpecies. At Porphyrius genere & ſpecie, quid: differentia, quale quid ſignificari docet, & idem in Topicis affirmatur: nec ex iis ineptiis cognoſces omnino quid ſit ſecunda ſubſtantia: Hæc enim categoremata, communia duntaxat accidentia ſunt. Quamobrem tam longa tot verſuum oratione, ſubſtantia neque generaliter, neque ſpecialiter explicatur: Imò neque ſatis propriè nominatur: ὐσία enim, quo verbo hîc vtitur Ariſtoteles, eſſentiam ſignificat, & commune nomen eſt, & cauſſas cõplectitur. Itaque & quantitatis & qualitatis eſſentia dici poteſt: ſic in definiendis ſynonymis & homonymis ratio eſſentiæ accipitur: Sic Ariſtoteles ipſe appellat formam, cuiuſque rei eſſentiam: Sic ſæpe etiam totam rei naturam: Id quod modò dicere voluit, explicare autem non potuit: magis propriè ὑπόςασις, ſubſtantia diceretur: quo etiam verbo Porphyrius vtitur. Ergo etiam nomine communi & omnium ſiue quantitatum, ſiue qualitatum, ſiue rerum cæterarum naturam complexo, Categoria hæc etiam comprehenditur: vt neque etiam ex tam longæ orationis, ſi lubet, definitione, neque nomine percipiatur: Imò verò, quod multò maius, vna doctrina percipi nequaquam poteſt: cùm iſta ſubſtantiæ Categoria complectatur Theologiam de Deo & angelis: Phyſicam de ſubſtantiis corporeis & ſimplicibus, cœlo, igne, aëre, aqua, terra:

terra: & compoſitis tum brutis, vt ſunt meteora in aëre: vt in aqua, maria, flumina, fontes: vt in terra, lapides, metalla: tum viuis, vt ſunt ſtirpes, pecudes, homines: Et ſi comprehendi poſſet, attamen eiuſmodi rerum per genera & ſpecies deſcriptio, id eſt Categoria, non eſſet Dialecticæ ſeu Logicę propria, ſed Theologiæ, ſed Phyſicæ. Idque ideo Ariſtotelea illa homogeniæ lege reiicio. Pręcepta artium, ait Ariſtoteles, homogenea ſunto: Arithmeticum in Geometria eſt ἀῤῥιθμον: geometricum in Arithmetica eſt ἀγεωμέτρητον. Ergo, inquam, quòd Theologiæ, quod Phyſicæ homogeneum ſit, in Logica eſt heterogeneum: ideóque tollendum: Logica altior eſt, vt ait Ariſtoteles, totáque & entis & non entis communis. Diſtinctiones hîc expecto, quòd ſubſtantiæ aliter tractentur à Logicis, aliter à Theologis phyſicis: quia Logici quatenus enuntiationes ex his faciunt, ſubſtantias conſiderent. Hoc nempe catholicum medicamentum eſt, quo tam multa vulnera, contra catholicas Ariſtotelis leges huic arti impoſita curentur. At iſta bella ratione, omnes artes Logicæ artis partes erunt, quia nihil in his eſt, ex quo enuntiatio fieri non poſsit. Captiones igitur omittamus: Ariſtotelis ſumma illa & indubitata principia ſectemur, & iis iudiciis noſtra iudicia conformemus. Collegerit hæc Ariſtoteles, vt collegiſſe exiſtimatur: At certè ad illius catholicæ libræ lancem non examinauit: qua tamen omnes artes, omnéſque ſcientias examinandas eſſe iudicauit. Nónne, inquies, quæri ſolet in rebus omnibus primùm quę ſit eſſentia rei, qua de agitur? Certè, ſed eſſentia quæ ſic in omnibus rebus quæritur, ſignificat non vnicam ſpeciem entis, vt hîc Ariſtoteli ſignificat: ſed entis, imò etiam non entis cuiuſuis cauſſas, propter quas reuera eſt aut fingitur: ſignificat denique naturam, & illud, quod quid eſt, ſæpe in Organo dicitur: non ſignificat iſtam corpoream eſſentiam à cæteris nouem Categoriis diſtinctam. Illam autem eſſentiam in primo logicæ inuentionis loco, cauſſarum nomine doceamus, & vt neceſ-

neceſſariam, homogeneam, propriam, id eſt catholicam teneamus. Iſtam inutilem, heterogeneam, impropriam reiiciamus.

DE QVANTITATE.

Subſtantiæ Categoria cōſiderata, ſecundam animaduertamus. Qualis igitur quantitatum Categoria eſt? Idem videlicet prorſus in ſecunda Categoria reperiemus, quod in prima comperimus: ducentis ac neſcio quot ſenariis verſibus, neque quantitatem in vniuerſum, neque quantitatis vllas ſpecies definiri, aut omnino propriè deſcribi, & toto capite nihil omnino dialecticum inſtitui. Tria ſunt toto capite, quæ videntur ad quantitatem deſcribendam accommodari, Nil habere contrarium: Non magis & minùs ſuſcipere: Secundum quantitatem æquale vel inæquale dici. Primum falſum eſt, quia multum, paucum, magnum, paruum, contraria ſunt & aduerſa, non relata: Quippe quorum alterum ſine relatione alterius poſſit intelligi. Nec ſequitur, ſi diuerſi ſubiecti reſpectu, idem magnum ſit & paruum, ideo contraria non eſſe: Hac enim ratione, relata ipſa, oppoſita non eſſent, quia idem pater & filius. Tum verò quid de loco ſurſum & deorſum dices, cùm videas in hoc ipſo capite, contraria & dici & probari, neque probationem refelli? Ergo primum hoc dogma falſum eſt, Quantitati nihil eſſe contrarium vel aduerſum: Sic enim (vt in ſcholis dicitur) contrarium modò ſumatur: & ſi maximè verum ſit, tamen commune cum ſubſtantia, ex Ariſtotelis ſententia fuerit, qui docet ſubſtantiæ nil eſſe contrarium. Hîc igitur quantitatis explicatio propria nulla eſt, negatio eſt rei aut falſa aut certè communis. Secundum dogma ſimile eſt, falſum primò: quia vt in qualitate albor & nigror, licet non ſuſcipiant & magis & minùs, tamen candidum & nigrum ſuſcipiunt: ſic in quantitate, quanuis longitudo, altitudo, multitudo non ſuſcipiant magis & minùs, attamen longiùs

giùs,latiùs,altiùs,plus dicimus : & longiſſimum,latiſſimum , altiſſimum , plurimum : Ergo ſecundum dogma falſum eſt: & ſi maximè verum ſit, tamen ex Ariſtotelis ſentētia,cum ſubſtantia commune fuerit, quæ item nec magis, nec minùs capiat. Hoc igitur etiam dogma nullam nobis quantitatis explicationem propriam affert. Tertium dogma,æquale vel inæquale dici, omni quantitati conuenit: At non ſoli. Etenim primum loco,tempori,orationi conuenit,vt Categoriarum author hîc affirmat:At horum trium mox demonſtrabo quantitatem per ſe nihil eſſe. Deinde cùm duos calores,triū vel quatuor graduum comparamus , quomodo dicemus an ſimiles?At ſimilitudinem hîc non conſideramus: Poſſunt enim ſimiles eſſe alter trium , alter quatuor graduum, & aliquam qualitatem eandem habere,à qua ſimiles dicantur:Aequales hîc igitur appellabimus:Ergo tertium hoc dogma non huic ſolùm quantitati , quam Ariſtoteles ſeparare vult à cæteris Categoriis, conuenit, ſed accidens commune eſt , & naturalis vſus aliis Categoriis id attribuit. Ac quidam eſt quātitatis communior & generalior in vſu naturalis & humanæ rationis , ſenſus, quàm arithmeticis & geometricis artibus comprehendatur:quíque neque diſcreta,neque continua quantitate contineatur. Sic vnus dialecticæ inuentionis communis & generalis de comparatione locus , duas facit quaſuis res(ſeu ſubſtantię,ſeu quantitates diſcretę continuæ've, ſeu qualitates ſeu actiones, paſſionéſque fuerint)maiores,minores,æquales:imò verò cauſſas,facta, ſubiecta,adiuncta,oppoſita, Categoriis omnibus altiora & generaliora ſic plerunque comparamus:& quantitatis mētio,quæ poſſit in dialecticis tractari, ea ſola eſt: & in Topicis Ariſtoteles de comparatione, ita loquitur. Sic in omnibus Categoriis de intentione & remiſſione quærit, Quantitas,actio, paſſio, magis & minùs dicuntur:Subſtantia, quātitas, magis & minùs non dicuntur: nec iis vocabulis (magis & minùs) ſolas numerorum, linearum, planorum, corporum dimenſiones intelligit,

ſed logicam illam & vniuerſalem quãtitatis notionem ſequitur. In Philoſophia libri quarti capite ſecundo, & vndecimi libri capite tertio veriſſimè docetur æqualitatem & inæqualitatem, primas entis eſſe differentias: vt omne ens ſit æquale vel inæquale: non autem ſola hæc categorica quantitas. Quare tam multis Ariſtotelis teſtimoniis hoc dogma refellitur: neque categoricę quantitatis proprium eſt, æquale vel inæquale dici. Concludamus igitur quãtitatem tribus his dogmatis, Non habere cõtrarium: Non ſuſcipere magis & minùs:: Aequale vel inæquale dici, à cæteris Categoriis diſtinctam, neque abſolutè definiri, neque propria deſcriptione vlla comprehendi. Atque hæc de genere, ſpeciẹs videamus. Diuiditur variè, Quanti aliud quidem eſt diſcretum, aliud continuum: Atque aliud quidem poſitionem inter ſe habẽtibus inuicem ex ipſis partibus conſtat: aliud ex nõ habẽtibus poſitionem. Secũda diuiſio inutilis eſt, & ſi quid vtilitatis habet, id eſt in prima. Diſcretæ quantitatis partes hîc fiunt numerus & oratio: continuæ, linea, ſuperficies, corpus, locus, tempus. Harum partium nulla prorſus definitur: non eſt ſatis: falſæ ſpecies pro veris ſupponuntur, locus, tempus, oratio. Etenim quęramus quid de loco in phyſicis Ariſtoteles ſentiat, nonne docet locum, ſuperficiem eſſe corporis phyſici, corpus aliud continentis? Ex hac igitur Ariſtotelis doctrina videant interpretes, quid concludamus:

Omnis continua quantitas phyſico materiatóque corpore & motu ſoluta liberáque conſideratur: ſic enim à geometris conſideratur.

At locus à phyſico materiatóque corpore abſtractus non poteſt conſiderari: Si quidem loci eſſentia cum phyſico corpore coniuncta ſit: nec omnino reuera geometræ, cùm tam multa de continuis quantitatibus præcipiant, de loco quicquam præcipiunt.

Locus igitur, non eſt quantitas continua. Poſtremò videamus cùm in eadem diuiſione genus eſſe debeat & ſpecies, vt in Topicis Ariſtoteles ait primo capite quarti,

ti, quî fieri poſsit, vt loci interrogatio, id eſt (vbi) ad aliam Categoriam pertineat, reſponſio de loci generibus & differentiis ad aliam: & quales bis nodis ſolutiones adhibeantur, animaduertamus. Categoria, generaliſſimum, ſubalterna, ſpecialiſſima, homogenea complectitur: generaliſſimum in vna Categoria cõſtituimus: ſubalterna & ſpecialiſſima in alia reponimus. Hæc igitur ſpecies falſò quantitati continuæ ſubiicitur, neque continua quãtitas eſt locus. De tempore manifeſtiùs etiam concludo: Tempus, non eſt cõtinua quantitas: quid ita? Profer nobis è Phyſicis Ariſtotelicam definitionem tẽporis: vt ſicut antea de loco, ita nunc de tempore ratiocinemur. Tempus, eſt numerus motus ſecundum prius & poſterius: Sic ergo concludamus: Nullus motus eſt continua quantitas: nec enim generatio, corruptio, accretio, diminutio, alteratio, ad locum latio. Quod etiam Ariſtoteles in Phyſicis nominatim docet, cùm quarto libro tempus ait eſſe continuum, ratione motus, & motum ratione magnitudinis: Verba eius ſunt quarto libro: Quia magnitudo continua eſt, ideo & motus continuus: & quia motus continuus eſt, ideo & tẽpus etiam continuum: Quantus enim eſt motus, tantum eſt & tẽpus. Quod prorſus idẽ dicitur in Philoſophia libri 5. capite decimo tertio. Statuo igitur ex Ariſtotelis doctrina, ſyllogiſmi propoſitionem:

Nullus motus, eſt per ſe continua quantitas. Tum aſſumo:
Tempus eſt motus, numeratus nempe. Deinde concludo:
Tempus igitur per ſe, non eſt quantitas. Addo etiam ad definitionẽ, theorema illud & decretum mathematicũ:

Continua quantitas ab omni motu materiáque, abſtracta conſideratur:
Tempus non poteſt ſic conſiderari: imò natura eius, eſt motus:
Tempus igitur non eſt per ſe quantitas: Deinde rogemus geometras, ſi tempus ſit ſpecies quantitatis continuæ: cur in Geometria & continuarum quantitatum doctrina, nullum de tempore præceptum poſuerint: Poſtremò

etiam quæramus, cur (quando) quæ temporis quæſtio eſt, aliam Categoriam faciat, aliam tempus & temporis ſpecies, quæ huic quæſtioni reſpondeantur: eiuſdémque corporis caput alibi, alibi diſcerpta à corpore membra iaceant. Quapropter tempus quantitatem per ſe nō eſſe concludo, & falsò ſpeciem hanc quantitati ſubiectam: Supereſt oratio, quæ quia ratione ſyllabarum longarũ, breuium, quantitas appellatur: & longa ſeu naturâ, ſeu poſitione definiatur, quæ duo habet tempora: breuis, quæ vnum habet: & cùm definitio, definiti cauſſa ſit: tempus autem in definitione longæ vel breuis naturâ ſyllabę ſtatuatur, tempus, huius quãtitatis eſſe cauſſam, diſputandum pluribus minimè fuerit, orationem, temporis ratione quantitatem eſſe non poſſe, cùm tempus ipſum, quãtitas per ſe minimè ſit. Quare & hæc ſpecies falsò quãtitati ſubiecta: Vnde iam quæſtionem primam repeto, & concludo, quid ſit quantitas, ex his præceptis diſtingui, definiri, deſcribi nullo modo poſſe. Deinde totam Categoriam prorſus inutilem & alienam eſſe ad extremum moneo: Etenim interpretes Organi, qui hæc interpretantur, conuertant ſeſe ad earum rerum, quæ huic Categoriæ ſubiiciuntur, doctrinam: Arithmetica & Geometria eſt: Videant ad totum Euclidem, ad totum Nicomachum, ad totos denique Arithmeticos & Geometras intelligendum, quid proderit ſcire, quantitatem nihil habere cõtrarium: non ſuſcipere magis & minùs: locum, tempus, orationem, quantitates continuas eſſe: Hæc inquam, perpendant & æſtiment, quem vſum, quẽ fructum, in vera quãtitatum doctrina habeant: nullum horum categorematum in totis mathematicis comperient. Quæ cùm ſecum reputauerint, ignoſcent, vt ſpero, ſedulitati meæ: & ſi æquiores eſſe volent, gratias habebunt. quòd de tantis rebus tam ſtudioſè admoneam. At fortaſſe, vt de Categoria ſubſtantiæ, ſic de Categoria quantitatis aliquis requirat: ſi perfecta ſit, qualis ea tandem ſit futura. Ego verò mirabilem quandam & diuinam numerorum & lineamentorum, & ſingulari me-

thodo

thodo deſcriptionem factam agnoſcerem,quæ id nobis repræſentaret, quod adhuc homo nemo repræſentare potuit. At hæc Categoria nequaquam eſſet in logicis artibus inſtituenda. Catholicam Ariſtotelis legem huc appello:Fines artium regãtur,ait: Quod eſt Geometriæ proprium, in Arithmetica eſt ἄῤῥιθμον· quod Arithmeticæ propriũ eſt, in Geometria eſt ἀγεωμέτρητον· Denique quod artis cuiuſque proprium eſt, in alia arte eſt alienum: At numerus,Arithmeticæ: linea, ſuperficies,corpus, Geometriæ propria materies eſt: In logicis igitur artibus eſt aliena: nec quantitatis huius categoricę cõſideratio,in logicis eſt catholica: Tollatur igitur è logicis libris, quoniam Ariſtotelea lex ita præcipit. Diſtinctiones hic futuras intelligo,quales antea fuêre:Quantitas, quatenus ex ea fiunt enuntiationes, ad Logicam pertinet. At Ariſtoteles nunquam diceret geometrica eſſe Arithmeticæ,quia numerari poſſent: Sic enim legẽ illam cognationis violaret, quam tantopere celebrauit. At hi fines Dialecticæ valdè ridiculi eſſent:nihil eſt, ex quo non poſſit enuntiatio fieri,ergo nihil eſt,cuius præceptio ad Logicam non pertineat: Quænam iſta complexio eſt?Nonne,dices,in omni re quantitas quæri poteſt?vt ſit etiam generalis & communis: ideóque Logica quantitatis ſit conſideratio?Certè quantitas in omnibus rebus quæri poteſt. At non hæc numeri, lineæ, ſuperficiei, corporis: ſed illa quæ comparatione parium, maiorum, minorum diſputatur: Aequalitatẽ & inæqualitatem Ariſtoteles ad omnes entis differentias retulit: & ſic in Organo, æqualitatis & inæqualitatis logicus ſenſus frequenter adhibetur,cùm Ariſtoteles ait primas ſubſtantias,item ſecundas ſubſtantias,eiuſdem generis ſpecies, æqualiter ſubſtãtias eſſe indiuiduum, ſpeciem, genus inæqualiter:ſpeciem magis quàm genus: indiuiduum maximè omnium. Item cùm Porphyrius ait,genus,ſpeciem,differentiam,proprium etiam dici æqualiter,accidens inæqualiter modò magis,modò minùs:his comparationis vocabulis, neque numerus, neque ma-

 gnitudo

gnitudo ſignificatur:Senſus hic quantitatis logicus. Et iſta nimirùm quantitas eſt logica, quam in logico comparationis loco tradi & inſtitui ex Ariſtotelis catholica lege volumus.

AD ALIQVID.

Duas adhuc Categorias animaduertimus categorematum, quæ pollicebantur inanes, nec vllum logicæ artis catholicum præceptum continẽtes: tertia ſpeciem oppoſitorum, id eſt relata, ducentis ac neſcio quot verſibus nobis promittit, & definitur initio, contrà quàm in duabus Categoriis factum eſt,quanuis ſummum genus interpretibus videatur: Sed ita tamen definitur, vt hac definitione nil ab aliis Categoriis ſubſtantiæ, qualitatis, quantitatis, poſitionis, diſcretum & diſtinctum habeamus:optabiliúſque fuiſſet relationem omnino nõ definiri. Relatorum vera à cæteris differẽtia fuerat,hoc ipſum quod ſunt,aliorum dici:vt pater,filij pater: filius, patris filius. Quid igitur?quomodo hîc relata definiuntur? Quæcunque hoc ipſum quod ſunt, aliorum eſſe dicuntur:vel quomodolibet aliter ad aliud: Et hac definitione,ſubſtantiæ, vt caput,manus: item quantitates,vt magnum,paruum,multum, paucum: qualitates etiam, vt ſcientia, virtus,habitus: & ferè omnes aliæ Categoriæ comprehenduntur. De ſubſtantiis, quia res alienior eſſe videbatur,dubitatio tandem quædam facta eſt: res tamen ſuſpenſa, non definita eſt: vt poſtea in capite de qualitate, quæſtio eadem ſic incerta relinquitur: quaſi poſſit eadem res diuerſis Categoriis ſubiici. Ergo hæc definitio, quia relationem nil diſtinguit ab aliis Categoriis, quia proprium eius nil oſtẽdit, nil etiam definit: definire enim,non eſt ſolùm rem explicare, ſed etiam certis & ſuis & propriis finibus terminare: vnde definitio dicta eſt. At inquies,multa diſputantur in hoc capite, quibus definitio illa confuſa reſtitui poſſit. Minimè inquam,imò quæ veræ definitionis propria erant, confun-

ſunduntur, & falſis relatis attribuuntur, vel improbantur. Quatuor ea dogmata ſunt: Primum, Relationi eſſe aliquid contrarium: vt virtuti, vitium: Secundum, Relationi magis & minùs ineſſe, vt ſimili æquali. At hæc omnia ſine relatione poſſunt intelligi: & ab Ariſtotele in Ethicis definitur virtus abſque vlla vitij relatione: ſic vitium definiri poteſt: ſic ſimile, quod eandem qualitatem habeat: & æquale, quod eandem quantitatem. Nec neceſſarium, vt pater definitur per filium, ſic ſimile per ſimile, aut æquale per æquale: & tamen habere contrarium, commune eſſet cum qualitate, vt habere magis & minùs. Duo reliqua (quæ veræ relationis propria erant) tertium, ad conuertentia dici: vt pater, filij pater: & filius, patris filius: Quartum, Simul eſſe naturâ: vt ſi pater eſt, filij pater eſt: & ſi filius, patris filius: Et huius rationis in vtroque cauſſa mutua ſit: Hæc duo inquã, in hoc capite cum falſa ſubſtantiarũ & aliarum Categoriarum relatione communicata ſunt: Imò quartum, Simul eſſe naturâ, negatur relatorum eſſe proprium, quia ſcibile & ſcientia non ſimul ſint naturâ: At in coniugatione nominum ſcibilis & ſcientia, fallacia eſt, nec in eadem ſignificationis ratione ſumuntur: Scibile enim, potentiã: ſcientia, actum ſignificat: ſicut in hoc conſectario, Bona facit, ergo bonus eſt, captio eſt, quia coniugata diſſimiliter ſumuntur: habitus & ſubiecti fallacia eſt: de qua primi Analytici capite triceſimo ſexto: Propior relationis ſpecies eſſet in (ſcitũ & ſcientia) quia vtrunque, actũ ſignificat: vel fingendum nomen, vt Ariſtoteles etiam in hoc capite admonet, quo ſignificaretur vtrumque relatum ſimiliter: Vt circulus ſciri poteſt: ergo poteſt eius eſſe ſcientia, & contrà. Adde etiã quòd ſcientia ſine vlla relatione ſcibilis, vel ab Ariſtotele definitur in poſterioribus Analyticis, cognitio rei per cauſſam, propter quã res eſt: & cognitio per demonſtrationem. Quare relationis definitio, tam verboſa támque prolixa oratione, in hoc capite non explicatur, ſed conturbatur, & falſa denique traditur. Duabus primis Categoriis nulla ne-

que generalis, neque ſpecialis ſubſtantiæ vel quantitatis definitio tradita eſt: In tertia plus eſt factum: Vera enim definitio relatorum, quæ fuerat (hoc ipſum quod ſint, aliorum dici) falſa adiectione conturbata eſt. Nulla de relatis doctrina prætereа eſt in hoc capite: Sed tamẽ vnum eſt vehementer admirandum: Subſtantia quantitáſque Categorias non habent: nomen tamen habent Categoriæ, & poteſt in ſubſtantiis & quantitatibus per generaliſſimum, ſubalterna ſpecialiſſima, categorica deſcriptio fieri. At relatio ne nomen quidem Categoriæ ſuſtinet, nedũ Categoriam habet: nec hîc omnino ſomniari poteſt, quid per generaliſſimum, ſubalterna ſpecialiſſima categoricè ordinari poſſit. Cùm de relatis dixeris, id ipſum quod ſunt, aliorum eſſe: & ad id exponendum, dixeris conuerti, & ſimul eſſe naturâ, nil præterea quod dici poſſit, habebis: nulla ſunt ſubalterna, nulla ſpecialiſſima. Hoc interpretes conſiderare & animaduertere valdè vehemẽtérque cupio: atque etiã hoc alterũ, quod dicturus ſum, accuratiùs perſpicere. Diſſerui antea, ſi ſubſtãtiæ & quantitatis Categoria perficeretur, quales eſſent hæ Categoriæ. Huic quæſtioni locus hoc tẽpore nullus eſt: relatio, Categoria non eſt: relatio, Categoria eſſe nullo modo poteſt. Quid ita? Categoremata illa decẽ, cauſſa, factum, ſubiectum, adiunctũ, oppoſitum, cõparatum, ratio nominis, totũ, definitio, teſtimonium, Categoriis ſingulis generaliora ſunt: in vnaquaque Categoria, vt inferiori videlicet ſubiecto, ſunt cauſſæ & effecta, genera, ſpecies, differentiæ, non contrà. Ergo cùm mihi ſpecialem in ſubiectis rebus, Categorematum partitionem pollicearе, nonne ridiculum fuerit, ſi cauſſam, dicas eſſe Categoriam: ſi ſpeciem, dicas eſſe Categoriam: ſi oppoſitum, dicas eſſe Categoriam? At relatum, generale categorema eſt: imò particula categorematis: eſt enim ſpecies oppoſiti. Sic Ariſtoteles non ſolùm in Topicis, ſed in hoc Categoriarum libello, oppoſitorum genera quatuor efficit, relata, contraria, priuantia, contradicentia. Quamobrem animaduertite

uertite interpretes, quid ſibi velit hęc Categoria, & relationem ad locum logicæ inuẽtionis remittite, quia ſpecies eſt oppoſitionis, quam Ariſtoteles in Topicis ad inuentionem verè & logicè retulit.

DE QVALI SEV QVALITATE.

Quid qualitas? quomodo definitur? quam per generaliſſima, ſubalterna, ſpecialiſſima, Categoriam interpretatur? Definitio qualitatis vitioſa, partitio vitioſior. Quid eſt qualitas? Interpretes qui negabant ſubſtãtiam & quantitatem, quia ſumma genera eſſent, definiri poſſe, volunt hoc ſummum, quod putant, genus definire, & qualitatem dicere, ſecundum quam quales dicimur. At hæc definitio, omnium categoriarum communis eſt: in ſingulis enim Categoriis, ſuæ differentiæ ſunt, ſecundum quas, quales eſſe dicimur. Sic Rhetores in quęſtionum diuiſione (An eſt, quid eſt, quale eſt) qualitati quãtitatem numeri & magnitudinis ſubiiciunt: & de magnitudine ac numero, quantus ſol, an & vnus mundus, ait Quintilianus de quæſtione qualitatis. At fortaſſe multa toto capite ſunt, vnde qualitas hæc propriè definiri, & à cæteris Categoriis diſtingui poſſit. Minimè: tria enim ſola ſunt, quæ videantur huc ſpectare: primũ, habere contrarium: ſecundum, ſuſcipere magis & minùs: tertium, ſimile vel diſſimile dici. At duo prima non omni qualitati conuenire Ariſtoteles ipſe docet: Rubro nil eſſe contrarium: Figuram magis & minùs non dici: Quinetiã addubitat, an qualitas omnino magis & minùs dicatur, vt iuſticia & Grammatica: quamuis iuſtior & γραμματικώτερος dicatur: quomodo iã docuimus quãtitatem magis & minùs dici: Quamuis enim longitudo nec magis, nec minùs dicatur: longius tamen aliud alio dicitur, & contrarium in ſubſtantia & quantitate eſſe docuimus. Ergo hæc duo communia tantùm accidentia ſunt. Differentia item porrò, vt diximus, eſt in ea Categoria: Ideóque qualitas, à qua ſimiles aut diſſimiles dicamur:

camur:proptereáque non eſt proprium qualitatis huius à cæteris Categoriis diſtinctæ,ſecundum eam ſimile vel diſsimile dici. Et Ariſtoteles multò veriùs loquitur in Topicis, cùm ſimile & diſsimile, facit communem rationem omnis quæſtionis: Itémque in Philoſophia, libri quarti capite ſecundo,& vndecimi capite tertio: vbi ait ſimilitudinem & diſsimilitudinem, primas eſſe differentias entis:imò ibidem decimo quarto capite quinti, vbi ait qualitatem eſſe, qua cuiuſque eſſentiæ differentiæ & affectiones nominantur. Sed hæc ſatis:Categorema hoc, cõmune accidens eſſe cognoſcimus:Concludamus igitur à cæteris Categoriis diſtinctam qualitatem,neque primo loco definiri, neque toto capite deſcribi.Partes qualitatis videamus:Quatuor ſpecies nominibus octo proponuntur, habitus & diſpoſitio, potentia naturalis & impotentia, qualitas patibilis & paſſio, figura & forma: Attamen quæ hîc confunduntur: nullam enim definitionem habent: Habitus diſtinguitur à diſpoſitione, quòd ille diuturnior ſit, hæc mutabilior. At quid habitus, quid diſpoſitio ſit, definitio nulla eſt,imò diſpoſitio tandem genus habitus efficitur;& diſtinctio poſita tollitur, & habitus poſtea pro Categoria ſumitur,& habitus poſtea priuationi opponitur: & habitus, Analytici primi capite triceſimo ſexto rurſus aliter dicitur, vt habitus & ſuſceptiuum opponantur, vt ſanitas,habitus: ſanus,ſit ſuſceptiuum, vt homo: nullo tamen loco definitur. Secundo loco potentia naturalis & impotentia aliquot exemplis ſine vlla definitione ſequitur,vt ſanus,morbidus: Tertio loco de qualitate patibili & paſsione, multa diſputantur, quòd qualitates elementorum, calidum, frigidum: item animorum, vt iracundia,amentia,hac ſpecie comprehendantur: Definitio vno loco nulla certa ponitur:imò paſsio, quæ cùm ea pro vna tantùm ſpecie initio proponebatur, tandem è qualitatis genere tollitur:Quarto figura & forma ſine definitione differuntur, & dicitur ſecundum formam vnumquodque quale eſſe. Quæ forma videtur ea eſſe,

de

de qua contra Porphyrium diſputaui, quòd ille differentiam non rectè vocaret. Diſtinctio hîc interpretibus non deerit, quòd ad corpus hæc forma pertineat: quaſi ſubſtantiis corporeis non ſint etiam formæ: Sed cogitabunt interea nil eſſe tam peruerſè, tam pręposterè dictū, quod diſtinctionibus eiuſmodi defendi non poſſit. Adhuc genera qualitatis quatuor, octo nominibus propoſita vidimus, nullum definitum vidimus: Quinetiam huic bellæ partitioni noua genera ſubiecta ſunt, rectitudo, curuitas: & an alia genera qualitatis ſint, Ariſtoteles addubitat: Sed fortaſſe alius quicunque modus apparuerit qualitatis, ait. Quamobrem cùm qualitatis categoricæ definitio vitioſa, tum partitio etiam vitioſior ſit, vtilitatem ſpectemus: quàm logicè Logica iſta facta ſit, expendamus: animaduertamus in mathematicis, in phyſicis, ethicis, vbi figura & forma, paſſio & patibilis qualitas, potentia & impotentia, habitus & diſpoſitio verſari videantur: qualis trium dogmatum, ſeu res, ſeu nomina ſpectentur, ſit vtilitas: Habere contrarium magis & minùs, Simile vel diſsimile dici: Nullam in totis artium illarum doctoribus, harum nugarum mentionem reperiemus. At fortaſsis, vt antea, requires ſi perfecta Categoria ſit, quid ſit ea futurum. Ego verò, quod iam de quantitate & ſubſtanta reſpondi, de qualitate reſpondere nullo modo poſſum: Subſtantia & quātitas quamuis Categoriæ veritatem non habeant, Categoriæ tamen nomen ſuſtinent, & ea quæ pollicentur, complecti poſſunt: qualitas non poteſt: Ideóque Categoriæ nomen non ſuſtinet, nedum veritatem. Etenim dubiis rebus iſta quæſtio non agitur, definitione Categoriæ diſceptatur: Categoria, eſt homogeneorum per generaliſsimum, ſubalterna, ſpecialiſsima, deſcriptio & ordinatio. Qualitas, per habitum, diſpoſitionem, potentiā, impotentiam, paſsionem & patibilem qualitatem, figuram & formam, & alias eiuſmodi ſpecies collecta, talis deſcriptio non eſt: Hæ ſiquidem ſpecies homogeneæ non ſunt, nec vnius generis proximi, cùm ſit in vnaquaque

que Categoria ex differentiis ſua qualitas, ſicut initio dixi: qualitáſque alia ſubſtantiæ, alia quantitatis, relationis, actionis, paſsionis. Quare qualitates omnes non ſunt homogeneæ, nec in iis vnum proximum generaſsimum, vnde ſubalterna & ſpecialiſsima deducantur. Quare qualitas hæc à Categoriis ſubſtantiæ, quantitatis, & reliquis diſtincta Categoria eſſe nõ poteſt: neque veritatem: neque nomẽ Categoriæ ſuſtinet, ſed vanam, & ex variis artibus confuſam commentationem. Nec verò iam pluribus admonendos interpretes exiſtimo, vt intelligant totius huius capitis doctrinam, à Logica alienam eſſe, quia logicum lumen omnium rerum illuſtrandarum & illuminãdarum: id eſt entis & non entis, vt ex Ariſtotele ſæpe iam repeto, commune hîc nullum eſt: Aliud eſt ſolis lumen, aliud eſt res illuſtrata ſolis lumine: cauſsis, factis, ſubiectis, adiunctis, oppoſitis, comparationibus, rationibus nominum, tributionibus, definitionibus, teſtimoniis: id eſt tota inuentione, propoſitione, ſyllogiſmo & methodo: id eſt toto iudicio, habitus & diſpoſitio & cæteræ hîc adhibitæ ſpecies illuminantur, explicantur, declarantur: Logicum itaque lumẽ non ſunt: logicæ lucis nulli radij ſunt: Logicæ partes omnes & ſeipſas, & cætera illuſtrant omnia. Quare ex Ariſtotelis lege concludo:

Præcepta veræ Logicæ debent eſſe catholica:

Hæc Categoria non eſt catholica: quia eſt inferior & ſpecialior omni Logica:

Non eſt igitur veræ Logicæ præceptum. Nec illa ridicula diſtinctio nobis opponatur, quòd enuntiationes hinc effici poſſint, cùm poſsint ex omnibus artibus, omnibus omnino rebus, etiam nulla arte comprehenſis, enuntiationes fieri, nec tamen omnium artium, omniúmque rerum præcepta, ſunt logicæ artis propria. Verùm agè, priuſquàm hinc abeamus, nullúmne fructum ad Logicam hinc referemus? imò verò de qualitatis capite referemus, vel potiùs inuitis ac repugnãtibus præceptis his auferemus? Adiunctorum locus frequenter incurrit in conſi-

conſiderationem huiuſce Categoriæ, qualitatis: nempe vt in ſubiectam rem: vt qualitas perſonæ ex virtutibus, vitiis, ſciētia, iuſticia, moderatione, iracundia, prudētia, amentia, naturali corporis firmitate vel infirmitate: forma denique & figura. Itaque ad illuſtrandū in logica inuentione generalem illum adiunctorum locum, ſpecialia quædam exempla hinc depromi poterunt, ſicuti ex omnibus artibus: Vnde tamen minimè concludemus, his de rebus præcepta logicæ artis eſſe. Secūdum etiam fructum ex hoc capite capiemus: Nulla res eſt, quæ rei alteri comparata, non ſit ei ſimilis aut diſsimilis, vt iam dixi. Quamobrem ad Logicam, duplicem fructum ex hoc capite exprimemus: Primum ad illuſtrationē adiūctorum: ſecundū ad cōparationem ſimiliū & diſsimiliū.

DE AGENDI ET PATIENDI *& reliquorum generum Categoriis.*

De reliquis ſex Categoriis, vix viginti ſunt ſernarij verſus: Agere & pati, habent contrarium: item magis & minùs ſuſcipiunt. Categoremata hæc cum qualitate communia iam facta ſunt, nihil propriè hîc explicant: Situm eſſe, ad relationis Categoriā remittitur, & tamen hîc Categoria efficitur: Sic Quando & Vbi, Categoriæ temporis & loci, in quantitatis Categoria poſitæ ſunt: Sic Habere, Categoria nunc fit: tamē habitus, fit ſpecies qualitatis: tamen habitus priuationi opponitur: De Categoria habendi, ſicut de Categoria tēporis & loci, Ariſtoteles, propterea quòd manifeſta ſit, ait nihil eſſe præcipiendum. At vltimo capite huius libri, octo habendi modi deſcribūtur. Hîc Ariſtoteles quod neſciebat, quòd ſcire nullo modo poterat, ignorare videri noluit, ſed tāquam facile & manifeſtum præterire: At nullum Categoriæ nomen, non modò nullam facultatem aut poteſtatem hîc eſſe dico. Actio, ſi tamen tantum bonū lubet hîc interpretari, categorema eſt, & ad effectorū locum pertinet: de quo in Topicis etiam Ariſtoteles. Ergo vt de

de relatione dictum priùs eſt, ita nunc de actione dicatur, Categorema eſſe, ideóque non eſſe Categoriam. Sed age, Categoriæ definitionem repetamus: Categoria, eſt homogeneorum per generaliſſimum, ſubalterna, ſpecialiſſima, deſcriptio & ordinatio: Actiones omnium rerum non ſunt inter ſe homogeneæ: Actiones enim Dei, angelorum, dæmonum, animorum, hominum, pecudum, auium, piſcium, elementorum, omnium denique rerum naturalium, heterogeneę ſunt, non homogeneæ. Actionum igitur Categoria eſſe nulla poteſt. Eadem Categoriæ definitio ad paſſionem & reliquas quinq; factas hîc Categorias adhibeatur, Categorias eſſe non poſſe concedemus: & nos hîc abſurdè deluſos intelligemus, quòd hæc tanquam facilia & manifeſta ſe præterire prædicet, quæ tamen ſunt impoſſibilia: Pergamus, & quod poſtremum eſt, exquiramus: Quid ad Logicam hinc auferemus? Actio, ſi tamen hoc nomine lubet effecta quæuis ſignificare, logicæ inuentionis decimam quandam partem obtinet: effectorum locus eſto: Paſsionis nomine quid intelligat Ariſtoteles, non definitur, & videtur actionis tantùm contrarium intelligi: attamen τοῦ πάσχειν καὶ πεπονθέναι nomine, Græci ſæpe vtuntur, pro accidere: & τοῦτο πέπονθα, id mihi accidit, Græci dicunt: atqui Ariſtoteles ipſe in Analyticis ita loquitur, cùm ait demonſtrari πάθημα καὶ πάθος, paſsionem de genere ſubiecto: Paſsionem dicit, quod ibidem, accidens. Quod ſi ſequamur, paſsio nobis idem erit, quod Porphyrij accidens, & totum adiunctorum locum quodammodo complectetur, licet non explicet. Ergo ſi lubet, hîc etiam adiunctorum locus notetur. Quod antea de quantitate & qualitate dixi, idem poteſt de quatuor poſtremis generibus dici: In earum conſiderationem nõnunquam adiunctorum locum incurrere, & quomodo ſitum ſit, & vbi, & quando factum & habitum, inquiri: ſed tamen logicum lumen & vniuerſale nullum hîc eſſe: Nam de iis ſi quæſtio ſit, ſitus ad ſitum explicandum, habitus ad habitum nil valebit:

lumine

lumine verò & inuentionis & diſpoſitionis logico non modò cætera omnia,ſed ipſamet etiam Logica illuſtratur. Quamobrem de Categoriis quod initio ſtatui concludere, meritiſsimo iure poſſum: Tantùm abeſſe, vt per decem Categorias, omnia ſubſtantiæ, quantitatis, relationis,qualitatis,actionis,paſsionis,ſitus, vbi, quãdo,habitus, categoremata cognoſcamus:omnẽ omniũ enuntiationum materiam, facultatem, copiam habeamus:vt quid ſit ſubſtantia, quantitas, relatio, qualitas, actio,paſsio,ſitus,vbi,quando,habitus,prorſus per eaſdem ignoremus: neque Categorias hìc eſſe, quales ipſum Categoriæ nomen pollicetur: ſed Categoriarum nomina, imò ne Categoriarum quidem nomina: nam vt quantitatis nomen, Arithmeticæ & Geometriæ Categoriam: ſubſtantiæ nomen, phyſicarum rerum Categoriam ſpecie indicet: certè qualitas, quæ omnium artium aliquid miſceat, Categoriam vnã indicare non poteſt:Cætera ſuis nominibus non Categorias, ſed categoremara vix indicant: Cúmque de Categoriis decem,relationem ad locum oppoſitorum,actionem,paſſionem,ad locum effectorum & adiunctorum retulerimus,cætera logicæ facultatis omnino nil erunt:nullum dialecticum præceptum habebũt. Ac ſi quis roget ad ſecundariam inuentionem initio poſitam, quænam veræ Categoriæ ſint, Categoriæ definitionem ſibi proponat,Categorias, eſſe categorematum homogeneorum per generaliſsimum, ſubalterna, ſpecialiſsima, deſcriptiones & ordines:deinde attendat Grãmaticam, Rhetoricam,Arithmeticam,Geometriam,Muſicam, Aſtrologiam,Phyſicam,Ethicam doctrinam,omnéſque artes bene traditas, tales deſcriptiones eſſe: tum concludat artes bene traditas, Categorias eſſe. Sed de Categoriis rurſus alia quædàm, ſi tamen priùs paucula, quæ reſtãt in hoc libello, conſiderauerimus. Caput eſt decimum de oppoſitis vel contrariis, vt Cicero loquitur: cuius ſpecies quatuor hìc ponũtur,quæ ſunt ad aliquid: item quæ ſcholæ noſtræ contraria nominant: nos cum Cice-

rone

rone aduerſa dicimus: Habitus & priuatio, vt affirmatiò & negatio. Totus hic locus eſt inuentionis logicæ proprius, vtilis, verus, catholicus denique: concedo, laudo, retineo: Et Ariſtoteles in Topicis inter argumentorum genera collocat: Id quoque vehementer approbo, & in noſtra Dialectica totum hunc locum doceo & illuſtro: Verùm vt rem ipſam probo, ſic rei doctrinam & explicationem hîc non probo: Quamobrem? quia neque genus, neque ſpecies ipſas definit: imò verò quid ea ſint, perturbat & cōfundit: Primùm relata videamus. Antea capite ſeptimo relatio, facta erat Categoria, imperitè, vt docui: Hîc verò non categorema, ſed ſpecies categorematis, id eſt oppoſitionis: Antea vera relationis definitio conturbata eſt: hîc rurſus eadem cōturbatur, nec melior explicatur: Repetuntur ſuperiora illa, Quòd relata ad cōuertentia dicuntur: additur, quòd non neceſſe ſit relatorū alterum ſemper ineſſe: quod ad deſcribendā relationem aut propriè definiendam accommodatum nihil eſt: Præterea de relatis nil dicitur: de contrariis aduerſis diſputatio magna eſt: quòd ad conuertentia non dicantur: quòd poſito altero, non neceſſe ſit alterum poſitum eſſe: quòd de quolibet non neceſſe ſit alterum verum, alterū falſum eſſe. Tres negationes ſunt, propterea quid aduerſa ſint, nihil hinc propriè deſcriptum aut definitum habemus. Sequuntur deinde alia, quòd aduerſa ſint circa idem ſpecie, vt morbus & ſanitas in animali: aut genere, vt albor & nigror in corpore. Hoc accidens, eſt cum cæteris oppoſitis commune, nil propriè deſcribit, & tamen ex ſubiecti loco categorema attingit: item quòd aduerſa ſint in eodem genere, vel in cōtrariis generibus, vel ipſa contraria genera, ſub nullo genere poſita: vt bonum & malum, quæ in genere nō ſunt, ſed ipſa ſunt genera. Hoc dogmate, contrariorum definitio poſita in quantitatis capite, ſubuertitur: Cōtraria ſunt, quæ ſub eodem genere poſita plurimùm differunt: cùm contraria quædam in nullo eſſe genere, hoc dogmate confirmetur: Et ſub eodem genere conſtitui, cum relatis eſt

com-

commune: quæ vtraque vno genere continentur. Nec ad contrariorum definitionem, generis mentio quicquam facit, imò præpoſtera eſt. Genus enim, deriuatum è cauſſis argumentum eſt, nec ordine poteſt, niſi poſt prima, cognoſci: Poſtremum eſt ad cõtrariorum aduerſorum deſcriptionem: quòd aduerſorum niſi alterum inſit à natura, alterna mutatio fieri poſſit, ſi ſubiectum ſit: vt qui volet ſubſtantias contrarias dicere, vt hominẽ & beſtiam, ignem & aquam (quomodo in phyſicis Ariſtoteles loquitur) hoc loco dicet contrariorum genera duo notari, quòd quædam in ſubiecto ſint, vt calor, frigus: quædã ſubiecta ſint in nullo alio ſubiecto, vt ignis & aqua. Hæc toto capite ſunt, vnde collecta falſò putatur iſta definitio aduerſorum (quæ ſub eodẽ genere poſita, plurimùm differunt: & mutuò ſe expellunt, niſi alterum inſit à natura.) Hæc ſcholarum noſtrarum definitio eſt: primùm enim hîc dicitur, quædam eſſe contraria in nullo genere: Deinde cæteras in hoc capite definitionis illius particulas nõ ſic affirmatas hîc inuenies. Atque hæc de aduerſorum definitione: Diuiſio duplex hîc oſtenditur, quòd quædam ſint ſine medio, quorum alterum neceſſe eſt ineſſe ſubiecto: quædam cõtrà. Item quædam ſimplicia, vt ſanus, æger: quædam compoſita, vt Socrates eſt ſanus, Socrates eſt æger. At hîc compoſita contraria non magis ſunt æger & ſanus, quàm priùs: nec contrariis aliter, quàm in enuntiatione, attributis vti poſſumus. Ergo ſecunda ſpecies contrariorum non accuratiùs hîc exponitur, quàm prima, ſed veritas vtriuſque cõturbatur. Tertia ſpecies eſt priuantium: Priuatio ſatis hîc apertè declaratur, vt priuatio accidat, vbi natus eſt eſſe habitus: & priuari, ſit eo carere, quod habere natus ſis: Item vt habitus mutetur in priuationem, non contrà. Quæ ego laudo & probo, & Logicæ catholicum dogma hîc agnoſco: At tam multæ præterea de his nugæ (quòd priuari, non ſit priuatio: habere habitũ, non ſit habitus: priuari & habere habitum opponantur, vt priuatio & habitus: quòd priuatio & habitus nõ ſunt

relata,non aduerſa,non ſit neceſſe eorum alterum ſemper ineſſe)tam multæ nugæ negantes,nil docentes,nullum dogma catholicũ oſtendentes, probari nullo modo poſſunt. Poſtrema ſpecies eſt oppoſitorum , vt affirmatio & negatio:ſicut ſedet,non ſedet : vbi neque affirmationem, neque negationẽ, neque verum, neque falſum Ariſtoteles diſputat. At Ariſtoteles in hoc ipſo capite, ſuo & teſtimonio & exemplo commentum hoc refellit, cùm ait in affirmatione & negatione alterum verũ, alterum falſum eſſe : & negatio (non) ſiue nomen, ſiue verbum afficiat, negat : vt non honeſtum, non ſanatur: Et verum ac falſum tranſcendentia nomina ſunt, & de quolibet alterum eorum dicitur, Atque hæc poſtremæ ſpeciei definitio ad ſuperiorum definitionum diligentiam aggregetur,& concludatur hoc capite,neque contrarium, neque contrarij ſpecies, excepta priuatione, definiri,ſed veras definitiones cõturbari : Nec ideo tantum caput catholicum eſſe. Capite vndecimo, quinque priores ſignificationes tractantur, cùm partitione tamẽ tantùm quatuor proponantur : Hoc in partitione vitioſum eſt : ſed eſt in rebus non minus vitium:nam prioris iſta doctrina, Dialecticæ nihil nec inuentionis, nec diſpoſitionis quicquam habet:& priùs vt cauſſa dicitur,ſic effectis, ſubiectis & cæteris loci dici poſsit : Et capite duodecimo Ariſtoteles iſtam quinque mẽbrorum partitionem refellit:Simul & priùs opponuntur:ſed(ſimul) ſignificationes duæ tantùm hîc expoſitæ ſunt tempore, naturâ. Ergo hæc oppòſiti tractatio demonſtrat aut ſe imperfectam eſſe, aut oppoſiti ſui, id eſt prioris tractationem ſuperuacaneam: Tot enim modis ſimul aliquid eſt, quot & priùs. Decimo tertio capite motus ſpecies diuiduntur : Hoc phyſicorum eſt, ad eos remittatur : id enim homogeneum non eſt, nec ideo Ariſtotelis lege catholicũ. Nec diſtinctio vana illa repetatur,quòd hinc enuntiationes fieri poſſint : Tales enim diſtinctiones à veritate & proprietate artis dialecticæ, catholica lex Ariſtotelis diſtinguit. Poſtremum caput, omnium eſt ineptiſſi-

eptiſſimum , de modis habendi : Lexicon de vocabulorum ſignificationibus varium & multiplex , & à multis Grammaticis Græcis & Latinis collectu habemus:nullus tamen adhuc tam ineptus extitit,qui tales ſignificationum quiſquilias aſſumeret. Pudet catholicam legem Ariſtotelis hic adhibere : Res tam graui refutatione indigna eſt. Hactenus partibus omnibus Categorici libelli conſideratis & animaduerſis , ad Categorias decem redeamus. At ne vllam noſtram negligentiam in hac quæſtione homines quidam reprehendant , omnes latebras excutiamus:quicquid contrà dici poſſit pro defenſione Categoriarum, id ipſum ſubducamus. Nō ſint igitur Categoriæ ſubſtantiarum , quantitatum, relationum , & cæterorum categorematum per generaliſſima, ſubalterna, ſpecialiſſima , deſcriptionem complexæ, dicat aliquis: At decem ſumma genera ſunt , vnde omniũ enuntiationum materia, omnia media, omnia ſyllogiſmorum & concluſionũ inſtrumenta depromuntur: nec ſecundaria, ſed primaria dicatur in Categoriis inuētio: & iam ſit idem Categoria, quod categorema : & ad eandem Categoriæ definitionem , authoritatem categorici doctoris adhibeat:qui capite nono, cùm de Categoriis perorarет, ait, De propoſitis igitur generibus ſatis dictum ſit. Adiungatur etiam illa Porphyrij authoritas : Categoriæ prima genera , ſunt velut elementa decem.Ergo talium horũ categorematum artem primùm, deinde vſum ſpectemus.Quid igitur in generum(vnde omnium enuntiationum & mediorum materia , facultas,abundantia oriatur)deſcriptione & ordinatione generaliſſimũ? Definitio eſt Categoriæ, qua intelligamus hoc nomine ſummum genus nobis proponi. Definitio iſta primo loco non eſt , vt categoricus ordo poſtulat. Quæ deinde ſubalterna & ſpecialiſsima? Cauſſæ, facta, ſubiecta,adiuncta,oppoſita, comparata, ratio nominis, tributiones,definitiones, teſtimonia, & eorum ſingulorum ſpecies,quas in Dialectica noſtra perſecuti ſumus. Quid de his categoricus author?horum omnium nihil,

excepta(quæ oppoſitorum particula eſt) relatione:Item effectis & adiunctis: quæ actione fortaſsis & paſsione comprehendantur. Horum inquam,omnium,nihil non dico definitione, ſed ne vlla qualicunque ſignificatione notauit aut indicauit. Quid poſtremò categoricus author facere debuit, vt Categorias κατηγορικῶς καὶ λογικῶς,perſpicuè videlicet & ſplẽdidè explicaret? Singulares cuiuſque generis ſpecies & partes definire: exẽplis, quàm maximè fieri poſsit, inſignibus illuſtrare debuit, vt doceret & vnde præcepta hæc ſumerentur,& quò referrẽtur. Omnis ſiquidem obſeruationis ſtudio,ſcriptori huius artis contendendum fuit, vt à primo naturalis & humani vſus fonte præcepta ſua deduceret:quemadmodum triceſimo primo ſecundi Priorum & decimo quarto, item decimo octauo ſecundi Poſteriorum, veriſsimè docetur,omnes artes & ſcientias experientia, obſeruatione, inductione exemplorum ſingulariũ fieri. Sunt Homeri, Platones, Demoſthenes: ſunt in quauis lingua innumerabiles omnis generis præſtantes homines, id eſt Logici & Dialectici authores: varietas denique & copia exemplorum & ſuauitas deeſſe diligentibus obſeruatoribus nulla poteſt. Hac de re nihil in Categoriis categoricus author cogitauit: Non igitur Categorias verè deſcribit: non verè docet,nec omniũ mediorum, argumentorum, enuntiationum fundamenta vera conſtituit. Verumenimuero iſta medicina tam inueteratum morbum nunquam curabimus: quandiu de præceptis diſputabitur,fucus,fallacia,captio denique aliqua reperietur: Vſu,vſu inquam, nobis opus eſt, qui captionibus & diſtinctionibus eludi non poteſt. Quid? inquies, nonne Logicæ vſus tractatur, cùm quotidie de præceptis & regulis diſputetur? An artis præcepta omnino reiicis, nec vlla iuuentuti proponi vis? Ego præcepta volo, & eorum gratiâ tam multa diſputo, vt vera, vtilia, propria,iuuentuti tradantur, & ad verbum ediſcantur, non ſolùm diſputentur: ſed cognitionem artis in hoc eſſe dico,vſum artis in hoc eſſe nego. Grammaticam

ticam puer miſeris adhuc temporibus, & Dialecticam ferè eodem modo doctus ſum, diſputando de præceptis & altercando. At Grammatica, nō eſt doctrina de grammaticis præceptis diſputandi: Finis & vſus artis non eſt in eo: Logica, non eſt doctrina de logicis præceptis altercandi: Finis in eo & vſus non eſt. Grammatica eſt doctrina rectè loquendi: Ergo in rectè loquendo exerceatur. Logica item eſt doctrina bene diſſerendi, ſeu ſcripto, ſeu voce id fiat: Ergo bene & voce & ſcripto diſſerendo exerceatur: Socraticúmque illud teneamus, philoſophiam non ſolùm eſſe ſcientiam, ſed multò magis actionem ſcientiâ monſtratam. Hebræorum liberi, vt Euſebius ait, ſpretis Græcorum artibus, Logicam exercebant in explicatione hiſtoriarum, canticorum & poëmatum compoſitione, ęnigmatum enodatione: Rectiùs multò illi ſine arte vſum ſectabantur, quàm ſcholæ noſtræ artem neſcio quam ſine vſu. Ergo logicæ exercitationis analyſim adhibere, graue & moleſtum quanuis ſit, tamen ne putemus. Præcipit & affirmat categoricus author omnia categoremata ſignificare ſubſtantiam, quantitatem, relationem, qualitatem, actionem, paſſionem, vbi, quando, ſitum eſſe, habere. Repetatur huc à Grammaticis ſimile illud aduerſus Porphyrium, nobis adhibitum. Donatus docet octo partes orationis eſſe: intereáque arte ſua vtitur, nec vlla dictione, non ex earum partium aliqua, vtitur. Quòd ſi quatuor diceret eſſe partes orationis, Nomē, pronomen, aduerbium, coniunctionem: & Grammaticæ diſcipulus aliquis ipſum Donatum admoneret, multas eſſe partes orationis in eius ipſius Donati libro, quæ neque nomen, neque pronomē, neque aduerbiū, neque cōiūctio eſſent, vt verba, participia, præpoſitiones, interiectiones: an Donatus hîc non erubeſceret? errorem doctrinæ ſuæ non agnoſceret? At categoricus hic author, Donatus eſt: profitetur omnia categoremata ſignificare ſubſtantiam, quātitatem, aut aliquam Categoriam: pollicetur ſe mihi partes orationis traditurum, vnde omnem propoſitio-

nem componam: id eſt omnem materiam, facultatem, copiam promittit, vnde quaſuis enuntiationes conficiam: diuidit in partes decem: Atque in eius ipſius libro reperies multas enuntiationes neque ex hac materia fabricatas, neque ex his partibus cõſtructas & compoſitas. An non igitur errorem doctrinæ ſuæ cognoſcet, ſed obſtinatè vitioſam doctrinam defendet, & pro vera & vtili vendicabit? Hoc ſcholis noſtris analyſeos familiare exemplum propono, vt intelligant, quemadmodum categorici doctoris præcepta, ipſiuſmet vſu & teſtimonio veriſſimo refellantur: artificium, artificij vſu ineptum eſſe demonſtretur. Hunc tantum, támque grauem errorem facillimè veriſſiméque perſpicient interpretes, ſi ad vſum ſeſe contulerint: ſi periculum doctrinæ ſuæ in propoſitis exemplis, non tantùm librorum ſuorum, ſed quorumlibet hominum, poëtarum, oratorum, philoſophorum fecerint: ſi Ariſtotelis phyſicam & ethicam philoſophiam, iſta libra perpenderint: ſi omnis Ariſtotelicæ philoſophiæ categoremata, media, argumenta, enuntiationes, ratiocinationes, ad iſta categorica principia reuocarint: ſi etiam non analyſim tantùm, ſed etiam geneſim, & operis alicuius ſyntaxim ſuſceperint. Multa diſputant in ſcholis quotidie: aliquid ex his vnum facillimum ſibi proponant, in eóque diſceptando, Categorias ſuas adhibeant & exerceant. De homine permulta diſputantur in ſcholis: Thema igitur eſto de homine, de quo quicquid è Categoriis ſuis poſſint, eruant & dicant: quinetiam magiſtrum ſuum, ſi lubet, interrogent. Quid verò dicant, ô categorice magiſter (quoniam nos doces, omnia categoremata ſignificare ſubſtantiam, quantitatem, relationem, qualitatem, actionem, paſſionem, vbi, quando, ſitum eſſe, habere) dicta nobis ex iſta Categoriarum doctrina, genera categorematum, mediorum, argumentorum, vnde enuntiationibus abundemus, & copioſam aliquam diſputationem, & philoſopho dignam habeamus. Artes verò traditæ, conſilia ſunt: Conſilia igitur doctrinæ,

peten-

petentibus diſcipulis ne nega. Quid hic magiſter reſpõdebit? eadem, opinor, ſi ſibi conſtare volet, quæ in libro docuit. Itaque videte, inquiet, hominis ſubſtantiam, primáne ſit an ſecunda: & quantitatem in numero, oratione, tempore, loco, linea, ſuperficie, corpore: & relationem: & qualitatem in habitu, diſpoſitione, potentia naturali & impotentia, patibili qualitate & paſſione, figura, forma: item agere & pati, & vbi, & quando, & ſitum eſſe, & habere: Hæc enim admirabilia doctoris huius ſunt conſilia: hæc Categoriarum doctrina: hæc ſapientia dialectica eſt, quam ſequantur, cùm de homine volent dicere. Amabò tamen, Ariſtotelearum Categoriarum magiſtri & interpretes, generalia verorũ categorematum, verarum Categoriarum, id eſt verorum & logicorum locorum conſilia noſtra cõtrà comparent, & eorum vires in hac eadem quæſtione tentent & excutiant: cauſſarum locus conſulet cõſiderandas eſſe hominis cauſſas omnes, & finem & formam & modis omnibus efficientem, quæ procreet, quæ conſeruet: quæ per ſe efficiat, quæ adiuuet: quæ ex his per ſe conſilio vel naturâ, quæ per accidens neceſſitate vel fortuna efficiat: tum materiam, in quibus tot cauſſis, hominis natura non Ariſtotelicè comprehenditur, vt in categorico ſubſtantiæ vocabulo, vbi iubet categoricus magiſter conſiderare, primáne ſit an ſecunda, ſed etiam per partes declaratur: Subſtantia enim hominis & natura, cauſſarum hominis coniunctione cohæret & continetur: E reliquis argumentorum locis, tum facta proponet, quæ ſunt in conſiliis, Categoriarum actiones, vel omnino nihil: tum ſubiectum, de quo præceptum nullum eſt in Categoriis: tum adiuncta: tum omnium generum circunſtantias, quarum notam quandam fortaſſis Categoria paſſionis præbeat: illuſtrationem verò & exemplum quandoque categorica quantitas, qualitas, ſitum eſſe, vbi, quando, habere: tum ſtatuet è regione, oppoſita contraria in relatis, aduerſis, priuantibus, contradicentibus, quorum præter relationem

in decem Categoriis nihil eſt: Quid verò? nonne iſta generalis inuentionis logica doctrina, Categoriarum interpretes obruet multitudine rerum, de quibus nullum in Categoriis ſuis conſimilium Categoricus magiſter tradit? Promet enim è repugnantibus, maioribus, minoribus, paribus, ſimilibus, diſsimilibus, coniugatis, partibus tam variis, finitione, teſtimoniis & humanis & diuinis tantam conſilij copiam & vbertatem, vt permirum videatur. Itaque videant ij, qui Ariſtotelicas animaduerſiones admirantur, in hac facili quæſtione, quàm multis neceſſariis fundamentis, Categoriæ careant. Quid porrò ſi quæſtio aliqua non à ſchola Categoriarum, ſed è ſchola humanitatis, & communi hominis & vita & prudentia ponatur? Si de Grammatica, Rhetorica, Logica ipſa, mathematicis, phyſicis, ethicis thema ponatur, vtrùm Organicus magiſter, Categoriarum ſuarum mentionem facere, an hiſcere omnino audebit? Quid ſi igitur de bello, de pace, de Republica, aut eiuſmodi ambigua re quæſtio ponatur, an Categoriæ ad hanc explicandam quæſtionem adhibebuntur? Atenim conſiderat deliberantis animus, non ſubſtantiam belli, quæ nulla eſt ad Categoriarum legem, nec belli lineas aut ſuperficies aut binarios, ſed cauſſas, ſed euenta, ſed ſubiecta, ſed adiuncta, ſed oppoſita conſiderat: comparat res omnium generum: rei partes intuetur: rem definiendo comprehendit: hominum iudicia & teſtimonia, deliberando perpendit. Quamobrem omnibus rationibus & viis, ſeu ſpectes artem, ſeu conſideres artis vſum, agnoſces Categoriis ea ipſa, quæ putabis, enuntiationum, ſyllogiſmorum inſtrumenta minimè ſuppeditari. Experti ſumus ætate noſtra quantæ contentiones in ſcholis fuerint, vt Alexandrinæ Grammaticæ barbariſmi & ſolœciſmi hominibus in ea eruditis oſtenderentur: rationibus certè & argumentis probati & perſuaſi non ſunt. Nam cùm Virgilius, Cicero, Terentius in ſcholas inducti eſſent, & eorum hominum lingua, Alexandrinæ Grammaticæ

maticæ tam diſſimilis audiretur: Placuit aliam Grammaticam inſtitui, quæ illum puritatis & elegantiæ vſum & fructum doceret: Ita cùm poëtis, oratoribus, philoſophis, Logica demonſtrabitur, vt in illis Grammatica, eorúmque Logicorum logicus vſus tam diſſimilis huius logicæ Categoriæ cognoſcetur: tum demum placebit aliam Logicam iuuentuti proponi, quæ pueros præſtantium & excellentium virorum, ſenúmque hominum more deliberare, iudicare, diſceptare, ratiocinari: virtutem denique, ſenilémque mentem, in puerili tamen ætate comparare doceat. Eſt homo mortuus: ergo eſt homo: ſophiſma eſt, vt in logico Organo præcipitur. At inquam, Logica in commentariis & regulis ac præceptis poſita, Logica mortua eſt. Quid ita? quia eius vita & anima, eſt vſus, quo ſcriptæ regulæ carent, quantumlibet magnis clamoribus per nos agitatæ. Ita quãnuis omnes regulas edidiceris, omnes memoriæ mãdaueris, ſi nunquam in exemplis poëtarũ, oratorum, philoſophorum exercuiſti: nunquã ſcribendo dicẽdóque, ad eorum imitationẽ diſſerere, vel oratione vel perpetua vel cõciſa cõſueuiſti, nunquã deniq; vſum adhibuiſti, libris & commentariis tuis nihilo λογικώτερος es: & quas regulas memoria & mente complecteris, libri illi paginis & foliis ſuis complectuntur: At vſum præſtare regularum ſuarum non poſſunt Logici: itaque mortui ſunt. Tu præſtare non potes: memento itaque cùm Logicum te appellabis, vnius honore verbi titulũ tuum augere, téque Logicum mortuum nominare. Iſta nimirùm captio eſt ſecundum opinionẽ, de qua Ariſtoteles viceſimo primo capite ſecundi Priorum, de qua etiam primo primi Poſteriorum: quòd generalibus cognitis, poſſunt tamen ignorari ſingularia. Quare quicunque philoſophiam iſtam docetis, his monitis excitati, cogitate iam de vſu ſcholaſtico & exercitatione iuuentutis vobis commiſſæ, quæ doctrinæ præmia, quæ prudentiæ inſignia ex his Categoriis capiatis: quem Ciceronem, quem Virgilium, quem philoſophum, quem liberalem

liberalem & ingenuum ſcriptorem, his præceptis explicetis: quas vt dicitis, poſitiones ad Rhetoricum Ariſtotelis veſtri morem in ſchola veſtra declametis: Ariſtoteles enim viuus, vt antè dixi, diſcipulos ſuos in theſi ſic exercuit, vt non ieiunè & aridè, ſed copioſè & ornatè dicerent: An in Categoriis exercendis eam conſuetudinem veſtri principis imitamini? Dixi antea in Porphyrio de vſu, & vos hîc ſentitis, quid vrgeam: Vtinam me vno feliciores hîc eſſetis: Nunquam in ſchola Ariſtotelica, & quidem in tot dierum, tot mēſium, tot annorum clamoribus, vllum de vſu Categoriarum, verbum audiui: Credidi (quia diſcipulum Ariſtoteles credulum eſſe iubet) de Categoriis non acriter admodum inquirendum, quid aut quamobrem diſcerentur, ſed tantùm diſputandum & clamandum: diſputaui pertinaciter, & vehementer clamaui: Credidi ſi theſim de Categoria in ſchola poſitam defenderem, non eſſe aduerſario, etiam veriſsima dicenti, cedendum, ſed contrà diſtinctionis alicuius captione, totum clamorem conturbandum eſſe: ſin contrà ipſe oppugnarem, hoc vnicè & ſingulariter agendum & enitendum, vt aduerſarium non docerem, ſed ratione quauis, vera an falſa, nihil intereſſet, vincerem: Sic inſtitutus & informatus eram. Hæc categorica ſcilicet pila nobis iuuenibus erat propoſita, qua luderemus: quam amiſſam clamando repeteremus: quam acceptam nullo clamore nobis eripi pateremur: Id mihi perſuaſum erat, Ariſtoteleæ Logicæ ſummam in eo eſſe poſitam, vt de ea fortiter & animoſè clamando diſputaretur. Quando igitur aut quomodo, diceris, his meliora videre cœpiſti? Dicam & apertè & libenter, vt ſi vobis eadem medicina prodeſſe poſſit, quæ mihi tam miſerabiliter affecto profuit, vos liberaliter vtamini. Non diſputabo iſto loco, vt vos conuincam, ſed candidè & ſimpliciter explicabo, quomodo Ariſtotelicis tenebris liberatus ſim. Cùm tres annos ſéxque menſes in philoſophia Ariſtotelica, ex Academiæ noſtræ legibus, poſuiſſem, logicis Ariſtotelici Organi libris cognoſcendis, diſputan-

ſputandis, meditandis (ex omnibus enim Ariſtotelicis libris, logici præcipuè toto triennii tempore clamantur & reclamantur)cùm inquam, tempus illud ita traduxiſſem, & iam vt abſolutus artium ſcilicet magiſter,philoſophica laurea donatus eſſem, ſubducta ætatis meæ ratione, in Ariſtoteleis artibus conſumptæ, conſideraui quibus in rebus logici Organi artes, quas antea tot clamoribus & ſudoribus didiceram, impoſterùm exercerem: Non in hiſtoria & antiquitate rerum prudentiorem : non in dicendo diſertiorem : non in poëſi promptiorem : non denique vlla in re, Ariſtotelis logicis me ſapientiorem factum deprehendi. Hei miſero mihi, vt obſtupui,vt altè ingemui, vt me naturámque meam deploraui, vt infelici quodam miſeróque fato, vt ingenio à muſis prorſus abhorrenti me natum eſſe iudicaui,qui nullum fructum eius ſapientiæ,quæ tanta in Ariſtotelicis logicis prædicaretur, percipere aut cernere tantis laboribus potuiſſem ! Ne igitur omnino nihil agerem, redii ad intermiſſa quadriennio iam antè ſtudia eloquentiæ, atque in iis, erudienda iuuentute me ipſum exercui:ita tamen, vt ad incluſam illam de Ariſtotelicis logicis opinionem & perſuaſionem perpetuò reſpicerem:In omni enim poëtarum & oratorum lectione vigilaui, laboraui: modis omnibus contendi,an fieri poſſet, vt logicos Ariſtotelici Organi libros ad aliquem eruditionis vſum reuocarem. Secundam Dialecticæ diſtributionem in Cicerone & Quintiliano, de inuentione & iudicio legi : ſed legi magis ex more temporum noſtrorum (quæ de his præceptis tantùm diſputarent, vſum in his nullum quærerent)quàm penitùs cognoui: Nec ex illis authoribus id admodum percipere potui, cùm vterque inuentionis magis varias artes, quàm diſtinctum vſum : neuter autem iudicii doctrinam explicaret, ſed diſpoſitionis nomine multa confunderet : vt mihi viderentur eam partitionem potiùs auditam recitare, quàm perceptam & cognitam declarare. Aliquot pòſt annis cùm inſitus ille iuuenilis perſuaſionis amor

huc

huc me perpetuò reuocaret, Ariſtotelico Organo totum me denuò dedidi: diligenter obſeruaui: publicè, vt maioris diligentiæ neceſſitatem mihi ipſi imponerem, explicaui: falſis etiam laudibus, quas tum veras arbitrabar, exornaui: Et quanuis nihil adhuc ſolidæ vtilitatis tota compoſitione Logicorum Ariſtoteleorum cernerem, aliquid tamen in partibus quibuſdam deprehendi. Quare non deſperaui: Imò verò omnes omnium libros, qui de hac arte editi eſſent, curioſè perueſtigaui: multos & latinè & græcè conſcriptos reperi: vnũ etiam Hebraicè, ex recẽtioribus Hebræis: In quibus omnibus nihil niſi Ariſtotelicæ huius Logicæ contractas quaſdam ſententias reperiebam: viam, quæ ad vſum duceret, commodiorem non reperiebam: Pauci quidam nonnihil in partibus quibuſdam reprehendebant: ſummam tamen vniuerſæ confuſionis ſequebantur: nullum vſum (quod caput tamen rei fuerat) aperiebant. Vnus Agricola voluit aliquid hìc meliùs, quàm potuit: Incidi tandem in Galeni librum de Decretis Hippocratis & Platonis: decreta Dialectica admiratus ſum: tum illud per mihi mirum fuit, quòd in illa Dialecticæ laudis contentione, Galenus Hippocrati, quem vt deum quendam coleret: non Ariſtotelem, quem artis huius inuentorem & perfectorem credideram, ſed Platonem, tanquam in hac arte, philoſophorum omnium principem compararet. Sed tamen hac Hippocratis & Platonis comparatione non tam ſum ſatiatus, quàm excitatus ad omnes Platonis dialogos, qui de Dialectica aliquid præciperent, perlegendum, Hîc, vt verum fatear, optatiſſimus mihi & gratiſsimus ſalutis portus fuit: Ex Socratis enim ſermonibus generalem illam rationis humanæ facultatem, percepi idem eſſe diſſerere & ratione vti: partitionem inuentionis & diſpoſitionis, logicam eſſe cognoui: Sed præterea, quod omniũ maximum fuit, vidi regulam Categoricæ methodi: tum varia variis locis de argumentorum generibus ſeria & vtilia præcepta didici: Id etiam in Platone valdè probaui, & amaui,

quòd

quòd Socrates in falſis opinionibus refellẽdis, id vnum maximè ſibi proponeret, vt eas, quas contra diſputaret, à ſenſibus opinionum, & teſtimoniis hominum auocaret, traduceréteque ad ęquitatem animi & libertatem iudicii: quia philoſophis ſtultum eſſe cenſeret, hominum ſententiis, quæ plerunque fallaces eſſent & mendaces, potiùs temere commoueri, quàm rei cognitæ, & ex omnibus cauſsis perceptæ conſtanter aſſentiri. Quid plura? cœpi egomet mecum (cum alio enim id mihi religioſum fuiſſet) ſic cogitare: Hem? quid vetat pauliſper σωκρατίζειν, & omiſſa Ariſtotelica authoritate, quærere, veráne ſit & propria Dialecticæ hæc doctrina? Fortaſſe enim philoſophus iſte ſua nos authoritate decepit: vt mirum eſſe mihi diutiùs non debeat, ſi fructum, qui nullus ineſſet, in iis libris non inuenerim. Quid ſi commentitia ſit iſta doctrina? nónne fruſtra me torqueo & crucio, vt è ſterili & arido ſolo fruges capiam? Sic itaque animatus, & ſacris Ariſtoteleæ ſuperſtitionis tantiſper exemptus, ad Ariſtotelici Organi lectionem redii, vt intelligerem, qualis eſſet Ariſtotelea Logica: Quæſiui primùm ex illa Platonica categoricæ methodi regula ſummum Logicæ facultatis & generaliſsimum finem: definitionem primam, qua mihi definiretur ars bene diſſerendi, tam generaliter & latè, quàm pateat illud, (vti ratione:) In logico Organo definitionem, repetito opere vniuerſo, non reperi: commemini tum Dialecticæ partitionis de inuentione & diſpoſitione. Et cùm tantam lucem, támque mentis humanæ in inueniendo & diſponendo propriam, ſtudioſiùs eſſem contemplatus & admiratus, ad Ariſtotelicam Logicam conuerſus obſtupui: chaos quoddam mihi videre viſus ſum: ſic inuentionis diſpoſitioníſque partes inter ſe ſine definitionibus, ſine partitionibus, ſine popularibus & perſpicuis exemplis confuſas animaduerti: ac tum me falſa ſcholaſticæ opinionis perſuaſione deceptum cognoui. Ignoſcite mihi, quicunque iſta audieritis, ſi verè & ſimpliciter vobiſcum loquor: Quo me tum gaudio exultaſſe,

qua

qua lætitia affectum eſſe, qua animi voluptate percul-ſum creditis? Magnum enim ſapientiæ fundamentum mihi iactum exiſtimaui, quòd tam craſſæ ignorationis caligine ſolutus eſſem: & me, quòd ſcholaſtica ſophiſmata didiceram, nihil ſapientiæ conſecutum intelligerem. Siquidem rectè Horatius:

Virtus, eſt vitium fugere: & ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe.——

Antea mihi videbar onus Aetna grauius ſuſtinere: Sic falſa perſuaſione vexabar, quòd Ariſtotelicam Logicam & perfectiſſimam eſſe, & perfectiſſimè doceri, atque exerceri crederẽ: Et cùm ea tota cognita, & ſcholaſticis clamoribus vehementer clamata nullam vim Logicæ, nullúmque vſum percepiſſem, ingenio ad miſeriam damnato me natum arbitrabar: Itaque pro tanto tam gratæ liberationis munere, Deo Opt. Max. gratias immortales, nomine Platonis habui, quòd eum mihi nauclerum præbuiſſet, per quem ex tam longinqua iactatione, tot fluctibus, tot tempeſtatibus ereptus, tandem incolumis aut portum attingerem, aut certè propinquam terram aſpicerem. Ex eo autem tempore multos iam aſsiduos annos Dialecticam diſquiſitionem illam docendo, meditando, ſcribendo, id eſt vſum, veræ artis parentem, magiſtrum, effectorem, arbitrum, hac planiore & apertiore via perſequor: Ac quãuis magnis tẽporum calamitatibus afflictus, maioribus hominum calũniis etiã vexatus, grauiſsimis interdictis, quicquam de hac re aut docere aut ſcribere prohiberer: animo tamen & ſtudio inſtitutum tam ſanctum, tam Reipublicæ ſalutare, ac communibus ſtudiis tam vehemẽter profuturum nunquam intermiſi: Aliquid quotidie non ſolùm ſtudium, ſed ætas, ſed tempus, ſed ipſa rerum natura, ſed vſus denique demõſtrat, quod fuerat nobis occultum: & ſpero Dei Opt. Max. gratiâ aliquando futurum, vt quod tantis laboribus ac ſtudiis affectum perſequimur, perfectum atque abſolutũ gaudeamus: Sed omnis etiam mali medicinam apud Ariſtoteleas ſcholas longè grauiſsimam

mam,in Ariſtotele ipſo comperio, qui leges de materia artis,de forma artis, tam catholicas in poſterioribus Analyticis poſuit, vt eas ſecutus, non poſsis omnes errores logici Organi non deprehendere: Et iſta medicina ideo locis omnibus vſi ſumus, & locis omnibus vtemur. Habetis igitur, qui iſta voluiſtis, quemadmodum ab Ariſtotelicis tenebris, ad hanc doctrinæ lucem peruenerim.Nihil hic diſputo vobiſcum:Imò verò vt ignoſcatis,oro, ſi vobiſcum nimiùm familiariter ago: ſi vos amicè moneo: ſi Ariſtotelici morbi medicinam, qua curatus ipſe ſum, vobis non ſolùm libenter, ſed etiam liberaliter offero. Nec tamen Categoriarum librum è manibus hominum, è bibliothecis magiſtrorum eiici volo. Varro,Priſcianus,Diomedes,Valla, Grammaticæ diſcipulis in ſchola non præleguntur, ſed altercationibus eorum & contentionibus omiſsis, veriſsima ex his & vtiliſsima, id eſt catholica præcepta ſeliguntur & exprimũtur: Nomen eorum tamen Grammaticorum permanet. Sic in Logica faciamus de Categoriis: logicæ artis catholica ſeligamus, quibus authoritatem tribuamus:Libros veterum conſeruemus, & ad eos, cùm fuerit opus,recurramus:philoſophiámque ex eorum libris collectam,puram verámque doceamus.

FINIS QVARTI LIBRI.

P.RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PRO-*feſſoris, Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber quintus, in primum librum*

DE INTERPRETATIONE.

AD

Carolum Lotharingum Cardinalem.

CATEGORIAS ſequuntur in Organo logico libri περὶ Ἑρμηνείας,de Interpretatione:ad hos cōſiderādos Ariſtotelis principia de materia artis,déq; forma artis , adhibeamus . Græcis liber vnus hîc eſt : tametſi Alexāder Aphrodiſeus quarto Philoſophię libro videtur citare duos Ariſtotelis in hoc argumēto libros,vnum de affirmatione,alterum de enuntiatione : Et latini interpretes vulgò duos libros hîc diſtinguunt: Duo igitur (nihil enim iſta res affert momenti) ſunto. Videntur autem poſt Analytica, Topica, Elenchos conſcripti:quia hi duo libri, libros illos tanquam priùs ſcriptos citant : Imò verò videntur ex illis libris à recentiore aliquo collecti:Nam quæ ferè hîc traduntur , eadem in Analyticis, Topicis, Elenchis exponuntur, vt ſuis locis dicetur : Et doctrinæ plenioris

gratiâ,

gratiâ,lector ad illos libros remittitur:Denique vt categorematis Porphyrij, ſic huius magiſtri Interpretatione, logica carere potuit: ſiue fuerit alius author, qui poſtea ex alio collegerit, ſiue fuerit idem, qui bis idem tradere voluerit. Nec idem videtur Interpretationis, qui Categoriarum,author eſſe:In Categoriis eius, ſubſtantiæ diuinæ & ſine potentia actus ,in ſubſtantiarum genere nullæ ponuntur: At hîc appellantur non ſolùm ſubſtantiæ, ſed etiam primæ ſubſtantiæ. Sed tamen quando, aut à quo ſcriptus ſit liber, nihil intereſt. Titulus eſt περὶ Ἑρμηνείας. Quid igitur eſt Ἑρμηνεία; Quãuis in Topicis & Rhetoricis hoc verbum aliquando vſurpetur, attamen in toto hoc libro nuſquam eſt, nec quicquam ab eo coniugatum:tantùm abeſt,vt definiatur:Et videtur ab aliquo Organi logici ſtudioſo, pro titulo nomen hoc præſcriptum.Neque nouum eſt,in Organo logico propoſitas res non definiri: Porphyrius titulum & caput libri ſui τὸ κατηγορούμενον non definiuit: Categoricus author, titulum & caput libri ſui, Categoriam non definiuit: Sic operis huius author,titulum & caput libri ſui non definit. Hoc nouum non eſt in Organo logico, ſed vſitatum & ferè perpetuum. Ἑρμηνεία igitur,ſymbolum & ſignum pro arbitrio poſitum, quo ſenſa mentis explicamus: Sic enim nomen, verbum,oratio,enuntiatio, ſymbola & ſigna ſecundum placitum videntur nominari. In hoc libro,& Ἑρμηνεία(ſi author eſſet vſus hoc verbo) etiam nominata eſſet, quia his ſignis & notis ſenſa mentis interpretamur:Interpretationem,notationem, ſermonem, explicationem (quæ nominibus fit & verbis & oratione) ſignificat: Et ſic ἑρμηνεὺς, interpres: & ἑρμηνεύεσθαι, interpretari dicitur:Atque hæc certè res eſt, quæ initio, tanquam libri totius materia proponitur, dicendum eſſe quid nomen, verbum, oratio, enuntiatio, affirmatio, negatio: Tametſi affirmatio & negatio poſſunt eſſe non ſymbola,ſed ipſa mentis ſenſa,quæ mox dicentur. Hęc verò τῆς Ἑρμηνείας doctrina,primordia Grammaticæ de ſimplicium dictionum etymologia,

déque earum ſyntaxi & oratione, complectitia: Nec alienum ſit credere ex Ariſtotelis ſchola deductam eſſe, cuius tempore nulla dum eiuſmodi Grammaticæ præcepta tradita fuerant: Veteres enim, quorum fuerunt Ariſtoteles quoque atque Theodectes(ait Quintilianus)verba modò & nomina & cõiunctiones tradiderunt: videlicet, quòd in verbis vim ſermonis, in nominibus materiam: (quia alterum eſt quod loquimur, alterum de quo loquimur.) In cõiunctionibus autem complexum eſſe iudicauerũt: Hęc Quintilianus libro primo, qui idem ait etymologiam, Grammaticæ partem, à Cicerone notationem dici, quia nomen eius inuenitur apud Ariſtotelem, ſymbolum. Titulus igitur operis, materiam operi propoſitam oſtendit τὴν ἑρμηνείαν· artem videlicet, qua poſſumus ſenſa mentis & cogitata ſignificare alteri & explicare. Sed hæc de titulo ſatis: Singula iam capita videamus & animaduertamus. Primo capite docetur animi ſenſa vel intelligentias, rerum ſimilitudines eſſe: Quę verò ſunt in voce, notas & ſigna ſenſorũ mentis eſſe: vt ea quæ ſcribũtur, eorũ quæ ſunt in voce: Senſa illa apud omnes eadẽ eſſe, ſymbola & ſigna non eadem. Quæ vt verè dicta ſunt, ita ſtudioſè ſunt animaduertenda. Senſa mentis, id eſt(vt Cicero loquitur)intelligentiæ viſiones, ſeu viſa per ſenſus in animis, vt Ariſtoteli placuit, formantur: Et ideo ſunt rerũ ſimilitudines: Et vt res vbique ſunt eędem, ſic mentis ſenſa ſunt vbique eadem: Homo, quercus, lapis apud omne gentes ſunt eadem, & de iis animo notiones conceptæ, ſunt eædem: Quę verò proferũtur & ſcribuntur, ſymbola & ſigna tantùm ſunt, nõ ſimilitudines: Itaque non apud omnes eadem: ἄνθρωπος, δρῦς, λίθος· homo, arbor, lapis: *hõme, arbre, pierre*: Atque in aliis & aliis gentibus, lingua & ſermone diuerſis, alia ſubinde atque alia ſunt: Similitudinis enim nõ ſunt, ſed ſymbola tantùm & ſigna, pro hominum arbitrio, hoc vel illud ſignificantia: Nec(dictio)homo ex quatuor literis & duabus ſyllabis, rei, cuius ſymbolum & ſignum nobis eſt, imaginem, ſpeciem, ſimilitudinem vllam habet. Hoc

dogma

dogma ratum nobis eſto,quo Dialecticæ & Grammaticæ lata differentia continetur, cùm illa tota ſit animi, eadémque apud omnes gentes: hæc tota ſymbolica, in voce & ſcriptura. Senſorum mẽtis cõſiderationem reiicit author ſymbolicus ad doctrinã de Anima,& ſymbola tantùm ſibi videtur proponere. Si ſenſorum tractatio intelligatur, quomodo per ſenſus in animis noſtris, rerum ſimilitudines & notitiæ imprimantur, in libro de Anima proprius eius locus fuerit. Si verò putes ideo omnia mentis ſenſa à logicis artibus eſſe aliena, vehementer errabis:Nam tota Logica,eſt intelligentia mentis, imò verò intelligentia intelligentiarum: hac enim cætera omnia percipiuntur & cognoſcuntur, & tota ſine ſymbolis interpretationis poteſt in animo conſiſtere: Longéque fecit elegantiùs & Logicæ conuenientiùs author Analyticus, qui interpretationis & enuntiationis mentionem nullam fecit, ſed ſyllogiſmi geneſim & analyſim tribus terminis & propoſitionibus concluſit & terminauit: ad iſta grãmatica nominum, verborum, orationis,enuntiationis ſymbola non deſcendit. Poſtremus eſt in primo capite locus animaduertendus, qui docet ſenſa & ſymbola, ſimiliter modò ſimplicia eſſe, ſine vero falſóue, modò compoſita & vera eſſe aut falſa. Qualis partitio fuit in Categoriis, categorematum, aliorum ſecundum complexionem, aliorum ſine complexione: quorum illa neque verũ, neque falſum ſignificarent,hæc autem ſignificarent: Verùm de hac doctrina iam diximus in Categoriis, verum & falſum tranſcendẽtia eſſe,vt vulgus loquitur:vt ſimplicia ſenſa, nomina vera aut falſa dici poſſunt, ſi veræ ſunt ſimilitudines & notæ: & categoricus author ſic loquitur,cùm ait,Homo non homo: & ſimiliter, oppoſitorum alterum de quolibet eſſe verum, alterum falſum. Quare partitionem hanc de vero & non vero diſtinguamus, vt antea verum& falſum,generalia eſſe,& hîc ſpecialiter accipi pro vero,quod enuntiatione declaretur: commodius tamen eſſe, & aptius ad vſum, generalem ſignificationem ſe-

qui. Secundo & tertio capite ſimplicia ſimplicium ſenſorum ſymbola definiuntur, nomen & verbum: iiſdémque capitibus antiphaſis, id eſt contradictio, per finitum & infinitum nomen & verbum indicatur: Contradictionem hîc appello generaliter, pro omni genere oppoſitionis, quæ fit affirmatione & negatione eiuſdem rei, ſicut Analytico ſecũdo plurimis locis appellatur, ſicuti in eo libro copioſiùs intelligetur: ſed hãc cõtradictionem etiam exemplo & authoritate ſymbolici huius authoris facio, qui in his, Iuſtus, nõ iuſtus: homo, nõ homo, (nõ) appellat negationem: Sic enim ait in capite de pronuntiatis infinitis ad illam pronũtiationem, Omnis non homo non valet: cùm docet (non) infinitionis notam, quæ dicitur, addendam ad (homo) non ad (omnis:) Nõ enim dicendum eſt, Non omnis homo: ſed negatio (non) homini adiungenda eſt: Ergo non homo, non iuſtus, & ſimilia infinita, quæ dicuntur, negant quod homo, iuſtus, affirmant: Et quòd diſſeretur poſtea, negationes nõ eſſe, cùm eò peruenerimus, id quale ſit, æſtimabitur: Neque verò ſolùm negationes appellantur eo loco, ſed in capite de modificatis enuntiatis, poſſibile, non poſſibile: contingens, non contingens: quę iſta nomina finita & infinita ſunt, appellantur oppoſitæ dictiones, id eſt, ſi vtare vno verbo, contradictiones. Quinetiam antiphaſis generaliter definitur pro omni affirmationis & negationis oppoſitione. Atque vbi ſpecies oppoſitionis tantùm eſt, res & veritas nulla eſt: tamen antiphaſis dicitur, vt poſtea patebit: Atque antiphaſis omnino propriè negationis oppoſitionem ſignificat: Et in hoc authore (phaſis) duobus locis idem eſt, quod κατάφασις, id eſt affirmatio: & φᾶναι καὶ ἀποφᾶναι opponuntur, pro eo quod latinè dicimus affirmare & negare: Sic φὰς καὶ ἀποφὰς, pro, affirmans & negans: & ſæpe in tota Ariſtotelis Philoſophia id genus ſermonis vſurpatur, vt φάσις, affirmatio: ἀντίφασις, contra affirmationem, nempe negatio: Sic enim ἀντὶ ſignificat aliquando contra, ſi cum alio componatur: Et author ſymbolicus in hoc libello locis decem

cem & octo, antiphaſeos nomen pro quauis affirmationis & negationis oppoſitione ſic vſurpat: Quare cùm vocabula ſymbola ſint, & antiphaſis ſeu contradictio oppoſitionem ſignificet omnem, quæ fit affirmatione & negatione: ſignificet inquam, vel in huius doctoris oratione tam multis locis: cúmque negetur non ſolùm oratio, ſed orationis pars, in his certè finitis & infinitis vocabulis, (homo, non homo) quæ dicuntur, contradictionis ſpecies nobis erit: quod etiam categoricus author inter genera oppoſitorum rectè veréque ſtatuit: tametſi neque verè, neque rectè in his eſſe affirmationem & negationem negauit: Et lex eadem hîc adhibetur finiti & infiniti, ſeu nominis ſeu verbi, quæ in Categoriis in illo genere oppoſitionis adhibita eſt: Illic enim docetur (homo, non homo) alterum ſemper eſſe verum, alterum falſum: hîc dicitur infinitum ſeu nomen, ſeu verbum in quolibet eſſe, & quod eſt, & quod non eſt: quia quod homo non eſt, ſit vel non ſit, id certè eſt non homo: Quamobrem ſpecies contradictionis hîc eſt eadem ſcilicet, quæ in Categoriis fuit. Eſt verò ridiculum & ineptum, quòd caſus nominum & verborum neque nomina dicantur, neque verba: Hinc enim orta eſt ſtultitia neſcio quæ, primo Analytico reprehenſa & damnata, tanquam obliquis caſibus nominum, enuntiatio ſyllogiſtica nulla fieret: ſicut Porphyrius & categoricus doctor categoremata & Categorias dicuntur in ſimplicibus dictionibus collocaſſe, tanquam nullus fieret ſyllogiſmus, niſi ex ſimplicibus terminis: qui error veriſſimè refutatur Analytici primi capite triceſimo ſeptimo. At non fit ex obliquo caſu cum verbo (eſt) enuntiatio: Quid tum? an in enuntiatione obliquus caſus iccirco eſſe non poterit? Non dixeris, Romæ eſt: at Cicero eſt Romæ, dicere poteris: Nec ſequitur ſi caſus obliqui, totum ſubiectum facere non poſſint, vt in parte aliqua enuntiationis eſſe non poſſint: ineptię iſtę totam Logicam confuderant. Quarto capite, compoſitorum intellectuum

compoſita ſymbola differuntur: Compoſiti autem intellectus ſunt ſententia, compoſitio, diuiſio: quibus in voce & ſcriptura reſpondet oratio, quæ enuntiat, affirmat, negat. Sententia verò, generale nomen eſt, & hac in re magis logicum, quàm oratio, item propoſitio, quæ nominatur in Analyticis perpetuò. Ergo hæc ſymbola declarantur hoc capite, & enuntiationi verum falſúmque tribuitur. De vero & falſo, quod hîc indicanti vel enuntianti orationi tanquam proprium tribuitur, dixi iam id omnium & intellectuum & ſymbolorum, & ſimplicium & compoſitorum commune eſſe. Atque omnia hæc interpretationis ſymbola, de nomine, verbo, & oratione, vt vtilia & neceſſaria eſſe concedo, ſic logicæ artis propria eſſe non concedo. Omnis diſciplina & omnis ars homogeneis & eiuſdem generis rebus efficitur, vt in Analyticis poſterioribus veriſſimè docetur: nomen, verbum, oratio, totáque ſymbolorum interpretatio & inuentio, argumentum & compoſitio, in vno genere non comprehenduntur: Non ſunt igitur vnius artis. Talis error in Rhetoribus fuit, qui nunc eſt in logicis: quia non videbatur elocutio ſine puritate ſermonis eſſe, græciſmus græcis, latinitas latinis Rhetoribus, elocutionis Rhetoricæ pars facta eſt, quod tamen grammaticæ ſyntaxeos eſt: Et definire quid ſit nomen, verbum, oratio indicatiui vel optatiui modi, vt Grammatici loquuntur, Grammaticæ opus eſſe dico, non Logicæ: & à Grammaticis ea cognita huc adferri volo: Authoris tamen (qui primus fortaſſe Græciæ temporibus illis, cùm Grammatica adhuc nulla eſſet, iſta Grammaticæ initia aperuerit) diligentiam excuſabo: At iam repertis artibus & tot Grammaticæ & Logicæ præceptis & libris editis, ſuum cuique tribuito, nec in gramaticis logica, nec in logicis grammatica confundito: Catholica lex Ariſtotelis id vetat. Neque verò iam catholicum illud pharmacum (de quo in Categoriis ſæpiùs) expecto, quòd alio fine doceantur

tur hæc à Grammaticis, à Logicis alio: Grammaticis congruum, Logicis verum proponi. Etenim vnicus eſt & perpetuus Grammaticæ finis: congruum iſtud (quod dicitur) id eſt bene loqui: & Dialecticæ finis eſt vnicus & perpetuus, bene ratiocinari: Aliquando non diſſerimus ſolùm, nec ſolùm rerum intelligentias ſpeculamur, ſed etiam & voce & ſcripto loquimur, & Grammaticam argumenti, ſyllogiſmi, methodi, id eſt Logicæ ſignum & ſymbolum & interpretationem adhibemus: idque cùm facimus, duarum artium opera coniungimus: eadémque oratio, quòd ſine barbariſmis & ſolœciſmis, nomine & verbo de oratione vtatur, Grammaticæ virtus eſt: quod acutè inueniat, perſpicuè diſponat & iudicet, Dialecticæ virtus eſt: Nec certè in nominibus & verbis & oratione quicquam niſi purum ſermonem: nec in argumento, propoſitione, ſyllogiſmo, methodo, quicquam niſi puram rationem ſpectamus: & quo argumento diceres nomina & verba eſſe Dialecticæ, quia Dialecticus in diſſerendo his vtitur, ea ratione dicerem, definitionem, partitionem, & Logicam totam Grammaticæ eſſe, quia in Grammatica explicanda logicis illis vtimur. Verùm inſtitutiones artium diſtinguamus: ſuas cuique arti regulas proprias, ſicut Ariſtoteles veriſſimè iubet, reddamus: vinculum commune quod habent, retineamus, id eſt vſum coniungamus: Id enim vinculum artium commune, non eſt in confuſione regularum, ſed in vſus coniunctione: Vſum igitur artium coniungamus: Imò verò vnam & eandem nominis & verbi doctrinam in Grammatico & in hoc authore ſymbolico perſpiciamus. Sint omnia nomina & verba vno in loco confuſa, grammatica doctrina puer inſtructus, logica iſta non inſtructus, ſingula diſtinguet: puer alius ignarus grammaticæ doctrinæ, logicæ huius peritus, eadem omnino dignoſcet & diſcernet. At Ariſtoteles (inquies) primus iſta docuit, vt potiùs Grammatici ſumpſerint hæc à Dialecticis, quàm hi ab illis. Ego verò leuitatis cul-

pam deprecatus antea ſum, & hîc rurſus deprecor, qui nugas iſtas perſequar: ſed obiiciuntur, & quod peius eſt, creduntur: Itaque refellendæ ſunt. Dico igitur vnica ratione, præcepta arti Dialecticæ verè & propriè tribui, ſi logici luminis & vniuerſalis radij ſint: ſi vel inuentionis ſint vel diſpoſitionis: ſi denique de omni, per ſe & primò inſint: At nomen & verbum nihil vtriuſlibet partis quicquam ſunt: Logicæ omni, per ſe, primò non inſunt. Et quòd Ariſtoteles primus de nomine & verbo præceperit, quid quæſo concluditur ad Dialecticos iſta pertinere? An ſi Ariſtoteles primus in Dialectica de moribus, de numeris, de lineamentis quædam conturbaſſet, hæc eſſent propria dialecticæ doctrinæ, non ethicæ, non arithmeticæ, non geometriæ? Neque enim verum eſt, quicquid ab Ariſtotele in hac arte conturbatum ſit, id dialecticæ artis eſſe proprium: Contortum ſophiſma eſt: Finis artium ſuâ naturâ, & rerum ſibi ſubiectarum comprehenſione, non hominum inuentione vel opinione terminandi ſunt. Si Euclides primus pharmacorum genera confudiſſet, non ſequeretur, ea Geometriæ eſſe propria: At ignoranda hæc non ſunt: Fateor, ſed nec nominum declinationes, & verborum coniugationes futuris Dialecticis ignorandæ: An ideo iure docebis in Dialectica & declinare nomina, & coniugare verba? Sed quid iſta curioſiùs doceo, cùm id ipſum Ariſtoteles apertè doceat? Vniuerſi generis vnius vnus eſt ſenſus & vna ſcientia: vt Grammatica vna cùm ſit, omnes voces conſiderat, ait Ariſtoteles ſecundo quarti Philoſophiæ: Ergo nomina verbáque interpretari, Grammaticæ proprium eſt, ait Ariſtoteles. Nunquam ne intelligemus, aliud eſſe in arte non ignorari oportere, aliud in ea confundi & perturbari? In Categoriis ſimiles errores fuerunt, de complexis, incomplexis: de ſubſtantia propria, communi: de quantitate, quantitatis generibus, motu, vocabulis priùs, ſimul, habere: In hac Interpretatione, ſimilis

lis error adhuc eſt: Vna eſt infinitæ confuſionis in Organi logici libris occaſio, quia prima Dialecticæ & definitio & partitio non proponitur, quia leges Ariſtotelis, de materia artis, de forma artis, non ſeruantur: Ideóque tam multa conturbantur. Aliud eſt ratio, quæ dialecticis præceptis explicari debet, aliud eſt ſermo, qui nominibus fit & verbis, vt iam ſæpe docui: quamuis plerunque in eadem oratione, Grammaticæ vſus cum Logicæ vſu coniungatur: Et quamuis ratio exprimatur ſermone & nominibus ac verbis, tamen tota in ſeſe eſt conuerſa: & cogitari res poſſunt atque iudicari, ſine vllo ſermonis auxilio: Denique tota Logica, eſt mentis intelligentia, quod Analytici tertij capite octauo, vt iam citaui, dicitur: Non enim ad externum ſermonem demonſtratio, ſed ad animi rationem: quin neque ſyllogiſmus & lumen hoc, apud omnes gentes & homines idem: interpretatio nominis, verbi, orationis, eſt ſymbolum & ſignum, pro arbitrio hominum poſitum, in ſingulis gentibus varium: nunquam ferè idem & vnum: Quare ſymbola iſta logicæ artis non ſunt. Deinceps extremo quarto capite, itémque quinto, ſexto, ſeptimo, octauo integris, logica diſputatio eſt de contradictione, valdè contra catholicas Ariſtotelis leges confuſa. Oppoſitorum genera duo ſunt, contraria & repugnantia: Contraria, vnum vni opponuntur: ideóque ſi medio careant, communi rei alterum generaliter, alterum ſpecialiter vel propriè, vtrumque attributum verum & falſum diuidunt, & diſiunctionem veram faciunt: Omnis homo eſt ſanus, vel aliquis homo eſt æger: Socrates eſt ſanus, vel eſt æger. Omnis homo videt, vel aliquis homo cæcus eſt: Socrates videt, vel Socrates cæcus eſt. Omnis homo ſapit, vel aliquis homo non ſapit: Socrates ſapit, vel Socrates non ſapit: Et ſi vnum horum eſt, reliquum non poteſt ſimul eſſe: & tamen alterutrum eſſe neceſſe eſt: Ergo contrariorum medio carentium commune eſt, verum & falſum diuidere, ſi communi rei alterum generaliter, alterum ſpecialiter, vel propriè vtrumque attribuatur:

buatur: Sin communi rei vtrumque generaliter attribuatur, non eſt neceſſe: vt, Omnis homo eſt ſanus: omnis homo eſt æger. Omnis homo videt: Omnis homo cæcus eſt. Omnis homo ſapit: nullus homo ſapit: Vtraque pars poteſt eſſe falſa. Hanc doctrinam generalem, & contrariorum omnium medio carentium cõmunem ſymbolicus hic author in vna ſpecie, id eſt in affirmationis & negationis oppoſitione conſtituit. Et generalia generaliter, non ſpecialiter, ait catholica lex Ariſtotelis, docenda ſunt: ſecùs ſophiſtica & nugatoria doctrina eſt, ait Ariſtoteles. Ergo partis huius talis doctrina in Interpretatione, ſophiſtica eſt. Atque hoc in rebus eſt peccatum: In verbis autem etiam illud: propoſitiones generaliter contradicentes (vt, Omnis homo ſapit, nullus homo ſapit:) dicuntur *ἐναντίαι*, id eſt aduerſæ: At nomen aduerſorum iam oppoſitis aliis vt (ſanus, æger) eſt attributum: Et dum vnum ſymbolum, rebus diuerſis attribuimus, doctrina turbatur: Sed id eſt huic philoſopho quotidianum: Ergo cùm generaliter efferẽtur contraria, etiam medio carentia vel aduerſa vel priuantia vel contradicentia, vt, Omnis homo eſt ſanus, omnis homo eſt æger: Omnis homo videt, omnis homo cæcus eſt: Omnis homo ſapit, nullus homo ſapit: attributa quidem ipſa ſunt aduerſa, priuantia, contradicentia: & propoſitiones (ſi lubet ſic appellare) aduerſæ priuantes, contradicentes: nec tamen verum & falſum diuidunt. Poſtremò iſta veri & falſi neceſſaria diuiſio, ſpeciem propoſitionis propriæ nobis inſinuat: de qua tamẽ ſymbolicus author nullam mentionem facit: Et in ea fuerat proprius locus de hac veri falſique diuiſione præcipiendi, vt in Dialectica noſtra fecimus: non autem cùm de contradictione ageretur, quæ inuentionis, non diſpoſitionis pars eſt. Neque enim eò iam redeamus, quòd alia ſit rei, alia propoſitionis contradictio. Nam vt in propoſitionis attributo relatum, aduerſum, priuans, ſic contradicens conſideratur: Simplex illa conſideratio eſt inuentionis vt dixi, non diſpoſitionis propria. Diuiſio

ſio veri & falſi, confuſionis huius occaſionem præbuit: Tollatur confuſio, doctrina vera diſtinguatur: de contradicentibus, vt de cæteris contrariis, in inuentione præcipiatur: neceſſaria veri falſique diuiſio, id eſt diſiunctio in diſpoſitione & propoſitione ſua doceatur. Notabis tamen interea, ſimplicis propoſitionis genera tum commune & vniuerſale & particulare, tum proprium: Infinitum auté, quod interponitur, ridiculum eſt: Nam cùm ſic infinitè proponitur aliquid, Homo eſt animal: ſenſus generalis aut ſpecialis accipitur: medius & infinitus, qui ſingitur, nullus eſt intellectus: Atque hæc infinitio, quæ Ariſtoteli dicitur, homonymia fuerit: & ſenſus ambiguitas, quæ ab Ariſtotele meritò inter vitia numeratur. Quare virtutes à vitiis diſtinguamus. De contradictione compoſitæ enuntiationis, vt de ipſa compoſita enuntiatione, nominatim nil præcipitur in hoc opere: quod tamen pendet ex ſola contradictionis definitione, nempe ſi coniunctè negetur, quod coniunctè fuerat affirmatum, negatióque toti enuntiationi præponatur: vt,

Si homo eſt, animal eſt:
Non ſi homo eſt, animal eſt.
Aut dies eſt, aut nox eſt:
Non aut dies eſt, aut non eſt.

Duo verò genera oppoſitionis præterea opinione neſcio qua irrepſerunt, ſubcontrariarum, vt,

Aliquis homo ambulat,
Aliquis homo non ambulat:

& ſubalternarum, vt,

Omnis homo ambulat:
Aliquis homo ambulat.
Nullus homo ambulat:
Aliquis homo non ambulat.

De ſubcontrariis potuit ex hoc libro aliqua ratio concipi: quæ tametſi non exprimuntur nominatim, nec appellantur ſubcontrariæ, vt appellantur aduerſæ & contradicentes, tamen tribus locis nomine contradictionis compre-

comprehenduntur: bis in capite de legibus oppoſitionum,& iterum in capite de futuro contingenti: Et octauo capite ſecundi Analytici, alicui & non alicui ineſſe, appellatur aduerſum: de Analytico poſtea dicam: Certè contradictionis nomen hîc per abuſionem ſumitur: nec definitio in hoc libro poſita poteſt conuenire: Etenim definitio contradictionis repetatur,& intelligatur eiuſdem rei affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem: eiuſdem numero, & de eodem, numero, vt Ariſtoteles in Topicis loquitur: Nam res eadem genere & ſpecie negari & affirmari poteſt, vt tamē nulla ſit cōtradictio: vt,

Omnis bos eſt quadrupes:
Nullus equus eſt bipes:

Bos & equus, genere ſunt idem: quadrupes & bipes, genere ſunt idem: Item,

Hic homo, eſt Socrates:
Ille homo, non eſt Plato:

Specie affirmatur & negatur idem,& tamen contradictio non eſt, & in neutro exemplo eſt. Quapropter vt contradictio ſit, neceſſe eſt eandem rem numero, de eadem re numero negari & affirmari: Et genus ſibi generaliter oppoſitum, ideo contradictionem facit, quia res eadem numero, ſub eo comprehenſæ, affirmantur & negantur: & idem ſumptum ſpecialiter, ſibi generaliter ſumpto oppoſitum, ideo contradictionem facit, quia ex his quæ genere continentur, aliquid idem numero negatur, quod illic affirmatum erat, aut contrà. Diſceptemus igitur poſitam quæſtionem, hac definitione:

Omnis contradictio, idem numero affirmat & negat:
Subcontrarietas (vt ita dicam) non affirmat & negat idem numero:

Etenim veræ ſimul eſſe poſſunt, vt in hoc libro docetur, etiamſi infinitæ ſint: vt,

Homo eſt albus:
Homo non eſt albus:

Nec enim idem putatur ſignificari hoc enuntiationis genere, atque vniuerſalibus ſignificaretur:

Omnis

Omnis homo eſt albus:
Nullus homo eſt albus:

vt etiam docetur in hoc libro, quamuis ineptè: Quare hîc nulla eſt contradictio, & contradictionis verbum καταχρηστικῶς in his aſſumptum eſt, vt dixi. Atque illud omnino reprehendendum eſt, quòd dicitur infinitum non idem ſignificare, quod vniuerſale enuntiatum: Sic enim artes omnes loquuntur: ſic omnes homines communibus vocabulis vtuntur: At ſi quando commune nomen ſpecialiter, vel de vno certo intelligatur, ſynecdoche, tropus rhetoricus id efficit. Nec verò fuerit audiendum, quod neſcio quis attulerit in his enuntiatis,

(*Aliquis homo ambulat:*
Aliquis homo non ambulat:)

eandem rem numero affirmari & negari: nempe de nomine (homo) verbum (ambulat) & affirmari & negari: Etenim valdè abſurda ſit iſta captio: Vocabula enim, ſymbola ſunt & ſigna tantùm, nec ex ſeſe faciunt contradictionem: ſed res ſymbolis ſignificatæ, & orationis qualitas pendet è rerum qualitate, vt primo capite dictum eſt, & rurſus deinceps octauo docebitur: Si autem pars vtraque vera ſit, vt eſſe poteſt, nequaquam res eadem numero in vtraque parte affirmatur & negatur: Quare nec contradictio erit. Et certè in hoc genere interpretationis, partitio rerum eſt, non oppoſitio: perinde ac ſi diceretur, Hominum alius ambulat, alius non ambulat. Et hoc eſt fortaſſe quod Interpretationis author dicere videtur, cùm diſputat vni affirmationi negationem vnam opponi: ſecùs enuntiationes tales non oppoſitas, ſed diuerſas eſſe. Nec verò diutiùs nobis eſt in hac diſceptatione commorãdum, quaſi dubia vel incerta, cùm tribus poſtea locis author ipſe ſeipſum planè explicet, & poſita lege ſententiam ſuam de toto oppoſitionis & contradictionis genere manifeſtè declaret: Veruntamen ait in modificatis, impoſſibile de eodem veras eſſe oppoſitas affirmationes & negationes. Et rurſus

rurſus ibidem : Nunquam in eodem ſimul erunt veræ: opponũtur enim. Item ibidẽ, cùm diſputat huius enunciationis, Neceſſe non eſſe, negationẽ non eſſe, Non neceſſe eſt eſſe : ait, Contingit enim vtrumque de eodem verum eſſe, Analytici primi capite duodecimo. hoc etiã ſecundo: De omni enim aut affirmatio aut negatio: Sed Analytici ſecundi capite decimo quinto , tota cõtrouerſia hæc dirimitur, vbi docetur hoc genere,

Aliquis ambulat:

Aliquis non ambulat:

non reuera , ſed verbis duntaxat opponi : & ſic oppoſitio dicatur , quo modo homo pictus , homo diceretur. Quamobrem ſymbolicus author oppoſitas eſſe nõ vult ſubcontrarias, quæ appellantur : & contra eius opinionem atque ſententiam, in ſcholas hæc oppoſitionis ſpecies inducta eſt: nec authoris ſententia, ex peruerſo aliquo & καταχρηστικῶς arrepto ſymbolo comminiſcenda eſt potiùs, quàm ex tot & tam manifeſtis, támque veris locis æſtimãda : ac denique in ambiguis rebus verior & vtilior pars optanda ac probãda eſt. Stultè aut malitioſè facit, qui in authore explicando , ſi verborum ambiguitas , duas ſententias oſtenderit , deteriorem ſequatur. Quamobrem tollantur è genere enuntiationum oppoſitarum ſubcontrariæ : ſubalternæ verò multò iuſtiore ratione tollãtur, quia ſunt ambæ affirmationes, vel ambæ negationes: & quidem ſpecialis generali conſequẽs & conſentanea: tantùm abeſt vt ſit oppoſita : vt,

Omnis homo albus eſt:

Aliquis igitur homo albus eſt.

Nullus homo albus eſt:

Igitur aliquis homo albus non eſt.

Septimo capite enũtiatio vna & multiplex, id eſt ambigua tractatur: Homonymiã iam monuimus in Categoriis, grãmaticum vitium eſſe , & ambiguæ dictionis vel vitioſæ, ſyntaxis occaſione accidere: nec præceptũ idem ſæpiùs in artis explicatione repetendum & perturbanbãdum : Homonymia verò in Categoriis, & paulò pòſt iterum

iterum in hoc libro, in Analyticis, in Topicis & Elēchis iteratur: tautologia iſta fugienda eſt: vna de re, vt lex Ariſtotelis iubet, vna præceptio ponenda eſt. Sed tamen cōtradictio partim generaliter, partim ſpecialiter communi rei, vel vtrinque propriæ attributa, veri falſique diuiſio & disiūctio neceſſaria eſt: imò verò principium principiorum, vt Ariſtoteli placet in Philoſophia: Principium enim, circa quod errare non poſſumus, eſt omnium principiorum firmiſſimum: Eſt enim notiſſimum: omnes ſiquidem falluntur in eo, quod ignorant: eſt ἀνυπόθετον, ſuppoſitione maius: quod enim omnes habere neceſſe eſt, id hypotheſis eſſe non poteſt. At contradictionis axioma principiúmque tale eſt: Secùs eidem ineſſent oppoſita: contradictionis ſiquidem partes, oppoſitæ ſunt: Itaque contradictionis principium, eſt principiorum firmiſſimum. Quod etſi huiuſmodi eſt, quæſtio tamen omnium, quæ ſunt in Ariſtotele, grauiſſima & obſcuriſſima hinc extitit: Duobus in Philoſophia libris, tertio & quarto: item octauo huius libri capite proximo comprehenſa duplex, An verum, & quomodo verū: id eſt, vtrùm contradictionis pars vera, pars falſa ſit: Tum ſi ſit, quomodo tandē vera falſáve ſit. Prioris quæſtionis ſummam è Philoſophia repetam, quò tantæ cōtentionis ſententia ſaltem deguſtetur: ſecundam deinde ſuo capite integram tractabo. Quapropter exiſtet aliquis fortaſſe, qui nos errare dicat, partémque contradictionis vtranque modò ſimul eſſe veram, modò ſimul eſſe falſam ſentiat. Sed tamen priuſquàm ad tantum paradoxum, támque mirabilem theſim reſpondeamus, ne fruſtrà laboretur, hæc quæſtio abſolutè demonſtrari nō poteſt: refellēdo autem & confutando contrario tamen poteſt, ait Ariſtoteles: Nec aduerſus quēuis hæc refutatio valebit: Theſeos igitur illius patronus & defenſor nobis cognoſcendus ac diſtinguendus eſt: Nam ſi ſtipiti ſimilis ac trunco, rationem cur ita ſentiat, afferre nullam poſſit, omittatur: Imperitia ſiquidem magna ſit, aduerſus eum, rationem quærere, qui ratione careat.

Nec

Nec tamen ſi rationem afferat, protinùs cum eo diſſerendum fuerit: Nam ſi altercandi tantùm & contradicendi, non philoſophandi ſtudio moueatur, quid illi facias, in ratione vim tantùm exquirenti, & rebus abſurdis cogi tantùm cupienti, cùm tamen rem omnium rerum abſurdiſſimam tueatur? Ergo & hunc omittamus. At ſi philoſophus aliquis, docēdi diſcendíque cupidus, in hanc opinionem ſeductus venerit, qui meliorem rationem ſequi velit, huius ignorantia ſanabilis eſt, ad eámque tota Ariſtotelis demonſtratio, partim generaliter, partim ſpecialiter refellendum, conuertitur. Heraclitus omnia vera faciebat: Agedùm tam extremæ opinionis defenſor ac patrone, qui vis ἡρακλειτίζειν, dixeris priùs vtranque partem contradictionis eſſe veram: Experiamur num tam veris ſex Ariſtotelis rationibus labefactari theſis tua, penitúſque conuelli poſſit: quàm falſis tibi captionibus eſt inducta & obfirmata. Vera eſt ais, antiphaſis vtraque: At inquam, cùm loqueris, cùm ratiocinaris, nónne vocabulis, & argumentis aliquid certum ſignificas & declaras? non autem contrarium conturbas? Si cōcedis, vtranque antiphaſin veram non facis: ſi negas, tollis & orationis & rationis vſum, quia certa mentis ſenſa, nec oratione denuntias, nec ratiocinatione definis: & ita Dialecticam, cuius te ſcientia præclarè inſtructum putas, euertis: Tum verò totam rerum eſſentiam naturámque peruertis: nil niſi incertam accidentiam, quæ adeſſe & abeſſe poſſit, relinquis: Deinde ſummam perturbationem inducis, omniáque in vnum confundis: Idem enim erit & lapis & arbos & leo & homo & deus, quia nil niſi verū dici poteſt. Tum verò cùm omnia vera facere conaris, verum nihil efficis: Nam veris omnibus oppoſitis, oppoſita falſa erunt omnia: Denique tuo iudicio omnes mortales veraces erunt, ſimúlque iiſdem rebus pronuntiandis, etiam mēdaces erunt, ſéque ipſos ratione ſua confutabunt: Nam & qui affirmant & negant, vera dicunt, eadémque ratione mentiuntur: affirmationibus ſiquidem negationes,

nes,& viciſsim negationibus affirmationes abolentur: Poſtremò vitę actiones è vita tollis:Nam cùm vera perinde oppoſita ſint, ſi ſtatueris Athenas proficiſci,cur ambulando potiùs,quàm nō ambulando, eò te peruenturum putabis? cur nō in puteum te præcipitem dabis? cur iubente medico, cibum potiùs, quàm venenum ſumes? Hæ rationes ſunt Ariſtotelis: quarum ſi quarta & quinta te minùs excitent, an reliquæ etiam te valdè ac vehementer non cōmouebunt? At fortaſſis antiphaſeos vtraque pars ſi non vera, certè falſa ſimul eſſe poterit, mediúmque aliquid excipiet,vt totius antiphaſeos vniuerſa negatio accipiatur: Anaxagoras enim hanc opinionem attulit. Minimè,minimè inquit Ariſtoteles: nā inter ens & non ens,inter verum & falſum,inter oppoſita immediata,nihil medium eſt:At tales ſunt antiphaſeos partes: nihil igitur habet mediū, nec vtraque pars ſimul eſſe falſa poteſt. Quamobrem cōſidera qualis iſta tua ſit theſis,quæ orationē & rationem, quæ eſſentiam, quæ diſtinctionem,quæ veritatem rerum tollat:quæ veritatem mendacio parem, quæ ſublatis denique actionibus ex homine, non ſolùm pecudem, ſed languidam & inertē pecudem faciat:quę medium inter immediata ſtatuat: ac deſine certiſſimum antiphaſeos axioma repudiare. Sedenim licet generalis iſta contentio te perpulit,requiris tamen fortaſſis,vt ſpeciatim cōtrariis authoribus cùm poëtis, Empedocli,Parmenidi, Homero: tum philoſophis, Antiſtheni, Anaxagoræ, Heraclito, Cratylo, Democrito,Protagoræ reſpondeam: Hos igitur antiphaſeos inficiatores audiamus,& refutationem abſoluamus.Quid igitur aiunt?

Mutato corporis habitu, mutatur animi prudentia,
ait Empedocles:

Ad præſens enim,conſilium augetur hominibus. Et alibi:
Quantùm aliis mutantur, tantùm ſanè ipſis ſemper
Etiam ſapere alia adeſt. Idem Parmenides.
Vt enim vnuſquiſque habet tēperaturā membrorū flexibiliū,
Sic mens hominibus adeſt: id enim ipſum

M *Eſt,*

Eſt, quod ſapit membrorum natura hominibus,
Et omnibus & omni: quod enim plus, eſt mens. Et apud Homerum, Hector propter acceptum vulnus, furens, aliud ſapit, veluti furentes ſapiant, ſed alia. Antiſthenes verò dicebat nil poſſe dici, niſi propria oratione: vnde non liceret contradicere, nec omnino mentiri, quia non propria oratione res tum diceretur. At hic fatuè ſentiebat: cùm enim res falſa pronuntiatur, oratione contrarij dicitur. Anaxagoras dicebat miſtum eſſe quodlibet in quolibet: & quales quiſque res putaret, ei tales eſſe: Quo vno faciebat omnia falſa. Heraclitus omnia in perpetuo motu & fluxu ſtatuebat: vt bis in eundem fluuium ingredi equus idem non poſſet: omniáque & eſſe & nõ eſſe: Quo vno faciebat cũcta vera. Cratylus etiam Heraclitum carpebat: imò dicebat, Ne ſemel quidem eundem fluuium equus ingredi poteſt. Itaque eò venerat, vt cenſeret loquendum non eſſe, quia rerum natura antè mutaretur, quàm oratione pronuntiari poſſet: ſed digitum tantùm mouebat. Democritus vacuum & plenum in quolibet ponebat: & hoc, ens: illud, non ens appellabat: nihílque verum eſſe dicebat, aut certè nobis incertum. Protagoræ ſententia, Homo eſt omnium rerum menſura: Itaque quod ei videtur & apparet, verum eſt: cõtrarium, eſt falſum. Hic cùm nihil dicat, magnum tamen quippiam tibi dicere fortaſſe videatur: Ergo huic ſeparatè reſpondeamus: Quia apparẽtia vera dicit eſſe, phantaſiam, veri regulam nobis inſtituit: & ſenſus, veritatis iudices efficit. Et certè ſenſus falli non admodùm ſolet in ſuis & propriis ſubiectis, ſi ſanus, ſi non impeditus: & tum homo ſit menſura omnium: Si verò vitiatus ſit, falli poteſt: Vt, duorum oculorũ diſſimiliter affectorum, de colore eodem diuerſum erit iudicium: Item ſi impeditus, vt ſpatio & interuallo maiore vel minore, iudicabit maius aut minus eſſe. In alienis verò ſubiectis fallitur: Oculus mel eſſe dicet, cùm bilis fortaſſe fuerit. Tactus, ſi digiti complicentur, plures lapillos eſſe indicabit: Itaque hîc homo non erit menſura omnium. Præterea

terea non omnia videntur nec apparent omnibus eadem: imò de eodem plerumque eiuſdem diuerſum iudicium eſt:tum fierent omnia ad aliquid, nihil eſſet abſolutè verum: ſed quia apparet homini: Quare Protagoræ menſuram fallacem & inconſtantem eſſe vides. Quòd ſi Protagoras circunſtantiis ſentētiam ſuam definiſſet, perſonarum, modorum, temporum, id nempe cuique tum eſſe verum, cùm ſic ei videretur, paulò conſultiùs egiſſet:At nuda iſta theſis aliena prorſus eſt. Sed tamen his omnibus poëtis & philoſophis potiùs vniuerſis ſatiſfaciamus: Omnes ſanè in tam mirabilem ſententiam videntur tribus rationibus adducti, primùm inconſtantia & mutabilitate rerum ſenſibilium, quas cùm variè mutari perſpicerent, propterea nihil teneri, nihil ſciri, nihil verum falſúmve cognoſci crediderunt. At verò nec omni modo mutātur: nec enim ſi quātitate mutantur, mutantur etiam qualitate & forma: & ſenſibilium lōgè plurima maximáque pars, vt cœleſtiū, nullo modo mutatur: Itaque de tota rerum ſenſibilium natura, ex minima eius parte iudicandū non fuit. Deinde rationes captioſas diſſoluere non poterant, vt aduerſus eos Ariſtoteles acutè prudentérque, ſicuti vides, diſſoluit: Propterea in his ſalebris hæſerunt: Poſtremò antiphaſeos cauſſam, id eſt principij principium requirebant: & quorum iudicio ſtandum eſſet, poſtulabāt, cùm ſenſus hominum tam fallaces, animóſque tam imbecillos viderent. Quæ quæſtiones ſimiles ſunt, ac ſi quæratur, Vtrùm dormimus, an vigilamus? vtrobique enim par eſt ratio: rei nēpe clariſſimæ & manifeſtiſſimæ cauſſa quæritur. Quamobrem cùm refutationem tum communem, tum propriam audieris, extremā & abſurdiſſimam opinionem depone: & antiphaſeos alteram partē eſſe veram, alteram falſam confiteare. Hæc Ariſtotelea demonſtratio eſt, qua philoſophus tantum principium non ſolùm ab omni calumnia vindicare ſtuduit, ſed potiùs ſupra cæteros logicæ philoſophiæ magiſtros, ſe tāti principij & confirmati & conſtituti longè principem & autho-

authorē probare voluit. Adhuc è duabus quæſtionibus prima expedita eſt: egregiéque ac fortiter diſputatum, contradictionis partem veram, partem falſam eſſe: Sed vt Ariſtoteles ipſemet admonet, elenchum hîc eſſe tantùm meminerimus, non catholicū artis Dialecticæ præceptum: ideóque in artis præceptis nequaquam à nobis adhibitum. Secunda quæſtio, quomodo vera falſáque cōtradictio dicatur, toto capite proximo diſſeritur: Docuimus in Dialectica noſtra, diſiunctionis è cōtradicentibus partem veram, partem falſam iam nobis eſſe, aut certè per naturā eſſe poſſe: ſic vt dici poſſit, illa vera eſt, illa eſt falſa: Exceptis contingentibus futuris, quorum veritas falſitáſque neque ſit, neque admodùm per naturam eſſe poſſit nobis manifeſta, quamuis omni tēpore Deo certa manifeſtáque ſit: Ariſtotelis tamen in hoc capite litera paulò ſecùs loqui videtur, contradictionis in futuro cōtingenti partē neutram iam veram aut falſam eſſe: quamuis vera aut falſa futura ſit, at nondum tamē eſſe: nec ait hominibus nōdum veram, Deo iam veram, ſed omnino nondum eſſe veram. Caput hoc totum difficillimū & obſcuriſſimū eſt: non doctrinæ ſed doctoris vitio, qui quam aliis pollicetur interpretationē, ipſe ſibi præſtare nō poteſt. Verba doctoris integra cōſtituā, ſicut in Græco ſunt, neque de meo quicquā addā: nec elegantiorē latinè hūc magiſtrū faciā, quàm græcè eſſe voluit.

In his igitur quæ ſunt, & quæ facta ſunt, neceſſe affirmationem vel negationem veram, vel falſam eſſe. Atque in vniuerſalibus quidem ſemper hanc quidem veram, illā verò falſam eſſe: & in ſingularibus quemadmodum dictum eſt: in vniuerſalibus autem nō vniuerſaliter dictis non neceſſe: Dictum verò eſt & de iis: in ſingularibus autem & futuris non ſimiliter.

Hæc propoſitio diſputationis eſt obſcura valdè: Quid enim ſignificatur vniuerſalibus vniuerſaliter? An nō hæ (Omnis homo eſt iuſtus, Nullus homo eſt iuſtus) appel-

latæ

latæ ſunt antea vniuerſaliter vniuerſales? Dices ſpecialem contradictionem hîc intelligendam eſſe:vt, Omnis homo eſt iuſtus, Aliquis homo nõ eſt iuſtus: Cupio inquam, id intelligi, ſed aliud intelligam, quàm erit ſymbolis huius doctoris mihi ſignificatum: Deinde cur in ſingularibus dicitur? nónne diſputatur etiã de illis vniuerſalibus vniuerſaliter? Nam id in ſequentibus nominatim erit: Poſtremò nónne futura quædam neceſſaria ſunt? Dices per ſingularia illa vniuerſaliter vniuerſalia ſimiliter ſignificari, & per futurum, ſignificari futurum contingẽs. Audio inquam: At tua iſta interpretatio erit, tua hæc erunt ſymbola: doctoris huius hæc interpretatio non erit, ſymbola hæc non erunt: & iſta docendi licentia, nihil tam peruerſe dici poterit, quod non poſſis rectè dictum profiteri: Dixeris beſtiam, animal eſſe rationale: deinde redargutus dicas te nomine beſtiæ, hominem intelligere: At verò id nõ eſt ſymbolis & ſignis ſenſa mentis interpretari, ſed auditorem fallere, quem, aliud quàm verbis exprimis, velis intelligere. Ego ſi iſto interpretationis genere, ſi talibus ſymbolis vterer in hoc tractando authore, excuſarer credo, ac non vt fatuus & malitioſus accuſarer: Sed perge: diſſimilitudinẽ quandam contradictionis pro ratione temporũ videtur hic magiſter proponere, vt neceſſe ſit præſentis & præteriti affirmationem vel negationẽ iam veram eſſe, vel falſam: futuri non item. Neceſſitatem hanc interpretor, vt poſtèa doctor ipſe interpretatur, èx diſiunctionis neceſſitate, quãuis partium nulla ſit neceſſitas. vt, Neceſſe eſt cras naumachiam fore vel non fore: Diſiunctio hæc eſt neceſſaria, quamuis hæc enũtiatio, Naumachia cras erit, non eſt neceſſaria: Hæc item, Naumachia non erit cras, neceſſaria non eſt, vt doctor ipſe poſtea docebit: Denique quamuis nominatim non exprimitur, tamen videtur hic magiſter ſignificare, vt ex cõcluſione capitis coniicere licet, præteritę & præſentis rei contradictionẽ altera parte iam verã eſſe, altera iam falſam: Diuinandũ enim eſt: tam diſertæ interpretationis interpres ſenſa

ſua interpretatur: Ergo diſſimilitudinis propoſitione poſita, quòd præteriti & præſentis affirmatio iam vera ſit aut falſa, redditio ſequitur, in futuro contingẽti ſimile non eſſe, quia ſi vera iam eſſet affirmatio vel negatio futuri contingentis, etiam eſſet neceſſaria: Hic enim ſyllogiſmus texitur:

Si contingens futurũ, iam verũ eſſet, eſſet quoque neceſſariũ:
Non eſt neceſſarium:
Non igitur iam verum. Verba ſunt Ariſtotelis:

Nã ſi omnis affirmatio vel negatio aut vera aut falſa, & omne neceſſe eſſe aut non eſſe: Si enim hic dixerit fore aliquid, ille verò non dixerit idem hoc: manifeſtum quòd neceſſe verũ dicere alterum ipſorum, ſi omnis affirmatio vel negatio vera aut falſa: Vtraq; enim non erunt ſimul in talibus. Nam ſi verum dicere, quod album, aut quod non album: neceſſe eſſe album, vel non album: & ſi eſt album vel non album, verum erat affirmare vel negare: & ſi non eſt, falſum dicit: & ſi falſum dicit, non eſt: Itaque neceſſe ſemper affirmationem aut negationem veram eſſe aut falſam.

Propoſitio huius ſyllogiſmi adhuc eſt ſimilitudine pręſentis vtrinque explicata, quòd ex vero ſequatur neceſſariũ, & enuntiationis reíque veritas cum neceſſitate reciprocetur: vt ſi vera eſt enuntiatio (eſt album) neceſſe eſt id ipſum album eſſe: & ſi albũ eſt, vera eſt enũtiatio: Atque in eiuſmodi pronuntiatis neceſſe ſit ſemper affirmationẽ vel negationẽ veram eſſe vel falſam: Vbi videmus neceſſitatẽ conditionalem non abſolutam accipi: Additur tamen illuſtratio propoſitionis è contrario neceſſitatis abſolutæ, non autẽ conditionalis: Si neceſſariũ ſit, non erit fortuitũ, non vtrumlibet, non cõtingens: Denique quod eſſe poſſit, & non eſſe. Verba ſunt doctoris:

Nihil igitur neq; eſt, neque fit, neq; à fortuna, neque vtrũlibet, neq; erit vel nõ erit, ſed ex neceßitate omnia

& non vtrumlibet: Aut enim affirmãs, verũ dicet aut negãs: Similiter enim fieret vel nõ fieret: Quod enim vtrũlibet, nihilò magis ſic vel nõ ſic ſe habet vel habebit.

Hîc notabis vtrũlibet quod ſit, quod iam neque verũ, neque falſum: imò nõ magis verum, quàm falſum: Analytici primi capite duodecimo appellatur cõtingens incertum. Sed hæc propoſitionis eſt illuſtratio captioſa, & quæ nos homonymia verbi fallit: Propoſitum enim erat neceſſariũ conditionale, quod cõtingẽti non neceſſe eſt repugnare: Socrates diſputat, propoſitio eſt contingẽs: & eadẽ ſi vera ponatur, cõditionali neceſſitate neceſſaria, quia quod eſt, quãdo eſt, neceſſe eſt eſſe: Propoſitionis igitur illuſtratio hæc captioſa eſt. Sequitur ſorites quinque graduũ ad eãdem propoſitionis cõfirmationẽ:

Tum verò ſi nunc eſt album, verũ erat dicere priùs, quòd erit albũ: Quare ſemper verũ fuit dicere, quodlibet eorum quæ fiunt, quod eſt vel erit: Si autẽ ſemper verũ fuit, quod eſt vel erit, non poteſt id non eſſe, neque non fore: Quod autẽ non poteſt nõ fieri, impoßibile nõ fieri: quod verò impoßibile non fieri, neceſſe fieri: Omnia igitur futura neceſſe fieri: nihil igitur vtrumlibet, neque à fortuna erit: Nã ſi à fortuna, nõ ex neceßitate.

Adhuc verba ſymbolici ſunt magiſtri, vbi ſorites eſt quinque gradibus cõtextus: Veri, ſemper veri, non poſſibilis non, impoſſibilis non, neceſſarij: ex quorum primo concluditur extremum. Si quis igitur, quia Socrates nunc eſt albus, ideo putaret hanc prædictionem, Socrates erit albus, iam tum, cùm prædicebatur, fuiſſe veram, aduerſus hũc Ariſtoteles hoc ſorite concludit: Si verum fuit, ſemper verum fuit: Si ſemper verum, non poteſt id non eſſe, neque non fore: Quod autem non poteſt non fieri, neceſſe eſt fieri: Quapropter vt è primo ſequatur extremum, ſi verum fuit, fuit etiam neceſſarium. At in hoc ſorite ſecundus gradus captioſus eſt: nec enim ſe-

quitur, ſi ab æterno contingentis futuri pronuntiatio vera ſit, vt ſit immutabilis: non enim omne verum immutabile, ſed veritas alia immutabilis, alia contingens. Et hic Ariſtoteles quinto gradu neceſſarium abſolutum ſumit, cùm propoſuiſſet conditionale: Sorites igitur dupliciter eſt captioſus, & in conſequentia ſecundi gradus & quinti, falſa aſſumptione. Deinceps prolepſis illa reiicitur, qua diceretur neutram partem fore, vt Anaxagoras iam dicere viſus eſt: Nam tametſi videatur hic author neutram partem contradictionis in futuro contingenti iam veram vel falſam confirmare, tamen non affirmat neutram fore: Verba eius ſunt:

At verò neque quòd neutrum verum contingit dicere, vt quòd neque erit, neque non erit: Primùm enim cùm fuerit affirmatio falſa, negatio non vera eſſet: & cùm hæc falſa fuerit, contingeret affirmationem non veram eſſe: Præterea ſi verum erat dicere, quòd album ſimul & nigrum, oportet vtrumque eſſe: ſi verò erit cras, oportet fore cras: ſi autem neque erit, neque non erit, cras non fuerit vtrumlibet, vt naumachiam: oportet enim neque fieri naumachiam, neque non fieri.

Adhuc ſymbolicus author prolepſim de neutra parte vera verè reiicit ac refellit: Deinde reuertitur ad illa neceſſitatis abſurda conſequentia, & ſic ait:

Contingentia igitur abſurda hæc & huiuſmodi alia, ſiquidẽ omnis affirmationis & negationis vel in vniuerſalibus vniuerſaliter, vel in ſingularibus neceſſe eſt oppoſitarum eſſe hãc quidem veram, illam autem falſam: Nihil autem vtrumlibet eſſe in his, quæ fiunt, ſed omnia eſſe & fieri ex neceßitate. Quare neque deliberare oportuerit, neque negotiari: Nam ſi hoc fecerimus, erit hoc: ſi verò non hoc, non erit hoc: Nihil enim prohibet & in annum decies milleſimum affirmare hunc fore,

fore: illum verò negare: Itaque ex neceſsitate erit: Quare quodlibet eorum verum erat dicere tunc.

Abſurda conſequentia hæc ſunt, Si neceſſarium, nil fortuitum, nil vtrumlibet: neque deliberare, neque negotiari oportebit: Vbi ſimilis eſt homonymia: Nō enim ſequitur, Eſt neceſſarium conditionale, Non igitur fortuitum, nō igitur liberum: Ariſtoteles neceſſitatem conditionalem propoſuit: Interpretatur abſolutam, & auditorem fallit. Deinde obiicitur: At contradictio nulla dicetur: id enim poteſt obiici, ne propterea futuri veritas impediatur: At nihil refert, ait Ariſtoteles, vtrùm quis contradictionem dixerit: veritatem quippe rerum non facit oratio vera, ſed orationem veram, rerum veritas efficit. Verba ſunt doctoris:

Veruntamen nec hoc differt, ſi qui dixerint contradictionem vel non dixerint: Manifeſtum enim, quod ſic ſe res habent, etiamſi non hic quidem affirmauerit aliquid, ille verò negauerit: Neque enim ob id ipſum, quod affirmaueris aut negaueris, erit aut non erit: nec in decies milleſimum annum magis, quàm in quantolibet tempore.

Hæc refutatio vera eſt. Reuertitur doctor ad neceſſitatis ex vero conſecutionem. Verba eius ſunt:

Quare ſi in omni tempore ita res habebat, vt alterum verum diceretur, neceſſe erat hoc fieri: & vnumquodque eorum, quæ fiunt, ſemper ita ſe habebat, vt ex neceſsitate fieret: Si enim verè quis dixit, quòd erit, non poteſt non fieri: & quod factum eſt, verum erat dicere ſemper, quòd erit.

Hactenus propoſitio & propoſitionis explanatio, qua doctor ſymbolicus omnibus rationibus ac modis connexum illud probare contendit: Si iam verum pronuntiatur aliquid futurum, id etiam neceſſarium fore. Deinde accedit ad aſſumptionem, conſequénſque remouet,

mouet, neceſſariúmque non eſſe diſputat ex illis neceſſitatis contrariis, quæ priùs adhibita ſunt, quia multa partim ex humanis conſiliis & actionibus, partim ex ipſa rerũ varia & mutabili natura. Verba doctoris ſunt:

At certè hæc impoßibilia ſunt: Videmus enim quòd eſt principium futurorum à deliberatione & alicuius rei actione: & quòd omnino eſt in iis, quæ non ſemper actu ſunt, poßibile eſſe & non eſſe ſimiliter: In quibus vtrumque contingit & eſſe & non eſſe: itaque etiam fieri, & non fieri: ac multa nobis manifeſta ſunt, quæ ſic ſe habeant: vt quòd hanc veſtem poßibile eſt diſcindi, & non diſcindetur, ſed priùs conteretur ipſa: Similiter autem, & non diſcindi poßibile: Non enim liceret ipſam priùs conteri, niſi poßibile eſſet non diſcindi: Quare & in aliis rerum euentis, quæ ſecundum huiuſmodi potentiam dicuntur. Manifeſtum igitur quòd non omnia ex neceßitate neque ſunt, neque fiunt, ſed alia vtrumlibet: & nihilò magis affirmatio vel negatio erat vera vel falſa: alia verò magis quidem, & frequentiùs alterum: Sed tamen contingit fieri & alterum, alterum verò minimè.

Hîc homonymia eadem, quæ priùs: propoſitum erat conditionale neceſſarium, remouetur abſolutum: aliud datum eſt, aliud repetitur: Fallacia eſt. Tertia prolepſis interponitur, de contradictionis neceſſitate: quæ ſimilitudine declaratur, quomodo non abſoluta, ſed ex conditione quadam: quemadmodum dicitur, Neceſſe eſt quod eſt, quando eſt eſſe, non tamen vt iam veram partem eſſe neceſſe ſit, partem iam falſam, ſic vt diuiſis partibus dici poſſit, hæc vera eſt, illa falſa: Similitudo Ariſtotelis parum conuenit. In Dialectica docuimus neceſſitatem diſiunctionis è partium non neceſſitate, ſed neceſſaria oppoſitione pendêre: & diſiunctionem ſic inſti-

tutam,

tutam,abſolutè neceſſariam eſſe,non autem ex cõditione,vt hîc Ariſtoteles fingit. Verba tamen ſunt doctoris:

Igitur eſſe quod eſt,quando ſit,& non eſſe quod non eſt,quãdo non ſit,neceſſe:Non tamen omne quod eſt,neceſſe eſſe:neque quod non eſt, neceſſe non eſſe: Non enim idem eſt,omne quod eſt,eſſe ex neceßitate,quãdo eſt & ſimpliciter eſſe ex neceßitate. Similiter autem & in eo quod non eſt,& in contradictione eadem ratio eſt: eſſe quidem vel non eſſe omne neceſſe eſt,& futurũ eſſe vel non:nõ tamen diuidentem dicere alterum neceſſarium. Dico autem vt neceſſe quidem fore naumachiam cras, vel non fore:non tamen fore cras naumachiam neceſſe, neque non fore:fore tamen aut non fore neceſſarium.

Adhùc ſymbolicus author, quamuis argumento ſimilitudinis non ſatis accurato, diſiunctionis neceſſitatem nobis expoſuit, meminerimus tamen, vt in Dialectica docuimus, quomodo abſolutè vera diſiunctio, ſit etiam neceſſaria. Poſtremò ſyllogiſmus Ariſtotelis iudiciúmque concluditur, quòd in futuris contingentibus, contradictionis non iam pars vera, pars falſa ſit:& veritas rerum cum orationis veritate rurſus comparatur. Verba ſunt:

Quare cùm ſimiliter orationes veræ ſint, perinde atque res, planum quòd quæcunque ſic ſe habent, vt vtrumlibet ſint,contrariáque ſuſcipiant, neceſſe ſimiliter habere & contradictionem, quod contingit in his quæ non ſemper ſunt, vel non ſemper non ſunt: Nam ſemper in his neceſſe alteram contradictionis partem veram eſſe vel falſam: non tamen hanc vel illam, ſed vtrumlibet:& magis quidem veram alteram:Non tamen iam veram vel falſam. Quare manifeſtum quòd non neceſſe omnis affirmationis & negationis oppoſitarum,

tarum, hanc quidem veram, illam autem falſam eſſe: Non enim quemadmodum in his quæ ſunt, ſic ſe res habet in iis quæ non ſunt: poſſunt tamen eſſe vel non eſſe, ſed quemadmodum dictum eſt.

Hic diſputationis vniuerſæ ſyllogiſmus eſt:

Si contingens futurũ iam verum eſt, eſt etiam neceſſarium:

Non eſt autem neceſſarium:

Non igitur iam verum. Cuius propoſitio conſideranda diligenter eſt: eſt enim valdè præceps & lubrica. Categoriæ nobis nullum Deum relinquere videbantur, Interpretatio iſta ne nullam Deo rerum futurarum præſenſionem relinquat, eſt animaduertẽdum: Nam ſi quia verum eſt aliquid fore, ideo protinus eſt etiam neceſſarium, videbitur impius ille Ciceronis & Carneadis ſorites (contra quem nos in Fato Ciceronis) à D. Auguſtino veriſſimè grauiſſiméque damnatus, reuocari & confirmari: Carneadíſque & ſymbolici magiſtri argumentum vnum eſſe: Carneades neceſſitatem & futuri præſcitam veritatem, conſentaneas res inter ſe maximéque cõiunctas iudicabat: Vt ſi præſcitæ res omnes ſint, & iam veritas futurorum præſciretur, fatum in actionibus humanis & in rebus vniuerſis neceſsitas eſſet: nec animis hominum quicquam liberum ſupereſſet. Itaque cùm aut neceſsitatem ſubeundam, aut veram futuri præſenſionem tollendam iudicaret, vt damnata neceſsitate animi, libertatem retineret, diuinam præſenſionem damnauit: & vt animum ſibi liberum faceret, ſacrilegum fecit, vt verbis vtar D. Auguſtini: Nec enim quia præſciuit deus, iccirco futurum eſt: ſed quia futurum eſt, præſciuit. Non quia video te, iccirco meis oculis obiectus es: ſed quia obiectus es, iccirco te video. Ita non quia deus præſciuit aliquod ſcelus futurum, iccirco id fiet: ſed quia futurum eſt, ideo præſciuit. Quare diligentiùs hoc ſymbolici doctoris dogma conſiderandum eſt, ne Carneadis, & huius magiſtri ſit impietas eadem: Nec enim quamuis hominibus, (quibus & præſens

ſens & pręteritum, iam verum apparet, aut iam falſum) futurum iam verum non appareat, iccirco iam verum non eſt: nec quamuis ex cauſſa libera, quæ & vtrumlibet & contraria poſsit agere, aliquid euẽturum ſit, ideo enuntiatio, quæ futurum illud enuntiat, non eſt iam neque vera, neque falſa, alioqui enuntiatio non eſſet, ſi neque vera, neque falſa foret. Hæc enim definitio eius eſt in hoc libro: nec veritas, neceſsitatis eſt cauſſa. Atque illud captioſè & falſò connectitur: Si iam verum eſt, eſt etiam neceſſarium: Quicquid enim fore verum eſt, Deo iam verum eſt, & verum ſemper fuit: nec iccirco tamen neceſſarium: Ex cauſsis neceſſariis, futurum neceſſarium eſt: ex liberis, liberum: ex phyſicis, phyſicum: Denique quales ſunt antecedentes cauſſæ, talis euentus veritas. Sed hac de re latiùs eſt à nobis in Fato Ciceronis diſputatum.

FINIS LIBRI QVINTI.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PRO-*feſſoris, Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber ſextus, in ſecundum librum* DE INTERPRETATIONE.

AD Carolum Lotharingum Cardinalem.

SVPERIOR liber logicum aliquid habuit de contradictione: ſed tam catholicum, quàm cognouimus: Sequitur alter Latinis liber, qui Græcis pars eſt libri tertia: vbi & antiphaſi & contradictione non præcepta vlla logica, ſed quæſtiones diſputantur, quas otioſi pueri in ſchola ſine doctore & magiſtro temerè videri poſſint agitaſſe: Prima eſt de conſecutione finitorum & infinitorum enuntiatorum: Omnis enuntiatio conſtat ex nomine & verbo, vel nomine infinito & verbo: Sine verbo nulla enuntiatio eſt: Verbum autem modò ſolùm attributum eſt, modò non ſolùm, modò ſubſtantiuum, modò adiectiuum, vt Grammatici loquuntur: & enuntiationes modò infinitæ, modò vniuerſales. Hac igitur egregia & ſubtili ſubductione, triginta fiunt enuntiationes inter

inter ſe oppoſitæ, quæ certo diagrammatis ordine collocatæ, ſe habebunt ſecundum conſecutionem, vt priuationes & ex affirmantibus negantes concludentur: Quod in logicis libris argutum ænigma non appello, vt Pſellus interpres, ſed perridiculum ſophiſma nomino, quia nihil inuentionis, nihil diſpoſitionis, id eſt nil Dialecticæ doceat. Nec propterea in arte logica catholicum, nec principiis Ariſtotelis conſentaneum: Nullum catholicũ argumẽti documentum eſt: Eſt enim exemplum ſpeciale argumẽti è cõtradicentibus, vt iuſtus, non iuſtus: Nullum item catholicum iudicii diſpoſitioníſve documentum: Generalem enim conſecutionis regulam vera Logica inſtituit ſyllogiſmum, quo ſolo quid cuique antecedenti conſentaneum ſit, ei conſequens certò ſcimus veréque iudicamus. Homo eſt iuſtus: Ergo homo non eſt non iuſtus: Enthymema eſt in hoc Ariſtotelis exemplo, incerta iudicii conſecutioníſque regula: cui propoſitione addita, ſyllogiſmus efficitur, hoc modo:

Nullum iuſtum, eſt non iuſtum:
Homo iuſtus eſt:
Homo igitur non eſt non iuſtus. Argumẽtum, vt dixi, eſt è cõtradicentibus: Iudicium certum non hoc Enthymemate, ſed catholico ſyllogiſmi modo efficitur. Quáobrem & huius & innumerabiliũ eiuſmodi exẽplorum ſpecialia enthymemata regulis inſtituere, eſt planè logica Ariſtotelis principia & catholica ignorare. Sophiſma idem poſtea pluribus etiam diſceptatur, vltimo capite primi Analytici. Poſtremò illud alterum conſiderandum, quòd non homo, nõ iuſtus, & ſimilia, negationes dicendæ non ſint, quia neque verum, neque falſum ſignificant: Dixi enim antea verum & falſum, tranſcendentia eſſe, déque rebus omnibus dici, non de enuntiatione ſolùm. Quare cùm præcepti huius ratio falſa ſit, præceptum ex ea ratione verum videri non debet. Verumenimuero quid dixerimus, ſi magiſter hic, ſeipſum nempe refellens, infinitionem illam, negationem nominet?

minet? At vel in hoc ipſo capite (vt iam antea citaui) ſic appellat, cùm fingit enũtiationes oppoſitas ex finitis & infinitis & verbo: Sic enim ad illam enuntiationem (Omnis non homo non valet) cùm docet illam ſuam infinitionem (non) addendam ad (homo) non ad (omnis:) Non enim dicendum, ait, Non omnis homo, ſed negatio (non) homini adiungenda. Hîc ſymbolicus author appellat (non) negationem: ex qua tamen infinitum nomen effici vult, non negatum: & vſu ſuo, exemplo ſuo, teſtimonio ſuo, commenti ſui doctrinam refellit & conuincit: Et iſta bella ratio fuit in Categoriis, quòd non negatio, ſed velut negatio. Secũdo capite ſecunda quæſtio eſt de conſecutione diuiſorum & coniunctorum, quæ tota ad Elenchos pertinet, & in vitio diuiſionis exponenda: Nec tamen in vera arte & catholica, locus eſt expoſitioni vitiorum. Præponuntur paucula de enuntiatione, vna, de qua iam dictum eſt in hoc libro, quomodo iſta homonymiæ repetitio eſſet in logicis præceptis aliena: hîc incluſa eſt differentia illa commentitia, de qua ſecundo libro dictum eſt, dialectici nominis, quòd dialectica interrogatio, ſit reſponſionis petitio, vel propoſitionis, vel alterius partis, aut contradictionis: propoſitio verò ſit pars contradictionis: id enim commentum in Organo logico ſcholaſticum eſſe docui, & vſu ac teſtimonio Organi ipſius refutaui. A diuiſis ad coniuncta, captioſa conſecutio in accidentibus eſt: vt, Eſt ſutor & bonus: ergo ſutor bonus: conſecutio à coniunctis ad diuiſa, captioſa eſt, ſi contrarium includatur: vt, Eſt homo mortuus: Ergo eſt homo. Regulæ iſtæ veræ ſunt, attamen catholicæ non ſunt, nec facta concluſio per has regulas exiſtimari poteſt, ſed per regulam ſyllogiſmi: in cuius firma collocatione & antecedentium partium veritate, iudicii veritas conſtantiáque collocatur. Innumerabiles eiuſmodi regulæ ſunt toto Organo confuſæ. Enthymematum regulæ ſunt, quarum ſpeciale iudicium generali & catholico ſyllogiſmi iudicio ſtabiliendum eſt. Tertio capite nobilis illa quæſtio & theſis diſpu-

diſputatur, de modificatis ſeu modalibus (vt vulgus appellat) enuntiatis: de quibus propter huius quæſtionis obſcuritatẽ, vulgatum illud eſt, De modalibus nõ guſtabit Aſinus. Tenebras igitur adhibito lumine dialectico depellamus. Quid eſt modificata enuntiatio? non definitur in hoc capite, quid tamen ſit, exemplis intelligi poteſt: quæ pleniora, quò faciliùs intelligi poſſint, licet ponamus: Hominem eſſe album, eſt poſſibile: Hominem eſſe diuitem, eſt contingẽs: Hominem eſſe animal, eſt neceſſarium: Hominem eſſe beſtiam, eſt impoſſibile: Hominem eſſe corporeum, eſt verum: Hominem eſſe marmoreũ, eſt falſum. Hi ſex modi ſunt in hoc capite, poſsibile, contingens, neceſſarium, impoſsibile, verum, falſum: Innumerabiles tamen modi ſunt, vt, Parentes colere, ſanctũ eſt: Suum cuique tribuere, iuſtum eſt: Socrates diſputat ſapienter: Zeno reſpondet ſubtiliter: Alexander præliatur fortiter, & ſimilia: Denique ex omnibus ferè & nominibus & aduerbiis modos eiuſmodi liceat enuntiationi addere, ad ſignificãdum quomodo categorema in ſubiecto inſit: Vt, agit bene, incedit obliquè, & ſcribit doctè, & ſimilia: nequid hîc magnæ rei vel nouæ diſputari videatur. Definita igitur enuntiatione modificata, videamus quæ & quotuplex doctrina de ea ſuſcipiatur: Duo certè huiuſce quæſtionis capita ſunt, alterum de antiphaſi, ac de negatione modificatorum enuntiatorum: alterum de conſecutione. Quid ergo modificatæ pronuntiationis antiphaſis? quid negatio? qualis eſt? Mirabilis certè ſymbolici doctoris hîc eſt interpretatio: Videtur dicere negationem modificati pronuntiati, ad ſolum modum pertinere: Vt hæc enuntiatio (hominem ambulare, eſt non poſsibile) ſit negata: videtur inquam, id velle dicere: nominatim tamen id non dicit, neque nobis ſymbolis ſuis intelligentiam ſuam definit. Interpretationem igitur doctoris intueamur, qui primò videtur nobis negationis diſſimilitudinem quandam proponere in abſolutis & modificatis enuntiatis. Ait igitur in abſolutis enuntiatis;

N Oppo-

Opponuntur contradictiones ſecundum eſſe & nō eſſe: Vt huius,(ſic enim philoſophi exempla compleamus,vt res intelligi poſsit) Socrates eſt homo:negatio hæc eſt, Socrates non eſt homo: non autem hæc,Socrates eſt nō homo: Et huius, Socrates eſt homo albus : negatio hæc eſt, Socrates non eſt homo albus : non autem hæc , Socrates eſt non homo albus. Hæc adhuc vera ſunt,& omnino aliud eſt affirmatio infiniti attributi : vt, Socrates eſt non iuſtus:aliud negatio:vt,Socrates non eſt iuſtus. Hæc inquam vera ſunt in his & omnibus aliis exemplis: Hoc igitur poſito , ſtatuitur non ſimile eſſe in modificatis:Nam ſi huius,Poſsibile eſſe,negatio eſſet hæc, Poſsibile non eſſe : non autem hæc, Non poſsibile eſſe: ſequeretur, quia idem poteſt eſſe & non eſſe , oppoſitas affirmationes & negationes de eodem veras eſſe:quod eſt impoſsibile: Vnde concludit hic doctor negationem huius, Poſsibile eſſe , non hanc, Poſsibile non eſſe : ſed hanc,Non poſsibile eſſe : & in cæteris modificatis ſimiliter. Hæc autem eius exempla ſunt : vel potiùs exemplorum quædam obſcura veſtigia : nec enim enuntiata perfecta ſunt,quæ aliquid de aliquo denuntient,vel aliquid ab aliquo remoueant , ſicuti enuntiatio definita priùs eſt:pars eſt ſubiecti tantùm,pars attributi tantùm: ſubiectum integrum, attributum integrum nullum eſt: Nam huius enuntiationis,Hominem eſſe eſt poſsibile: (Hominem eſſe) ſubiectum eſt : (poſsibile) attributum eſt : Sed reliqua videamus , & quid his enuntiationum truncis efficiat hic magiſter , conſideremus : Quemadmodum ait in abſolutis illis,Homo eſt,album non eſt: eſt,& nō eſt,ſunt προσθέσεις,id eſt attributiones:ſubiectę verò res,homo,album:ſic in modificatis, eſſe & non eſſe,ſubiectum eſt:poſſe verò & cōtingere, attributiones: quæ quemadmodum in abſolutis,eſſe, & non eſſe,ſic in modificatis veritatem & falſitatem definiunt : & omnino in modificatis,eſſe, & non eſſe,ponenda ſunt tanquā ſubiecta : Quæ verò affirmationem & negationem faciunt, illis ſubiectis attribuuntur , ſtatuuntúrque oppo-

ſitæ

ſitæ dictiones, Poſsibile, non poſsibile: contingens, non contingens: impoſsibile, non impoſsibile: neceſſarium, non neceſſarium: verum, nō verum. Hæc ſymbola ſunt, hæc interpretatio eſt huius doctoris, qua verè docet & apertè, eſſe, & non eſſe, in his enuntiatis, Hominem eſſe eſt poſſibile, Hominem non eſſe eſt poſſibile, pro ſubiectis habenda: Etenim affirmatiuam figuram, vt analyticus author tertio & duodecimo capite primi Analytici loquitur, habent: illud inquam, de ſubiectis verè docet: ſed quod ad categorema attinet, videtur ſignificare modificati pronuntiati negationem ad ſolum modum pertinere. Quod certè etiam captioſè diſputat, & falſò concludit. Quod rurſus videtur Analytici primi capite ſecundo cōfirmari, vbi πρόσρησις appellatur, quod hic πρόσθεσις dicitur: Diſſimilitudinis enim inductæ captioſa redditio eſt, quòd ſi quemadmodum in abſolutis, ſic in modificatis negatio referenda ſit ad verbum, oppoſitæ ſimul veræ ſint: Nec enim quod in abſolutis verbum facit, eſt, ambulat, & ſimilia: idem in modificatis facit. In his enim pronuntiatis, Hominem eſſe eſt poſſibile, Hominem ambulare eſt poſſibile: eſſe & ambulare, verba non ſunt, ſed potiùs nomina: Et quam vim enuntiationis in abſolutis illis, Homo eſt animal, Homo non eſt animal, habent eſt & non eſt, eandem vim habent in his modificatis, Hominem eſſe eſt poſſibile, Hominem eſſe non eſt poſſibile: Non illa verba nominalia, vt ſic dicam, eſſe & non eſſe, ſed pronuntiationis hæ copulæ, eſt, non eſt. Quare diſsimilitudinis redditio captioſa eſt: Nec enim eò refertur redditio comparationis, quò propoſitio referebatur: Ergo diſsimilitudini captioſæ veracem ſimilitudinem reponamus, & dicamus, quemadmodum huius enuntiationis, Homo eſt iuſtus: negatio eſt hæc, Homo nō eſt iuſtus: non autem hæc, Homo eſt non iuſtus: aliúdque negatio, aliud infiniti attributi affirmatio: ſic huius, Hominem eſſe eſt poſsibile, negatio eſt, Hominem eſſe non eſt poſsibile: non autem hæc, Hominem eſſe eſt non poſsibile. Atque

omnino poſitæ affirmationis negatio, eſt ſecũda ennntiatio: Tertia, eſt attributi infiniti affirmatio: nec enuntiatio negata dici poteſt, cuius non totum attributum, ſed pars attributi tantùm negetur. Atqui (eſt poſsibile) totum eſt attributum: (poſsibile) pars eſt attributi: falſóque ex illa diſsimilitudine concluditur, non eandem eſſe rationem negandi & abſoluti & modificati enuntiati. Agè verò, philoſophum ſuo moneamus argumento, & ſuo conſilio: Quo igitur argumento, quo conſilio complexionem hanc efficere voluit? Quia inquit, oppoſitæ ſimul eſſent in eodem veræ: Quid ergo genere negationis huius admiſſo, ſi oppoſitę ſingulares ſint in eodem ſimul veræ? nónne perinde abſurdum fuerit? nónne denique genus ipſum talis negationis, quæ partem afficiat attributi, partem non attingat, deridendum & explodendum erit? Opponamus igitur hoc modo duas ſingulares, Socrates eſt leo neceſſariò, Socrates eſt leo non neceſſariò: Antiphaſis hîc fuerit: vtraque parte tamen manifeſtè falſa: At antiphaſeos ſingularis neceſſe eſt alteram partem eſſe veram, vt antè iam magiſter hic docuit. Cùm verò per nomina loquimur, & dicimus neceſſarium, non neceſſarium: poſsibile, non poſsibile, error ille accidere non poteſt, vt partes, quæ videntur contradictionem enuntiationis habere, ſint ſimul falſæ: Neque tamen cõtradictionis propria cauſſa id accidit, ſed naturâ communis oppoſitorum omnium medio carentium, quæ ſubiecto eidem attribuuntur: Quod facilè percipies in eo exemplo, in quo, quod ſubiicitur, duabus rebus aduerſis re vera ſubſiſtit, atque in rerum natura eſt: vt ſi de homine, qui re vera eſt, dixeris, Omnis homo ſanus eſt, Aliquis homo æger eſt: Omnis homo ſanus eſt, Aliquis homo eſt nõ ſanus: In his enim exemplis, quamuis attributi totius contradictio nulla ſit, accidere tamen non poteſt, vt pars vtraque ſimul vera ſit: ſi modò, vt dixi, id quod ſubiicitur contrariis attributis, re vera ſit: Nam ſi Chymęra, aut res aliqua fictitia ſubiiceretur, tum pars vtraque poſsit eſſe falſa. Atque hæc falſitas

falſitas omnino contingere non poſsit, ſi vera vt dixi, non fictitia ſubiecta ſint in quorumlibet contrariorum medio carentium affirmationibus, quarum vel vtraque propria ſit, vel altera generalis, altera ſpecialis: ídque non propria contradictionis cauſſa, ſed rerum contrariarum medio carentium cõmunis eſt, vt dixi: Omnem hominem animal eſſe, eſt neceſſarium, Aliquem hominem animal eſſe, eſt non neceſſarium: Omnem hominem currere, eſt poſsibile, Aliquem hominem currere, eſt non poſsibile: Quamuis non accidit partem vtramque ſimul eſſe falſam: non ſequitur tamen affirmatæ & negatæ enuntiationis iſtam vim, ſed rerum attributarũ, quæ contradictionem in parte attributa, non in toto attributo faciũt. Quamobrem falſum eſt illud decretum, modificatas enuntiationes negari, ſi tantùm modus negetur: nec alia eſt negatio modificatarum enuntiationum, quàm reliquarum: nec præceptum hîc vllum eſt catholicum, ſed commentum, & catholicis Ariſtotelis principiis planè contrarium. Quamobrem ſi ſymbolicus author docere voluit, modificatas enuntiationes ſolo modo negari: vt, Hominem eſſe eſt poſsibile, Hominem eſſe eſt non poſsibile: falſam doctrinam docuit. Si non ſolum modum, ſed cum modo verbum negandum eſſe cenſuit, nónne iſta bella doctrina nos irriſit, qua videlicet nihil noui doceremur? Negationem enim antea definierat, quæ remoueret aliquid ab aliquo, non quæ aliud opponeret. Nunc ita loquitur diſertus Interpretationis interpres: vt quid interpretari voluerit, neſcias: Nunquam nominatim affirmat ſolum modũ negandum: nunquam item negat, nec omnino tot exemplis, quibus plurimis hîc vſus eſt, huiuſce quicquam ſignificat: In his enim enuntiationis non exemplis, ſed vt dixi truncis, Poſsibile eſſe, non poſsibile eſſe, & cæteris, nunquam (eſt) exprimitur. Quòd ſi plena oratione dixiſſet, Hominem eſſe eſt poſsibile, Hominem eſſe eſt non poſsibile: intelligeremus exemplis, quamuis non præciperetur, ſolum modum negari: Vel ſi diceret, Ho-

minem eſſe eſt poſsibile, Hominē eſſe nō eſt poſsibile: intelligeremus modū verbúmque ſimul negari. At nuſquam in oratione tā prolixa id expreſſit:& enūtiationis trūco neſcio quo, quàm legitimo & perfecto exēplo vti maluit. Veruntamen quāuis ſymbola hominis & verba nō poſſumus, certè ſenſum & intelligentiā conuincere & conſtringere poſſumus: Aut enim ſolū modū negare voluit,aut non:ſi primū,fallitur,& pro vera doctrina falſam tradit:ſi ſecūdum,nugatur & imperitis illudit: At è duobus alterū: Quare falſum aut vanū:vtrumuis elige. Atque hęc de prima quęſtionis huius parte:ſecūda eſt in cōſecutione modificatorū, qua ratione diſpoſita ſecūdū contradictionē,antecedant cōſequantúrve:quale antea ſophiſma in ænigmate de infinitis enūtiationibus fuit. Primus ordo vanus cōponitur: qui iccirco quia nō quadrat,ad numerū reiicitur: Secundus, qui ex correctione primi factus eſt,nō improbatur quidē, ſed ei tertius anteponitur. Atque idipſum de modificatis ſophiſma non aliūde oritur,quàm ex verbi(poſſibilis)homonymia,quę in capite de cōtingenti futuro expoſita eſt,& in hoc capite repetitur. Poſſibile enim triplex eſt: alia enim ſempiterna & immutabilia,actus tātùm ſunt,ſine poteſtate: alia cū potētia,quod actu eſſe poſſint & ſuſcipere oppoſita,poſſintque & eſſe & nō eſſe:hoc poſſibile,appellatū eſt priùs cōtingēs vtrūlibet: & duodecimo capite primi Analytici appellatur cōtingēs incertū:alia potētia tantū ſine actu. Ergo poſſibile aliquando generaliter omnia iſta ſignificat, aliquādo ſpecialiter ſecundū & tertiū genus,quod eſſe poſſit & nō poſſit:Qua verbi homonymia reliquū de modificatis enuntiationibus ſophiſma factū eſt:Nam ſi vno modo poſſibile dicatur, facile ſit intelligere,quid cuique ſit antecedēs aut cōſequens: & in hoc conſectario,Neceſſe eſt ergo non poſſibile eſt nō eſſe:& in cæteris hoc capite propoſitis, enthymema eſt, cuius conſequens verè firméque cōcluditur,non huius regulę ratione,ſed ſyllogiſmi concluſione:Atque omnino omnes pręter ſyllogiſmū,cōſequentiarum regulæ, quæ traduntur

duntur in logico Organo, inertes ſunt & vanæ, vt antea dixi: & quicũque eas tradidit, docuit ſe ſyllogiſmi vſum neſcire. Quamobrem tantæ quæſtionis ſapiẽtiam recolamus, & cõcludamus. Modificatũ enuntiatum quid ſit, non definitur: quæſtio altera captioſa vel nugatoria eſt, altera ſophiſmatis laude par & proxima: Nec in tota omnino quæſtione quicquã logicũ eſt, quod ad explicandum Platonem, Ariſtotelem, Demoſthenẽ, Ciceronem, aut aliũ quemuis ſcriptorẽ: nil quod ad eos imitãdum, nihil denique quod ad differẽdũ poſſit referri: Nec omnino quicquã Ariſtotelis catholicis principiis conſentaneum. Poſtremo capite quæſtio poſtrema tractatur, & diſputatur, affirmationi negationem, nõ affirmationem aduerſi magis aduerſam eſſe: vt, Omnis homo eſt iuſtus, Nullus homo eſt iuſtus: aduerſæ ſunt, nõ autem, Omnis homo, eſt iniuſtus. Itẽ, Callias eſt iuſtus, Callias non eſt iuſtus: aduerſæ ſunt, non autem, Callias eſt iniuſtus. Prima ratio, quia aduerſorũ affirmationes ſunt infinitæ: ſecũda, quia ex affirmatione & negatione fallacia fiat, nõ ex affirmationibus aduerſorũ: tertia, quia veræ affirmationis negatio per ſe falſa: affirmatio aduerſi, ratione negationis, ideóque negatio magis falſa: quarta, quia vbi aduerſum nihil eſt, tamen negatio dicitur aduerſa. Additur etiã tandẽ ſimile: ex quibus argumẽtis, cõcluditur affirmationi negationẽ, nõ aduerſi affirmationẽ aduerſam eſſe: Verbis apertis ita proponitur, & ſimpliciter ſine vlla cõparatione cõcluditur. Vno autẽ in loco cõparatè dicitur, opinionẽ negationis ἐναντιωτέραν, magis aduerſam: ſed id nũquã proponitur, neque cõcluditur: Ergo (id quod dixi) nõ cõparatè, ſed ſimpliciter & proponitur & concluditur: quàm verè & cõſtanter, Logici viderint: nec enim verum eſt, aduerſa infinita eſſe: quin potiùs vnum vni aduerſum, vt Ariſtoteles docet in Philoſophia quarto capite decimi. Et fallaciæ ex aduerſis fiũt, ſicut ex affirmatione & negatione: & aduerſum falſum, falſum per ſe non eſſe, quæſtio fuerit · & duo reliqua ſi vera ſint, tamen nihil concluditur: quinetiam,

quod magis mirere, bonũ, malum, iuſtum, iniuſtum, in Categoriis & in hoc capite aduerſa nominantur: eſſe, non eſſe, & ſimilia, non appellantur in Categoriis aduerſa, ſed oppoſita, vt affirmatio & negatio: Itaque enuntiationes è rebus aduerſis factæ, aduerſæ quoque dicendæ ſunt enuntiationes: ratione autem affirmationis & negationis, contradicentes enuntiationes nominandę ſunt, ſicuti iam monui: Quinetiam in Categoriis enuntiationes hæ, Socrates valet, Socrates ægrotat, aduerſa coniuncta nominantur: & ſymbolici authoris temeraria aſſertio, categorici doctoris vero teſtimonio. iudicióque refellitur. Quid igitur iam plura diſputo? cur non iam cum authore categorico concludo, affirmationem aduerſi, potiùs quàm negationem aduerſam dicendam eſſe? Veruntamen in hoc capite ſingularis ſymbolici doctoris interpretatio eſt: Quid enim putas eum nomine aduerſæ enuntiationis dicere? quid ſymbolis & ſignis ſuis nobis ſignificare? an quod antea definiuit, vniuerſalem nempe affirmationem vniuerſali negationi oppoſitam? Minimè: Nam primùm propriam contradictionem in exemplum adhibet: vt, Callias eſt iuſtus, Callias non eſt iuſtus: Callias eſt iuſtus, Callias eſt iniuſtus: Deinde generis nomen pro eodem bis adhibet: ex oppoſitis autem generationis: id enim primũ erat argumentum. Et rurſus: Falſa eſt verè oppoſita, & iam per aduerſas enuntiationes, quolibet genere oppoſitas, nobis ſignificat ſymbolis orationis ſuæ & ſignis, ſe dicere. Poſtremò etiam antiphaſeos nomen hîc pro eodem bis adhibetur: Aut enim vbique eſt contradictionis enuntiatio, aut nuſquam. Et rurſus mox eodem verbo idem dicitur: Si igitur hæ negationes aduerſæ, etiam aliæ, quę ſunt contradictiones. Ergo per aduerſas enuntiationes ſymbolicus author nobis exponit tum cõtradicentes ſingulares, tum quomodolibet oppoſitas, tum rurſus contradicẽtes quaſlibet: Sic videlicet ad rem propriè explicãdum vſurpat genus pro ſpecie, imò ſpeciem aduerſam pro aduerſa ſpecie: tãquam ſi cùm vnum aliquod

quod animal, leonẽ videlicet, propriè deſignare velles, omnẽ vocabulorum cõfuſionem aggreges, appellé ſque animal, hominem, beſtiam: Attamen cùm hæc ita ſint, in finem capitis contradicentes enuntiationes videtur ab aduerſis diſtinguere. Quamobrem quoniam libri vniuerſi ſummam perſpeximus, meliorem aliquãdo & ſaniorẽ philoſophiam à vero & naturali vſu requiramus: Hic Ariſtotelis magiſter fuit. Ariſtoteles multa didicerat à Platone: Platonis tamen doctrina contentus non fuit: ſed quæ in eo vera & vtilia probauerat, aſſumpſit: cætera reiecit: alia per ſe ipſum, quæ putauit meliora, perueſtigauit. Theophraſtus ab Ariſtotele multa cognouerat: eius tamen doctrina contẽtus non fuit: liberè multis in locis à magiſtro diſſenſit: excellentiora per ſeipſum indagauit. Denique ſi philoſophiæ memoriam vſque repetas vltimam, nunquam nauus & induſtrius diſcipulus, magiſtri ſui doctrina contẽtus fuit. Hæc virtus in omnibus magnis ingeniis inſita fuit, vt quod maiores laude gloriáque præſtãtes feciſſent, id poſteri ſtuderent efficere: vt quoniam in humanis ſtudiis nihil eſſet abſolutum, corrigere vitioſa, & imperfecta perficere conarentur. Quapropter hanc Ariſtotelis diligẽtiam imitemur: quod fecit de Platonis libris Ariſtoteles, id de Ariſtotelis (ſi tamẽ ſunt Ariſtotelis) libris faciamus. Philoſophiam Platonis diſperſam multis & variis dialogis, in tria genera, logicum, phyſicum, ethicum diſtraxit: de ſuo multa addidit: Ita nos è logico Organo logica præcepta, quæ confuſiùs illic cumulata ſunt, diſtinctiùs exprimamus: ſingula ſemel exponamus: illuſtria exempla de nobis adiungamus: diſtincta & illuſtrata in vſum deducamus: Denique Ariſtotelea illa principia, de materia, déque forma veræ artis ac ſcientiæ, ſequamur: Nec artem tantùm teneamus, ſed multò magis illum ipſum artis parentem vſum tractemus & vſurpemus. Nec logicæ artis doctrinam, & Heliogabali cœnam ſimilem faciamus: Hic enim Romanus Imperator, inter multa alia ſtultitiæ & nequitiæ ſuæ exempla, paraſitis

ſuis

ſuis cœnam exhibebat ſæpe ceream, ſæpe ligneam, ſæpe eburneam, aliquando fictilem, nonnunquam marmoream etiam ac lapideam: ita vt illis omnia picta fictáque apponerentur, quæ ipſe vera cœnabat: & tanquam ſaturi manus tandem lauabant. At nos ſapientes Logicæ magiſtri, ſi præcepta tantùm, licet vera, vtilia, propria, catholica denique, ſed tantùm præcepta proponamus, vſum in excellentibus authoribus nullum deguſtandum apponamus, nullum ſcribendo dicendóque carpendum permittamus, quid aliud diſcipulis noſtris, quàm Heliogabali fictam pictámque cœnam inſtruimus? Ars enim, ars inquam, vel rectiſſima & veriſſima, vel mille clamoribus intelligentiæ ac memoriæ impreſſa & infixa, tantùm pictura eſt naturæ & vſus: Clamor de præceptis logicis, non eſt vſus Logicæ: Quid ita? quia, vt ſæpe iam dixi, Logica, eſt ars bene diſſerendi de omnibus rebus, non tantùm de ſuis præceptis clamandi. Ergo nos ſi præcepta ſola proponamus, Heliogabali fuerimus, diſcipulíque noſtri, nobis paraſiti fuerint, qui opiparo logicæ cœnæ non olfactu, non guſtatu, ſed viſu tanquam ſatiati, manus videlicet lauent: & inde vbi ſurrexerint, ſe præclarè cœnatos eſſe prædicent, ſeſe philoſophos appellent: Atque ita, quod in aliis nequitiæ genus irridemus, in nobis, mutata videlicet perſona, plauſu & clamore comprobemus. Quæ cùm ita ſint, ne tamen hunc librum, ſicuti de Porphyrio iam & Categoriis admonui, de bibliothecis omnibus tollamus. Alexander Caracalla Romanus Imperator, quòd audiſſet Alexãdrum veneno, Ariſtotelis fraude permiſto periiſſe, vetuit Ariſtotelis philoſophiam doceri, iuſsitque Ariſtoteleos iam tũ pleroſque ex Aphrodiſei ſchola profectos, Romano imperio expelli: Hoc edictum tam ſeuerum ne ſequamur, ſed potiùs Academiæ noſtræ legem complectamur: Philoſophicos libros non de verbo, vt loquitur, ad verbum pueris prælegamus, ne multa aliena, inutilia, falſa permiſceamus: ſed de puncto in punctum tradamus, vt tantùm catholica doceamus: libros

bros Organici doctoris in Logica ,tãquam Priſciani vel Diomedis in Grammatica, retineamus , philoſophiámque è philoſophorum libris catholicè collectã,iuuentuti perdiſcendam proponamus:Denique,quod tam multis locis iam monui, imò perpetuò monendum mihi ſtatui, Logicam logicis Ariſtotelis principiis conformatam doceamus: Ariſtotelis viui vſum & exercitationem teneamus. Dies pluſquam ducentos ordinariis philoſophiæ prælectionibus quotannis vacuos, Academiæ leges nobis diſtribuunt, in vſu Logicæ conſtituamus:ſanctiſsimis legibus pareamus: Iuuentutis (cuius moderatores & doctores eſſe volumus) veræ & ſolidæ exercitationi & inſtitutioni ſeruiamus.

FINIS LIBRI SEXTI.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber ſeptimus, in primum Analyticum,*

DE SYLLOGISMO.

AD Carolum Lotharingum Cardinalem.

ANALYTICI quatuor libri ſummam quandam vniuerſæ Logicæ continent, & inuẽtionis copiam & abundantiam quandam proponunt, & iudicium tum propoſitionis, tum ſyllogiſmi, tum methodi ferè complectuntur. Inſcriptionis cauſſa quæ fuerit, etſi multa interpretes adferunt, quòd ἀναλύειν, ſit ἀποδημούντων, καὶ ἀναστρεφέντων εἰς τὰ οἰκεῖα, peregrinantium, & domum reuerſorum, nil tamen admodùm conferunt: è ſubiecta re, verbi ſignificationem potiùs depromamus. Eſt verò Analyſis, omnium artium communis, non vnius artis propria: éſtque pars exercitationis in omni arte, & prima & extrema. Grammaticus magiſter ad exercitationem Grammaticæ proponit primùm rudi diſcipulo Virgilij aut Ciceronis exempla,

quæ

quę ἀναλύει,retexit,& ad artis legem reſoluit & expēdit:

O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit.

Retexit huius verſus etymologiam, & quæ pars ſit orationis vnaquæque dictio, oſtendit, & ſingularum partium proprietates exquirit. O, Admirationis interiectio. Melibœe, nomen ſecundæ declinationis, vocatiui caſûs, ſingularis numeri: & cætera eiuſmodi: Tum retexit ſyntaxim: O Melibœe, latina oratio eſt, quia ô iungitur vocatiuo. Deus fecit, oratio latina eſt, quia ſuppoſitum & appoſitum conueniunt in numęro & perſona: & de cæteris eodem modo. Retexit etiam proſodiam, cùm puerum interrogat, an Melibœe, ótia, rectè pronuntietur, illud acutum in penultima, hoc antepenultima: Retexit poſtremò orthographiam, cùm requirit vbi ſimplex litera, vbi diphthongus ſit neceſſaria: vbi denique hæc vel illa litera: cùm puer exemplum receptum ſibi & expoſitum imitatus ſit, eius imitationem rurſus ad eaſdem Grammaticæ leges retexit & explorat. Denique in laudatiſſima Pariſienſis Academiæ conſuetudine & diſciplina, totus Grammaticæ labor in audiendo puero, in eius themate corrigendo, emēdando, analyſis eſt grammatica: Hæc inquam, analyſis grammatica eſt, quæ conſtructum iam & compoſitum orationis exemplum, imò etiam noſtrum ad eius imitationem factum, omnibus modis retexit, & ad legem artis expendit. Analyſis rhetorica eſt, cùm Rhetor propoſitum ornatæ orationis exemplum tropis & figuris eadem diligentia retexit, cùm pronuntiando, voce geſtúque elocutionem exprimendo, diſcipulum ad artis leges reuocat, & vtrùm cum præcepto artis & decreto, hic geſtus, vox illa congruit, interrogat: illiúſque examen, analyſis eſt rhetorica. In omnibus igitur artibus non ſolùm liberalibus, ſed mechanicis, cùm facti operis exemplum ad leges artis examinatur & probatur, analyſis eſt, examen ſcilicet & probatio. Ergo logica analyſis eſt, cùm propoſitum factæ & conſtructæ diſputationis exemplum ad leges artis examinatur, quæſtio ſubducitur,

ducitur, tum inuentio ſpectatur: argumentum ex quo loco deductum ſit, exquiritur: Hæc analyſis eſt inuentionis: Deinde propoſitionis ſpecies conſideratur in ſingularium, & per ſe manifeſtarum propoſitionum iudicio: vtrùm ſimplex propoſitio, communis an propria: compoſita, vtrùm copulata an relata, an connexa an diſiuncta: Denique qua veritate vel ſcientiæ vel opinionis manifeſta. Item in ſyllogiſmo & methodo: In ſyllogiſmo, quomodo cum partibus quæſtionis collocatum, qua forma, quo formæ modo concluſum: Hæc analyſis eſt ſyllogiſmi: In methodo, quo pacto tota & vniuerſa, ſi longior diſputatio ſit, diſponatur: Vtrùm doctrinæ methodo definitiones, partitiones, & exemplorum illuſtrationes à generalioribus, & naturâ prioribus deducantur, an prudentiæ methodo ſecùs ordinentur: Hæc methodi analyſis eſt: hæc inquam, analyſis eſt logica, logicæ exercitationis prima pars & extrema, quæ arti logicæ primos & ſummos ſpiritus atque animos inſpirat: primam ſummámque vitam, animámque donat. Ac comparatis iam rebus non dubitabo dicere, Logicæ ſecundam partem, quæ dicta eſt à recentioribus Græcis κριτικὴ, modò ἀναλυτικὴν nominari: & κρίσιν, nunc ἀνάλυσιν dici: Vnde totum hoc opus quatuor librorum ἀναλυτικὸν, tanquam κριτικὸν inſcribi: ab excellentiore videlicet exercitationis parte, quæ in his libris inſtruitur: quæque non ſolùm diſputationis alienæ, ſed etiam noſtræ conſtantiam vel inconſtantiam examinat & explorat. Didiceris tota artis præcepta: triennium totum cum dimidio, quod miſerè tot annos in Academia noſtra fieri conquerimur & lamentamur, clamaueris: per artis Logicæ præcepta, poëtas, oratores, philoſophos, Logicam denique ipſam ἀναλύειν non didiceris, nihilo plus in Logica profeceris, quàm in Grammatica, ſi omnia Grammaticæ præcepta didiceris, totum triennium cum dimidio clamaueris, oblatum autem Virgilij verſum, grammaticè ἀναλύειν non didiceris.

diceris. ἀναλυτικὰ λογικὰ profitentur innumerabiles doctores & magiſtri, nemo tamen ἀναλυτικὰ λογικῶς ἀναλύῃ. Verbo ſequuntur omnes Ariſtotelis doctrinam (ſi tamen eſt Ariſtoteles, huius doctrinæ author) reipſa aſpernantur ac deſpiciunt: Ariſtoteles docet analyſim, primam præcipuámque Logicæ partem eſſe: ab ea logicum hoc opus, Analyticum nominat: At qui nunc ſe Ariſtotelis æmulos eſſe gloriantur, non modò nullum vel poëtæ, vel oratoris, vel philoſophi exemplum logicis his præceptis non ἀναλύουσι, retexunt, ſed ſcelus clamant, & facinus indignum, ſi quis ad analyſim omnia Logicæ artis præcepta referat: nec logicum dogma recipiat vllum niſi analyſi, niſi vſui & exercitationi accommodatum: Exempla autem iuuentuti proponat ex poëtis, oratoribus, philoſophis: nec Logicum quenquam putet eſſe, qui non ſit analyticus: Hæc enim tot annorum contentio noſtra eſt. Grammatica ars, ſua analyſi non ſolùm vtiliter, ſed laudabiliter in tot Academiæ Pariſienſis gymnaſiis exercetur: Logica ars, quæ cæteras artes conſtituit, quæ reperit, quæ diſponit, quæ ſingulis analyſim proponit, ſola ex omnibus artibus non ſolùm inutiliter, ſed miſerabiliter analyſi nulla exercetur. Quamobrem hîc imprimis Ariſtotelicum profiteor eſſe me, qui logicam totam artem ad analyſim refero, qui nullum in logica arte præceptum eſſe volo, quod non valeat ad poëtas, oratores, philoſophos, omníſque generis ſcriptores, omnes denique omnium hominum ſententias vel ſcriptas vel dictas retexendum, explicandum, interpretandum, iudicandum: Id eſt quod non ſit analyticum: Et vt ſuperiores Organi logici libros logicè retexuimus, ſic reliquos retexemus, & quid verum, quid vtile, perpendemus. Sed hæc ſatis de inſcriptione, quam his in libris ab Ariſtotele factam eſſe teſtis eſt idem Ariſtoteles, qui citat in reliquis libris Analyticos libros: Diuiſionem verò factam in priora & poſteriora Analytica, Ariſtotelis non eſſe, Ariſto-

Ariſtoteles ipſe indicio eſt, qui priores libros de ſyllogiſmo, poſteriores de demonſtratione, tanquam ſibi ſic inſcriptos, appellat: Vt demonſtratum eſt in libris de ſyllogiſmo, ait tertio capite primi Poſteriorum: Item demonſtratum eſt in libris de ſyllogiſmo, ait ibidem octauo capite: Secunda autem analyſis, de demonſtratione inſcripta fuerat: Inſcriptionis huius proprietatem ante omnes Ariſtotelis interpretes, qui nunc extent, Galenus iam olim perſpexit, & in opere de ſuis libris annotauit: cuius iam tempore, prima & ſecunda Analytica, item priora & poſteriora vulgò inſcribebantur: Sed hæc leuiora. Continetur in Analyticis ſumma logicæ artis quædam doctrina, vt dixi, ſed obſcuriſsima & confuſiſsima: Obſcuritatem interpretes viderunt, & Ariſtoteli placuiſſe crediderunt: in eóque, ſicuti iam docui, falſi ac decepti ſunt, vt ſecundo libro docui: Atque imprimis ſumma illa Ariſtotelis principia de materia, déque forma artis, adhibeamus, vt omnibus iam locis adhibuimus: Hos igitur libros retexamus, & analyſim in explicandis Analyticis adhibeamus: & quicquid Ariſtotelis principiis conſentaneum erit, Ariſtoteleum dicamus: quicquid diſſentaneum erit, ab Ariſtotele collectum, non probatum, non iudicatum dicamus: Ariſtotelicam veræ doctrinæ materiam, Ariſtotelicam veræ doctrinæ formæ requiramus. Memini me quondam puerum in altiſsimis Aruernorum montibus rem mirabilem vidiſſe: Solis & diei ſerenitas ſumma erat: è ſupero illo & ſublimi loco infernè patentes campos, arbores virentes, interfluentes riuos, ſumma animi voluptate conſpiciebam: repentè nubes in medio monte coorta, camporum, arborum, riuorum cõſpectum illum obſcuritate ſuſtulit, cùm ſupernè tamen ſol clariſsimus illuceſceret: Miratus verò ſum montis altitudinem, cuius vertex, nubes & aëris tempeſtates ſuperaret: & ſpectaculo illo valdè delectatus ſum. Simile quippiam iam noſtris animis concipi cupio, vt ſint nobis omnes argumẽtorum, propoſitionum, ſyllogiſmorum, methodorum modi,

modi, veluti in campo, ſic in opere propoſito ſole definitionum, partitionum, exemplorum aſpectabiles & clari: quod in Dialectica noſtra ex Ariſtotelicæ philoſophiæ & materia & forma efficere contendimus: tum ſi interueniat obſcuritatis nubes aliqua, attamen intelligimus iſtam obſcuritatem, Dialecticæ non eſſe, ſicuti neque illic camporum & arborum, ſed interpoſitarum nubium: quibus ſublatis cùm priſtina lux ſolis, quæ adempta fuerat, redierit, clari & illuſtres aſpiciãtur: Etenim tota Logica, quæ Analyticis continetur, per ſe facillima eſt & clariſsima, ſed nubibus variis difficilis & obſcura redditur. Solem igitur inducamus & perpetuò comparemus: in illo ſummo claritatis vertice conſiſtamus: Definitiones, partitiones, exempla, id eſt vniuerſa, eadémque clariſſima doctrinæ lumina, principiis Ariſtoteleis conformata præferamus. Quid igitur? quæ prima perſpicuitatis cauſſa eſſe potuit in deſcriptione Logicæ? Id inquam, quod in ea eſt omnium clariſsimum: Sic enim methodus in Poſterioribus tantoperè celebrata, monet à prioribus, antiquioribus, clarioribus cauſsis perpetuò eſſe procedendum. Quid eſt igitur clariſsimum? Definitio Logicæ, de qua tam multa dicta ſunt, quòd ars ſit bene diſſerendi. Hæc itaque definitio ſi præpoſita primo loco eſſet, facilior & clarior eſſet analytica Logica: quia detracta eſt, difficilior eſt & obſcurior: Hæc prima eſt obſcuritatis cauſſa. Quid deinde? poſt definitionem, quæ cauſſa perſpicuitatis? Partitio artis in inuentionem & diſpoſitionem: quæ initio, (vbi tamen eſſe debuit) nulla eſt: Secunda eſt obſcuritatis cauſſa: Attamen partitio hæc inuentionis ac diſpoſitionis in Analyticis comprehenſa eſt, inuentione medij & propoſitionis, ſyllogiſmíque geneſi, de quibus iam diximus, & ſuo loco poſtea dicemus: Nunc tantùm id intelligatur: Si partitio hæc non eſſet comprehenſa tantùm & confuſa, ſed ſuo loco tractata eſſet, vt Ariſtotelea doctrinæ methodus requirit, analytica doctrina facilior & clarior eſſet: quia deeſt, difficilior eſt &

obſcurior. Quid deinde ad perſpicuitatem ſequi debuit? inuentio primùm doceri, tum diſpoſitio & iudicium: Nihil horum factum eſt ordine, ſed pars vtraque tenebris denſiſsimis eſt obſcurata: De quibus iam dicere incipiamus. Primum librum igitur ingrediamur: cuius tres partes eſſe video, geneſim, id eſt compoſitionem ſyllogiſmi, εὕρεσιν, inuentionem medij, Analyſim vtriuſque: geneſim ſyllogiſmi: primam primi analytici partem primùm examinemus, cauſſaſque obſcuritatis excutiamus. Primùm igitur fuerat, quia geneſis primùm tractatur, de geneſi proponendum, & geneſis definienda generaliter: Deinde in ſpecies, propoſitionem, ſyllogiſmum, methodum diuidenda: Propoſitum autem eſt circa demonſtrationem, & de ſcientia demonſtrandi, conſiderationem eſſe: quod tamen nihil prioribus Analyticis, ſed tandem poſterioribus tractatur & agitur: Hæc obſcuritatis cauſſa eſt: Atque illinc etiam error grauior ortus eſt, quòd iis verbis, Logicæ finem Græci interpretes in demõſtratione conſtitui putauerunt, vt Analyticorum, ideóque Logicæ vniuerſæ, cuius ſumma in his libris attingitur, finis, demonſtratio eſſe videatur. Quòd ſi ſit, error ille fuerit, quem ſecundo libro refutauimus: qui certè non poteſt ex iis verbis Ariſtoteli tribui: Longéque aliud eſt dicere, hos libros circa demonſtrationem, & in demonſtratione verſari: aliud dicere demonſtrationem, eſſe Logicæ finem: tum verò liceret eadem ratione dicere, propoſitionem, terminum, ſyllogiſmum, fines eſſe Logicæ, quia de his etiam dicendum eſſe similiter proponitur: Et paulò pòſt quarti capitis initio proponitur rectiùs, priùs de ſyllogiſmo dicendum eſſe, quàm de demonſtratione, quia ſyllogiſmus generalior eſt. Siquis igitur Logicæ finem in demonſtratione eſſe ex hoc loco conſtituat, commentum ſuum indicabit: Ariſtotelis dogma nullum docebit: Nec vitium fuerit Organi, ſed imperiti interpretis. Quid deinde, quid ſequitur? Propoſitio, definitur ratio affirmatiua

tiua aut negatiua alicuius de aliquo: eáque triplex efficitur, generalis, ſpecialis, infinita: Quæ partitio videtur multis modis vitioſa: primum enim propoſitio fuerat diuidenda in ſimplicem & compoſitam: De compoſita hîc tacetur: Deinde ſimplex in communem & propriam: de propria hîc nihil docetur: Poſtremò communis propoſitio, generalis eſt aut ſpecialis: Hîc tertia ſpecies ἀδιόριστος, id eſt infinita, temerè additur: in vſu propoſitio infinita nulla ineſt: Etenim quod enuntiatur communibus verbis, id mens intelligit generaliter aut ſpecialiter: generaliter accipit, vt omnes artium definitiones & præceptiones, quanquam vniuerſale ſignum nullum addatur: ſic enim docet Ariſtoteles ipſe, omnium artium & doctrinarum documenta eſſe de omni, id eſt, vt ipſe definit, vniuerſaliter neceſſaria: ſi generaliter non intelligatur, ſpecialis erit intelligentia: Vaga & infinita intelligentia nulla eſt: & ſi eſſet, eſſet homonyma & ambigua: & hæc infinitas, propoſitionis eſt ambiguitas: Commune nomen inquam, accipitur generaliter, interdum etiam ſpecialiter: vt cùm de Catilina Cicero: Sine dubio perdidimus hominem. Synecdoche, tropus Rhetoricus vſum illum ſermonis docet, quomodo ex genere ſpecies intelligatur. Videmus igitur hanc partitionem tot modis eſſe vitioſam, quia deſunt multa, quia etiam aliquid redundat: Hoc denique præceptum, (Omnis propoſitio eſt generalis aut particularis aut infinita) non eſt catholicum, non eſt principiis Ariſtotelis conſentaneum: Tollatur igitur. Partitio propoſitionis alia ſequitur: Propoſitio eſt dialectica aut apodictica, quòd illa partem contradictionis interroget, & reſpondenti optionem faciat: hæc non interroget, ſed veram & ex primis ſuppoſitionibus ſumat. Ex illo commento ſcholaſtico hoc ductum eſt, de quo, ſecundo libro de nomine Logicæ & Dialecticæ: & in libro de Interpretatione interrogatio dialectica diſtinguitur à propoſitione: Et certè definitio propoſitionis paulò antè facta,

non conuenit interrogationi, cùm definiatur ratio affirmatiua & negatiua: & in poſterioribus Analyticis docetur in ſingulis ſcientiis interrogationes ſcientificas proprias eſſe, vt etiam propoſitio apodictica, ſit interrogatio, ſicut & dialectica: Videtur autem dicere voluiſſe, propoſitionem dialecticam ex interrogatione contradictionis fieri: Itaque appellat modò interrogationem, modò ſumptionem. At ſymbolis & verbis ſuis rem conturbat: nullum documentum principiis ſuis conſentaneum oſtendit: Vt enim omnis oratio grammatica, ſic omnis propoſitio dialectica eſt: Placita ſectarum iſta ſunt, quibus ars valdè conturbata eſt: doctrinæ veritatem ſequamur, doctoris vitia relinquamus. Aruernorum arbores per ſe non ſunt obſcuræ, nubes interiectæ faciunt obſcuritatem: nubes has tollamus. Analyſis, experientia, obſeruatio, vſus nullus hîc eſt: At vſus, vt antea dixi, rex eſt verborum, eáque quibus ei videtur, rebus accommodat: ſcholaſticus magiſter, rex horum verborum non eſt, vt ea pro libidine, quæ & quarum rerum velit, ſigna & ſymbola faciat: Cauſſa hîc eſt obſcuritatis. ὅρος, terminus, definitur pars propoſitionis, vt ſubiectum & attributum, ſiue indicans & indicatum, vt primi Analytici capite triceſimo quarto Analyticus author loquitur. Hæ partes duæ vocantur paulò pòſt in complexione ſyllogiſmi, extrema, minus & maius: item primum & extremum. Terminos antecedentes & conſequentes Mathematici nominant in comparationibus, vnde tranſlatum videri poteſt hoc nomen: & ſic in Analyticis, conſequi & ſubiici opponuntur: In Analyticis autem totis, termini dicuntur non ſolùm propoſitionis extrema, ſed ſymbola aliquid ſignificantia: Sæpe enim ſunt abecedaria exempla, imò perpetua, quæ nihil omnino ſignificant. Syllogiſmi definitio ſequitur: Syllogiſmus, eſt ratio, in qua quibuſdam poſitis, quiddam ab iis diuerſum ex neceſsitate accidit, eò quòd hæc ſunt. Hæc definitio eſt obſcura, quia nec proximum genus,

genus, nec proximam differentiam apertè proponit: Syllogiſmi ſiquidem proximum genus, eſt diſpoſitio: quæ priùs definienda fuerat, tum partienda in propoſitionem, ſyllogiſmum, methodum, vt dixi. At genus nimis longinquum poſitum eſt: λόγος enim, quod primum eſt in hac definitione, ſi dicatur oratio, externum eſt rationis ſymbolum, nec eſſentiale ſyllogiſmi quicquam: quia ſyllogiſmus non ſpectat ad externam & prolatam orationem, ſed ad intimam animi rationem, vt octauo capite primi Poſteriorum docetur: ſi verò dicatur, ὁ λόγος, ratio, hoc nomine tota logica & inuentio & diſpoſitio continebitur: Ita nihil afferetur proprium. Quare genere non definito, non legitimè diuiſo, ſpecies obſcuriùs definita eſt: Quinetiam in hac ſyllogiſmi definitione, reliquæ cauſſæ (quòd quæſtio cum argumento diſpoſita, neceſſariò concludatur) obſcuriùs inuoluuntur: nec exprimitur quæ ſint illa quædam poſita, & quid ſit, quod ab iis diuerſum accidit: Ideóque propria ſyllogiſmi differentia non explicatur: Etenim neceſsitas ſyllogiſmi metienda eſt è diſpoſitione, quòd ea definitione non explicatur: concluſioníſque neceſsitas, eò quòd antecedentia ſint, poteſt accipi ex rerum antecedentium cum ſequentibus neceſſaria cohærentia: Et ſic Ariſtoteles triceſimo tertio capite libri huius, ait aliud eſſe neceſſariò concludi, quia quædam poſita ſint: aliud ſyllogiſmo concludi: Ergo qui dicit aliquid accidere neceſſariò, quia antecedentia poſita ſint, ſyllogiſticæ diſpoſitionis neceſſitatem non exprimit: Itaque quia nec proprium ſyllogiſmi genus, nec proxima differentia exprimitur, ideo definitio illa obſcura eſt: At ſi definita ſit antè diſpoſitio, tum diuiſa in ſpecies, propoſitionem, ſyllogiſmum & methodum, cùm ſyllogiſmus definietur diſpoſitio, qua quæſtio cum argumento diſpoſita neceſſariò concluditur: ſyllogiſticæ concluſionis neceſsitas, ex diſpoſitione quæſtionis & argumenti deducta cognoſcetur: Reliquas cauſſas & perſpicuitatis & contrariæ obſcu-

ritatis perſequamur, analyſim exerceamus: Hanc definitionem, quia Ariſtotelicis definiendi legibus non conuenit, pro Ariſtotelica non habemus: ſententiam tamen ea inuolutam & obſcuratam, pro Ariſtotelica habemus, & in vera Dialectica retinemus. Definitionem ſyllogiſmi ſequi debuit partitio in membra, propoſitionem, aſſumptionem, complexionem: partes ſingulæ definiendæ & apertis exemplis exponendæ. Horum nihil eſt loco factum: Analytico primo dicitur, tres terminos, propoſitiones duas, complexionem vnam in ſyllogiſmo eſſe. Propoſitiones etiam mathematica metaphora vocantur in Analyticis interualla: Prima partitio in terminos, nil eſt ſyllogiſticæ diſpoſitionis: nil ideóque propriè ſyllogiſmi: ſubiecta eſt materies diſpoſitioni: ſi partitio membrorum fuiſſet, ſi definitio membrorum fuiſſet, ſi membrorum exemplum fuiſſet, in hoc loco, perſpicuitatis cauſſæ fuiſſent: defuit autem: Tot igitur obſcuritatis cauſſæ fuerunt. Quid poſt partitionem membrorum ſyllogiſmi & expoſitionem, perſpicuæ doctrinæ methodus requirit? Diuiſionem in ſpecies, vt ſyllogiſmus ſimplex & coniunctus diuideretur: Diuiſio hæc omiſſa eſt, nec de coniunctis ſyllogiſmis nominatim in toto logico Organo verbum vllum legitur: imò poſtea viceſimo ſecundo & viceſimo tertio huius, diſſeretur nullos eſſe præter ſimplices trium formarum, ſyllogiſmos. Quid ſimplex? quomodo definitur? diuiditur? illuſtratur? Præcipitur huius Analytici capitibus viceſimo ſecundo & triceſimo primo, & verè præcipitur, vt ſæpe iam dixi, principia eſſe omnium artium ac diſciplinarum, experientiam & obſeruationem: Atque alibi in Analyticis ſæpiùs docetur, à ſenſibus eadem proficiſci: & inductione exemplorum non ſolùm colligi, ſed ſi quid obſcuritatis habeant, illuſtrari: aliam in iis demonſtrationem non requiri: & in iiſdẽ Poſterioribus docetur, definitiones eſſe principia: quin longa ſeptem capitum oratione diſputatur, definitionem omnino demonſtrari non poſſe: Et certè ſi accuratæ

ratæ ſunt definitiones, genera & differentias comple-ctuntur,quibus ad eas demonſtrandum, clarius nil eſſe poſſit.Ergo ſyllogiſmi definitiones accuratè diligentér-que compoſitæ, ſolam inductionem exemplorum illu-ſtrium & inſignium requirebant, aliam demonſtratio-nem nullam poſtulabāt. Hæ perſpicuitatis Ariſtotelicæ cauſſæ,doctori propoſitæ eſſe debuerāt,vt ſyllogiſmum ſimplicem definiret, diſtribueret, exemplis illuſtraret. Quid hîc eſt actum? Incredibilis obſcuritatis caligo eſt inuenta: nubes in Aruernorum mōtibus nulla vnquam tam denſa, támque tetra fuit: Et quidem tanta hæc ob-ſcuritas, demonſtrationum & exemplorum ſpecie, tota conflata eſt, dum aliena principia ad definitiones ſyl-logiſmorum demonſtrandum, dum abecedaria exem-pla ad illuſtrandum afferuntur. Diuiditur ſyllogiſmus in perfectum & imperfectum:Perfectum,qui nil præter aſſumpta requirat, vt neceſſarius appareat: vt omnes ſyllogiſmi ſint primæ figuræ·Imperfectū,qui requirit,vt reliquarum figurarū ſyllogiſmi: Obſcuritatis eſt cauſſa: partitio enim hæc Ariſtotelicum nihil habet, & diſci-plinam tantùm conturbat, vt poſtea clariùs patebit. Ad perfectos ſyllogiſmos demonſtrandum, principia con-ſtituuntur, de omni & de nullo dici: Dico verò,ait Ari-ſtoteles, de omni dici, cùm nihil liceat ſubiectum aſſu-mere,de quo alterum non dicatur: & de nullo ſimiliter. Ad illos inquam, licet perfectos ſyllogiſmos tamen de-monſtrandum, principia hæc proponuntur: Obſcurita-tis eſt cauſſa, de qua latiùs poſtea: principia ſiquidem nugatoria ſunt. Ad imperfectos ſyllogiſmos ſua etiam principia ſtatuuntur, cōuerſio,deductio ad impoſſibile, expoſitio:Item ad vitioſos demonſtrandum, Omni in-eſſe,Nulli ineſſe:Cauſſa eſt obſcuritatis: Hinc enim ſyl-logiſmi duntaxat obſcurantur,nihil demonſtrantur. At-que in conuerſionum doctrina, geometricæ ſimilitudi-nis affectationem valdè alienam video: Quemadmo-dum Geometria principiis axiomatum, definitionum, poſtulatorum, theoremata & problemata ſua demon-

ſtrat: Sic videlicet Logica magnificis hiſce principiis, definitorum ſyllogiſmorum theoremata demonſtraret. At diſſimile totum eſt, & planè contrarium eſt. Definitiones Mathematicis principia ſunt, per quas, figurarum affectiones demonſtrantur: Hîc autē inuentæ ſunt affectiones ſyllogiſmorum alienæ, per quas eorum definitiones demonſtrarentur. Retexamus igitur Ariſtotelicis principiis has logicas tenebras, & analyſeos lumine propellamus: Principia(dici de omni,dici de nullo)non demonſtrantur: De iis autem paulò pòſt aptiùs agetur: ſecunda ex conuerſionibus,non ex primis principiis, ſed per impoſſibile demonſtrantur. Conuerſio triplex à Philopono ſtatuitur octauo capite ſecundi Analytici, prima terminorum, ſecunda propoſitionum, tertia ſyllogiſmorum: Conuerſio autem, eſt verbum vt ſuperiora, de quibus dixi, à Mathematicis tranſlatum: habent enim ſuas cõuerſiones Mathematici,qui theoremata quædam nominant antiſtropha: ſed harum longè diſſimiles: vt triangulum æquilaterum, eſt æquiangulum,& viciſſim æquiangulum,eſt æquilaterum: Nec propoſitio conuerſa poſterior ex priore concluditur,aut demonſtratur,ſicuti fit in his logicis conuerſionibus, in quibus eadem propoſitio inuerſa, ad ſeipſam probandam & demõſtrandam adhibetur. Conuerſio,eſt etiam Logica quædam naturalis, vt proprij & ſubiecti, definitionis & definiti:Item in Categoriis dicitur,relata conuerti,vt filius,patris filius: & pater,filij pater:Eſt etiam quædam naturalis in contingenti, de qua huius capite duodecimo, ſecundum oppoſitionem:Contingit ambulare, Contingit non ambulare: Et reciproca in vſu hominum multa & frequentia ſunt: Non viuo vt edam, ſed edo vt viuam. Aliquando conuerſionis nomine ſignificatur antiphaſis, vt capite triceſimo huius conuerſa propoſitione, id eſt ſumpta, oppoſita. At conuerſionis, quæ fingitur hoc loco, cùm doctrina obſcura eſt, tum demonſtratio obſcurior, & vſus obſcuriſſimus, id eſt planè nullus. Cauſſas obſcuritatis adhuc multas

compe-

comperimus,ſed tamen hac poſtrema cauſſa,aliæ plurimæ continentur obſcuritatis cauſſæ. Lumina igitur definitionum, partitionum, exemplorum comparemus. Quid eſt igitur conuerſio? quas ſpecies habet? Non definitur, non diuiditur: Obſcuritatis cauſſæ ſunt in hoc principio iam duæ. Diuiditur autem hîc propoſitio trifariam, Aut ineſſe, aut neceſſe ineſſe, aut contingere ineſſe: Partitio eadem repetitur octaui capitis initio: At vitioſa eſt: Nam etiam non poſſe ineſſe, propoſitio quædam eſt: & ſic liber Interpretationis docuit neceſſarium, contingens, impoſſibile: Tertia eſt cauſſa obſcuritatis in hoc principio. Hîc docetur καθ' ἑκάστην πρόσρησιν, ſecundum vnamquamque appellationem, id eſt modum, negari modificatas vel affirmari: Contingit, non contingit: neceſſe, non neceſſe: hanc πρόσρησιν, liber Interpretationis appellat πρόσθεσιν· & paulò pòſt docebitur negationem hinc effici in modificatis: De quo errore, in Interpretatione iam dictum eſt: quarta eſt obſcuritas. Repetitur hîc inutiliter propoſitionum partitio, vniuerſalis, particularis, infinitæ: Cauſſa eſt obſcuritatis quarta. Sequitur deinceps ſpecies conuerſionum abſoluta, nec ſpecies ipſæ conuerſionum definiuntur, generalis, ſpecialis: Cauſſa eſt obſcuritatis ſexta: Exempla tantùm ponuntur, eáque ficta, non ex vſu deducta: Obſcuritas eſt octaua. Negatio generalis, terminis conuertitur, id eſt generaliter: affirmatio autem vtraque ſpecialiter: Negatio ſpecialis non neceſſariò conuertitur. Hęc conuerſio eſt abſolutarum propoſitionum, demonſtrationes conuerſarum ſequuntur, longè conuerſionibus ipſis obſcuriores: Si conuerſio, res erat naturalis & vſitata, cùm per genera & differentias definita eſſet & diuiſa, exemplis illuſtribus exponi debuit, alia demonſtratione non eguit: quia genere & differẽtia, id eſt definitione vera & accurata nihil eſt clarius, & ad rem probandam & demonſtrandam euidentius, ſicut Ariſtoteles in Poſterioribus veriſſimè docuit: Imò affirmauit capite decimo ſeptimo ſecundi de Demõſtratione, omnem

nem ſcientiam definitione fieri : at hîc inuentæ ſunt demõſtrationes ad definitiones demonſtrãdum, id eſt rem perſpicuam obſcurãdum, vt mox apparebit. Et hîc ingenij labor & ſudor incredibilis eſt : hîc igitur conſideremus, quod capite huius triceſimo dicitur, quòd differt ſyllogiſmus oſtenſiuus ab eo, qui ad impoſſibile: quia illic ambæ propoſitiones ſecundum veritatem ponuntur, hîc altera aut incerta aut falſa eſt, quæ pro vera & certa ponitur : Demonſtratio verò primæ conuerſionis, vnde cæteræ deductæ ſunt, per impoſſibile conficitur, & indemonſtratum problema relinquitur: Sic verò res habet:

Si nulli β ineſt α, nulli α inerit β.

Nam ſi alicui ineſt, vt γ, non verum erit, nullum β eſſe α· nam γ, ipſius β aliquid eſt. Hæc demonſtratio eſt videlicet primæ cõuerſionis: Retexamus igitur demonſtrationis huius & argumentum & argumentationem: In argumẽto abecedarium exemplum eſt, mutum: Imitatione credo, aliqua geometrica factum, & totis Analyticis continuatum: Imò Geometrarum velut authoritate collaudatum triceſimo nono capite huius, qui pro vera linea, latitudinis experte, pictam lineã proponunt, quæ tamen talis non eſt : Ita pro veris argumentationis exemplis, ponuntur hîc abecedaria exempla, vt diſcipulus differentes percipiat, ait ibidem Ariſtoteles: At diſſimillima res eſt: Geometres enim exemplis licet rudibus & craſſis, exemplis tamen aliquid ſignificantibus vtitur, eorúmque imagine per ſenſum communes rerum ſpecies in animum diſcentis inducit, qui verus eſt vſus exemplorum: nec exempla illa abecedaria geometres concludit, ſed res illis exemplis ſignificatas : nec tamen eo quicquam mẽtitur, vt Ariſtoteles veriſsimè docet octauo primi Poſteriorum, & ſecundo ſecundi Phyſici, & in Philoſophia tertio decimi tertii, & ſecũdo decimi quarti: Nec geometres facit exempla literis, ſed exempla literis appellat, vt linea α——β, circulus (γ) At in abecedariis Analytici operis exẽplis lõgè ſecùs eſt: nec enim familiaribus & ſenſibilibus exẽplis Homeri, Demoſthenis,

nis, Platonis, cõmunes ſyllogiſmorũ ſpecies inducũtur, aut appellantur literis, vt ſyllogiſmus Homericus α, Demoſthenicus β, Platonicus γ: ſed ſyllogiſmi literis fiũt, & exẽpla, rei nullius exẽpla, nihílque planè ſignificãtia proponũtur: In quibus nõ per ſenſum, cõmunis ſyllogiſmi ſpecies in animũ diſcentis inducitur, aut rudibus notis ſignificata res cõcluditur, ſed animus ipſe inani phãtaſmate, & rei nullius imagine deluditur. Quapropter liber, qui verorũ exẽplorũ luce, principia ſyllogiſmorum explicare & illuſtrare ſtatuit, his abecedariis exẽplis, vel potiùs fallacibus & inanibus exẽplis obſcurauit: Longéque aliud eſt, exemplum eſſe rude & craſſum, vt in Geometria, aliud eſſe mutum, prorſus nullum, vt in Analyticis: peſsimíque dogmatis per Ariſtoteleas ſcholas diſperſi origo hinc accepta eſt, Exẽplorum veritatem non requiri: quaſi inductionis, vnde principia omnia oriuntur, quaſi denique ſenſus, id eſt exẽplorum veritas nulla requiratur. Ergo hæc obſcuritatis cauſſa, per Analytica tota ingens atque immenſa fuit, ſpecie perſpicuæ tamen claritatis inuẽta: tum quia exempla, principiorum declarationes & illuſtrationes ſint, illuſtria hæc & inſignia literarum exempla in Logica videlicet accepta ſunt. At hæc exempla maximè communia ſumpta ſunt, dicet aliquis, quæ poſſent omnibus artibus & diſputationibus accommodari. At inquam, nullis accommodari poſſunt, quia nihil ſunt: & ſi vera exempla & familiaria proponerentur, nónne facilius eſſet, in quouis problemate ſimilia ſumere? An Chimærarũ, quę nullæ ſunt, quàm verarum rerũ maior eſt ſimilitudo? Vtere iis abecedariis exemplis in exponenda Grammatica, & dic te his vti, vt maximè communibus, quæ deinde poſſint ad epiſtolas, verſus, orationes, ſermones poëtarum, oratorum, philoſophorum, omnium denique ſcriptorum accommodari: vtrùm ridebere, an inſanire potiùs videbere? Obſcuritatis prima in hac demonſtratione hæc cauſſa eſt, eadémque deinceps totis Analyticis continuata, & perpetuæ atque infinitæ obſcuritatis cauſſa. Verùm

perge,

perge, exemplum abecedarium, fiat argumẽtum logicum, loquatur & ſignificet aliquid: quale tamen eſt? an ex primis principiis problema demonſtrat? Nihil, ſed ex ſuppoſitione per impoſſibile, contradictorium nempe antecedentis, vt duo illa ſimul admittenda ſint:

Nullum β eſt α.
Aliquod β eſt α.

Quòd ſi ex demonſtratione certa concluderetur, tamen nulla eſſet prioris demonſtratio, quia nulla cauſſa eſſet, quæ doceret, quamobrem eſſet conuerſio vera: ſed contradictionis vis eſſet ad confeſſionem eius, quòd non intelligeres, & aſſenſionem cogendam. Altera obſcuritatis cauſſa fuerit, ſi demonſtrationem eſſe credas, vbi demonſtratio nulla eſt: Ac tametſi demonſtratio quamobrem res eſt, ſyllogiſmum nõ requirit (vt in Poſterioribus patebit, & Ariſtoteles ipſe docet, qui demõſtrationum ſuarum nullam ferè ſyllogiſmo concludit) attamen eius argumentationem retexamus, & inchoatum in ea ſyllogiſmum abſoluamus, quò magis vis probationis intelligatur, qui poſſit hinc effici: quis erit? Pone problema, ſyntheſim & progreſſum conſidera:

Nullum β eſt α.
Ergo nullum α eſt β.

Si conſequens falſum, contradictorium verum eſt: Aliquod α eſt β, vt γ. ex γ igitur in tertia figura per expoſitionem concludes,

γ eſt α.
γ eſt β.
Igitur β eſt α.

Tanquam ſi diceres,

Socrates eſt animal:
Socrates eſt homo:
Aliquis igitur homo eſt animal.

Quænam igitur hîc eſt demonſtratio? quæ cauſſa antiquior priórque hîc proponitur? An Socrates, cauſſa eſt hominis vel animalis, vt per Socratem, alterum inſit alteri? An non igitur perinde demonſtrata conuerſio eſſet,

ſet,cùm exemplo eſſet expoſita ſine hac demonſtratione? Ergo quamobrem conuerſio vera ſit,per hanc egregiam demonſtrationem, nullam cauſſam docemur. Atque hæc obſcuritas eſt tertia in hac demonſtratione: Argumentum & medium eſt mutum,problematis contradictorium demonſtrat,non problema: Contradictorium ipſum non apodicticè demonſtrat. Attamen hæc demonſtratio,reliquarum demonſtrationum, quæ conuerſionibus demonſtrandis adhibentur, fundamentum eſt. Vt iam intelligi poſſit, omnes has demonſtrationes contra doctrinam Ariſtotelis,& contra veram Logicam confectas eſſe. Pergamus: Conuerſio generalis & ſpecialis affirmationis, per demonſtratam conuerſionem demonſtratur: Demonſtratio vtraque totidem obſcuritatis cauſſis ornata. Specialis negationis conuerſio demonſtratur expoſitione, vel indefinitè, id eſt exemplo: vt,non ſequitur, Aliquod animal non eſt homo,ergo aliquis homo non eſt animal: Antecedens enim verum eſt, conſequens eſt falſum. Hæc demonſtratio licet poſtrema, & quæ non videatur eſſe, vt reuera non eſt, demonſtratio,ſed expoſitio, attamen primæ par eſt, & eadem eſt:hîc obſcuritas,quòd quæuis vera probatio pro demonſtratione ponitur. Sequitur demonſtratio modificatarum propoſitionum, ac primò neceſſariarum: ſimillima nempe, nequid hîc fruſtrà repetam, quòd generalis negatio generaliter cõuertitur, affirmatio vtraque particulariter: negatio ſpecialis non conuertitur, ob eandem cauſſam,quæ priùs dicta eſt. Hæc conuerſio eſt modificatarum neceſſariarum:Prima ſic demonſtratur: Si neceſſe α nulli β ineſſe, neceſſe eſt β nulli α ineſſe:Si enim contingit & α,contingit alicui β. Demonſtratio eadem quæ prima fuit, & iiſdem vitiis ornata: Obſcuritatis ſuperiores illæ cauſſæ etiam hîc omnes repetuntur: mutum eſt argumentum, problematis contradictorium,non problema probans: ipſum contradictorium, non apodicticè probans. Ergo hæc demonſtratio illis vitiis ornata eſt, imò verò auctior: Nam quæ negationes

gationes hîc dicuntur: (vt,

Nullum β eſſe α eſt neceſſe:
Nullum α eſſe β eſt neceſſe:)

negationes non ſunt, ſed ſpeciem affirmatiuam habent, vt mox dicetur: deinde, quæ pro contradicentibus hîc aſſumi videntur:

(Nullum β eſſe α eſt neceſſe:
Nullum β eſſe α contingit:)

quãuis repugnent, non tamen contradicunt: Poſtremò iſta cõuerſio perpetuò vera non eſt: Nec enim ſequitur,

Omnem oratorem, eſſe hominem eſt neceſſe:
Ergo aliquem hominem, oratorem eſſe eſt neceſſe.

Hæ tres obſcuritatis cauſſæ nouæ ſunt, quòd affirmationes pro negationibus, non contradicentia pro contradicentibus, falſa pro veris afferantur. Has igitur demõſtrationis tam obſcuræ cauſſas habemus in vno hoc exẽplo: in duabus demonſtrationibus affirmationũ totidem rurſus habemus: Specialis autem negationis obſcuritas vnica tantùm, vt antea: Conuerſio contingentium, qualis eſt? Varia, quoniam contingens multipliciter dicitur, & neceſſarium, & non neceſſarium, & poſſibile. Affirmatio autem vtraque ſimiliter conuertitur: Nam ſi omne vel aliquod β contingit eſſe α, & aliquod α contingit eſſe β· ſi enim nullum α contingit eſſe β, nullum item β contingit eſſe α· Demonſtratum enim eſt id priùs. Hæc huius demonſtrationis eſt oratio: qualis, videamus & retexamus: Primùm cauſſæ muti argumenti, non quæſtionem, ſed quæſtionis contradictorium demonſtrantis: imò nullam quæſtionis cauſſam continentis, eædem rurſus hîc ſunt: & tres proximæ repetuntur, affirmationes pro negationibus rurſus adhibentur, non contradicentia pro cõtrâdicentibus, falſa pro veris, imò damnata pro demonſtratis: primum perſpicuum eſt, ſecundum & tertium declaremus:

Aliquod α eſſe β contingit:
Nullum α eſſe β contingit.

quæ pro contradicentibus videntur aſſumi, ad hanc demon-

demonſtrationem, contradictionem nullam habent, & ſimul eſſe poſſunt: vt,

Aliquem hominem currere contingit:
Nullum hominem currere contingit:

Sic enim ſyntaxis eſt huius orationis, vt liber Interpretationis docuit, & hoc etiam capite poſtremo docebitur. Ergo quæ pro contradicentibus aſſumuntur hîc, ea ſimul vera ſunt: tantùm abeſt vt contradicant: Deinde reprehenſum poſtea & damnatum pro demonſtrato adhibetur, non ſolùm falſum pro vero: Etenim cuiuſmodi eſt quod dicitur, demonſtratam eſſe conuerſionem hanc?

(Nullum α eſſe β contingit:
Ergo nullum β eſſe α contingit.)

Nam mox docebitur negationes iſtas non conuerti, vt ſuperiores. Hæc ſingularis in hoc cōuerſionum principio cauſſa eſt obſcuritatis: Atque exemplo patet eam conuerſionem falſam eſſe: vt,

Nullum hominem, oratorem eſſe contingit:
Ergo nullum oratorem, eſſe hominem contingit.

Reliqua eſt conuerſio negationum, quòd quæcunque dicuntur contingere aut ineſſe, aut quia ex neceſſitate non inſunt: vt,

Hominem non eſſe equum contingit:
Veſtem non eſſe albam contingit.

Illud enim ex neceſſitate non ineſt, & impoſsibile eſt: hoc vero nō ex neceſsitate nō ineſt: quę cōtingentis duplex ſignificatio poſtea capite decimo ſexto rurſus eadem ponitur: Quæcunque inquam, negationes ſic contingens aſſumunt, generaliter conuertuntur:

Si enim nullum hominem, eſſe equum contingit:
Et nullum equum, eſſe hominem contingit.

Et *Si nullam veſtem eſſe albam contingit:*
Nullum album eſſe veſtem contingit.

Si enim aliquod album, eſſe veſtem neceſſe eſt, aliquam veſtem, eſſe album neceſſe eſt: Similiter in negatione ſpeciali: Hîc rurſus affirmationes pro negationibus

bus,& falſum pro vero:nec enim ſequitur,vt dixi,

Nullum hominem eſſe oratorem contingit,
Ergo nullum oratorem eſſe hominem contingit.

Et tamen orator homini non ex neceſſitate non ineſt, & non contradicentia pro contradicentibus adhibenrur,& propoſiti contingentis definitio conuenit: & poſtea capite decimo ſexto nulla contingentis huius non neceſſarij diſtinctione,docetur priuatiuam contingentis non neceſſarij non conuerti. Quæcunque verò vt plurimùm, & frequentiùs in alteram partem inclinant:nec ſunt,vt liber Interpretationis docuit,vtrumlibet, nec habent contingens incertum, vt poſtea capite duodecimo dicetur, in his generalis negatio non conuertitur,ſed ſpecialis. Hæc verò conuerſio ſine demonſtratione relinquitur,& ideo nihil hîc in demonſtrando peccatur. Capite autem duodecimo poſtea dicetur omnes contingentis non neceſſarij propoſitiones cõuerti, ſed longè ſecus quàm hîc, vt ibi dicetur. Sed interea tamen duo perobſcura ponũtur,nec explicãtur: Extremo autẽ capite verè docetur cõtingentis negationes adhuc expoſitas,veras negationes non eſſe,ſed affirmatiuã habere figuram:Et ſicut in abſolutis(eſt,)ſic (contingit) in his modificatis affirmationẽ facit: quod rurſus duodecimo capite repetitur,vbi dicitur has propoſitiones,non affirmatiuas, ſed affirmatiuarum figurã habere. Atque hæc conuerſionum doctrina eſt: hæc demonſtratio tam multis inſignibúſque obſcuritatis cauſſis notabilis & animaduertenda: Doctrina cauſſas obſcuritatis multas habet, demonſtratio multò plures: Nec in his adhuc quicquam Ariſtotelicis principiis conſentaneum inuenimus: Quæ nubes ac tenebræ,quãuis tam multæ ſint, attamen vt res planiſsimè perſpiciatur, fac in conuerſionum demonſtrationibus tot támque tetras tenebras nullas eſſe: quis erit vſus conuerſionum? ad quam aut cuius operis analyſim adhibebuntur? Diſſerui doctrinam conuerſionum multis vitiis obſcuram eſſe, pluribus vitiis obſcuriorem earum eſſe demonſtrationem, vſum

vſum & vtilitatem iam videamus: Hic enim finis eſt, ſi vſum habeant, vt ad Dialecticam nobis propoſitam referantur & conſeruentur: ſi nullum habeant, vt omnino è Logica tollantur: ſic Ariſtotelis principia, vſus & experientia præcipiunt. Quis igitur eſt vſus conuerſionum? Dices imprimis ad ſyllogiſmos demonſtrandum, conuerſiones valere: Hîc tantùm requiram, an captioſum & tenebricoſum ſophiſma, ſyllogiſmi demonſtrãdi poſſit eſſe principium: Etenim vt conuerſionem, ſomniũ & commentum eſſe, ſi nondum ſatis intellexeris, intelligas tandem: primùm nego in infinitis philoſophorũ, oratorum, poëtarum, omnium denique ſcriptorum libris, extra hæc ſcholaſtica commenta, vllum conuerſionis huius exemplum reperiri: Omnium artium principia profecta ſunt à ſenſibus & inductione ſingulorum exemplorum, quæ vera, quæ naturalia, quæ vtilia ſint, collecta: omnia denique Analytica debent eſſe, & ad analyſim, ad exercitationem, ad vſum referenda, vt ex Ariſtotelis doctrina tam ſæpe repeto. At conuerſionis exemplum humanum & naturale nullum eſt, præceptũ conuerſionis ad nullum opus retexendum & explicandum valet, propterea non eſt principium. Dico maius: nego poſſe vllum naturale, ſaltem probabile conuerſionis huius exemplum reperiri. Reprehenditur in Analyticis & Topicis infinitè, & damnatur obſcuritas, ſi petatur quod in principio & quæſtione poſitum eſt, & ſophiſma ſtolidum appellatur: Docetur in Analyticis poſterioribus omnem doctrinam, ſcientiam, artem, ſyllogiſmum, inductionem, omnémque omnino diſputationem ex antecedente cognitione fieri: At in conuerſione res eadem eſt, & conuerſio, & conuerſionis argumentum: & cùm duo quæſtionis extrema diſtinxeris, mediũ nullum præterea reperies: Etenim quæſtio ſit, An nullus lapis eſt homo? duo ſunt extrema (lapis & homo) nec in cõuerſione quicquam prętere a ponitur: Itaque in conuerſione mihi pro quęſtionis argumento, quęſtionẽ ipſam cauda velut abreptam & retortam ita concludis:

Nullus homo eſt lapis:

Ergo nullus lapis eſt homo.

An nõ hoc eſt petere,quod erat in principio? vel potiùs diſturbare ac peruertere principiũ? Verùm quò magis tãtum ſophiſma deprehẽdatur, Agè, ex omni enthymemate, vt docebitur poſtea, licet abſoluere ſyllogiſmum:

Nullus homo eſt lapis:

Ergo nullus lapis eſt homo:

Enthymema, eſt argumentum: quæſtio ipſa ſibi ponitur, & argumẽtationis ſummo ſophiſmate texitur: perfice ſyllogiſmum, fatuitatem concluſionis euidentiùs intelliges: ſic autem erit:

Nullus homo eſt lapis:

Omnis lapis eſt lapis:

Ergo nullus lapis eſt homo. Atque ita poſtea, cùm ſecũdæ figuræ modus primus reducetur ad ſecundum primæ figuræ modum per conuerſionem, reductio ipſa, ſyllogiſmus erit, in primo modo primæ figuræ: imò enthymema tantùm ſecundæ figuræ. Quamobrem conſideremus has Chymæricas ineptias: tantùm aberit, vt per conuerſiones, ſyllogiſmorũ definitiones demonſtrentur, vt conuerſiones ipſæ, ſophiſmata abſurdiſſima deprehẽdantur. Syllogiſmorum verò definitiones omnium figurarum per ſe claræ ſunt, & illuſtres generibus & differentiis, quibus clarius ad demonſtrandum nihil eſſe poſſit, effectæ: An igitur nox diei, caligo lucis demonſtratio eſſe poterit? Quamobrem videmus in hoc vno conuerſionum principio, quàm multæ obſcuritatis cauſſæ conuerſę ſint, & quàm nihil ex toto conuerſionũ commento ſit Analyticum, nihil ad humanæ rationis vſum accommodatum, nihil præclaris Ariſtotelis principiis cõſentaneum, nihil denique, quod ad logicam inſtituti & nobis propoſiti operis doctrinã referri poſſit.

DE PRIMA FIGVRA.

Redeamus ad intermiſſum ſolem, & analyſim continuemus.

tinuemus. Syllogiſmus obſcurè definitus eſt, partitio eius omiſſa eſt: iam multa tenebrarum genera contra veram Ariſtotelis doctrinā cumulata:pergamus: Quid eſt ſyllogiſmus ſimplex? huc enim perueneramus:quot eius ſunt genera? Non definitur,non diuiditur:obſcuritas eſt gemina:imò genera ipſa, σχήματα, figuræ nominantur, metaphora mathematica: figura enim propriè ſignificat formam lineamentis compoſitam, qualis eſt in plano Trigono,tetragono,circulo,ſolido,cubo,vt Ariſtoteles ipſe docet in Categoriis, vbi facit quartam ſpeciem qualitatis, figuram: & quæ circunſtet vnumquodque, formam. Eadem metaphora Ariſtoteles in Philoſophia ſæpe vtitur, cùm dicit figuras Categoriarum, vt quinto & ſexto & nono & decimo libris, quas primo Topicorum & primo Elenchorum,genera Categoriarum appellat: & hoc libro affirmatiuam figuram, & ſimilis figuræ propoſitiones eadem metaphora dicit: quomodo etiam Plato figuras politiarum etiam interdum nominat. At metaphoram Ariſtoteles in Platone, vt obſcuritatis cauſſam, reprehendit decimo quinto ſecundi Poſteriorum, & tertio, ſexto, ſeptimóque Topicis. Et certè interpretes hac metaphora eluſi,omnes ſyllogiſmorum modos geometricis figuris nobis inſinuarunt: tanquam Ariſtoteles non modificato verbo, ſed proprio vſus eſſet. Sed rem intelligamus: quid eſt verò ſyllogiſmus ſimplex primæ figuræ ſeu primi generis? nō definitur:hîc cauſſa obſcuritatis eſt. In quot ſpecies diuiditur? diuiſio nulla eſt: noua eſt obſcuritas: Species quomodo definiuntur? obſcurè & confuſè: Primò duæ generales ſimul: Cùm igitur tres termini ſic ſe habeant inter ſe,vt extremus in toto ſit medio,& medius in toto primo ſit,vel non ſit, neceſſe eſt extremorum eſſe ſyllogiſmum perfectum. Hîc definiuntur duo primi modi generales,alter affirmatus,alter negatus:confuſè(vt dixi) & ſermonis genere valdè rudi: eſſe in toto, definitū priùs eſt,dici de omni:vt cùm dicitur, Omnis homo eſt animal:animal ſit in toto homine: Hîc verò ſermo con-

trarius eſt:non enim attributum in ſubiecto, ſed contrà ſubiectũ in attributo. Huiuſmodi ambiguitas mille tenebras in Organo logico peperit: eſſe in, dicitur in Categoriis, eſſe accidentis de ſubiecto: eſſe in, modò dicitur eſſe attributi, modò contrà ſubiecti termini: Deinde medium & extrema primæ figuræ definiuntur: medium, quod ipſum in alio ſit, & aliud in ipſo: quódque poſitione ſit medium, & extremorũ alterum in alio ſit, in altero aliud. At hæc inutiliter ita definiuntur: nam problematis, quod cõcludendum eſt, partes & medium, termini illi ſunt, & ante ſyllogiſmi conſtructionem reperti ſunt: Figura definienda fuerat ex anteceſſionis & conſecutionis, id eſt diſpoſitionis differentia & varietate: Materia ſyllogiſmi eſt in tribus terminis, nec forma ſyllogiſmi, per ſyllogiſmi materiam definienda. Atque ex hoc fortaſſe commento in Logicam inductum eſt, vt medium pro argumento diceretur, ratione prorſus aliena: Nec enim in ſecunda vel tertia figura ſic medium eſt, nec in connexis & diſiunctis ſyllogiſmis ſic medium eſt: ſcholaſticum eſt hoc nomen, vel græcis Ariſtotelis interpretibus ignotum, qui ſecundo capite ſecundi Poſteriorum diſputant medium in ſimplici quæſtione (An eſt, quid eſt) nullum eſſe: In Rhetoricis ab Ariſtotele fides, probatio, argumentum, nomine vero & proprio dicitur. Hîc etiam arbitror mathematicam metaphoram eſſe, vt in extremorum vocabulis, media & extrema in comparationibus numerorum & magnitudinum Mathematici nominant: Hinc analyſis, hinc terminus, hinc principia, hinc figura, hinc medium denique & extrema transferuntur. Inter obſcuritatis cauſſas metaphora ſtatuitur: Omne ſiquidem obſcurum eſt, quod ſecũdum metaphoram dicitur, vt eſt ſexto Topico. Quod præceptum ſicubi verum eſt, certè hîc eſt verum: Hinc orta poſtea confuſio eſt, vt ad inuentionem medij, adhibeãtur ſyllogiſmorum definitiones, tanquam inuentionis loci. Poſt has duorum generalium modorum, & trium primæ figuræ terminorum definitiones, ſequuntur abecedaria

cedaria exempla, & demonſtrationes, quibus & prima figura, & tota prorſus Analytica valdè obſcurata ſunt: Primam demonſtrationem conſiderare incipiamus. Ariſtoteles veriſſimè docet in poſterioribus Analyticis, non omnes quęſtiones nec omnium rerum demonſtrabiles eſſe, non genus differentiámque de ſpecie demõſtrari: genus & differẽtiam, vnde fiunt definitiones, alia cognitionis via, primo quippe propoſitionis iudicio cognoſci & iudicari. De ſyllogiſmo ſimplici primæ figuræ & primi modi nunc agitur, & cùm ex antecedente ſuperiorum & generum & differentiarum cognitione definitus ſit, nunc tandem quæratur, an ſyllogiſmus ſit: perinde ac cùm definitum eſſet animal, diuiſúmque in ſpecies eſſet: & tandem definitus eſſet homo, animal rationale, quæreretur tandem, an homo eſſet animal: ad eámque quæſtionem demonſtratio compararetur: Atque id demonſtrabile non eſſe Ariſtoteles ait: Et tamen diuiſione generis id iam mihi dediſti: & ambiguum facis, quod pro certiſſimo iam poſuiſti: imò quæſtione tua te ipſum ridiculum facis, qui quæris, an animal rationale, ſit animal: id eſt, an ſyllogiſmus in primo modo primæ figuræ, ſit ſyllogiſmus, & in eo poſitis antecedentibus, conſequens ſuæ diſpoſitionis virtute neceſſariò concludatur. Quamobrem quiſquis hanc ſyllogiſmorum definitorũ demonſtrationem commentus eſt: rem ſanè veriſſimis Ariſtotelis principiis alieniſſimam cõmentus eſt. Veruntamen agè, demonſtrationem videamus: quæſtionem eſſe de modi primi definitione meminerimus: An ſi primum ſit in medio toto, & medium in toto poſtremo, neceſſe propterea ſit eſſe vniuerſalem ſyllogiſmum extremorum, & primum eſſe in toto poſtremo? Quænam igitur ratio ad hoc demonſtrandum affertur? Si enim α de omni β, & β de omni γ· neceſſe eſt α de omni γ dici: Priùs enim dictum quomodo de omni dicimus: Hæc tota eſt demonſtratio: Argumentum igitur & medium demonſtrationis huius videamus: quam complexionis cauſſam contineat, æſtimemus. Princi-

pium eſt (inquies) dici de omni: At hoc principium, eſt ſententia definitionis, quæ demonſtranda proponitur, mutatis verbis comprehenſa: definitionem etiam tertij modi confuſè complexa: Quod de toto dicitur, ſi quid vel generaliter, vel ſpecialiter aſſumas, de eo quoque dicitur. Hoc axioma complectitur primi & tertij modi definitionem: itaque ad definitiones ipſas demonſtrandum, ſi afferatur idem, per idem demonſtrabitur: aut ſi quid diuerſum putes, poſterius & obſcurius erit. Conſtet enim definitio primi modi, de quo nunc agitur, ex ſuo genere ſuáque differentia: dicatúrque ſyllogiſmus ſimplex primi generis vſquequaque generaliter affirmatus: clarius & euidentius nihil eſſe poteſt. Nulla igitur huius definitionis eſſe demonſtratio poteſt: & quicquid afferetur ad eã demonſtrandũ, poſterius & obſcurius erit. Definitio, ait Ariſtoteles, eſt principium, nec omnino demonſtrari poteſt: Ergo fruſtra, & contra Ariſtotelis doctrinam iſta demonſtratio tentatur. Iam verò nónne in hoc opere docetur duos modos primæ figuræ, omnium ſyllogiſmorum clariſſimos eſſe? ad eóſque, cæteros omnes reuocari? Imò verò tandem docetur in Poſterioribus hũc modum generaliter affirmatum, demonſtrationis excellentiſſimæ, & omnium præſtantiſſimæ modum eſſe. Si vis igitur probare primi huius modi definitionem per alium quempiam ſyllogiſmi modum, nónne vehementer erras? & ſolem tanquam ſtella aliqua illuminare vis? Imò vis, quod exemplo tibi ſaltem ridiculo confingere non poſſis. Definitio modi huius, eſt in quæſtione, An trium terminorum primus in toto medio, medius in toto poſtremo, concludant neceſſariò primum in toto eſſe poſtremo: Medium & argumentum demonſtrandæ quæſtionis, dicis eſſe principium illud, dici de toto. Itaque ex illa quæſtione & hoc medio, conclude nobis demonſtrationem vno aliquo ſimplici ſyllogiſmo, non in pluribus, in qua voles figura: Hîc ingenij neruos omnes contende: hoc argumentum, & illa propoſitæ quæſtionis extrema, vno ſyllogiſmo

giſmo ſimplici conclude: An ita concludes?

Quicquid dicitur de toto, dicitur de totis eius ſubiectis:
Sed in hoc ſyllogiſmi modo primum dicitur de toto medio, & medij ſubiectum eſt poſtremum:
Ergo primum dicitur de toto poſtremo.

An ſic vnum ſyllogiſmum facies? At proſſyllogiſmũ in aſſumptione feceris: Tenta igitur aliam quamuis viam: & ſi concluſeris, tamen in alium obſcuritatis locum incideris. Prima verò omnis demonſtrationis humanæ ſedes, eſt prima lux, prima claritas: in illo ſyllogiſmi modo maior eſſe nulla poteſt. Errat igitur qui primi modi definitionem demonſtrare vult, & contra Ariſtotelicam inſtituendæ artis ac ſcientiæ doctrinam peccat, quia per obſcuriora progreditur. Obſcuritas igitur in eiuſmodi demonſtratione talis eſt. Talis eſt iterum demonſtratio ſecundi modi, ex principio dici de nullo: de qua ne minutatim perſequar, quod ſummatim complecti poſſum, idem eſt dicendum: quæſtionem non eſſe demonſtrabilem: Deinde principium illud eſſe ex definitione ſecundi & quarti modi conflatum: aut ſi diuerſum ſit, poſterius definitionibus illis & obſcurius eſſe. Definitiones tertij & quarti modi ſimul confunduntur, & ex iiſdem principiis conſimili caligine inuoluuntur: Atque ita pro principiis, pro definitionibus & claris exemplis, demonſtrationes nil demonſtrantes, & exempla nullius rei exempla adhibita ſunt, quæ totam hanc doctrinam valdè cõturbant. An nondum obſcuritatum finis eſt? imò verò vix eſt initium. Quatuor modis rectè concluditur in primo ſimplici genere, nouemdecim modis vitioſè concluditur in eodem genere, vt nominatim hîc docetur: pluribus verò, vt interpretes enumerant. Hos vitioſos modos græci interpretes appellant aſyllogiſtos: de quibus ſi quid præcipiendum erat, in Elenchis præcipiendum erat, qui errores & ſophiſtarũ captiones interpretantur: ſed totis figuris tribus, imò totis Analyticis, imò toto ferè Organo logico hæc bella ſophiſmatum doctrina aſperſa eſt. Interponitur etiam

hîc præceptum,non ex Logicæ, ſed Rhetoricæ ignorantia profectum, infinitam propoſitionem & particularẽ eandem in ſyllogiſmo eſſe:ſępiùs enim vniuerſalis fuerit,quàm particularis. Et ſynecdoches vſus, vt iam docui,id admoneat. Sed horum vitioſorum modorum definitiones inuolutæ ſunt, exempla verò nulla ſunt inſignia: tot obſcuritates cumulatæ: Atque ad eos vitioſos modos refellendum ex principiis Omni & Nulli ineſſe, demonſtrationes totidem contexuntur,ſuis ſingulę obſcuritatis cauſſis inſtructæ:Vnam demonſtrationem videamus:& quidem primi modi vitioſi, vt reliquos inde metiamur. Syllogiſmus generalis ſola propoſitione affirmatus in prima figura vitioſus eſt: Demonſtratio ſophiſmatis huius ſic eſt: Nam & omni, & nulli contingit primum poſtremo ineſſe: Termini, omni ineſſe,animal, homo, equus: nulli ineſſe, animal, homo, lapis. At hæc demonſtratio modo ipſo vitioſo, qui demõſtratur,vitioſior eſt: Nam ſi quis ſyllogiſmum illum vt conſtantem & perpetuum defendat, ſatis eſt ad verè fortitérque contradicendum & refellendum,aliquando incõſtantem & falſum docere, & falſitatis vnum exemplum proponere: Tu dixeris,Omnis ſyllogiſmus primæ figuræ vniuerſus, propoſitione duntaxat affirmatus, eſt conſtans: Ego contrà, Aliquis ſyllogiſmus primæ figuræ vniuerſus, propoſitione duntaxat affirmatus,non eſt conſtans, vt hîc,

Omnis equus eſt animal:
Nullus homo eſt equus:
Ergo nullus homo eſt animal:

ego te veriſſimo contradictionis argumento conuicero: docere autem ad illam vitioſi modi propoſitionem vniuerſalem refellendum, quòd aliquando vera ſit, & in tali cõcluſione maius extremum minori omnino inſit,nil attinet: Ergo demonſtrare omni & nulli,nil attinet. Deinde cùm certos modos noueris, quid opus eſt obliquos tam curioſe perſequi? An cùm Grammaticus docuerit leges latinæ ſyntaxeos, ſubſtantiui & adiecti-

ui,

ui,de genere, numero, caſu, rectè faciet, ſi omnium ſolœciſmorum contrarios modos præceptis perſequatur? doceátque, cõtra hanc ſyntaxim fieri ſolœciſmum primò genere, deinde numero, tum caſu, tum genere & numero, tum genere & caſu, poſtremò his omnibus? Certè cacotechnia talis, valdè ſit inepta, & Ariſtotelis veræ doctrinæ cõtraria,qui docet in Poſterioribus,principia artium & ſciẽtiarum tam perſpicua eſſe oportere, vt contrariis rerum vitiis nil inde ſit neque certius, neque notius: quíque aliam facit artem Elenchorum, vbi propriè de iis vitiis,ſi quid præcipiendum ſit,præciperetur,aliam ſyllogiſmorum. Ergo videmus quot obſcuritatis cauſſæ in hac vna demõſtratione ſint: Ac quoniam huiuſmodi nouendecim ſunt, ſingulíque tales demonſtrationes videlicet capiant, ex his vitioſorum modorum demõſtrationibus, quot obſcuritatis cauſſæ oriantur, iam percipitur: ne miremur tantam in hac figura obſcuritatem eſſe, ad quam conflandam, tam multæ cauſſæ concurrunt. Nihil erat ex Aruerno illo monte intuenti clarius, nihil aſpectu iucundius arboribus & pratis: cùm nubes interueniſſet, nihil obſcurius, nihil aſpectu triſtius: Sic logicis ſyllogiſmorum dogmatis in bono definitionum, partitionum, exemplorum lumine poſitis nil erat euidentius,nil humano ingenio gratius: cùm verò tanta, támque multis cauſſis inuoluta obſcuritas incidit, nihil eſt cognitu difficilius,nil ab ingenuo & liberali hominis ingenio alienius. Quamobrẽ vt ſyllogiſmorum doctrinæ germana veráque claritas ad Ariſtotelicam methodum reſtituatur, reſtituantur rectorum modorum definitiones,partitiones,inſignia exempla:vitioſorum tanta vanitas tollatur, tam multæ de rectis & obliquis modis,demonſtrationum obſcuritates tollantur:tollantur abecedaria & muta exempla. Primę figuræ, ſeu primi generis ſimplices ſyllogiſmi perfecti eſſe dicuntur, & verè quidem dicuntur: Ratio autem perfectionis à ſumptis è principio falſò repetitur: nil enim definitiones ſyllogiſmorum,primæ figuræ princi-

piis,

piis,dici de omni & de nullo,prorſus indigēt. Quæ ſunt igitur inquies,ſyllogiſmorum principia? An inquam,id nondum ſatis expoſui? an non iam toties Ariſtotelicam philoſophiã propoſui? Definitus eſt ſyllogiſmus, diuiſus eſt in ſpecies,ſpecies definitæ:quæris an genus,ſpeciei conueniat, & primus modus, definitus ſit ſyllogiſmus, id eſt conſtans & perpetua concluſio? Hîc ſi ratio aliqua ſit quamobrem, ſanè ſola fuerat ſyllogiſmi definitio:Si requiras prætera definitionis rationem,nihilò plus agas,vt inquit ille,quàm ſi des operam,vt cum ratione inſanias. Sic Ariſtoteles affirmat genus, differentiam, atque ex iis conflatam definitionem demonſtrari non poſſe, ſed principia demonſtrationis eſſe:Ergo ſyllogiſmorum definitiones,ſunt ſyllogiſmorũ principia.

DE SECVNDA FIGVRA.

Secunda figura non minùs eſt obſcura, quàm prima fuit: quomodo diſcutiemus cauſſas huius obſcuritatis? Ad illum Aruernum montem redeamus:analyſim definitionum, partitionum, exemplorum præferamus, obſcuritatis cauſſas excutiamus & æſtimemus:Secundam itaque figuram perſpicuè definiri, & in ſpecies diuidi, eáſque definiri,& exemplis illuſtrari oportuit,vt perſpicuè traderetur:Horum nihil actum eſt,& propterea res eſt obſcura: Definitionem primùm ſecundæ figuræ retexamus: Quando verò idem huic omni quidem, illi verò nulli ineſt,vel vtrique omni,vel nulli,figuram quidem huiuſmodi voco ſecundam, ait hîc author:At definitio iſta vitioſa eſt, nec omni ſoli definitio conuenit: ſpeciales enim ſyllogiſmi ſecundæ figuræ,tales nõ ſunt, nec ſolis ſecundæ figuræ ſyllogiſmis conuenit: ſophiſmatis enim conuenit: cùm ex duabus vel affirmationibus vel negationibus hîc aliquid concluditur,ſophiſma eſt,non ſyllogiſmus: Vitioſa igitur eſt iſta definitio, & obſcuritatis eſt cauſſa,cùm pro vera ſumitur.Diuidi genus hoc in ſuas ſpecies ſecundo loco debuit: non diuiditur:

ditur:ſecunda eſt obſcuritas: Species ſingulæ definiendæ,& exemplis Homericis, non Chœrileis illuſtrandæ: Definitiones duorum primorum modorum cõfunduntur ſimul, ſimul item duorum poſtremorum: exempla nulla ſunt inſignia: obſcuritatis cauſſæ ſunt: Termini tres,vt in prima figura, definiuntur ex diſpoſitione anteceſſionis & conſecutionis, id eſt ex forma ſyllogiſmi: hæc obſcuritas eſt triplex, & quidem ordine valdè nouo,vt medius terminus, hîc poſitione ſit primus: Quia (opinor) in diagrammate aliquo primum categorema ſit, nullus in hac figura perfectus ſyllogiſmus eſſe dicitur, quod in eodem capite bis rurſus proponitur: Syllogiſmorum huius figuræ definitiones per ſe claræ ſunt & illuſtres: at per eas definitis modis ſi requiras quamobrem ſyllogiſmus inſit,& ſyllogiſticæ concluſionis neceſſitas, id eſt quamobrem vnicuique ſpeciei ſuum genus adſit, adferam generis ipſius definitionem, quia ſit diſpoſitio, qua quæſtio cum argumento diſpoſita neceſſariò concluditur: quam tamen iam intelligere debueras ex antecedētibus: Si longiùs pergas, dicam te Ariſtotelis Logicam neſcire, & propoſitionis immediatæ medium quærere: Deinde ſi petas à demonſtrationibus & deductionibus ad impoſſibile,rationem aliquam, monebo te, in conuerſionibus & deductionibus ad impoſſibile, nullum medium, nullámque cauſſam quæſtionis tuę cõtineri,téque in rem prorſus ridiculam conuerſione tua conuerti. Eſto nobis primi modi ſecundæ figuræ demonſtratio per conuerſionem: vt,

Nullus improbus eſt ſapiens:
Omnis philoſophus eſt ſapiens:
Nullus philoſophus igitur eſt improbus.

Reducatur nobis hic ſyllogiſmus per conuerſionem ad primam figuram:Conuertatur igitur propoſitio:

Nullus improbus eſt ſapiens:
Ergo nullus ſapiens eſt improbus:

Hoc ſiquidem lumine atque hoc iudicio illuminatur & iudicatur noſtra reductio:At iſta cõuerſio,eſt enthymema

ma ſecundæ figuræ : & ſi abſoluatur, eodem planè modo, ſed ſine argumento ita concludetur:

Nullus improbus eſt ſapiens:
Omnis ſapiens eſt ſapiens:
Nullus ſapiens eſt improbus.

Atque ita iudicij modus idem per eundem iudicij modum, imò ſyllogiſmus ex argumento ſuo conſtans & partibus abſolutus, per ſyllogiſmum nullo argumento compoſitum, parte vna truncum ridiculè atque ineptè iudicatur: Quæ qui diligentiùs reputabit, mirabitur profectò cõtra veriſſimam Ariſtotelis de principiis doctrinam, talem cacotechniam tam diu retineri. Perge, vix initium tenebrarũ retexuimus: Demonſtrantur tres primæ definitiones per conuerſionem & deductionem ad impoſſibile: quarta tantùm per impoſſibile: demonſtrationes ſeptem ſunt: tres primæ argumento illo abecedario & muto primùm, deinde ſophiſmate conuerſionis innixo: quarta argumento illo itidem muto, cóque problematis contradictorium, nil apodicticum cõplexo: Hæ tenebræ multæ ſunt: ſed tamen vitioſi modi duodecim minimùm (plures enim videntur in hac conuerſione indicari) ſed tamen duodecim longiſſimè tenebras iſtas ſuperant: Definitiones ſingulorum & exempla ſuas obſcuritates oſtendunt. Demonſtrationes illæ ſingulares, per terminos eſſe & non ineſſe, obſcuritatibus, vt antea, decoratæ ſunt. Atque interea ſingulare etiam demonſtrationis genus in tertio modo vitioſo contexitur, quòd omni ineſſe, non liceat ſumere: ídque per impoſſibile & infinitum demonſtratur, argumento muto, nil quæſtionis apodicticum complexo. Quamobrem ne miremur huius capitis doctrinam tam obſcuram eſſe, cùm cauſſas obſcuritatis tam multas videamus: Definitiones, id eſt principia vera per conuerſiones, id eſt commentitia principia per deductiones ad impoſſibile cogentes, non docentes obſcurantur: Elenchi in ſyllogiſmorum modis demonſtrantur, & quidem via ipſis Elenchis & ſophiſmatis obſcuriore demon-

monſtrantur:mutis exemplis omnia cõficiuntur. Quid igitur miremur,rem tam obſcuram eſſe?

DE TERTIA FIGVRA.

Analyticè primam figuram ſecundámque percenſuimus : analyſeos lumine tenebras vtriuſque & obſcuritates oſtendimus: Analyticè etiam tertiam figurã percenſeamus: analyſeos lumine tenebras huius diſcutiamus:ad eius perſpicuitatẽ,Ariſtotelicam verę doctrinæ & materiam & formam, inſigniáque illa definitionum, partitionum,exemplorũ lumina requiramus: Analytici denique in opere analytico retexendo & reſoluendo ſimus.Quid eſt igitur tertia figura? Quando autẽ eidem, hoc quidem omni,illud verò nulli ineſt,aut ambo omni aut nulli,huiuſmodi figuram voco tertiam.Definitio figuræ tertiæ eſt vitioſa : non conuenit omni ſyllogiſmo tertiæ figuræ,ſpecialibus enim non conuenit:Non conuenit ſoli ſyllogiſmo tertiæ figuræ , ſophiſmati enim conuenit : ex ambabus negationibus non ſyllogiſmus, ſed ſophiſma fit. Prima eſt huius figuræ obſcuritas è vitioſa definitione : Secundo loco tres termini ex diſpoſitione & ſyllogiſmi forma definiuntur : Hîc tam vitioſè, quàm in vtraque ſuperiore figura , obſcuritas eſt. Tertio loco dicitur in hac figura nullum ſyllogiſmum perfectum eſſe, & tandem repetitur:obſcuritas eſt: Omnes enim ſunt perfecti,nec ad ſe demonſtrandum, ſuis definitionibus quicquam clarius habent. Quarto loco partienda hæc figura fuit in modos quos habet: partitio nulla eſt : obſcuritas eſt . Quinto loco definitur modus primus nouo genere, ſolo exemplo,& illo quidẽ muto, vt poſtea ſecundus : obſcuritas eſt. Tertius & quartus modus definiuntur eadem cõfuſione , qua modi primæ & ſecũdæ figuræ definiti ſunt:obſcuritas eſt.Quintus & ſextus ſeparatim quidẽ : ſed qui quintus eſſe debuerat, ex mutata propoſitione ſecundi factus , poſtpoſitus eſt. Has igitur obſcuritates analyſis perſpicuæ definitionis

&

& partitionis nobis oſtendit:Exemplorum verò, quibus demonſtrandæ & illuſtrandæ definitiones fuerant, analyſim perſequamur: Exẽpla inſignia & Homerica nulla ſunt:multiplex eſt obſcuritas. Nec verò ſatis eſt definitionum, partitionum, exemplorum lumina deeſſe, demonſtrationum obſcuritates, vt antea,toto capite conſperguntur: quatuor primæ ſpecies,per conuerſionem, reductionem, expoſitionem demonſtrantur, & ad primam figuram reuocantur: quinta per deductionem & expoſitionem:ſexta per cõuerſionem: Quindecim ſunt demonſtrationes, ſingulæ ſuis illis cauſſis obſcuræ. Eſt verò per expoſitionem demonſtratio perridicula, qua probatur per exemplum ſingulare, quod vniuerſaliter poſitum fuerat:

Omnis homo eſt rationalis:
Omnis homo eſt animal:
Aliquod igitur animal eſt rationale.

Demonſtratio per expoſitionem ſic inſtruitur:

Socrates eſt rationalis:
Socrates eſt animal:
Ergo aliquod animal eſt rationale.

At Ariſtoteles multò certiùs docet in poſterioribus Analyticis, veras rerum demonſtrationes de ſuperioribus naturáque prioribus cauſſis accipi. Atque hîc etiam vitium aliud eſt, quòd ſyllogiſmus, Ariſtotelis legibus informatus atque deſcriptus, per argumentationẽ probatur: cui locus inter ſyllogiſmos apud Ariſtotelẽ nullus inſtituitur:de ſingulari enim & ex propriis enuntiatis ſyllogiſmo, nil apud Ariſtotelem docetur. Quid vitioſos modos? quid eorum demõſtrationes recenſeam, aut retexam?Modi vitioſi decem, in quibus ſingulis eadem prorſus eſt obſcuritas: Definitionum & exemplorum inſignium perſpicuitas nulla: cauſſæ ſunt obſcuritatis:Demonſtrationes illis vitiis,quibus in aliis figuris prædictæ. Atque etiam demonſtratio illa ſingularis, de qua in ſecunda figura dictum eſt, hîc explicatur in tertio & ſexto vitioſo modo: Non licet ſumere terminos,

nulli

nulli ineſſe, ſi minus extremum ineſt alicui medio, & alicui non ineſt. Atque vtrobique demonſtratio duplex inſtruitur, altera per impoſſibile, altera per infinitum: Obſcuritates nouę in quatuor demonſtrationibus ſunt, demonſtrationis nullo argumento: Sic in vitioſis modis obſcuritates tam multæ ſunt. Quamobrem ne miremur, hoc caput tam obſcurum eſſe: definitiones & partitiones & exempla, quia lumine ſuo carent, obſcuritatis multas cauſſas attulerunt: Demonſtrationes rectorum modorum, demõſtrationes vitioſorum, multò plures pepererũt. Verumenimuerò tribus figuris tam perſpicuè, támque euidenter & clarè, quàm adhuc dictum eſt, expoſitis, corollarium ſeptimi capitis admirabile prorſus additur: repetitur primùm, ex ſpecialibus nihil vnquam cõcludi: obſcuritas prima eſt: id confuſè repeti nil attinet. Sed perge: ſyllogiſmos ſuos habet prima figura, ſuos habet ſecunda, ſuos habet tertia: communes omnium figurarum deinceps explicantur: Cùm autem affirmatiuus & priuatiuus, & vniuerſaliter ſumptus priuatiuus, ſemper fit ſyllogiſmus minoris extremitatis ad maiorem: vt ſi α quidem omni β vel alicui: β autem nulli κ, conuerſus in propoſitis, neceſſe κ alicui α non ineſſe. Similiter autem & in aliis figuris: ſemper enim fit per conuerſionẽ ſyllogiſmus. Hos duos modos Græci quidem κατ᾽ ἀνάκλασιν καὶ ἀνακλωμένους, id eſt ἀντιστροφὴν καὶ ἀντιστραφέντας, ſecundum conuerſionem & conuerſos, vulgus in noſtris ſcholis appellat *Fapeſmo & Frizeſomorum*: Exẽplis exponamus, quò faciliùs ineptiæ deprehendantur. Exemplum Fapeſmo in prima figura:

Omnis vir bonus eſt laudandus:
Nullus ſophiſta eſt vir bonus:
Aliquis igitur laudandus, non eſt ſophiſta.

Complexio directa erat, Nullus igitur ſophiſta laudandus: ea verò non procedebat: quare per conuerſionem contorta complexio eſt, hoc modo: Aliquis igitur laudandus, non eſt ſophiſta. Vides quàm volubili rota figulus huius operis complexionem conuertat? At quis iſto

iſto modo ratiocinatur, aut argumentatur? Proferant huius doctrinæ doctores, Homericum aliquod, Platonicum, Ariſtoteleum etiam extra hæc commēta, vllum naturale exemplum: Recordentur Ariſtotelicæ doctrinæ in Analyticis etiam tantoperè celebratæ: principia artium, ſingularium exemplorum inductione non ſolùm colligi, ſed collecta cùm traduntur aliis, illuſtrari: Artium omniũ mater experientia & obſeruatio ait Ariſtoteles, inducantur. Ergo nobis huius artis, huius regulæ vera & naturalia exempla è præſtantibus authoribus deducta & obſeruata proponantur: Hęc enim commentitia & captioſa ſophiſmata, è tenebricoſis conuerſionum ſophiſmatis educta ſunt. Simile eſt ſecundi generis exemplum,

Aliquis bonus vir eſt laudandus:
Frizeſomorum. *Nullus ſophiſta eſt vir bonus:*
Aliquis igitur laudandus, non eſt ſophiſta.

In ſecunda tertiáque figura hæ cōcluſiones non habent ab vſitatis modis collocationem diuerſam, niſi quòd ſecundo loco propoſitionem ſtatuunt, aſſumptionem primo, & quòd complexionem habent in ſecunda figura ſpecialem: Secundæ enim figuræ primo & tertio, tertiæ ſecundo & ſexto modis concluduntur in ſecũda figura ſic:

Omnes improbi ſunt miſeri:
Fapeſino. *Nulli ſapientes ſunt miſeri:*
Ergo aliquis improbus non eſt ſapiens.

Aliquis ſapiens eſt beatus:
Frizeſomorum. *Nullus improbus eſt beatus:*
Aliquis igitur ſapiens non eſt improbus.

In tertia idem prorſus erit: pone igitur priore loco, quod ſecundo eſt, omnia congruent ad artis legem, quæ eſt ſecundæ figuræ modis quatuor illis: vt,

Nulli ſapientes ſunt miſeri:
Fapeſmo. *Omnes improbi ſunt miſeri:*
Aliquis igitur improbus, non eſt ſapiens.

Nulli

Nulli improbi ſunt beati:
Frizeſomorum. *Aliquis ſapiens eſt beatus:*
Aliquis igitur ſapiens, non eſt improbus.

Mutatio autem loci nec legem, nec ſpeciem ſyllogiſmi variat: & ſyllogiſmi partem metimur non loco, ſed ſententia & collocationis ratione: & liber Interpretationis verè docet, tranſmutata nomina & verba idem ſignificare. Verùm quid in his ſomniorum nugis orationem maiorem conſumo, cùm è conuerſionum deliramentis deducta eſſe dixerim? In tribus figuris ſingulis definitiones duæ, exempla duo perſpicua ſi fuiſſent, res aperta eſſet: Duodecim cauſſæ ſunt obſcuritatis: ſingulæ demonſtrationes non exprimuntur, ſed indicantur: Demonſtrationes ſex fuerunt, ſingulæ vſitatis vitiis ornatæ: cauſſæ ſunt obſcuritatis: Ita capitis huius vix decem verſus, tot cauſſas obſcuritatis habent. Repetitur, infinitam propoſitionem ſpecialis loco poſitam idem facere: obſcuritas eſt. His generibus expoſitis ſi putes omnes ſimplices ſyllogiſmos contineri, falleris: Licet enim ex propriis propoſitis in vnoquoque genere ratiocinari, vno tantùm ex præſcriptis legibus obſeruato, vt affirmatio negatióque, ad rationem diſpoſitionis expoſitæ conueniant, ſicut Dialectica noſtra docuit: & in ſingulis figuris duo ſunt modi: Sex igitur definitiones, totidem exempla deſunt: cauſſæque obſcuritatis ſunt duodecim: & exempla omnia actionum humanarũ (ad quas præcipuè Logica tamen adhibetur) ſingularia ſunt, ſicut artium omnium, licet præcepta generalia ſint, vſus tamen in ſingulis ferè exemplis & experimentis verſatur. Nec audienda vanitas ſcholaſticæ diſtinctionis neſcio cuius, (quòd ſingularia reiiciantur à diſciplinis) quaſi de propria & ſingulari concluſione non ſit generalis & vniuerſa præceptio: Et in his figuris præceptio, quæ iſto genere concluditur, non adhibeatur tanquam principium aliquod probandorũ ſyllogiſmorum. Atque adhuc vniuerſæ cauſſæ obſcuritatis in hoc capite ſunt iam multæ: Reliquo capite concluditur reductio ſyllogiſmorum in

dam figuram iudicatur:per tertiam iudicatur: omni denique ſyllogiſmi certo & conſtanti genere iudicatur: nec illa iudicij conſtantia, reductione clarior efficitur, ſed conuerſionis & deductionis tenebris obſcuratur: In Geometria verò, quò faciliùs idem ſpatium agri, campi, inſulæ, cuiuſuis denique rei dimetiare, rem ipſam nihil commutas, ſed hanc rei formam, in illam reducis, & dimenſionis modũ clariorem tibi conſtituis: At hic ſi per impoſſibile reducatur ſyllogiſmus, res ipſa tota commutatur: Contradictio duarum partium ſumitur, ſi per conuerſionem vna ſaltem pars magna & inſolita, iudicij perturbatione conuertitur. Quamobrem reductionis geometricæ diſſimillima eſt hæc reductio logica, illáque ſcientifica, hæc planè ſophiſtica. Atque adhuc hæ bellæ cauſſæ ſunt, quibus analyticæ Logicæ vel inuentor, vel certè compoſitor, φιλογεωμέτρης à ſuis appellatur: At vt dixi, iſta φιλογεωμετρία, φιλολογίαν καὶ τοῦ λογίζεσθαι peritiã perdidit. At iſta ſubtiliter inuenta ſunt, dicet aliquis, & accidere poſſunt: ſyllogiſmus enim alius in alium per hæc principia reduci poteſt. Sint ſtultè & fallaciter, vt ſunt, non modò ſubtiliter inuenta: quid tum? An eſt artibus propoſitum, præceptis complecti, quæ fieri aliquando, & ſubtiliter cogitari poſſunt, an potiùs quæ humanæ vitæ conueniunt, quæ nos rebus gerendis tractandíſque prudentiores & aptiores efficere poſſunt? Finis artium, non eſt ſubtilitas, ſed vera ſolidáque vtilitas: Suppoſitiones, amplificationes, ſubtiliter ab ineptis hominibus erant inuentæ: & fieri poterant, quæ his tradebantur: ac diutiùs quàm bonis ingeniis expediebat, retentæ ſunt atque approbatæ: Cur igitur ab omnibus ſcholis nunc reiiciuntur & exploduntur? quia nullum cogitationis ſuæ fructum ferunt: quia nihil hominum prudentiam iuuant. Explodantur igitur & hæc ſimilia tot vanitatum commenta, nec ſub exiſtimatione vanæ authoritatis, tanta vitia diutiùs lateant: Subtilitas verò ſi tantoperè placeat, placeat in exquirendis aperiendíſque vtilibus rebus, hiſque ad vſum vi-

tæ,neceſſitatémque conferendis : Liceat acutis & ſubtilibus eſſe. Sed in promouendis humanis ſtudiis,in occultis infinitarum rerum (quæ nondum cognitæ ſunt) naturis explicandis, in amplificanda degendæ vitæ ratione:denique Ariſtotelica principia,ἐμπειρία,ἱστορία,ἐπαγωγὴ,vigeant in artium ſtudiis & regnent. At perfectio, dices, & abſolutio artis hîc quæſita eſt, vt ex omnibus numeris doctrina conſtaret: & in Geometria ſic θεωρήματα ſunt quædam, quæ nullum prorſus vſum ex ſeſe afferant,ſed ad aliorum demonſtrationem pertinent:ſic conuerſio, deductio, cæteráque ſyllogiſmorum principia nullum habeant vſum: at valent ad Logicam geneſim demonſtrandum. Verùm plerique his nugis defendendis nimis nugatorij ſunt: dum enim eiuſmodi aliquid reſpondeant, magnos ſe Dialecticos eſſe exiſtimant. Quid verò dicant,quàm conſentanea rationi, nil reputant. Perfectio artis, aiunt, in his ineptiſſimis nugis quæſita eſt: Hanc obiectionem tam leuem,velut arcem tamen ad impetus omnes ſatis idoneam putant. Quid igitur artis eſt perfectio? quid abſolutio? nónne tota ad vnam ſummam naturalis rationis confirmationem referenda eſt? nónne hîc & inuentionis & diſpoſitionis finis conſpirans ac planè conſentiens eſt, vt humani ingenij vires,ingenio ipſi oſtendant? nónne ἐμπειρία,ἱστορία, de quibus tam ſæpe iam dico, id ſpectant & ſibi proponunt? Similis verò ſi fuerit error in Geometria,qui tamen planè non eſt, an eius exemplo iſta vitia laudabuntur! Vtinam Geometriam ſic inſtitutam haberemus,vt Platonis,vt Ariſtotelis tempore inſtituta fuit: quam pueri in puluere facilè diſcerent: demonſtrationibus permultis careremus, quas vix ac ne vix quidem viri ætate & iudicio firmi percipere queant. Et quidem talem Geometriam futuram non deſpero, in tanta præſertim excellentium ingeniorum vbertate: Sed nunc de Logica: Qui igitur artem Dialecticam ſcribit,ſtatuat ſibi ante oculos Ariſtotelicam ἐμπειρίαν καὶ ἱστορίαν· naturalis denique illius & humanæ rationis exemplum imitandum:

tandum: Tum verò perfectiſſimam artem ſe feciſſe, ſi volet, glorietur, cùm eius omnes actiones vſitatas & conſtantes, omnes earum ſpecies & partes, omnium etiam partium particulas ex eodem fonte experientiæ deriuatas, definitionibus, partitionibus, exemplis expreſſerit: nihil autem de ſuo cōminiſcatur, nihil fingat, nihil ſomniando mentiatur. At in omnibus antecedentibus, ac deinde conſequentibus tenebris, quas accuſamus, nihil eſt ex quotidiano vſu, nihil ex vllo humanæ vitæ exemplo ſumptum probari poteſt: nulla denique ἐμπειρία, nulla ἱστορία eſt. Redeamus igitur ad illam ſummam & primam demonſtrationē, & Ariſtotelicis principiis fundatam: Ars dialectica ab obſeruatione naturæ deducenda eſt, & ad eandem confirmandam, ſi imbecillior fuerit, referenda eſt: Nihil autem huc ex iis perfectionis tā multis imperfectionibus referri poteſt. Conſiderent igitur qui iſta tantoperè defendunt, & attendant, quamobrem ſine vlla ratione, ſine conſilio, ſine vſu, ſine vllo vero argumento tenebras iſtas ad perniciē iuuentutis alant. Ne verò putemus has nugas nunc primùm reprehendi, Antipater & Chryſippus apud Galenum ſecūdo de placitis Hippocratis & Platonis iampridem deriſerant: & Galenus ipſe ait ſyllogiſmorum reductiones, & omnem eiuſmodi ſyllogiſmorum complexionem, vanitatem inutilis rei eſſe non mediocrem. Sed ab his tenebris ad alias pergamus: maiores enim & obſcuriores ſuperſunt: capita enim quatuordecim ſequuntur, omnium, quæ adhuc retexuimus obſcuriſſima, in quibus de modificatis concluſionibus & puris & permiſtis agitur: quaſi trium figurarum deſcriptæ leges omnibus ſimplicibus propoſitis concludendis non ſufficiant. Meminerimus Aruerni illius montis: vnum eſſe vt in orbe, ſic in arte ſolem, cuius lumine illuſtrentur omnia: neque campos virentes nigros eſſe, neque ſyllogiſmos atros, ſed nubes tetras, ſed captiones obſcuras eſſe. Analyſis igitur verum Ariſtotelicorum principiorum ſolem reducat, tenebras depellat: ex Ariſtotelicis

& Analyticis libris ſol nobis exiſtat, qui tenebras operis Analytici diſcutiat, ſyllogiſmóſque perſpicuos, diſcretis nubibus oſtendat. Syllogiſmis igitur ſimplicibus expoſitis, quid ſequi debuit? Coniunctus ſyllogiſmus definiri, diuidi, exemplis illuſtrari debuit: illum ſolem pars ea doctrinæ requirebat. Hîc eadem querela noſtra non poteſt eſſe, quæ priùs fuit. Syllogiſmos ſimplices, exceptis propriis, de quibus nihil diceretur, conqueſti ſumus in tribus figuris obſcurari: coniunctos deinceps obſcurari non conquerimur, ſed de his ne verbum quidem ſaltem nominatim fieri dicimus: Et cùm poſt Ariſtotelis obitum ſatis conſtet à Theophraſto & Eudemo diſcipulis Ariſtotelis hos ſyllogiſmos obſeruatos & notatos & deſcriptos eſſe, Organi logici compoſitores & interpretes accuſamus, qui non modò de his ſyllogiſmis in Organum logicũ nihil includant, cùm Porphyrium tamen minùs neceſſarium includant, ſed tribus figuris omnes ſyllogiſmos includi imperitis ſuadeant, vt poſtea dicetur. Collegimus igitur ſigillatim cauſſas obſcuritatis, quibus ſyllogiſmorum ſimplicium doctrina eſſet inuoluta: capita ſeptem fuerunt: Deinceps verò numerari ſigillatim cauſſæ tenebrarum vix poſſunt: totóque Analytico primo, imò reliquis potiùs Analyticis totis tenebræ immenſæ quædam & infinitæ ſunt, quæ analyſim, Logicæ exercitationem, & vſum Logicæ non modò nil adiuuent, ſed omnibus modis turbent & impediant. Sed tamen Analytici primi ſummam perſequamur. Geneſis ſyllogiſmorum adhuc tractatur: Magiſter operis Analytici docet octaui capitis initio, leges figurarum expoſitas, abſolutorum propoſitorũ ſyllogiſmis conuenire, modificatorum ſyllogiſmis non conuenire: Quoniam, ait, diuerſum eſt & ineſſe & ex neceſſitate ineſſe, & contingere ineſſe, manifeſtũ quoniam & ſyllogiſmus in vnoquoque diuerſus eſt. Hæc cauſſa eſt cõfuſionis infinitæ, quæ poſtea conſequitur: Modificata propoſita aut pura ſunt, vt ſola neceſſaria & ſola contingentia aut miſta cum abſolutis, aut inter ſe. Itaque

figurarum

figurarum tenebræ quintuplæ multiplicantur: Etenim per tres figuras neceſſaria, per tres figuras contingentia, per tres figuras neceſſaria & ſoluta, per tres figuras neceſſaria & contingentia, per tres figuras cõtingentia & ſoluta deducuntur: neceſſaria & pura & miſta priùs expediuntur. Syllogiſmus ex omnibus neceſſariis concluditur cõmunibus legibus, ait hic magiſter, exceptis modis duobus, quarto ſecundæ, & quinto tertiæ figurę, qui per expoſitionem tantùm demonſtrentur. Hîc ſi replicari ſuperiores tenebras volueris, totidem hîc eſſent, quot antea ſunt iam commemoratæ in tribus figuris: Et hi duo modi per impoſſibile monſtrari poſſunt more ſuperiorum: falſóque hæc differentia ponitur: Veruntamen quanuis tenebræ hîc ſint, in his tamen tenebris intelligimus, vt ex omnibus propoſitis neceſſariis, neceſſarium concludatur, legibus ſyllogiſmorum nouis nil opus eſſe, tametſi in puris neceſſariis, nec cum alio genere permiſtis concluſio neceſſaria: quod efficitur non tã ſyllogiſticæ diſpoſitionis lege, quàm naturâ rerũ, ſicut in libro Interpretationis docui in illis enuntiationibus,

(Socratem eſſe animal eſt neceſſe:
Socratem non eſſe animal eſt neceſſe.)

nullam contradictionem eſſe, ſed oppoſitionem rerum, quarum alteram eſſe oporteat: Ita de his ſyllogiſmis dico, cùm in his vera negatio nõ ſit, negantis ſyllogiſmi concluſionem ad præſcriptas leges non congruere, nec ſyllogiſmi cõſtantiam hanc eſſe: imò etiam cùm maius extremum (eſt neceſſe) tribus propoſitis ſemper terminus ſit ſubiectus: quod ſyllogiſmi legi repugnat: Nec quia concluditur neceſſarium, iccirco ſyllogiſmum putemus: id enim fallit, vt docetur huius capite triceſimo tertio: & ſi loco modi neceſſarij, ponatur modus contingentis, lege diſpoſitionis eadem ſeruata, percipietur error, vt in contingentium ſyllogiſmis paulò pòſt apparebit. Nono, decimo, vndecimo capite, permiſtio neceſſarij & exiſtentis, vt ſic dicam, id eſt abſoluti tractatur, & docetur ex neceſſario & abſoluto ſyllogiſmũ in omni

bus figuris fieri: Totidem ferè ſunt cauſſæ obſcuritatis, quot in tribus figuris ſunt animaduerſæ. Sed tenebras non hîc tantùm reprehendo, rem ipſam reprehendo: primum primæ figurę modum pro omnibus diſputabo: Nego igitur ex propoſitione neceſſaria, aſſumptione abſoluta, neceſſarii ſyllogiſmū fieri. Etenim ſi ſolutum pro eo quod verum eſt, nec falſum eſſe poteſt, ſumitur, vt ſolutum & neceſſarium (licet non affectum neceſſarij nota) idem ſit, certè noui nihil hîc præcipietur: imò verò ex duobus eiuſmodi ſolutis, licebit in omni figura neceſſarium concludere: non enim neceſſitas rebus additione notæ neceſſarij, additur, aut detractione detrahitur, ſed exprimitur aut non exprimitur: Si ſolutū pro vero ſiue neceſſario, ſiue non neceſſario intelligitur, vt magiſter ipſe exemplo ſuo indicauit, qui ſumpſit pro ſoluto enuntiato illud nono capite, (Animal moueri) & decimo (hominem eſſe album) & vndecimo (equū eſſe bonum) item (vigilare & dormire) falſum erit ex neceſſario ſolutóque neceſſariū concludi: vt ſi ita diceretur:

Omnis homo neceſſariò eſt rationalis:
Quiduis currens eſt homo: Soli enim currant homines:
Ergo quiduis currens, neceſſariò eſt rationale.

Itaque concluſionis huius iudicio ſi quando currant aſini, neceſſariò rationales erunt: Falſa eſt concluſio huius ſyllogiſmi, veris tamen antecedentibus. In aſſumptione, quia ſolutè locuti ſumus, ſpeciale & præſens tēpus duntaxat complexi ſumus: in propoſitione & complexione, quia neceſſariò rem eſſe dicimus, vniuerſale tēpus, nullam temporis excludimus ſpeciē: quod enim neceſſariò eſt, nō poteſt non eſſe. Quare ſi tēpus ipſum, quod adſignificabamus, exprimatur, concluſionis error manifeſtus apparebit: Vt ſi dicas, in propoſitione maius extremum ſemper ineſſe medio: in aſſumptione mediū nunc ineſſe minori: vnde concludas maius minori ſemper ineſſe. Neque certè defuerat antea tam manifeſto morbo medicina: Theophraſtus enim, vt interpretes quidam etiam aiunt, hoc mendacium argumento non

valdè

valdè diſſimili coarguerat: Docuerat enim concluſionem, ſi firma eſſet, antecedentium partium debiliori ſimilem eſſe oportere. Et illud eſt, quod in Poſterioribus à Philopono ponitur, Semper propoſitionum deteriorem concluſio ſequitur: quódque ab Ariſtotele ipſo, ſed obſcuriùs, viceſimo octauo huius eſt poſitum, Similis enim vniuſcuiuſque cõcluſio principiis eſt: vt ſi propoſitio vel aſſumptio negaretur, item negaretur cõcluſio: ſi propoſitio vel aſſumptio ſingularis eſſet, ſingularis itẽ eſſet cõplexio. Quod ipſum etiam præceptis huius Organi coargui poterat: Præcipitur enim capite viceſimo quarto, complexionem vniuerſalem non poſſe fieri, niſi ex omnibus vniuerſalibus: Itaque cùm in hoc exemplo ſolutum debilius ſit neceſſario, & vt diximus, vnũ tempus omni tempore ſit minus, complexio debet imbecilliori parti ſimilis eſſe: cúmque neceſſarij complexio ſit & vniuerſum tempus cõplexi, non poteſt niſi è propoſitionibus vniuerſum tempus complexis effici. Quòd ſi neceſſarium in propoſitione abſolutè dici volumus, in complexione cum aliqua conditione, quemadmodum interpretes (vt ſolent aliquid ſemper comminiſci ad hos errores defendendum) fortaſſe reſpõdeant, vt concludamus dũtaxat quod neceſſarium ſit, Dũ aſſumptio vera pronuntiatur: neceſſariũ illud non plus erit, quàm ſolutum verum: Ac ſi diceretur ex neceſſario & ſoluto ſolutum cõcludi: & hac egregia diſciplina ludemur. At Ariſtoteles in ſophiſmatis amphiboliã imprimis enumerat, & in docendo, ſummum vitium eſſe iudicat. Quamobrem ſophiſticas illas eluſiones à rebus ſeriis, & vtilibus veræ diſciplinæ præceptis diſtinguamus. Tu mihi polliceris auri talenta decem, & tandem Sophiſtica iſta, ferrumina porrigis, & ais te auri nomine, ferrumen intellexiſſe: Ariſtoteles tamen ex artibus captiones tales tolli iubet: omnia artium dogmata catholica iubet eſſe. Quamobrem permiſtio neceſſarij & contingentis, nullam ſyllogiſmi nouam legem expetit: Si propoſitio vera ſit, & aſſumptio pari neceſſitati ſubiecta

ponatur

ponatur(ex duobus enim neceſſariis, neceſſarium concludetur:) ſi ſolutum pro quocunque modo verum ſit, non neceſſariũ concludetur,& falſa erit hæc præceptio. Tertium propoſitionis genus ſequitur, contingens, cuius ſignificationes deſcribuntur primùm, deinde concluſiones & ſyllogiſmi: tum ſignificationes duæ deſcribuntur: Contingens,aliquando neceſſarium, aliquando non neceſſarium. Hæc partitio ſiquid vtilitatis haberet, dicta eſt in Interpretatione, dicta eſt rurſus tertio capite libri huius: repetitio iſta inanis, & veræ Ariſtotelis doctrinæ contraria. Contingentis verò ſignificatio propria,eſt de non neceſſario. Approbatur igitur, hîc etiam contingens aliquod eſſe neceſſarium: rationem conſideremus & retexamus: captioſam enim & fallacem eſſe ſentio: Hæc ait, conſequuntur inter ſe, Non contingens,non poſſibile,impoſſibile,neceſſe non: Ergo & his oppoſita inter ſe ſimiliter conſequentia erunt, Contingens, poſſibile, non impoſſibile, non neceſſe non. Verumenimuerò antecedens argumentationis huius ei falſum eſt,qui naturalem & popularem,id eſt veram ac propriam cõtingentis ſignificationem ſequitur: qui experientiã & vſum,id eſt Ariſtotelica veræ Logicæ, ſummáque principia ſequitur:Nã quod non eſt contingens, nec eiuſmodi vt poſſit & eſſe & non eſſe, ad aliud nihil trium reliquorum ſequitur: poteſt enim eſſe neceſſarium, poteſt eſſe impoſſibile, poteſt eſſe poſſibile: Et ſi verum antecedens illud eſſet: non eſſet tamen conſequens ideo verum:Nec enim in Logica Ariſtotelis, cõtradicentia contradicentium ſunt conſequentia,vt conſtat è ſecundo Topico: nec tamen ſi conſequens verum eſſet, ideo tamen concluderetur hoc argumento, aliquod eſſe cõtingens neceſſarium: Aliud enim eſt,quod concluditur non neceſſe non,aliud quod intenditur neceſſarium:Sed tamen pergamus. Contingentis non neceſſarij genera duo proponuntur, alterum probabile, quod appellatur vt antea, frequens, quod natum eſt eſſe:alterum incertum,quod & ſic & non ſic poſſibile: aut

omnino

omnino à fortuna: nil enim magis ſic natum eſt fieri, quàm contrario modo. Hoc contingens, in Interpretatione appellatur vtrumlibet: Vtriuſque verò contingentis propoſitiones conuertuntur inter ſe, non affirmatæ negatis, ſed quæ habent affirmatiuam figuram ſecundum oppoſitionem: vt,

Eſſe contingit,
Non eſſe contingit.
Omni contingit,
Nulli contingit.

Hæc verò conuerſio vera & naturalis eſt, & è vera contingentis definitione ſumpta, ſuperiorum conuerſionum longè diſſimilis: illic enim eiuſdem affirmationis aut negationis ſubiectum tantùm in attributũ conuertitur: hîc verò manet idem ſubiectum & attributum: Affirmatio autem in negationem, contráve negatio in affirmationẽ conuertitur. De cõtingenti incerto ſcientia & ſyllogiſmus demonſtratiuus non eſt: de probabili autem & veriſimili, & nato eſſe, vt appellatur hîc, ratiocinationes rerum ferè ſunt & conſiderationes: ideóque magis in ſequentibus definietur & tractabitur. Notandum eſt hoc loco, quod de vſu præcipitur, quia maior eſt vſus cõtingentis illius frequentis & veriſimilis, proptereáque magis de eo pręcipiendum: id enim eſt quod analyſis, quod experientia, quod obſeruatio requirit, & quod infinitè iam flagitamus: & quod ſi publicè receptũ ſit, præcipuo Animaduerſionum noſtrarum labore nil opus erit: Conuerſionum nugas reiicio: non ſolùm quia rarior eſt, ſed quia omnino nullus eſt earum vſus in Logica, quia nunquam de iis ratiocinationes & conſiderationes ſunt: Ergo monitio iſta notetur. Poſtremo capitis huius loco præcipitur duas propoſiti contingentis ſententias eſſe: Vt cùm dicitur, Currentẽ cadere eſt contingens, dupliciter id intelligatur: primò quod contingit currere, id contingit cadere: Verùm hoc eſt ſentẽtias orationis ſomniare, non illam dialecticæ artis parẽtem experientiam & obſeruationem & analyſim tenere: Et

iſta

iſta ſectæ placita ſunt, non experientiæ præcepta: Nam cùm dico, Quiduis currens, contingit hominem eſſe: quamuis nunc non currant homines: quamuis falſum ſit, quicquid cōtingat currere, cōtingere vt homo etiam ſit, tamen verum dico: fieri enim poteſt, vt homines currant aliquando: & ideo quiduis currens, hominem eſſe contingat: Cùm enim per contingentis modum aliquid enuntio, nullum tempus certum comprehendo: vt cùm dico, Quiduis currens, contingit hominem eſſe: non id vtique nunc eſſe aut cras futurum, aut perendie confirmo, ſed idem dico, ac ſi affirmarem poſſe fieri, vt ſoli currant homines: ideóque quiduis currens, hominem eſſe. Ac ne probatio longior quęratur, in doctorem valeat ipſa doctoris authoritas & dignitas: Sic enim ipſe loquitur decimo quarto capite, cùm ait fieri poſſe, vt omni mouenti homo inſit: quia accidere poſſit, vt homines ſoli moueantur. Ergo in hoc capite, fundamento reliquorum de contingentibus ſophiſmatum, videmus quàm omnia commentitia ſint: Sic enim ipſe loquitur decimo tertio capite, cùm ad refellendum contingentis concluſionem, terminos ponit, animal, album, veſtis: vt,

Aliquod album, animal eſſe contingit:
Aliquam veſtem, eſſe albam contingit:
Aliquam igitur veſtem, contingit eſſe animal.

Duæ propoſitiones contingentis, de quo dicturum ſe doctor receperat, exempla ſunt: nec tamen ad commentitiam ſignificationis definitionem conueniunt, ſed ad illum vſum verum & naturalem, quem dixi: artémque ſuã doctor hic vſu ſuo, teſtimonióque ſuo refellit: Imò verò nullis exemplis in diſputatione contingentis vtitur, quibus hæc ſignificatio ſomniata teneatur: doctoris enim exempla hæc ſunt ſequentibus capitibus:

Equum moueri contingit:
Omnem hominem moueri contingit:
Hominem intelligere contingit:
Niuem non eſſe animal contingit:

Piœm

Picem non eſſe animal contingit:
Hominem eſſe album contingit:
Animal eſſe album contingit:
Hominem eſſe album contingit:
Tunicam eſſe albam contingit:
Aliquod album, eſſe animal contingit:
Hominem eſſe album contingit:
Animal moueri contingit:
Album eſſe animal contingit:
Hominem non eſſe ſanum contingit:
Hominem eſſe album contingit:
Equum dormire contingit.

Hæc inquam, doctoris exempla omnia ſunt, quibus vtitur in ſyllogiſmis contingentium: quorum nullum ſic explicari poteſt, vt dicatur, cuicunque contingat, ſubiectum eidem & attributum contingere: Nam ſemper alter terminus ſubſtantia eſt: quæ ſubiecto nulli ſic contingit, vt contingens modò dicatur, quod ex affirmatione in negationem conuertatur: Subſtantia enim contingere hoc modo non poteſt. Quamobrem vt dixi, doctor hic doctrinam ſuam, doctrinæ ſuæ exemplo & vſu refellit: Experientia inquit, & obſeruatio, omnes artium præceptiones pepererunt: At experientia & obſeruatio, vel huius ipſius operis exemplis contrarias præceptiones nobis oſtendunt. De iis commentitiis contingentis ſignificationibus paulò latiùs diſſerui, quia hinc conſequentes tenebræ permultæ deductæ ſunt: Syllogiſmi igitur contingentes ſequuntur longa confuſione deſcripti: capita præcipua, vnde cætera pendent, attingamus. Decimo igitur tertio capite docetur ex omnibus contingentibus, in prima figura contingens concludi: qui error è proximo capite deductus eſt: dic enim,

Quiduis currens, contingit hominem eſſe:
Omnem verò equum contingit currere:
Contingit igitur omnem equum, hominem eſſe.

Propoſitione atque aſſumptione veris, complexio falſa concluditur: At interpretes propoſitioni reſiſtent, eámque

que eſſe falſam clamabunt: quia in puris contingentibus primus contingentis modus ſequendus eſt. Verùm modos ſignificationum traditos, paulò antè commentitios eſſe docui, non è naturali hominum ſermone deductos: imò præſentibus huius doctrinæ teſtimoniis & exemplis refutatos. Quòd ſi diceret hic magiſter ex cõtingentibus nihil ratione firma concludi, attamen (ſi modis illis præſcriptis & propoſitio & aſſumptio intelligantur) aliquid effici poſſe, hoc in artis doctore minùs reprehendendum putarem, quamuis ſyllogiſmi doctrina nihil hîc dignum agnoſcerem, quia nihil ex Ariſtotelis principiis, vſu & experientia deductum viderem: Verùm cõtempta illa prima & ſumma cauſſa (vſum naturalem & experientiam dico) cõtempta inquam, ſumma illa cauſſa, ſomnia ſua, tanquam naturæ decreta nobis imperat: illam ſuam experientiam & obſeruationem, artis magiſtram eſſe oblitus eſt: & poſtea capite decimo ſexto docet in ſecunda figura ex puris contingentibus nil cõcludi, quia ex omnibus affirmationibus concluderetur, cùm hîc affirmatio in negationem conuertatur. At inquam, ex omnibus negationibus in prima figura idem concluderetur, quia affirmatio etiam in negationem conuertatur: tametſi hæc negatio, vera negatio non eſt: nec ſyllogiſmi legem ratio iſta poteſt impedire. Sophiſmatis autem & inconſequentiæ cauſſa, eſt vaga & incerta cõtingentis ſignificatio, quæ nullum tempus certum concludit: nec veritas in vnum concurrit: Etenim veritas illius propoſitionis, Quiduis currẽs, hominem eſſe contingit, tum accidit, cùm ſoli currunt homines: illius autem, Omnem equum currere contingit, alio ſcilicet tempore aliquo, cùm non ſoli current homines: Hæc inquam, inconſequentia partium, facit complexionis inconſequentiam. Et hæc ignorantia eſt Elenchi, ex qua indicat Ariſtoteles omnes fallacias oriri, quia non idem tempus in ſyllogiſmi partibus obſeruatur. Quamobrem verè concludere poſſumus, ex contingentibus puris in prima figura nil concludi: nec iccirco

..co in ſecunda & tertia, quæ à prima figura, doctoris huius iudicio pendeant. Decimo quarto capite docetur propoſitione cõtingente, aſſumptione ſoluta, fieri complexionem contingentis. Ratio eadem refutandi erroris, quæ antea: Sit igitur ſyllogiſmus hic,

Quiduis currens, hominem eſſe contingit:
Omnis equus currit: Finge ſiquidẽ omnẽ equũ currere:
Omnem igitur equum, hominem eſſe contingit.

Nec verò mihi reſpónderis propoſitionem eſſe falſam, ſi aſſumptio vera ſit, quia propoſitio ſic intelligenda ſit: Quicquid nunc currit, id contingit hominem eſſe: quod aſſumptionis hypotheſi repugnaret: id enim commentum teſtimonia illa atque exempla doctoris iam producta, illa experientia atque analyſis refelleret: Cauſſa ſophiſmatis, eſt ipſa cõtingentis vaga ſignificatio: Nam fieri poteſt, vt homines ſoli currant aliquando, quamuis nunc homo nemo currat: Verúmque eſt illud enuntiatum, Quiduis currens, eſſe hominem contingit. Quamobrem permiſtio contingentis & ſoluti, ſyllogiſmum nullum facit: Cauſſa eſt, quam dixi: propoſitio certum nil ſtatuit, aſſumptio ſtatuit certum: Vnum verò ſi addidero, diſputationem iſtam cõcludam. Pactus eſt doctor hîc ſe non de neceſſario contingente locuturum, cuius affirmatio in negationem, quam comminiſcitur, & negatio in affirmationẽ reciprocaretur ac rediret: Vnum caput, cæteris omiſſis tantùm hîc proponam. Decimo ſeptimo igitur capite, ait ex ſoluto & contingenti, contingens concludi in ſecunda figura: dic igitur,

Nullus lapis vigilat:
Omnem hominem contingit vigilare:
Nullum igitur hominem, contingit lapidem eſſe.

Conuerte, ô doctor, ex legibus tuis hanc complexionem, & tibi conſtare aude, tuáque ſuperiora illa decreta defende: Conuerte inquam, quid erit? Omnem hominem, contingit lapidem eſſe: permiſtio neceſſarij & cõtingentis in prima figura, inconſtantiam hanc efficere non poteſt, cùm eſt propoſitio contingens, vt præcipitur

tur decimo quinto capite: At efficit in ſecunda figura, etiam ſi negata propoſitio, neceſſaria ſit, aſſumptio affirmata, vt præcipitur decimo octauo capite: vt,

Nullum lapidem loqui neceſſe eſt:
Omnem hominem loqui contingit:
Nullum igitur hominem, eſſe lapidem contingit.

Conuerte, idem concludes. Diſtinctiones pertinaci alicui & captiones videlicet non deerunt. Atqui Chamæleontem aliquem mihi videre videor, in omnes colorum ſpecies ſe mutantem. Diſtinctio percallida atque ſophiſtica nobis opponitur: Non concludi contingens non neceſſarium, ſed contingens quoddam confuſum: tanquam Dialectica, Chamęleontina neceſſariò ſit, quæ ſophiſticis diſtinctionum coloribus, ſui ſtudioſos fallat & decipiat. Verùm fraudes & malitiæ iſtæ faceſſant: Chamæleontem imitari deſinamus: Tot colores enim, tam multiplices, tam varios aliquãdo deponamus: vno & naturali & vero, & Ariſtotelis principiis, experientiæ & vſui conſentaneo contenti ſimus: Tametſi enim

Id quoque quod ventis animal nutritur & aura,
Protinùs aſſimilat, tetigit quoſcunque colores:

attamen hoc idem animal nec rubrum, nec candidum colorem poteſt aſſimilare. Scholaſtici interpretes, & rerum vſus imperiti, diſtinctionum multos colores poſſunt imitari: Contingens modò ſimpliciter, modò neceſſarium, modò inter vtrunque cõfuſum. Neceſſarium ipſum modò abſolutè, modò aliqua conditione, modò ampliatum ad vtrunque. At quamuis commutandis coloribus tam ſint admirabiles imperitis & ignorantibus, tamen ſimplicem illum naturalis lucis candorem, ſplendentem ſolidæ prudentiæ ruborem imitari nõ poſſunt: nunquam his ſophiſmatis Platonicum vel Homericum, imò extra hunc locum, nec Ariſtotelicum quicquam accommodabunt: nunquam harum nugarũ magiſtram experientiam allegabunt. Sed de his nugis ſatis ſupérque diſputatum: concludamus ſyllogiſmum ex neceſſariis puris fieri, ex cõtingentibus puris non fieri:

ex

ex neceſſario & ſoluto, ſolutum tantùm concludi: ex permiſtis reliquis inter ſe generibus nullum ſyllogiſmum fieri (niſi fortè in prima figura ex contingente & neceſſario:) cauſſamque tanti ſophiſmatis in cõtingentibus puris, & cõtingente & ſoluto ex contingentis vaga & incerta ſignificatione deduci: & quia partium veritas ſit temporibus inconſequens & diſiuncta, nec aſſumatur eadem veritas, quæ propoſita fuerat, ideo complexionem diſiunctam & inconſequentem eſſe: Elenchus enim hic omnino poſitus eſt, non eodem modo, nec eodem rerum tempore: partium veritas attenditur, nec idem tempus adſignificatur in propoſitione & aſſumptione: in contingenti & neceſſario, ſophiſmatis cauſſa hęc non eſt: neceſſe enim, tempus omne comprehendit, in quod ideo contingens incidat. In hac autem nugatoria diſceptatione, quis innumerabiles tenebras iam non videat? Tres figuræ ſimplicium ex abſolutis propoſitis ſyllogiſmorum, permultas obſcuritatis cauſſas habuerunt: De neceſſariis, de contingentibus, de neceſſariis & abſolutis, de neceſſariis & contingentibus, de contingentibus & abſolutis, reperies, ſi ſingula complecti velis, quintuplo maiorem eſſe numerum tenebrarum: Nec tamen adhuc omnes tenebræ ſunt, quibus ſyllogiſmorum geneſis, prima pars primi Analytici cõturbatur & inuoluitur. Capita adhuc ſex ſuperſunt, in quorũ primis duobus docetur, omnes ſyllogiſmos per tres figuras expoſitas fieri & concludi: & falſò docetur: Sunt enim ex propriis enuntiatis ſyllogiſmi, qui præſcriptis legibus concludi in vnaquaque figura non poſſunt. Sunt prætereа connexi duorum generum, ſunt diſiuncti duorum item generum, quibus etiam hic Organicus author multò frequentiùs vtitur, quàm ſimplicibus à ſe expoſitis. Sophiſmatis igitur huius errorem retexamus: Syllogiſmus duobus modis fieri dicitur, oſtẽſiuè & ex hypotheſi: vt illic pars vtraque certa & vera ſit, hîc altera quanquam falſa aut incerta, tamen pro vera certáque ponatur. Hæc differentia ad ſyllogiſmi ne-

ceſſitatem nil attinet: ex omnibus enim falſis ſyllogiſmus eſſe poteſt, vt etiam poſtea dicetur Analytico ſecundo. Veritas hæc aut falſitas eſt propoſitionis vel aſſumptionis, ſyllogiſmi nihil eſt: Ridicula igitur differétia eſt hîc. Iam docetur ad concludendum quæſtionem, medio opus eſſe, quia ſumeretur quod eſt in principio: Id verum eſt, ſed nugatoriè repetitum. Additur id medium cum vtraque parte quæſtionis copulandum eſſe: quod verum eſt, ſed inutiliter & nugatoriè repetitum: Deinceps quòd omnis ſyllogiſmus tribus figuris expoſitis concludatur: contexitur autem his verbis demonſtratio, Ergo neceſſe eſt aliquod ſumere ad vtrunque commune: Hoc autem contingit tripliciter: aut enim α de β, & γ de β dicentes: aut γ de vtriſque, aut vtraque de γ· Hæ autem ſunt tres dictæ figuræ: Manifeſtum quoniam omnem ſyllogiſmũ neceſſe eſt fieri per aliquam harum figurarum: non eadem ratio eſt, etſi per plura copuletur ad β · eadem enim erit figura & in pluribus. Hæc demonſtratio obſcura eſt, argumentum mutum: & ſi exprimatur, nihil problematis apodicticum. Sed quò faciliùs ſophiſma deprehendatur, ſyllogiſmum retexamus, qui hîc inuolutus & confuſus eſt:

Si omne medium triplici figura diſponitur, omnis ſyllogiſmus fit aliqua trium figurarum:

Sed primum verum: Nam medium vel antecedit maius, ſequitur minus, aut ſequitur vtrunque, aut antecedit vtrunque:

Secundum igitur verum eſt: omníſque ſyllogiſmus triplici figura concluditur.

Hic inquam, ſyllogiſmus eſt connexus primi modi, quem tamen ſyllogiſmũ eſſe neſciebat Ariſtoteles: imò quem ſyllogiſmum non eſſe eius ipſius ſyllogiſmi concluſione conatur oſtendere. Sed tamen ſyllogiſmi huius aſſumptio falſa eſt: nec enim medium ſemper vno trium horum modorum diſponitur: nec enim ſyllogiſmus coniunctus vllam ſpeciem triplicis huius collocationis habet, ſicuti Dialectica noſtra abundè declarat

rat: & hic ipſe ſyllogiſmus, quo demonſtratio præſens efficitur, demonſtrationem ipſam refellere potuit: nullâ enim trium figurarum continetur: quod in exemplo breuiore ſubtiliùs diſtingues: vt ſi quæras, An Socrates eſt animal? & mediũ ſumatur, homo, & ita concludatur:

Si Socrates eſt homo, eſt etiam animal:
Sed Socrates eſt homo:
Socrates igitur eſt animal.

Medium (homo) nec antecedit, nec ſequitur (animal:) nec enim ei ſubiicitur, nec attribuitur. Enimuerò quod multò magis admirêre, ſyllogiſmi ipſius definitio poſita initio libri huius, connexi ſyllogiſmi ſecundi concluſione demonſtratur Analytici ſecundi capite ſecundo, vt illic dicetur: Nec Ariſtoteles tantùm exemplis coniunctorum ſyllogiſmorum, ſed præceptis & regulis vtitur, vt ſuo tempore conſtabit. Quamobrem & exemplum demonſtrationis huius, & alia deinceps plurima, demonſtrationem hanc ipſam valdè vehemẽtérque reprehẽdunt & refellunt: Vanitas verò & imperitia ſcholaſticorum interpretum & græcorum & latinorum hîc valdè ridenda eſt, ignorantium ab Ariſtotele multa eſſe collecta de veteribus, non omnia iudicata & probata. Alij autem dicunt demonſtrationem hanc de ſolis ſimplicibus ſyllogiſmis intelligendam eſſe: de coniunctis nil Ariſtotelem cogitaſſe: Perinde ac ſi de animalibus ſolos homines noſſet Ariſtoteles, iure poſſit affirmare ſolos homines, animalia eſſe: & quod ſpeciei vnius proprium ſit, de toto genere prædicare. Gloriari enim videtur hîc Ariſtoteles (ſicut de totâ Logica in epilogo Organi) ſyllogiſmorum doctrinam à ſe inuentam & perfectam eſſe: nullum eſſe ſyllogiſmum, niſi per has figuras. At falſò gloriatur: nam multi præterea ſunt ſyllogiſmi, quibus etiam ipſe frequenter vtitur, vt iam dixi, in his figuris nequaquam concluſi. Ergo qui ſic excuſant Ariſtotelem, ſimplicitatem ſummam demonſtrant: logicum de quæſtione iudicium nullum demonſtrant: Alij verò paulò quidem ſubtiliores, qui viderunt,

demonſtrationem hanc ſic excuſari non poſſe, ſed tamen non minùs irridendi. Syllogiſmos oſtenſiuos ab Ariſtotele dicunt appellari, qui categorici poſtea dicti ſunt: & hypotheticos ab Ariſtotele dici, qui poſtea deſcripti ſunt in connexis & diſiunctis modis concluſionum: & de his ab Ariſtotele pauca dici, quia hypothetici per categoricos, id eſt oſtenſiuos perficiantur. At hos magiſtros minima quædam & ſimplex affectio fefellit: nec definitiones oſtenſiui & hypothetici, de quibus hîc agitur, conferre potuerunt: Oſtenſiuus ambas habet veras, vt capite triceſimo dicitur: hypotheticus ex hypotheſi partem ſumit incertam: imò falſam aliquando pro vera & certa, ſicut in ipſa mox litera demonſtrabitur: nec hypotheſis totis Analyticis ſignificat ſpeciem collocationis diuerſam, ſed pactum, conditionem, propoſitum, ſuppoſitum, vt ita dicam: quod ſyllogiſmus ad impoſſibile planiſſimè declarat, qui ſpecies appellatur hîc hypothetici ſyllogiſmi: Et tamen eodem diſpoſitionis genere per tres ſimplices figuras, ſicut oſtenſiuus, cõcluditur: tum obſcuriſſimo illo Geometriæ exemplo (quòd quadrati diameter ſit aſymmeter) ſatis apertè docetur, hypotheſeos nomine nullam ſyllogiſmi collocationem nouam ſignificari. Manifeſtiſſimè verò capite decimo quarto ſecundi Analytici, vbi tota differentia oſtenſiui & hypothetici ampliſſimè tractatur: & vt in omnibus figuris oſtenſiuus, ſic hypotheticus concludi dicitur. Nec certè ſyllogiſmus connexus, hypotheticus eſt appellandus: nil enim ſupponit, ſed ſecundum connexionem & cõſecutionem affirmat & conſtituit: nec quicquam paciſcitur: meliúſque propoſitio illa συνημμένη, id eſt connexa (Si homo eſt, animal eſt) appellatur à recentioribus συνεχὴς καὶ ἀκόλουθος, connexa & conſequens, potiùs quàm ὑποθετική. Quamobrem demonſtratio iſta non ſolùm obſcuritate, ſed falſitate, vitioſa & reprehendenda eſt: nec omnis ſyllogiſmus tribus expoſitis figuris concluditur, nec iis omnis medij diſponendi & collocandi via demonſtratur:

id

ia enim eſſet, omnem ſyllogiſmi doctrinam tribus illis figuris contineri. Quare demonſtratio hæc tollatur: ex hac tamen demonſtratione teneatur, quod veriſſimum certiſſimúmque eſt, vnam quandam ſyllogiſmorum eſſe doctrinam communem, generalem, vniuerſalem, qua diſputatio omnis concludatur: qua de propoſitionibus dubiis omnibus iudicatur: quæ denique in alias minutiores artes non diſſecatur: Hoc inquam, præceptum catholicum teneatur, quamuis in Analyticis libris, non omnis ſyllogiſmi concludendi doctrina doceatur: attamen quæcunque eſt, communem & generalem eſſe, quæ ſubtilioribus artibus non exponatur: Et meminerimus ex Ariſtoteleæ Logicæ ſententia, primò verè à nobis diſputatum eſſe, quæſtionum partitionem in Logica vanam eſſe, cùm vna eſſet & communis omnium logica doctrina. Reliquis quatuor capitibus, ſex axiomata de tribus figuris nugatoriè repetuntur: In omni figura terminus eſt quidam affirmatus & vniuerſalis: quod in ſolis ſimplicibus & communibus verum eſt, in propriis falſum eſt: vbi nihil eſt vniuerſale. Demonſtratio hîc adhibetur per exemplum, quo quæſtio nil demõſtratur: Deinde ex Geometria petitur exemplum, obſcuritate præterea hîc vitioſum, nec quicquam theſim concludens: Hoc præceptum repetitur capite triceſimo quinto. Secundum eſt præceptum vniuerſale ex omnibus vniuerſalibus: ſpeciale & ſic & aliter: quod item in coniunctis ſyllogiſmis falſum eſt: Tertium, ambo vel alterum propoſitum ſimile complexioni: Quarto omnis ſyllogiſmus per tres terminos concluditur. Quòd ſi plures ſint, ſyllogiſmi ſunt plures: aut fruſtra ſumpta erunt, niſi inductionis aut occultationis aut eiuſmodi cuiuſpiam gratiâ. Quintum, eſt ſyllogiſmi duas propoſitiones eſſe principales, non plures: Alioqui ſi ad probationem vel exornationem partium aliquid adderetur, proſſyllogiſmus eſſet, non ſyllogiſmi pars: Vnde concluditur, omnis ſyllogiſmi terminos tres, propoſitiones duas, concluſionem vnam eſſe: eáſ-

que partes eſſe neceſſarias & principales. Sexto, Problema facile diſputatu eſt, quod in pluribus figuris concluditur: difficilius diſputatu, quod in paucioribus figuris. At iſta facilitas aut difficultas oritur ex argumento, quod facile vel difficile ſit inuentu, non è ſyllogiſmi ſpecie & forma: quæ ſemel cognita, ſemper palàm eſt, nunquam inquirenda eſt. Talis ineptia octauo Topico tractatur: totáque illa ſex capita nihil habent, niſi periſſologiam inanem, & in Organi logici libris perpetuam. Quamobrem ſiquis tot obſcuritatum & tenebrarum, ad ſimplicium ſyllogiſmorum geneſim obſcurandam repertarum ſummam conficiat, nónne furoris ſimile videbitur, hominum laboribus tantoperè id obrutum & obſcuratum eſſe, quod patefactum fuiſſe & illuſtratum diuina quædam gloria fuerit? Ariſtotelis diligentiam & ſtudium vehementer laudo & admiror: Ariſtoteleorum interpretum ſimplicitatem & imperitiam neque laudo, neque admiror. Ariſtoteles vt in phyſico opere, Phyſicorum, ſic in logico quamuis non nominet, Logicorum veterum decreta omnia collegit, vt primo libro abundè docui: principia ſuæ philoſophiæ propria poſuit: materiam artis, formam artis definit, qua voluit artes & diſciplinas inſtitui. Interpretes omnia Ariſtotelis volumina, velut Apollinis alicuius oracula ſuſceperunt, nullo loco iudicium adhibuerunt, an hæc Ariſtotelis principiis conuenirent: an Analyticæ artis ab Ariſtotele collectæ talis eſſet materia, talis etiam eſſet forma, qualem Ariſtoteles in vera & legitima doctrina & arte tum materiam, tum formam eſſe iubet. Cuiuſnam itaque iudicij fuerit profiteri, experientiam & analyſim, artis & diſciplinæ cuiuſuis parentem eſſe, & tamen in explicandis artium decretis, ad experientiam & analyſim nunquam reſpicere? Leges analyſeos interpretari, analyſim tamen earum nullam facere? principia clariſſima tractare, & definitiones ex generibus differentiíſque conficiendas docere, & tamen ad eas quaſi demonſtrandum, infinitas tenebras

bras temerè congregatas nõ videre? Obſcuritatis cauſſæ nonaginta fuerunt ante figuras: in figuris, variorum propoſitorum mille octingentæ: In ſex poſtremis capitibus neſcio quot item accumulatæ, vt duo propè millia tenebrarum ad obſcurandum ſimplicium ſyllogiſmorum geneſim coaceruata videantur. Quale tandem interpretum iudicium hoc eſſe credideris? Vitæ & humanitatis gratiâ Logicam & facilè doceri, & promptè iſti conueniebat: At iſtis tenebris, Logicæ ſcientia, Logicæ vſus perditur. Quamobrem Ariſtotelicum & Analyticum me fore initio profeſſus ſum, & hîc rurſus adhuc profiteor. Ariſtotelis vera principia, vera doctrina, analyſis propoſitionis, ſyllogiſmi, methodi, nos adhuc docuit ſyllogiſmos non eſſe per ſe & ſua natura, ſed harum tenebrarum nubibus obſcuros: Tenebras igitur abigamus, lucem definitionum, partitionum, exemplorum reducamus: Ariſtotelica principia de materia artis, de forma artis, item experientiam, ſenſum, analyſim, vſum ſequamur: nec logicum quicquam, niſi analyticum probemus: hæc logicæ facultatis anima eſt: denique ad vſum vitæ, veram & vtilem doctrinam ex Analytico primo excerpamus. Tres ſunt ſimplicium ſyllogiſmorum ſpecies, neque tamen hæ omnino: De ſyllogiſmis enim, qui fiunt è propriis enuntiatis, nihil præcipitur: Has igitur ſpecies excerpamus & illuſtremus.

DE COPIA PROPOSITIONVM, *pars ſecunda.*

Geneſis ſyllogiſmorum qualis eſſet in hoc Analytico retexuimus, inuentio ſecundo loco ſequitur breuiùs comprehenſa. Quatuor capita hîc tantùm ſunt: Inuentio verò, ſicuti diximus, præcedere debebat: prior enim eſt naturâ: quæſtio enim ad vſum ſyllogiſmi primùm ponitur, deinde quæritur argumentum, id eſt medium, quod hîc appellatur: poſtremò medium, cum proble-

mate certa ratione diſponitur: Ergo præcedere debuerat inuentio medij. Appellat verò magiſter hîc media, ſyllogiſmi principia, & facultatem faciendi ſyllogiſmi: Argumentum ſiquidem, principium eſt, ex quo facultas & materia eſt ſyllogiſmi. Verumenimuerò meminerimus & hîc Aruerni montis illius, & in eo ſolis illuſtris, vnde arbores & campi tam clarè cernebantur. Inuentio explicatur: qua tandem re, clara & perſpicua eſſe potuit? Definitionibus, partitionibus, exemplis. Si definiretur inuentio, doctrina inueniendi argumenti, vel medij: argumentorum genera deinde, generúmque ſpecies explicarentur definitionibus, exemplis: Quid hîc horum actum eſt? nihil, ſed nubes interpoſita, quæ ſpectantis oculos turbaret: hanc igitur nubem diuidamus & diſsipemus. Quatuor igitur proximis capitibus, Logicæ inuentionis loci quinque attinguntur, effecta, adiuncta, oppoſita, diuiſio, definitio: oppoſitorum (quæ ἐναντία καὶ ἕτερα, contraria & diuerſa ſeu repugnantia dicuntur proximo capite) & diuiſionis locus omnino reiicitur & damnatur: definitionis nomen attingitur tantùm: locus effectorum & adiunctorum, nomine proprij & accidentis confunditur, totáque inuentionis ratio in antecedentium & conſequentium locum tandem includitur: eáque inuentio primùm communiter, deinde in ſingulis figuris propriè docetur: Partitio primo loco ſingularis adhibetur ad inueniendum. Monuimus in Porphyrio & Categoriis, quàm ineptè inuentio Logica ad categoricum commentum relata eſſet: quámque inconſtanter eſſet diuiſa, ratione categorematis, modò in partes ſex, vt in Porphyrio in indiuiduum, genus, ſpeciem, differentiam, proprium, accidens: modò in decem, vt in Categoriis in ſubſtantiam, quantitatem, qualitatem, agere, pati, vbi, quando, ſitum eſſe, habere: Tertius hic demum locus eſt, quo diuiditur inuentio in partes tres eodem ſcholaſtico illo categorici ſermonis commento: Omniũ ſanè quæ ſunt, alia de nullo dicuntur, niſi ſecundum accidens, & alia de aliis dicuntur:

Sed

Sed de ipſis nulla niſi ſecundum opinionem, alia de aliis dicuntur, & de ipſis alia. Primi generis exemplum eſt, Cleon, Callias, Socrates, & ſingularia ac ſenſilia: tertij, homo, qui de Socrate dicitur, cùm etiam de homine animal: Secundi generis exemplum nullum ponitur: Categorias tamen opinor intelligi, & illa quæ dicta ſunt ſumma decem genera: ſingularia verò & ſumma relinquuntur: intermedia retinentur, quia ferè ratiocinationes & conſiderationes ſunt maximè de iis, ait magiſter. Hæc bella & prima eſt & valdè categorica inuentionis Logicæ partitio: infimorum, mediorum, ſummorũ Categoria quædam hîc ſpectata eſt: ſic enim Porphyrius Categoriam inſtituit: quo ordine hic magiſter exiſtimat de ſummo, niſi ſecundum opinionem, & de infimo, niſi per accidens, argumentum nunquam ferè ſumi: Frequentiſſimè verò ex his quæ ſunt in medio: vnde videlicet argumentum, medium in logicis libris nominatim alicui videatur: quod propriè dicitur aliàs ab Ariſtotele ratio, fides, probatio, argumentum. Verùm huius inuentionis author labitur, tum quòd nobis illum Categoriæ ordinem proponit, vnde argumenta ſumamus: (quanta enim illic eſſet inanitas, antea diximus) tum quòd Categoriæ ſuæ caput & pedes amputat, ventrem ſolum retinet: id eſt media ſola ad diſputandum relinquit, extrema tollit: Animus enim diſſerentis non peragrat inanes Categoriarum, vt antea docui, latebras, quæ dialecticæ inuentionis ferè nihil habent, ſed cauſſas, facta, ſubiecta, adiuncta, oppoſita, comparata, coniugata, partes, definitiones, teſtimonia conſiderat: quæ genera argumentorum omnibus Categoriis & generaliora ſunt, & modis omnibus ad diſſerendum clariora & promptiora. Quòd autem ex infimo & ſupremo Categoriæ loco putat hic author argumenta aut nonnunquam, aut rarò ſumi, tam falſum eſt, quàm qui diceret in ſola prima figura ſyllogiſmos fieri, nullos in ſecunda vel tertia. Nam vt medium illud, locum habet proprium in prima figura, ſic ſummum in ſecunda,

cunda, & infimum in tertia tenere poteſt, & frequenter ſolet: & tam ridiculum ſit dicere è ſummo & infimo nullum argumentum ſumi, quàm qui diceret è partibus & toto argumenta nulla ſumi. De principio aliquo ſi dubitatio ſit, monent Analytica, illuſtrandum & affirmandum eſſe ſingularium partium inductione. Ergo iudicio tuo ô Analytice magiſter, ſingularia illa, quæ tu reiicis, ſæpe argumenta erunt: quoniam iudicio tuo frequens eſt inductio, quæ ſyllogiſmo concludi poteſt, vt poſtea docebis: appellas in probandis figuris expoſitionem: & ad ſyllogiſmos demonſtrandum, tanquam principiũ adhibes, qui exemplo rei familiaris efficitur: Vt,

Socrates eſt ſubſtantia:
Socrates eſt homo:
Ergo quidam homo eſt ſubſtantia.

Tuo igitur iudicio ſingularia argumenta vſum habebunt: quin Logicæ quotidianus ferè vſus eſt in ſingularibus & propriis exemplis, vt dixi. Quid verò ſubſtantia, & in Categoriis nouem ſumma reliqua genera rarò argumenta erunt? An non vt ad tractandum genus, ſpecies ſingulares adhibentur, ſic vniuerſum genus ad explicandum ſpeciem ſolet adhiberi? Qualis enim eſt hic ſyllogiſmus?

Nulla ſubſtantia, eſt accidens:
Omne animal, eſt ſubſtantia:
Nullum igitur animal, eſt accidens.

An non eſt hic ad præſcriptam legem ſyllogiſmus? an non licet mille ſimiles rationes ex ſummis illis generibus concludere? Quare primi capitis huius nobilis hæc ingreſſio, ſophiſtica dupliciter & fallax eſt: & quòd inuentionem argumenti ad Categorias reuocat, quæ dialecticæ inuentionis nihil ferè ſunt, & quòd docet argumenta media eiuſmodi eſſe. Ex his igitur categoricis mediis monemur deinceps definitiones, propria, conſequentia, antecedentia, oppoſita quærere: Definitio autem & oppoſita, vera genera ſunt argumentorum: proprietas ex adiunctis rebus eſt, vt antea in Porphyrium

phyrium docui: Antecedentium & conſequentium nomine, omnia argumentorum genera, exceptis oppoſitis, continentur, ſed ſine diſtinctione: & quicquid tamen continetur in ea antecedentium & conſequentium cōfuſione, definitè & partitè cauſſis, factis, ſubiectis, adiunctis, comparatis, coniugatis, tributionibus, finitionibus, teſtimoniis diſtinguitur. Quare res teneatur, rei confuſio tollatur. Quòd autem Ariſtoteles hîc oppoſita, & quæ rei non poſſunt ineſſe, reiicit, permirum eſt, cùm nullus argumenti cuiuſquam locus tam multis libris ab eo deſcriptus & propoſitus ſit: in Categoriis enim & Interpretatione, & Analyticis, & Topicis, & Philoſophia deſcribitur & proponitur: & multos negantes ſyllogiſmos Ariſtoteles docuit, in quibus omnibus argumentum oppoſitum ſit ei parti (in qua negatur) neceſſe eſt: oppoſitum inquam, aut certè quod vera negatione diſtinguitur: Imò verò, quod vehementer admirêre, Ariſtoteles ipſe proximo capite, hoc argumentum in propriis ſingularum figurarum mediis adhibebit. Quòd ſi dicas reiici oppoſitum, quia non fiat ſyllogiſmus ex argumento vtrique quæſtionis parti contrario: certè inquam, neque fit ſemper in ſecunda & tertia figura ex argumento ſemper antecedente vel conſequente: nam vbi complexio negatur, etiam argumentum alteri parti quæſtionis repugnat. Quare oppoſitorum locus non ſatis iuſta ratione damnatur. Agè verò, conqueſti ſumus, in Organo logico nil apertè definiri, nil acutè diuidi: refellimur hoc loco: facta eſt elegans prima illa partitio inuentionis Logicæ in definitionem, proprium, antecedens, conſequens, oppoſitum: oppoſitum reiectum eſt: quatuor genera ſuperſunt, definitio, proprium, antecedens, conſequens: deinde antecedens & conſequens ſubtiliùs diuiduntur bifariàm, quod dicitur in quid, vel vt proprium, vel vt accidens: deinde antecedens & conſequens iterũ diuiditur, quòd ſecundum opinionem & veritatem. Obſcurus & tenebricoſus eſt hîc doctor: hoc nõ reprehendo ſolum, intel-

ligo

ligo quid obruat:conſilium & mentem perpendo: Antecedentia conſequentiáque diuidit duobus modis: primò trifariàm. Verùm quænam eſt iſta confuſio? Antea iuſſi ſumus videre definitiones, propria, antecedentia, conſequentia: vt diſtincta opinor, & diuerſa argumentorum genera: nunc verò definitiones, quæ dicuntur in eo quod quid eſt, & vt propria, partes fiunt antecedentium & conſequentium: nunc propria, quæ ſecundo loco à conſequentibus diſtinguebantur, partes item fiunt conſequentium: Secunda diuiſio eſt antecedẽtium conſequentiúmque, quædam ſecundum opinionem, quædam ſecundum veritatem. Quid iſta diuiſio? nónne omnibus argumentis non conſequentibus modò, ſed antecedentibus, ſed oppoſitis poteſt tribui? Perge, ſubtilitas diuiſionis alia ſequitur: Antecedentia conſequentiáque generaliter aut ſpecialiter antecedunt & conſequũtur: illa ſumenda, hæc omittenda. Error eſt initio reprehenſus: fit enim ſyllogiſmus non ſolùm ex ſpecialibus, ſed proprijs & ſingularibus, vt diximus: Ratio autem huius præcepti fatua planè eſt, quòd incertum, an ſit propoſitio vniuerſalis. At rhetoricus tropus eſt, ſynecdoche, cuius vſus nos docet quando generale nomen generaliter aut ſpecialiter intelligẽdum: Infinita intelligentia nulla eſt, neque logicum hîc quicquã. Omnium artiũ propoſitiones ſunt infinitæ: Grammatica, eſt ars rectè loquẽdi: Rhetorica, bene dicendi: Logica, bene diſſerendi: Arithmetica, rectè numerandi. Nec additur (omnis) generaliter tamen intelligitur. De Catilina loquitur Cicero, nomine tamen generali vtitur: Sine dubio perdidimus hominem, ait. Atque omnino, vt dixi, ſynecdoche nos id docet. Multa ſunt eiuſmodi in Organo logico, quæ Ariſtotelem in omnibus magnis artibus, non in rhetoricis tantùm verſatum, arguunt harum nugarum authorem non eſſe, ſed aliquem Ariſtotelicæ doctrinæ imperitum æmulum, & ignarum ſophiſtem. Atque etiam conſequentia rurſus diuiduntur in propria & communia, vt illa ſumantur, hæc relinquantur. Videmus nouam

uam partiendi laudem: Conſequens & proprium inter prima ferè genera mediorum fuerunt: nunc proprium, efficitur ſpecies conſequentis. Additur poſtremò conſequens, quod frequenter accidat, ſumendum: reiiciendum tamen, quod eſt omnibus conſequens: Ratione videlicet eadem, qua ſumma genera reiecta ſunt: tametſi paulò pòſt conſtanter præcipitur, ut quàm maximè generaliter ſequentia quærantur: Verùm quid cauſſæ, quamobrem maximè generale, vt ſcholæ noſtræ loquuntur, tranſcendens repudietur? An ex eo nullus ſyllogiſmus fieri poteſt? Quid ſi ſic ratiocinemur?

Omnis res Deo nota eſt:
Omnis Logica, res eſt quædam:
Omnis igitur Logica Deo nota eſt.

An nullus hîc ſyllogiſmus? an non licet tales infinitos ex maximè cõmunibus, ſyllogiſmos facere? Hactenus cõmunis abundantia propoſitionũ eſt, qua docti ſumus, cùm erit aliquod problema poſitum, inquirere non infima, non ſuprema, ſed media, vt definitiones, vt propria, vt antecedentia, vt conſequentia: imò verò ſolùm antecedentia & conſequentia, eáque in quid & propria & accidentia: eáque rurſus generalia non ſpecialia, nec tamen generaliſſima: atque itidem propria, non communia aut frequentia, non rara: Tota denique facultas inuẽtionis in duobus antecedentiũ & cõſequentium locis, nobis poſita, ne queramur perpetuò difficilẽ eſſe hũc doctorẽ: an facilior eſſe potuit? Duos nobis inuentionis locos tantùm proponit, ex antecedẽtibus & conſequẽtibus, ne nos videlicet argumentorũ & locorũ multitudo obrueret: ex antecedẽtibus enim & cõſequẽtibus poſtea cõcludet, omnes ſyllogiſmos fieri. Sed inuẽtio communis adhuc fuit, propria ſingularũ figurarũ iam ſequitur, in qua non ſpeciales cauſſarum, factorũ, ſubiectorũ, adiunctorum, oppoſitorũ, & reliquorum argumentorũ loci tradentur: imò verò meræ nugæ tradentur: repetentur ſyllogiſmorum definitiones, antea falſò medijs in vnaquaque figura attributæ. Quadruplex eſt problema, generale,

nerale,ſpeciale,affirmatum, negatum: Quatuor igitur regulæ ponuntur ad inueniendum medium, quo hæc problemata ſyllogiſmo concludantur. Problematis autem termini duo ſunt, maior & minor, vt ſæpe iam dictum eſt: Itaque ex terminorum antecedentibus & conſequentibus & oppoſitis, quatuor regulæ texuntur ad ea quatuor problemata concludendum, quæ paulò faciliùs quàm in litera dicantur, exprimam. Prima eſt, Problema generaliter affirmatum, concluditur medio antecedente maius extremum, conſequente minus. Secunda eſt, Problema ſpecialiter affirmatum, concluditur medio antecedente vtrunque terminum. Tertia eſt, Problema generaliter negatum, medio alterum terminum ſequente, alteri oppoſito concluditur. Quarta eſt, Problema ſpecialiter negatum, cõcluditur medio, quod oppoſitum ſit maiori termino, minorem conſequatur. Quatuor hæ ſunt definitiones ſyllogiſmorũ: 1. enim in primi modi primæ figuræ definitioné incidit, 2. in triplicem definitioné triplicis modi affirmati in tertia figura: 3. in primi modi & ſecundi ſecundæ figuræ: 4. in quarti modi primæ figuræ, & tertij ſecũdæ. Ita ſyllogiſmorum definitiones pro argumẽtorũ inuẽtione, rudibus & imperitis obtruduntur: eadẽ planè ſapientia, qua mediũ in figuris definitũ eſt: Inuẽtio per iudiciũ ſcilicet explicatur. Tanta Logicæ his in libris cõfuſio eſt & cõturbatio, támque Ariſtotelicæ methodi legibus damnata. Sed tamen in tanta periſſologia valdè rudis eſt doctor noſter. Has definitiones ſyllogiſmorum, regulas mediorum & argumentorum inueniendorum fecerit, vt facit: attamen pluribus modis concludi tria problemata poſtrema poterunt: ſpecialis enim affirmatio, prima etiam figura, & ſpecialis negatio, ſecunda tertiáque concludi poteſt. Valdè inquam, rudis: nec in vera Logica quicquam ſentit. Quid tenebras capitis huius reliquas retexam? Definitiones ſyllogiſmorum, vnde regulæ iſtæ collectæ ſunt, antea tenebris demonſtrationum inuolutæ fuerunt, vt diximus: hîc tamẽ rurſus vana ingenij oſtentatione,

tatione, modi iterum vitioſi colliguntur. Periſſologia, licet infinitè Ariſtoteli damnata, atque hîc vniuerſæ caliginis fons effunditur. Neque id vulgò diſſimulatur: In Interpretatione de nobili modificatorum quæſtione dictum illud vrbanum in ſcholis peruulgatum prædiximus, *De modalibus non guſtabit aſinus*: At hîc pontem eſſe aſinorum, ſcholarum noſtrarum doctores & interpretes Organi logici prædicāt. Figuram quadratam inſtituunt varijs triangulis inciſam, quibus ſyllogiſmi recti & vitioſi notantur: quam qui retexere non poſſit, aſinus habetur: pons ea ſcilicet virtute, vt aſinorum pedibus cōculcari ſe nō patiatur. At bone Deus, pontis huius ſublicij videlicet, quales ſunt ſublicæ? Etenim quoniā hic magiſter, inuentionis Logicæ architectus eſſe voluit, quid? nónne definitionibus, partitionibus, exéplis argumentorum & mediorū, quæ inueniéda ſunt, totam doctrinā architectari & fabricari debuit? cauſſas, facta, ſubiecta, adiuncta, oppoſita, cōparata, cōiugata, partes, definitiones, teſtimonia, quoniā hæc Ariſtoteli vera media ſunt & argumenta, interpretari? Ad hanc enim exędificandā inuentionis artem, illa materies, hæ ſublicæ fuerunt: has manu atque opere & aperta methodi architectura machinari debuit. At toto iſto capite nil niſi periſſologia, & obſcuritas doctrinæ inaniſſima eſt: Et appellantur aſini, qui myſteria hîc occulta non videant? Aſinos ſcilicet multos fuiſſe neceſſe eſt, ſi aſinos eſſe neceſſe eſt, qui Logicam inuentionem hîc non videant, quæ omnino nulla eſt: nec vllis igitur oculis videri poteſt. Enimuerò fabulam ab hiſtrionibus agi ſolitam, huius argumenti ſimillimam ſpectaſſe me commemini: Vano cuidam & ſimplici Thraſoni pannus à nebulone ſartore deſcribitur percommodus, ſed eo colore præditus, vt à nothis & ſpurijs cōſpici non poſſit: Itaque Thraſo cupidus emendi, pannum ſibi proponi iubet: nebulo protinùs tāquam multarum vlnarum molem profert: expaſſis palmis, vt mercatores hîc aſſolent, licia diducit, ſpeciem miratur, emptori ſuo prædicat & oſtentat: Hîc Thraſo vanus, adulterij

adulterij materni ſuſpicione protinùs tactus eſt: côntteri tamen pudor vetat: itaque pannum, quem nullum videt, qui nullus etiam eſt, ſe videre & admirari dicit, & emit, veſtémque ſibi ſarciri iubet. Hîc ſartor exultare gaudio & triumphare incipit: pãnum diuidit, diuiſionis ſtridorem miris modis imitatur, veſtémque hoc egregio inuiſi inuiſibiliſque, vt ita dicam, coloris pãno conſarcit: pretiũ denique accipit & addicit. Hæc (mihi credite) pontis aſinarij fabula eſt, in nobis ſcilicet idiotis iam veritas & hiſtoria, non fabula: Perſuadetur nobis, inuentionis doctrinam mirabilem quandam & ſingularem hîc eſſe, ſed ab aſinis conſpici non poſſe: Credimus: (quid enim philoſopho tot ætatum ſeculorúmque iudicijs approbato non credamus?) non videmus tamẽ, nec omnino videre, quod nihil eſt, poſſumus: ne tamen aſini videamur, laudamus, admiramur, emimus pretio non ſolúm pecuniæ, cuius iactura tolerari poterat, ſed temporis & vitæ, cuius detrimentũ, nullo pecuniæ pretio compenſari poteſt. Quamobrem vera ſummáque Ariſtotelis principia materiam veræ artis, formam veræ artis cum his nugis comparemus: omnia hîc contraria reperiemus: Analyſim Ariſtotelicam adhibeamus: innumerabilia præſtantium authorum monimenta ſunt, omnis doctrinæ, omníſque ſapientiæ plena: ad eorum igitur inuentionem retexendum, cognoſcendum, imitandum, quid aſinarius iſte pons proderit? Adhibeamus in Virgilio, Homero, Cicerone, Demoſthene, Platone, Ariſtotele: in mathematicis, in legibus, in theologia, quid nobis explicabit? Tum verò cùm Analyticum nihil eſſe viderimus, ad alterum exercitationis genus cõuertamur. Ariſtoteles Logicam viua voce tam multis ſcriptis exercuit: experiamur igitur (ſeu dicere, ſeu ſcribere meditemur) quid his inuẽtionis artibus poſſimus adiuuari: nec Sepias diutiùs imitemur: Vt enim piſces illi cùm ſe peti à piſcatoribus ſenſerint, effuſo atramento, quod illis eſt pro ſanguine, infuſcata aqua abſcondunt ſe, & piſcatoribus iter veluti ſepiunt atque intercludunt:

..ludunt: Nec ſic videlicet cum veritate, cum luce, cum firma conſtantíque ratione vrgeamur & cõſtringamur: vel contorta aliqua & obſcurata diſtinctione ſtultitiam noſtram teneamus: ac ſi nubem diſtinctionis aliquam contradicentibus oppoſuerimus, præclarè nos philoſophatos arbitremur. Etenim turbida iſta aqua reſidebit aliquando, nec perpetuò conqueremur, quod Perſius de inertibus diſcipulis,

Nigra quòd infuſa vaneſcat Sepia lympha.

Opinionum enim commenta delet dies, naturæ iudicia confirmat. Malitioſi & improbi animi eſt errore delectari, lucem odiſſe, tenebras conſectari, publicis malis gaudere, honeſta ſtudia remorari. Quod cùm quidam tam pertinaciter faciant, conſiderent ſecum quàm principiis Ariſtotelis cõgruentius, quàm ſibi modeſtius, quàm publicis ſtudiis vtilius fuerit confiteri neſcire ſe quid dicant, quàm iſta tam temerè effutientes, ſibi primùm; denique bonis adoleſcentibus tam miſeram, támque pernicioſam calamitatem parare: Sed cõqueſtionis huius dolore ſæpe longiùs euehor, quàm putaram. Sicut expoſita geneſi diſputatum eſt, eius doctrina ſyllogiſmos omnes concludi, ſic expoſita mediorum, & propoſitionum inuentione, diſſeritur omnia problemata, omnéſque ſyllogiſmos oſtenſiuos, hypotheticos vel ex abſolutis neceſſariis contingentibus, denique cuiuſuis generis perfici: ídque ita demonſtratur: Manifeſtum igitur ex dictis, quòd non ſolùm accidit hac ratione & via omnes ſyllogiſmos fieri, ſed etiam quòd alia impoſſibile ſit: Demonſtratum enim eſt, omnem ſyllogiſmum per aliquam expoſitarum figurarum fieri: Has verò non accidit per alia conſtitui, quàm per conſequẽtia & antecedentia: Ex iis enim propoſitio & medij ſumptio. Quare nec ſyllogiſmum poſſibile eſt fieri per alia. Via igitur de omnibus vna, & circa philoſophiam & quámuis artem & diſciplinam. Quapropter in omni problemate hęc erunt inuenienda ſecundum veritatem quidem, quæ etiam ſecundum veritatem inſint: ad dia-

lecticos autem ſyllogiſmos ex probabilibus propoſitionibus. Hæc inquam, diſputatio eſt, antecedentium & conſequentium argumento, omnes diſputationes & philoſophicas & dialecticas effici. Diſputationis clarior concluſio ſic eſt;

Omnis figura efficitur antecedentibus & cōſequentibus:
Omnis ſyllogiſmus aliqua efficitur figura:
Omnis igitur ſyllogiſmus efficitur antecedentibus & conſequentibus.

Huius tamen demonſtrationis propoſitio non ſatis vera eſt:medium enim & argumentum in omnibus negatis ſyllogiſmis alteri extremo opponitur,ſicut Ariſtoteles etiam in his capitibus loquitur. Aſſumptio planè falſa,ſicut antea docui, quia ſyllogiſmi & proprij & cōiuncti (connexos & diſiunctos dico) non perficiantur tribus expoſitis figuris : Et interpretum vanitas illa, de qua iam dixi, hoc capite triceſimo, etiā teſtimonio Ariſtotelis apertè refellitur : cùm differentiam docet ſyllogiſmi oſtenſiui & hypothetici : quòd ille propoſita duo vera habeat,hic alterum falſum, vt ad impoſſibile dicitur;ideóque mendacij ſyllogiſmus appellatur: aut certè pro certo & indubitato,quod incertum tamen ſit & dubium, ſecundum aſſumptionem, ſicuti & Mathematici poſtulare ſolent & aſſumere : & qualitatem quandam, quam demonſtratam non habent, concedere, vnde demonſtrationes ſuas efficiunt. Aliquando cùm ſpecies plures ſint, vna tamen probata, ex hypotheſi concluditur genus.Principia ſyllogiſmorum generaliter quidem dicta ſunt quemadmodum ſe habeant, & quomodo ſint indaganda & inueſtiganda: hîc media & argumenta rurſus appellantur principia ſyllogiſmorum : & eorum inuentio aptè venationis cuiuſdam,(tametſi ea hîc nulla inſtructa eſt)indagationi cōparatur. Atque hîc, quod in geneſi monui, non eſt omittendum : Vna geneſis eſt communis & generalis & vniuerſalis, nec in minores artes ſecanda:Cuius doctrina quanuis in his libris imperfecta ſit, eſt tamen per ſe quædam vna. Sic inuentio

vna

vna eſt generalis, communis, vniuerſalis, nec pluribus artibus minutiùs diſcerpenda: Communis inquam, omnium diſputationum neceſſariarũ veriſimilium, vt hîc docetur: veréque à nobis eſt libro ſecundo, & ex Ariſtotelicæ Logicæ ſententia diſputatum, quæſtionum partitionem eſſe vanam, quia cõmunis eſſet Logica omnium quęſtionum: Logica doctoris huius cõmunem omnium problematum geneſim docere voluit, nunc cõmunem inuẽtionẽ docere vult, & communia principia ſeu media. Propria verò in vnaquaque arte plurima ſunt, ait hic author: Singulares enim artes, inuentiones quędam ſunt ſingulares, vt ſecundo libro docuimus. Hîc memẽto ſyllogiſmorum principia in argumẽtis & mediis ſtatui: ideóque horum principiorum doctrinam, doctrina ſyllogiſmi ex illis principiis compoſiti priorem & antiquiorem eſſe: quod idẽ magis apertè dicetur capite triceſimo primo: hic enim locus eſt accuratè conſiderandus. Diſputaui iam ſæpiùs Analytico primo nullam logicę inuentionis doctrinam tradi: id verò ipſum iam videtur hîc nobis ab Analytici operis authore dici. Generaliter igitur quomodo propoſitiones aſſumendæ ſunt, dictum ferè eſt: accuratè verò diligẽtérque in dialectica inſtitutione tradidimus. Hæc verba doctoris ſunt, quibus ſignificat Topica Analyticis non ſolùm priora eſſe, ſed in iis antecedentium & conſequentium, vnde ſyllogiſmi cõtexantur, genera ſpeciéſque deſcribi: vt inuẽtio ex Topicis cognoſcẽda ſit, cognitáque ad ſyllogiſmi geneſim afferenda: Nec in Topicis inuẽtio ſyllogiſmi dialectici propria docetur, cùm omnium ſyllogiſmorum cõmunia media illinc nobis petenda eſſe iam dicantur. Hæc inquam, oſtenſiui & hypothetici differentia cùm talis deſcribatur, & doceatur, oſtenſiuum, hypotheticũ, & omnino omnem ſyllogiſmum tribus figuris, duobus antecedẽtium & conſequentiũ locis abſolui, planiſſimè docetur hypotheticos ſyllogiſmos, hîc nominatos ſimplices ſyllogiſmos eſſe, nõ eos qui coniuncta argumẽti diſpoſitione, connexa vel diſiuncta propoſitione cõcluduntur.

duntur.Locus verò vnus eſt in hac diſputatione, capite eodem diligenter animaduertẽdus, iam ſæpiùs à nobis citatus: Principia itaque vniuſcuiuſque rei conſtituere, eſt experiẽtiæ & vſus: ſic *ἀστρολογικὴ ἐμπειρία*,id eſt aſtrologica experientia,aſtrologicæ ſcientiæ principium eſt: ſimiliter reliquarum omnium artium & diſciplinarum experientia,ipſarum principium eſt. Itaque ſi vſu præcepta ſunt & experimento cognita, quæ ſunt in rebus, licebit hinc ſanè demõſtrationes facilè promptéque exprimere: Etenim ſi nihil *κατὰ τὴν ἱστορίαν*, inquiſitionem obſeruationémque omiſſum ſit eorũ, quæ certò ac verè rebus inſunt,facilè cuiuſuis rei demonſtrationem comperiemus. Hic inquam,locus nõ negligenter legendus, ſed diligenter attentéque cognoſcendus. Procreatrix & parens omnium artium *ἐμπειρία καὶ ἱστορία* eſt: veriſſimè dictum eſt:ſed infinitarum tenebrarum totis Analyticis cumulatarũ nulla procreatrix eſt *ἐμπειρία*, nulla *ἱστορία*: ab vſu vitæ & humanitatis nullo, à prudentiæ ratione nulla profectæ ſunt:ad nullũ vitæ & humanitatis vſum, ad nullã prudentiæ rationem referri poſſunt: tollantur igitur. Ac ſi quæras quomodo his ſublatis, ſyllogiſmi geneſis, medij inuẽtio explicari & demonſtrari poſſint, tibi reſpondebit huius admonitionis veritas,Si *κατὰ τὴν ἱστορίαν* ſingula verè deprehẽderis,hinc demonſtrationes efficies. Principia definitionũ, partitionũ,ſi quare vera ſint, addubites,ad *ἐμπειρίαν καὶ ἱστορίαν* recurrã:aliter non oſtendã:nec aliter oſtendi principia debent, vt verè poſterioribus Analyticis poſtea dicetur:Ex principiis autẽ per *ἐμπειρίαν καὶ ἱστορίαν* collectis cætera deinceps oſtendenda & explicãda ſunt. Hoc vniuerſæ diſputationis & animaduerſionis meæ Ariſtotelicum principium eſt aduerſus Organi Logici tenebras: Principium verũ, principiũ certum,principiũ toto Organo,Ariſtotelis doctrina digniſſimum:Hæc enim præcipua eſt Ariſtotelis hęreſis contra Platonem: principia cognitionis noſtræ poſita eſſe in ſenſibus: principia artium, inductione ſenſibilium & ſingularium rerũ colligi: nihil denique in intellectu

tellectu eſſe, quod in ſenſu priùs non fuerit: quod ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ καὶ ἱστορίᾳ non fuerit. Vtinam literis aureis, atque amplis & illuſtribus, pro foribus ſcholarum omniũ, vel potiùs firma & ſtabili intelligentia memoriáque in mentibus magiſtrorum, duo iſta verba eſſent inſcripta & impreſſa, ἐμπειρία, ἱστορία· vt quoties ea legerẽt & meminiſſent, omnium verorum dogmatum cauſſam atque originem legerent ac meminiſſent, quæ præcepti originem veram demonſtrent, quæ præcepti vſum certum declarent. Sed hîc fortaſſis amore & deſiderio tantæ veritatis diutiùs immotor: reliqua eſt capite triceſimo ſecundo per genera diuiſio, quam magiſter particulam quandam facit huius doctrinę: & rectè facit: eſt enim latiſſimus diuiſionis vſus, nõ ſolùm cùm genera, ſed quæuis omnino totius partes diuiduntur: & antecedentia conſequẽtiáque, quæ medij inſtrumenta communia hîc facta ſunt, ex diuiſionis loco permulta ſunt: vt genera, ſpecies, totum, partes. Sed hic idem magiſter diuiſionẽ facit infirmum ſyllogiſmum vel aſyllogiſtum, vt ſecũdi Poſteriorum capite quinto, quia quod oportet monſtrare, petit: in eóque omnes ſuperiores, ignorantiæ arguit: quòd in ea neque petitionem principij, neque ſyllogiſmum infirmum viderint, ſed præceperint per eam, de eſſentia demonſtrationem fieri, rerúmque definitiones inquiri. Hîc imprimis Plato videlicet arguitur, qui hoc argumenti genere definienda eſſentia rerum ſæpe philoſophatur. At in vtroque videtur ipſe reprehenſor, potiùs ignorationis arguẽdus: nec enim diuiſionis omnis eſt vſus, vt ex ſpecie genus: ſed maior etiam, vt ex genere ſpecies concludatur: imò etiam definiatur, vt poſterioris Analyſeos ſecundo docetur. Ita quod in principio eſt, hoc argumẽto non petitur, etiam ſi abſolutè demonſtrationis genus quæratur, quo tamen ipſe magiſter in tot demonſtrationibus, quas appellat, nuſquam eſt vſus. Si verò demonſtratio pro quouis ſyllogiſmo ex veris verum concludente intelligatur, petitio principij nulla eſt, cùm ex ſpecie concluditur genus: Veritas

enim ſpeciei mihi notior eſſe poteſt in aliqua re, quàm generis:&demonſtratio(quia eſt)à magiſtro ipſo poſtea dicitur: imò nominatim nullam hîc eſſe principij petitionem, Analyſeos poſterioris ſecundo dicitur: Et valdè ridiculum eſt, non ſolùm falſum huius doctoris argumentum: Omnis demonſtrationis ait, medium eſt minus primo in diuiſione: Medium nõ eſt minus: Non igitur demonſtratio. O vanum doctorem & ſuæ doctrinæ imperitum & immemorẽ! Docet enim magiſter in poſterioribus Analyticis, omnem demonſtrationem ex cauſſa propria eſſe, nec ideo medium eſſe minus primo. Hîc contra Platonem contrarium ſibi permittit & concedit: Deinde verò ſpectemus infirmũ in diuiſione ſyllogiſmum, quem Plato,& omnes ante hunc magiſtrum ignorauerint: Videamus quomodo diuiſio ſit aſyllogiſtos: quod exẽplum aſyllogiſtum edatur: Hîc enim neque principium petitur, neque ſyllogiſmus eſt infirmus, ſed ſyllogiſmus conſtans & ratus. Problema eſt primi exempli de ſubſtantia & quadam definitione, nempe, Quid eſt homo? Medium ſumitur ex diuiſione generis in ſuas differentias: & ita ſyllogiſmo concluditur, neque petitur principium: Primus eſt ſyllogiſmus,

Omne animal eſt mortale aut immortale:
Omnis homo animal eſt:
Omnis homo igitur mortalis eſt aut immortalis.

Hic ſyllogiſmus eſt primæ figuræ: Nec intereſt quòd propoſitio, coniuncta enuntiatio eſt: neque enim ſyllogiſmi ſimplices dicuntur aut coniuncti ab enuntiatione ſimplici aut coniuncta, ſed à diſpoſitione, vt in noſtra Dialectica diximus. Secundus ſyllogiſmus in exemplo eodem eſt:

Homo mortalis eſt immortalis:
Non autem immortalis:
Mortalis igitur.

Hic diſiunctus ſyllogiſmus conſtans & firmus eſt: neque petitur principium, ſed ex contrario contrarium probatur. Simili via duo rurſus ſyllogiſmi contexuntur:

Omne

Omne animal mortale pedes habet aut iis caret:
Omnis homo eſt animal:
Omnis igitur homo pedes habet aut iis caret.

Deinde diſiuncta concluſio efficitur de proxima cõplexione:

Omnis homo pedes habet aut iis caret:
At non caret pedibus:
Habet igitur.

Quapropter in hoc præcepto Ariſtotelicũ nihil eſt: nihil verum eſt, vbi tot, támque rati & conſtantes ſyllogiſmi ſunt, ſyllogiſmũ nullum eſſe. Sed maius eſt quod ſequitur: Tota Platonis diuiſio labefactatur & euertitur: & diſputatur non ſolùm iudicij & ſyllogiſmi, ſed argumenti prorſus eſſe expertẽ diuiſionem: item ad quoduis problema eſſe inutilem diſſeritur. At inquam, particulam inuẽtionis eſſe quandam paulò antè dictum eſt: non igitur inutilis prorſus. Sed exemplum videamus: geometricum verò ponitur, demonſtratum apud Euclidem vltima propoſitione decimi: An diameter, ſit aſymmetros: & ſimili via diſſeritur:

Omnis longitudo eſt ſymmetros vel aſymmetros:
Diameter eſt longitudo:
Diameter igitur eſt ſymmetros vel aſymmetros.

Syllogiſmus igitur diſiunctus vt antea concluditur, nec petitur principium:

Omnis diameter eſt ſymmetros vel aſymmetros:
Non autem ſymmetros:
Aſymmetros igitur.

His argumentis concluditur diuiſionẽ neque omni conſiderationi cõgruere, neque in his vtilem: in quibus maximè videatur, nil ad definiendum, nil ad vllum problema diſceptandum valere: ſophiſma eſſe denique: in ea principium peti: Concluditur id inquam, ſed vitioſè & captioſè concluditur: Imò verò poſtea ſecundo Priorum, & ſecundo Poſteriorum, hæc ipſa diuiſio & nomine inductionis, & nominatim per ſe, & diuiſionis nomine valdè laudatur & probatur: & quòd valeat nõ ſo-

lùm ad inueſtigandum definitionem & eſſentiam, ſed ad communem problematum diſceptationẽ plurimùm valeat, multa & longa oratione diſſeritur: ſed tum dicetur id ſuo loco meliùs. Nec interpretum vanitas hîc audiẽda, Platoni placuiſſe definitionem ſyllogiſmo demõſtratiuo monſtrari: nec enim, ſi Organico authori creditur, de ſyllogiſmo quiſquam ante natum Ariſtotelem cogitarat. Adhuc inuentio mediorum & propoſitionum in duobus locis antecedentium & conſequentium poſita eſt, ad antecedentia conſequẽtiáque definitio & proprium & accidens referuntur: Oppoſita reiecta ſunt: diuiſio tota vt inutilis abiecta, hac inuentione omnes ſyllogiſmos effici. At vt dixi, anteceſſionis & conſecutionis ratio, diſpoſitionis magis eſt, quàm inuentionis: quod interpretes quidam ſenſerunt: totámque inuentionem hîc expoſitam analyſi ſubiiciunt, quia mediorum nulla tradatur inuentio, ſed geneſeos regulæ tantùm repetantur.

PARS TERTIA PRIMI
libri, de Analyſi.

Primi Analytici partes adhuc duæ diſceptatæ ſunt, geneſis ſyllogiſmi, & inuẽtio medij. Tertia pars de analyſi, reliqua ſequitur, quæ nobis adhuc regula fuit ad duas priores retexendum & examinandum: hic enim verus & naturalis ignis experientiæ, vſus, inductionis, id eſt Ariſtoteleorum principiorum fuit, quo Logicum aurum probauimus, quodcunque in Porphyrio, categorico & ſymbolico & hoc analytico doctore fuit: Ignem igitur hunc ſua flamma inflammemus, vt eluceat oculis & effulgeat: principia de materia artis, déque forma teneamus. Quid igitur hîc primum eſſe debuit? Primùm quia partiti Logici operis tertia pars eſt analyſis, tranſitione ſignificandum fuit, de geneſi & inuentione dictũ eſſe, de analyſi iam eſſe dicendum. Hæc tranſitio, præclara & egregia ſignificatione initio ponitur: Quomodo autem reducamus ſyllogiſmos in expoſitas figuras dicendum

cendũ deinde fuerit:id enim diſquiſitionis reliquũ eſt. Trãſitio igitur hîc eſt,operis Logici partẽ vnã ſupereſſe, analyſim:Sed hæc tranſitio eſt: ratio tranſitionis deinde ſequitur ex vniuerſæ Logicæ partitione: Nam ſi compoſitionem ſyllogiſmorum perſpiciamus, & inueniendi habeamus facultatem, tum verò factos retexamus in expoſitas figuras, hypotheſis initio propoſita finem cõſequatur. O partitionem infinitæ lucis,ſi diligenter examinetur, authorem! Secundo Animaduerſionum libro principia Logicæ facultatis, quæ in Logico Organo deeſſent, explicaui: ea tota licet ex hac partitione confirmare. Logicam,dico artem eſſe bene diſſerendi,nec finibus vllis aut terminis hanc definitionem concludo: ad omnes res diſſerẽdas & explicãdas Logicam pertinere confirmo:Id principiũ hac partitione confirmatur,quia tribus partibus tota hypotheſis Logica comprehenditur,geneſi,inuentione,analyſi,vt qui inuenerit,diſpoſuerit,inuentúmque ac diſpoſitum opus examinarit & retexuerit, finem Logicæ hypotheſeos conſequatur. At geneſis, communis omnium quacunque de re ſyllogiſmorum deſcripta eſt: At inuentio, communis omnium quacunque de re problematum deſcripta eſt:At analyſis,communis omnium inuentarum & diſpoſitarum diſputationũ poſtea deſcripta eſt:Quare ſi vel geneſim,vel inuẽtionem,vel analyſim ſpectes, tota Logica communis,generalis,vniuerſalis eſt: veréque docet& analytico doctori congruenter docet,qui Logicam,definit artẽ bene diſſerendi, eámque ad res omnes communiter accommodat:quíque Logicę finem ſtatuit de omnibus rebus bene diſſerere,quia id etiã hîc Logicæ hypotheſeos finis appellatur. Doceo duas artis eſſe partes,inuentionem & diſpoſitionem: Hæc partitio, inueniendi facultatem, compoſitionem ſeu collocationem, partes artis efficit,& geneſeos verbum(vt eius doctrina in tribus figuris expoſita demõſtrat)totum nunc eſt ordinis & collocationis:& ſic opponuntur geneſis & analyſis,vt ſecũdi Elenchorum capite ſecundo analyſis & ſyntheſis: & Philo-

Philoponus ait geneſim pro diſpoſitione ab Ariſtotele vſurpari. Hæc igitur vna partitio veram illam Logicæ hypotheſeos partitionem,quam ſecundo libro expleuimus,accuratè quęrentibus indicare poterat: & quod reſtituimus, hac partitione comite & indice reſtituimus. Quamobrem tam fertilis partitionis támque fœcundæ partus ſtudioſè & ſolicitè ſuſcipiendus nobis atque alẽdus eſt.Sed analyſis reliqua eſt, analyſeos definitionem requiramus:ea nulla eſt. Analyſis Logica,eſt diſputationis inuentæ & diſpoſitę examinatio & exploratio:Nec ars noua eſt vlla, ſed ars ipſa iiſdem gradibus repetita, quibus in opus educta fuerat, vt initio propoſuimus. Quis analyſeos finis? quis fructus erit? Audiamus non ſolùm interpretes Organi(qui docēt analyſim,præſtantiſſimam eſſe Logicæ hypotheſeos partem, à qua tota hypotheſis quatuor librorum, Analyticorũ nomine inſcribuntur:) ſed multò magis Organum ipſum hac de re audiamus: Eueniet ſimul vt priùs deſcripta, quòd ita ſe habeant, confirmentur & illuſtrentur ijs, quæ modò dicentur: Neceſſe námque eſt omne verum ipſum ſibi vſquequaque conſentaneum eſſe:Quapropter analyſis, eſt inuentionis & diſpoſitionis confirmatio & illuſtratio:& quòd veriſſimè iam toties omnibus Animaduerſionum locis analyſim aduocamus, vſum, experientiam & hiſtoriam requirimus: Organico authore & doctore requirimus: Analyſis enim,Lydius lapis eſt,quo Logicũ aurum tentemus: Imò verus eſt & naturalis ignis,quo Logicum aurum probemus,confirmemus, illuſtremus. O me miſerum,& eloquentia(cuius ſum profeſſor)valdè nudum & vacuum! Cauſſam,vt ſpero,(imò vadè cõfido)gratiſſimam Deo,& publicis ſtudijs vtiliſſimam,& ex Ariſtotelis(ſi tamẽ hic eſt Ariſtoteles)doctrina, principijs,ſententia,tot annos diſputo:& tamen hominibus quibuſdam tam illuſtrem,tam vtilem cauſſam non perſuadeo: Imò verò graues damnationis pœnas à tribus Iudicibus impoſitas pertuli: diſcipulos meos ſcholis eiectos propterea vidi, quòd analyſim, inuentionis & diſpo-

diſpoſitionis illuſtrationem & confirmationem eſſe dicerem: quòd analyſim Logicam ad omnes ſentẽtias, diſputationes ſcriptas, dictas, meditatas referrem: quòd analyſim, Logicæ artis animam vitámque dicerem, & in poëtis, oratoribus, philoſophis animare artis præcepta analyſi contẽderem. Sed quoniam melioribus & æquioribus iudicijs conſeruati & reſtituti ſumus, analyſim quoque licet intermortuàm, licet in ſui ſtudioſis ſic afflictam, omnibus viribus conſeruemus, excitemus, reſtituamus. Quid ſequitur? Analyſis logica, eſt nõ ſolùm examinatio diſputationis, ſed cõfirmatio & illuſtratio: Quia verum vero conſonat, quia videlicet aurum in igne ſuam puritatem approbat, prima debuerat analyſis eſſe conſideratio. Quid hîc actum eſt? vt inuentio nulla tradita eſt, ſic inuentionis analyſis nulla traditur: tota eſt geneſeos: prima de ſyllogiſmi definitione & partibus: ſecunda de figura, de figuræ forma. Primum igitur poſiti ſyllogiſmi exemplum in propoſitiones reſoluitur, deinde in terminos tres: quamobrem? Quia facilius eſt, ait hic doctor, diuidere in maiora. At inquã, trium terminorum cõſideratio maior & amplior, id eſt generalior & antiquior, & prior eſt naturâ: Problema enim, ad quod duo termini referuntur, & argumẽtũ, id eſt medius terminus antè cõſiſtant, neceſſe eſt, quàm ex iis propoſitiones efficiãtur. Ratio hæc doctorẽ ad analyſim terminorũ priùs adducere debuit: methodũ igitur doctoris, vel ipſius argumento refellimus, præceptum tamen ſequimur: Tres terminos in exemplo propoſito requirimus, id eſt problema & argumentum. Pręcipua inuẽtionis vel propoſitionis analyſis in hoc libro nulla eſt, vt conſideretur de partibus, ex quo loco eductæ ſint: ſítne propoſitio propria, vera, certa, conſentanea: an contrà aliena, obſcura, ambigua, falſa, inconſequens: Præcipua inquam, inuentionis & propoſitionis analyſis hîc nulla eſt, in Elenchis eſt quædam. Perge, quid analyſis geneſeos? quid hîc exponit? quæ præcepta proponit? Præcepta certè ſtatuit excellentia, et ſi quid in toto Organo

gano

gano Logico Ariſtotelis nomine dignum eſt, Ariſtotelica numero ſeptem ſunt: primum eſt: Etſi non ambæ adhibitæ ſunt, altera eſt reſtituēda. Ergo quod ad propoſitiones attinet, interdum nihil deeſt, & qualitas ſola ex concluſionis & ſyllogiſmi legibus conſideranda: interdum verò deeſt altera: Interdum enim generali propoſitione conſtituta, aſſumptio non exprimitur, ſeu ſcripto, ſeu ſermone diſputetur: aut adhibetur propoſitio vtraque, ſed complexio reticetur: alia verò interrogātur. Hîc ἐμπειρίαν καὶ ἱστορίαν, veræ artis matrem agnoſco. Lege totum Demoſthenem, Ciceronem, Homerum, Virgilium, Platonem, Ariſtotelem: omnes oratores, poëtas, philoſophos, vix quęſtionem milleſimam etiam ſyllogiſticam plenis ſyllogiſmis contextam & concluſam reperies: enthymematis, cōmunis hominum ſenſus ferè cōtentus eſt: Aſſumptio clarior eſt? Fruſtra diceretur: Propoſitio per ſe apparet & occurrit? Aſſumptione ſola cōcludimus: interdum ne concluditur quidem, ſed duabus poſitis partibus, aut etiam altera, cōplexio priùs intelligitur, quàm dici poſſit: Omninóque ſyllogiſmus rariùs partibus ſuis expletur, quàm in ſyntaxi primæ & ſecundæ verborum perſonæ, ego & tu exprimuntur. Ergo de ſyllogiſmi partibus tantùm enuntiatur, quantùm mens auditoris requirit: quod per ſe concipit, id repudiat, nec explicari ſibi vult. Organum perlege, ſyllogiſmorum etiam exempla in figuris ipſis poſita repete: quotūquemque perfectū inuenies? Sed cæteras huius præcepti partes videamus. Conſiderandum verò an ſuperuacaneum aliquid aſſumptum ſit, tum etiā de neceſſarijs, ne quid ſit omiſſum: ac illud quidē reſtituēdum, hoc verò detrahendum, donec ad duas propoſitiones peruentum ſit. Vſus & excellentium authorum exempla, ſyllogiſmi partes non omnes neceſſarias habent: quaſdam etiam (vt antè locutus eſt magiſter) inductionis ornatus, aut alîus cuiuſdam eiuſmodi gratiâ ad problematis vnius iudicium & ſyllogiſmum non neceſſarias habent: attamē cùm volumus accuratiùs ratiocinationis vim expendere

pendere & examinare, & conſtanter vereq́ue concluſam demonſtrare, quod deſit, expleamus: quod ſuperſit, ſecernamus: vt Grãmaticus in examinanda ſyntaxi, quæ reticentur, exprimit: vnum verbum ſemel dictum, pluribus clauſulis inſeruit, toties repetet: antecedentes caſus vel conſequentes non dictos, intelligendos tamen eſſe dicet: ſic Dialecticus in examinando & retexendo faciet. Hoc theorema Logicæ analyſeos hic primũ eſt infinitis iam locis tractatum & adhibitum: quanuis enim de ſolo ſyllogiſmo dictum eſt, attamen de doctrinæ methodo ſimile quiddam, ſed in diſſimili genere tenendũ, ne quid deſit, ne quid redundet in tota doctrina. Definitio, partitio, exempla cùm deſunt, defectũ: cùm res inanes & vanæ permiſcentur, redundãtiam appello: neque hoc, neque illud in arte volo eſſe: In ſyllogiſmo ſecùs: faſtidit animus id ſibi dictum, quod per ſe conciperet: At in doctrina bene & methodicè diſpoſita, ſyllogiſtica quæſtio nulla eſt: propoſitio quæuis intelligibilis eſt: vt ſunt propoſitiones definitionum, partitionum eſſentialium, de quibus primo de Demonſtratione: vt earum omitti ſine vitio nulla poſſit. Itaque in toto adhuc Organo defectũ in definitionibus, partitionibus, exẽplis, quæ deerant, notauimus: redundantiam in alienarum rerum nugis, in eiuſdem rei periſſologia, in demonſtrationum & geometricarum imitationum matęotechnia, in falſarum & captioſarum argutiarum ineptia notauimus. Quamobrem defectus & redundantia in ſyllogiſmo laudari poſſit, in methodo reprehenditur & vituperatur. Ergo partes ſyllogiſmi quas vſus non requirit, ſi dubitatio tamẽ inciderit, analyſis ita retexet: Defectũ nonnullorum facilius eſt deprehendere, aliorum verò occultius eſt: & quia neceſſarium quiddam ex poſitis accidit, ideo videtur ſyllogiſmus eſſe. Hæc adhuc admonitio eſt de legitimo propoſitionũ numero, propter quem fraus & captio contingit. Syllogiſmus definitur initio, concluſio ex quibuſdam poſitis neceſſariò confecta: quędam argumentatio neceſſariò concludit, & ideo

ſyllogiſmi

ſyllogiſmi ſpeciem habet : Fallit tamen aliquando : Admonitio vera eſt. Omnes vitioſi modi in tribus figuris expoſiti aliquando ex poſitis neceſſarium concludunt: Syllogiſmi tamen non ſunt, quia fallit ea compoſitio & diſpoſitio interdum : & eadem veſtigia ſecutus, labi potes. Hoc totum laudo, & ad compendium noſtrum de exercitatione aggrego : adeò etiam(quod tamen facile eſt) vt in oratione, ſic in diſputatione partes non ſemper ad artis ordinem componi, vt illic nominatiuus verbũ, hîc propoſitio aſſumptionem præcedat, poſtrema complexio ſit: vſus enim liberior eſſe vult : attamen ad æſtimandum & iudicandum cùm analyſis adhibebitur, vt Grammaticus, ſic Logicus ad artis ordinem cũctas partes reuocabit. Sed tamen(quod ſæpe iam diſputo) non Ariſtoteleum illum Platonicum Organi Logici authorẽ eſſe, ſed Ariſtotelicæ philoſophiæ imperitum quendam ſophiſtem, locus hic imprimis admonere poteſt : adhibentur enim hîc ſyllogiſmi cõſtantes & rati, pro ſophiſmatum & captionum exemplis: Vt ſi ſumptum ſit, non eſſentia deleta, non deleri eſſentiam : ex quibus autem cõſtat deletis, & ex ijs conſtitutam deleri. His enim poſitis neceſſarium quidem eſt partem eſſe eſſentiam: non tamen ſyllogiſmo concluſum eſt ex aſſumptis, ſed propoſitiones deſunt. Rurſus ſi cùm homo eſt, neceſſe eſt animal eſſe : & cùm animal, eſſentiam : cùm homo ſit, neceſſe eſt eſſentiam eſſe: Sed nondum ſyllogiſmo concluſum eſt: non enim habent propoſitiones, vt diximus.

Hæc doctoris exempla ſunt pro ſophiſmatis poſita, quæ tamen veros & conſtantes ſyllogiſmos habent : Etenim primus ſyllogiſmus eſt in primo modo ſecundæ figuræ. Partes retexamus, pro definitione nomen ponamus, vt analyticum theorema poſtea præcipiet : ſic erit ſyllogiſmus ad impoſſibile:

Non eſſentia deleta non delet eſſentiam:
Pars eſſentiæ deleta delet eſſentiam:
Pars igitur eſſentiæ, non eſt non eſſentia, ideóque eſſentia.

Hunc

Hunc ſyllogiſmum qui non videt, quid eum putas in Logica videre? ait hîc magiſter propoſitiones deeſſe: at non propoſitiones ſolùm, ſed complexio ſyllogiſmi, figuram & formam integram perficiunt. Hîc quis dubitare poſſit, Organum Logicum ex varijs variorum, de quibus primo libro dictum eſt, authorum dogmatis, ſed ab homine, artis quam componebat imperito, collectũ & compoſitum eſſe? Similis ignorantiæ exemplum ſecũdum eſt: Etenim ſumamus de ſuperioribus exemplis huic authori probatis vnum aliquod, & retexamus, errorem hominis manifeſtiorem faciemus: imò primum omnium, & primi modi exemplum eius aſſumamus: Si α de omni β, & β de omni γ, neceſſe eſt α de omni γ dici. Ergo licet hîc vna connexa ſit propoſitio, tamen pro ſyllogiſmo oſtenſiuo ponitur: & talia ferè ſunt omnia exempla ſyllogiſmorum ab hoc doctore propoſita, in quibus tamen ſyllogiſmos agnoſcit & credit: quia ſi exemplum retexamus in tres partes, ſyllogiſmi formam reddet legitimam. Sic videlicet exemplum illud erit;

Omne β eſt α.
Omne γ eſt β.
Omne γ igitur eſt α.

Eandem igitur hîc analyſim ſequamur, ſyllogiſmum ex omnibus neceſſarijs reperiemus: Aſſumptio præcedit: reponamus ſuo loco:

Omne animal neceſſariò eſt eſſentia:
Omnis homo neceſſariò eſt animal:
Omnis igitur homo neceſſariò eſt eſſentia.

Hic ſyllogiſmus eſt primæ figuræ prima forma concluſus: qui quid aliud demõſtret, quàm doctorem hunc, præcepti illius pulcherrimi, quod colligit, & in Organũ componit, ignarum & imperitum eſſe? Quamobrẽ analyſeos præceptum tam verum & à tam vero Logicæ artis vſu deductum teneamus: Quanuis in propoſito ad examinandum & retexẽdum exemplo, ſyllogiſmi partes quædam neceſſariæ deſint, quædam non neceſſariæ ſuperſint: neutra tamẽ cauſſa ſyllogiſmum damnemus:

Id enim vſus, artis magiſter, vſus inquã, vel in his Analyticis adhibitus approbat. Sed neceſſariũ expleamus, nõ neceſſariũ detrahamus, tãtiſper dum de ſyllogiſtica quæſtione iudiciũ facimus : meminerimúſque fraudis illius & captionis, vt nõ quicquid lucet, aurũ eſſe, ſic nõ quicquid expoſitis quibuſdam neceſſariò concludit, ſyllogiſmũ eſſe. Triceſimo quarto capite ſequitur deinde ſic ſyllogiſmus in terminos tres partiendus. Hæc pars huius theorematis de tribus terminis præcedere debuerat, vt dixi, quia primò problema retexendum eſt: cuius duo ſunt termini: deinde argumentum, id eſt medium. Reliquo capite, ſecũda eſt Analyſis de figura: Medius verò terminus ſtatuendus, qui in ambabus propoſitionibus dicitur: huius theſis indicabit figuram, vt antea definitiones figurarum docuerunt. Tandem etiã figuræ qualitatẽ problema etiã quod cõcluditur indicabit, quia vt variũ eſt, ſic in variis figuris concluditur.

Capite triceſimo quinto, Analyſeos ſecundæ præceptio reliqua ſequitur, de figurę forma & ſpeciali qualitate. Labi & errare contingit ex ſyllogiſmi definitione propter neceſſarium: aliquando etiam ex figuræ genere: Aliquando ob ſimilitudinem diſpoſitionis terminorũ, quia vniuerſale deeſt. Hoc præceptum verum eſt & neceſſarium in omnibus ſyllogiſmis de quibus ſolis in Organo logico pręcipitur: in propriis autem & cõiunctis neque verum, neque neceſſarium. Hîc rurſus exempla non Platonem, non Ariſtotelem, ſed ſophiſtẽ, doctrinæ quam componit & colligit, ignarum & expertem demonſtrant. Duo ſyllogiſmi tanquam captioſi ponuntur, quia medium non ſit in his vniuerſale : Sic autem ſunt:

Ariſtomenes intelligibilis ſemper eſt:

Διανοητὸς Græcè verbũ eſt, & paſſiuè ſic accipitur in Analyticis poſterioribus, nequid hîc interpretes de intelligente mente comminiſcantur:

Ariſtomenes eſt Ariſtomenes intelligibilis:
Ariſtomenes igitur ſemper eſt.

Item

item, *Mycalus muſicus breui peribit:*
Mycalus eſt Mycalus muſicus:
Mycalus igitur breui peribit.

Hîc author ait propoſitiones vniuerſales eſſe oportere, quales hæ non ſunt, Omnis Ariſtomenes intelligibilis ſemper eſt: Omnis Mycalus muſicus citò peribit: ideóque vitioſos ſyllogiſmos eſſe, quia nil ſit in iis vniuerſale. At vterque ſyllogiſmus conſtans & firmus eſt: ſed primi propoſitio falſa eſt, & multa intelliguntur, quæ ſempiterna non ſunt: Aut ſi veram propoſitionem facias, erit aſſumptio falſa, quia Ariſtomenes hic, quem vides, non eſt Ariſtomenes ille, quem ſic intelligis. Secundæ partes omnes veræ eſſe poſſunt, nec in qualitate partium quicquam peccatur: vitij verò cauſſam dicere, quia medium non ſumatur vniuerſale, delirare eſt: propriæ enim propoſitiones omnes ſunt: & valdè ſit ineptum, in vnitate multitudinem ſtatuere: vt, Omnis Plato diſputat: Omnis Ariſtoteles diſſerit. Quare, vt dixi, exempla hæc authorem ſuum valdè traducunt. Capite triceſimo ſexto verè præcipitur, vt termini exponantur apta oratione, nec ſymbola modò habitum, modò habitus ſuſceptiuum ſignificent: cuius ſophiſmatis fuit illud exemplum: de quo in Categoria relationis diximus, Quòd ſcientia & ſcibile, relata non eſſent, quia ſcientia, nomen habitus eſſet: ſcibile, nomen actus. Exemplum capitis huius eſt:

Nulli ægritudini ſanitas contingit:
Omni homini ineſt ægritudo:
Nulli homini contingit ſanitas.

Quòd ſi pro nomine habitus, nomen ſuſceptiui ponatur, error ille non accidet:

Nullum ægrum, ſanum eſſe contingit:
Omnis homo æger eſt:
Nullum igitur hominem contingit ſanum eſſe.

Propoſitio, ait author, falſa erit: At erroris etiã cauſa eſt in illo contingentis modo: ex terminis enim eiuſdem generis, eadẽ ſyllogiſmi lege ſeruata, vt antè do-

cui,concluſio hæc captioſa erit:Superioris autem erroris cauſſa hîc eſt, quia medium non ſit vniuerſale. Eadem doctoris huius ſapientia eſt.

Capite triceſimo ſeptimo theorema eſt veriſſimum & vtiliſſimũ,& quo vno omnes Categorematũ & Categoriarum ineptiæ refelluntur: Non laborandum eſt, vt nomine termini ſemper exponantur:plerũque enim orationes erunt,quibus poſita non erunt nomina. Itaque difficile eſt retexere & reducere tales ſyllogiſmos. Sic videlicet plerunque toti libri, & integræ orationes in vnum ſyllogiſmum ſunt incluſę: vt tota Miloniana Ciceronis oratio. Hæc analyſis difficilior eſt, & meditationis altioris. Aliquando verò falli continget in ea inquiſitione & examinatione.O theorema ſingulare & admirãdum,& tamen in ſcholis Ariſtotelis mortuum ac ſepultum!Nemo ferè poſt annorum ſecula neſcio quot græcus latinúſue magiſter logicæ artis fuit, qui non conatus ſit Organi logici compẽdium aliquod efficere:& quod longiore diſputationis tractu dilatatum eſſet,contrahere:At quid deeſſet, nemo conſiderauit,vt adderet:quid ſupereſſet, nemo reputauit vt amputaret, & neceſſariam tantùm ſummam conſtitueret: Difficile enim eſt tantas ratiocinationes, & tam grandes ſyllogiſmos retexere & reſoluere:propter talẽ inquiſitionem & analyſim cõtingit errare:ſed tamen hoc præcepto monemur, regulam artis de tribus terminis, ad trium verborum neceſſitatem reuocandam non eſſe: nec ſyllogiſmum,immediatorum ſimplicium vocabulorum eſſe, ſed ad tres ſyllogiſmi partes referendum, ſeu ſimplices dictiones, ſeu longæ ſint orationes:quod in poëtis, oratoribus,philoſophis,toto denique humanitatis vſu perpetuum eſt,ideóque tenendum & approbãdum, & ad Logicam noſtram aggregandum: Et hinc commentum illud refellendum, quo pro ſyllogiſmi fundamentis,ſimplicia nobis categoremata tantùm proponuntur,tanquam ex iis ſolis fierent propoſitiones & ſyllogiſmi. At hæc aurea regula veriſſimè cõtrà docet plerunque

runque terminos, quibus propoſitiones & ſyllogiſmi efficiuntur, longas orationes eſſe: terminos ratiocinationis, ſymbolis certis aſtrictos non eſſe: nec omnino referre, ſimplicibus an compoſitis ſymbolis efferantur. Hanc veritatis regulam, hanc vſus legem, hanc artis veritatẽ in Porphyrio antea, & in categorico magiſtro oppoſui, & nuuc oppono. Sed pars capitis reliqua, parem doctrinæ elegantiam præſtantiámque continet. Ineſſe verò primum medio, & hoc poſtremo, non eſt accipiendum, quaſi perpetuò alterum alteri ſimiliter attribuatur. Interpretes ſcholaſtici perſuadent nullum categorema eſſe, quod non certo & ſemper ſimili genere dicatur de ſubiecto: genus & ſpeciem in quid, reliqua in quale, vt certo caſu, hoc dicatur illud: vt homo eſt animal. Sed hoc præceptum ſcholaſticam illam doctrinam valdè cõuincit: Sed quotcunque modis eſſe aliquid dicitur, etiam totidem modis contingere idipſum verum dicatur, & eſſe, & non eſſe exiſtimandum eſt. Hoc præceptum magnum eſt, & emendatio multarum in ſuperioribus libris nugarum: Categoremata, Categorias, Interpretationem pro fundamẽtis ſyllogiſmorum, interpretes græci latiníque ſic acceperunt, tanquam nulla propoſitio legitima, niſi ſimplici dictione, rectóque caſu fiat, vt homo eſt animal: homo eſt logicus: De quo genere vanitatis, in Porphyrio, Categoriis, Interpretatione conqueſtus ſum: caſus nominum, nomina non eſſe: tanquam enuntiatio nulla fieret legitima & ſyllogiſtica, niſi recto caſu: Illud eſſe ſcholaſtici ſermonis commentum, & naturalem vſum frequentem, eſſe contrarium. Quæ vanitas infinitè in ſcholas noſtras irrepſit, adeo vt prædicationum propriarum, impropriarum, eſſentialium, accidentalium ars quædam efficeretur, qua puer cum multis eiuſdem miſeriæ conſortibus eruditus ſum. Atqui hoc præcepto verbum κατηγορεῖσθαι καὶ λέγεσθαι, attribui & dici, lõgè aliter hîc explicatur: & quod decebat, interpretationi ſymbola iam accommodãtur, docemúrque ad illã

Porphyrianæ & ſcholaſticę Categorię & Interpretationis ſeruitutem,ratiocinationis partes aſtrictas nõ eſſe: ſed quot modis eſſe aliquid aut non eſſe dici poteſt, tot modis partes ſyllogiſmi necti & contexi poſſe : Idque ſic vſu venire,vt nunc rectis,nunc obliquis caſibus,ſenſa mentis efferamus:Præceptum, inquam, veriſſimum, ſed exempla rurſus hîc non intellecta : & alius videtur præcepti author,alius exempli:vt contrariorum eſt vna diſciplina. Magiſter hîc facit ſubiectum enuntiari ex obliquo caſu(cõtrariorum:)categorema verò,totum illud ex verbo & duobus nominibus (eſt vna diſciplina:) Si ſyntaxis retexatur,propoſitio ſic erit:

Diſciplina contrariorum eſt vna.

Secundum exemplum eſt,quòd primum de medio dicatur:ad illam recti caſus ſeruitutem,medium de poſtremo non dicatur:Si ſapiẽtia,eſt ſcientia : Boni autem eſt ſapientia : Concluſio quòd boni eſt ſcientia. In hoc ſyllogiſmo,aſſumptio præcedit, & propoſitionum ſymbola tranſmutata ſunt:Retexatur igitur,ſic eſt:

Omnis ſapientia,eſt boni:
Omnis ſcientia,eſt ſapientia:
Omnis igitur ſcientia,eſt boni.

Maius extremum non dicitur categorico illo genere, de medio:nam obliquè:medium autem de extremo dicitur. Litera græca hîc videtur mendoſa : exemplum autem eſt,quòd primum de medio non dicatur categoricè,ſed medium de tertio:Si qualitatis omnis eſt ſcientia, & contrarij:Bonum autem & contrarium qualitas: Concluſio quidem, quòd boni eſt ſcientia. Duo ſyllogiſmi hîc ſunt inuoluti : Retexantur igitur vt antea, ſic erunt:

Omnis qualitas,boni:
Omnis ſcientia,qualitas:
Omnis igitur ſcientia,boni.

Item, *Omne contrarium, bonum:*
Omnis ſcientia,contrarij:
Omnis igitur ſcientia, boni.

Hi

Hi duo inquam,ſyllogiſmi ſunt,& ſic neceſſariò retexendi:Exemplum etiam tandem ponitur, vbi nullum de nullo categoricè dicatur:vt, Si cuius eſt ſcientia , eſt huius genus:Boni autem eſt ſcientia : Concluſio, quòd boni eſt genus. Retexatur igitur ſyllogiſmus,ſic erit:

Omnis ſcientia,eſt boni:
Omne genus eſt eius,cuius eſt ſcientia:
Omne genus igitur eſt boni.

Hoc exemplum verum eſt , ſed ſicuti ſuperiora , ab Ioanne Grammatico non intellectum,qui docet,quanuis obliquis caſibus propoſitiones efficiantur, tamen obliquos illos caſus ſẽper in ſubiecto eſſe, categorema ſemper in recto:in quo nõ ſolùm Logicæ,ſed Grammaticæ imperitia labitur , nec grammaticam ſyntaxim intelligit:& ſe nomine Grammaticum eſſe, re autem ipſa barbarum oſtendit.Quamobrem præceptum diligẽter notandum & obſeruandum , licet exempla ab Organi compoſitore non ſint intellecta : Quo generaliter monemur,illam certæ,ſempérque ſui ſimilis categoriæ ſeruitutẽ ab vſu abhorrere:ſyllogiſmi denique partes,ſententiarum partibus,non ſymbolorum & vocabulorum generibus metiendas eſſe.Termini ſyllogiſmi, nõ ſemper ſimplices ſunt dictiones,ſed ſunt aliquando orationes longæ : nec ſemper caſibus rectis , ſed obliquis aliquando efferuntur.Hoc theoremate vanitas tribus ſuperiobus libris inſtituta dãnatur & exterminatur : Porphyrius,Categoricus author & ſymbolicus , ad fundamenta ſyllogiſmorum,& propoſitionum, ſimplices terminos caſibus rectis elatos,proponũt:compoſitos,obliquos abiiciunt,vt interpretes putant.Hoc theoremate reſtituuntur.

Triceſimo octauo capite,præcipitur reduplicationem aut reduplicatum maiori extremo addendum eſſe,non medio. Reduplicatum verò hîc propoſitionibus in primo extremo ſtatuendum eſt, non in medio. Exemplum eſt præcepti, vt ſi ſyllogiſmus fiat , quòd iuſticiæ eſt ſcientia,quoniam bonum:Boni eſt ſcientia,quoniam

bonum:Iuſtitia autem,bonum eſt. Magiſter hic ait ſecundæ propoſitionis categorema eſſe (ſcientia quoniam bonum)ſubiectum,boni. At ſyntaxis grammatica tantam inſcitiam refellit,& ſubiectum docet eſſe(ſcientia:)categorema (eſt boni,quoniam bonum:) nec omnino in tali exemplo ſyllogiſmus eſt, ſed contrà retexendus eſt,vt congruenter cadat: vt,

Omne bonum eſt iuſtitiæ,quatenus bonum eſt:
Omnis ſcientia eſt boni:
Omnis igitur ſcientia eſt iuſtitiæ,quatenus bonum.

Sic enim categorema conueniet,ſecus non:Ergo exemplum præcepto non conueniet, nec præceptũ ipſum magni admodum,ſi ſit verum,momenti fuerit.

Triceſimo nono capite, explicatio quædam additur capitis triceſimi ſeptimi:nomina pro nominibus ſumẽda, & orationes pro orationibus,& ſemper nomen pro oratione. Præceptum eſt antea theoremate quinto,terminos nõ ſẽper eſſe nomina ſimplicia, ſed orationes aliquando. Hic locus igitur analyſim compoſitorum terminorum admonet,quoad fieri poterit,ad ſimpliciores eſſe reuocandam, vt in breuiore & contractiore exemplo ſyllogiſmus faciliùs cernatur & æſtimetur:Facilior enim terminorum expoſitio fuerit : Eſt tamen conſiderandum diligenter quid pro quo ponatur : non enim idem τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν, ἀγαθόν, καὶ τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν τὸ ἀγαθόν· articulus enim emphaſim hîc habet, ac in aliis generibus ſimiliter:Reliquo capite tria comprehendũtur,primùm geometricæ imitationis collatio,de qua dictum eſt antea : deinde repetitur toties iam dictum,nõ in omni figura omne problema concludi, ſed ex concluſione figuram cognoſci· poſtremò additur in diſputatione definitionis eius partis, de qua agitur, terminũ ſumendum. Atque hîc analyſis tota concluditur.

Capite quadrageſimo documẽtum doctoris eſt,analyſeos doctrinam, quam docet, prorſus ignorantis. Monuimus adhuc præcepta analyſeos de ſyllogiſmi definitione,partibus,terminis, multa præclara & egre-

gia

gia fuiſſe, exempla tamen ridicula & inepta: hîc de præcepto conquerimur, non de exemplo ſolùm. Tum verò factos ex hypotheſi ſyllogiſmos ne tentemus reducere: non enim poſſunt ex poſitis reduci, neque enim ſyllogiſmo demonſtrati ſunt, ſed ex pacto & arbitrio omnes cõceſſi. Hæc doctoris oratio eſt, quæ etiã declaratur exemplo: vt ſiquis ponat, ſi vna quædam facultas non ſit contrariorum, neque ſcientiam vnam eſſe: Deinde demonſtretur, quòd non eſt vna facultas contrariorum, vt ſi ſalubris & morboſi: ſimul enim eſſet idem ſalubre & morboſum: quòd qui dem non eſt vna omnium contrariorum facultas, demonſtratum: quòd verò ſcientia nõ eſt, non eſt demonſtratum, confitendum tamen: nec ex ſyllogiſmo, ſed ex hypotheſi. Hoc exemplum doctoris eſt verè hypotheticum, ſed non quale exiſtimat: docuit enim antea ſyllogiſmos omnes hypotheticos tribus expoſitis figuris concludi. At hic ſyllogiſmus eſt connexus primi modi:

Si non vna facultas, neque ſcientia vna:
Sed primum:
Secundum igitur.

Aſſumptióque exemplo exponitur: Sed tamen vſitatum eſt huic magiſtro exempla ſua ignorare: præceptum potiùs conſideremus, quæ ſit analyſis videamus: Docet hic magiſter omnes ſyllogiſmos hypotheticos, ſiue ad impoſſibile ſint, ſiue non, non poſſe reduci, ſed eius eſſe deductionem ad impoſſibile: Docet inquam, hæc, id eſt ſe doctorem, doctrinę ſuæ imperitũ & ignarum oſtendit: Etenim ſuperiora illa reuocemus: Tres ſunt vniuerſæ hypotheſeos Logicę partes, inuentio medij, cõpoſitio ſyllogiſmi, reſolutio vtriuſque, qua confirmatur & illuſtratur inuentio & compoſitio: hæc enim ſuperior doctrina fuit. At hîc quid docetur? In facto ſyllogiſmo, licet medium inuentum ſit, licet propoſitione, aſſumptione, complexione diſpoſitus ſyllogiſmus ſit, tamen analyſim nullam eſſe. Et quiſquam mihi Ariſtotelem illum Platonicum potiùs, quàm ſophiſtem neſcio

quem authorem tantæ ignorantiæ appellabit? At dices reductionem & analyſim nunc intelligi de reductione, quæ per conuerſionem fiat. Eſto inquam, id enim videtur hîc ſignificari, cùm tollatur analyſis, deductio relinquatur. At ſtultitia hæc ſuperiore maior erit: nec enim (quod tamen nunc agitur) ratiocinationis oblatæ inuentio, compoſitio per conuerſionem examinari & explorari poteſt: & de conuerſionis commento ſatis antea multa dicta ſunt. Verumenimuerò quàm neſcit compoſitor analytici operis, quàm non intelligit, quod colligit & componit! Syllogiſmus dubius aliqua parte, aut falſus eſt: ergo, ait, retexendus non eſt: Imò verò totum contrà eſt, quia dubius, quia periculoſus & inſidioſus eſt, ideo tentandus & explorandus & examinandus eſt: ideo & inuentio eius & diſpoſitio penitus ſpeculanda eſt: atque in Elenchis tam multa Logicorum vitiorum diſcuſſa vitia, quid aliud quàm dubiorum & captioſorum ſyllogiſmorum analyſim continent? Quapropter, vt dixi, ne ſit Ariſtoteles, ſed Ariſtotelis diſſimillimus aliquis ſophiſtes tantæ ſtultitiæ præceptor.

Capite quadrageſimo primo deductio figurarum, fatua periſſologia repetitur & augetur: nec enim ſolùm docetur vt ſecunda & tertia figura in primam, ſed tota prima in tertiam reuocetur: denique quacunque figura cõcluſum ſit, idipſum in aliam figuram poſſe reuocari. Matæotechnia ſtultiſſima, & geometrarũ deductionis: quã voluit imitari, diſſimillima. Sed hac de re ſatis antea. Poſtremo capite diſceptatur iterũ ſophiſma ſecũdi libri de Interpretatione, de pronuntiatis infiniti vel priuati attributi, vt affirmationem infiniti vel priuati attributi ſequatur negatio finiti, non contrà. Præterea de Analyſi ab hoc magiſtro docetur. Quamobrem, vt antea diximus, geneſim ſyllogiſmi imperfectã, in qua de propriis, connexis, diſiunctis ſyllogiſmis nil præciperetur: inuentionem imperfectiorem, qua inuentio, antecedentium & conſequentium nominibus obrueretur: de mediorum generibus & formis nil diceretur: ſic &

iuſtiore

iuſtiore multò ratione analyſim imperfectiſſimam dicere poſſumus: Analyſis enim vtriuſque examinationem præſtare debuerat, & genera vitiorum, virtutibus expoſitis contraria quædam inſigniora declarare: Quales argumentorum & ſyllogiſmorum fraudes in Elenchis & figuris diſperſæ ſunt. At nihil inuentionis attigit: geneſeos non multa, eáque vanis & fatuis exemplis offuſa propoſuit, è quibus tamen ad Dialecticam noſtram magnifica illa theoremata referemus: Imprimis cùm fuerit exemplum ſyllogiſmi retexendum, tres terminos ſpectandos eſſe, quorum duo ſint problematis, tertius inuentionis & medij. Secundò geneſim ſyllogiſmi ſpectandam: quod deeſſet, addendum, quod ſupereſſet detrahendum: In communibus ſyllogiſmis medium vniuerſale, in reliquis pro ſuæ compoſitionis genere habendam ſymbolorũ rationem eſſe, ne iis cõpoſitionis leges impediãtur. Cùm termini fuerint orationes, nec vno categoriæ modo proferantur, vt ſæpe omnes in omnibus authoribus orationes erũt, & communi orationis vſu variè diſſimilitérque prolati erunt: Tamen quò certius de oblato diſputationis exemplo iudicium fiat, analyſis, quoad perſpicuitas patietur, cõtrahet, & diſputationes amplas in breuiore forma diiudicabit. Quamobrem primus de ſyllogiſmo liber adhuc ita fuit: quẽ qui obſcurum putabat, non fallebatur ille quidem, ſed certè obſcuritatis tam multas, tamque ſtupidas cauſſas nequaquam fortaſſe ſuſpicabatur.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber octauus, in ſecundum Analyticum,*

DE SYLLOGISMO.

AD Carolum Lotharingum Cardinalem.

AT reliquæ ſunt Analytici ſecundi non pauciores ferè tenebræ: ad eas igitur eodem orationis curſu diſputationíſque contendamus: videntur enim ſyllogiſmi & iudicij quædam hîc etiam præcepta cõturbari. Verùm magiſter idem, qui Analytico primo fuit, idem ſecundo rurſus erit. Neque hîc doctorem accuſo, vt antea, quòd neceſſaria multa prætermittat, ſed quòd omnino nihil (exceptis pauculis analyſeos vitiis) dialecticũ toto iſto Analytico doceat: In hoc enim toto libro nullum dialecticæ artis præceptum eſt: nihil quod inuentionem doceat, nihil quod iudicium adiuuet: nihil denique ab experientia & hiſtoria, id eſt ab Ariſtotelis principiis profectum & deductũ. Itaque ſummas rerum duntaxat attingam,

tingam, ſingula ſubtiliter non perſequar vt antea, ne in re vaniſſima refellenda ego ipſe vanus eſſe videar.

Tres libri totius partes video: primam de poteſtate ſyllogiſmorum, alteram de vitiis, tertiam de formis argumentationum. Tametſi nulla eiuſmodi partitio facta eſt à magiſtro: & græci interpretes hîc eſſe dicunt, Alexander reliquias primi libri, Philoponus materiam ſyllogiſmi, cùm ſpecies primo libro expoſita eſſet. In prima parte declarãtur ſex poteſtates ſyllogiſmorũ: prima quomodo plura cõcludere liceat ex eodẽ ſyllogiſmo. Primo igitur capite prima exponitur per conuerſionẽ: de cuius vanitate iã dictũ eſt antea, quomodo per ſumptionem ſub medio & ſub concluſione, id eſt extremo minore plura concludamus. Hîc verò ſit operæpretium reputare, quantæ tenebræ ex vno conuerſionis cõmento natæ ſint: Conuerſionis doctrina obſcura fuit, demonſtratio tamen cõuerſionis obſcurior fuit: Tot figurarum in abſolutis, neceſſariis, contingentibus, neceſſariis & abſolutis, neceſſariis & contingẽtibus, contingẽtibus & ſolutis per cõuerſiones demõſtratio, quid obſcuritatis & vanitatis nõ habuit? At eadẽ caligine totus ferè rurſus hic liber obruitur: conuerſio concluſionis hîc eſt primùm: poteſtas autem reliqua plura concludendi, conuerſionum ſimillima deliratio eſt: poſſumus ex eadem propoſitione aliud atque aliud aſſumere, poſſumus ex eadem aſſumptione propoſitionem facere, nouámque aſſumptionem adhibere, vt nouum problema concludamus. Sit igitur ſyllogiſmus vnus, ex cuius & propoſitione & aſſumptione nouis, vtrobique aſſũptionibus additis, hoc ſcilicet modo plura concludamus:

Omne viuens mouetur:
Omne animal viuit:
Omne igitur animal mouetur.

Secundus ſyllogiſmus à medio ductus:

Omne viuens mouetur:
Omnis homo viuit:
Omnis igitur homo mouetur.

Tertius

Tertius à minore extremo dictus, vel à concluſione aut concluſionis ſubiecto, quod idem eſt: vt

Omne animal viuit:
Omnis equus, animal eſt:
Omnis igitur equus viuit.

Hanc plura concludendi poteſtatem magiſter hic in ſyllogiſmo reperit: verùm quàm vanam? quàm à veris logicę artis præceptis alienã? imò ab artis ignoratione profectam? Conſideremus igitur hæc: quæ ſi diligẽtiùs ſophiſtes hic cõſideraſſet, nunquam profectò tam temerè in Organum logicũ collegiſſet: ſi cõſideraſſet, quærendum eſſe medium & inueniẽdum, inuẽtúmque, cum problematis extremis certa compoſitionis & diſpoſitionis lege diſponendum, nunquam hæc præcepta tam ridicula feciſſet. In primo modo propoſiti ſyllogiſmi, argumentum & medium ex genere ſumitur, per quod ſpecies ſimiliter plures probari poſſunt.

Syllogiſmi vna & eadem diſpoſitio eſt in omnibus propoſitis ſyllogiſmis. Quòd ergo plura concludãtur, poteſtas ſyllogiſmi non eſt, non compoſitionis, non diſpoſitionis, non figuræ aut modi, ſed argumenti & generalis medij, & ad res multas pertinentis. Deinde verò (quòd in hoc præcepto longè ſtultius eſt) problema idem in tribus ſyllogiſmis non eſt, ſed quæſtio alia atque alia ponitur concluditúrque, tótque ſunt ſyllogiſmi, quot quæſtiones: nec ex vno ſyllogiſmo, ſed ex vno argumento plures ſyllogimi fiunt, ideoque præceptio iſta inutilis & nugatoria: Cùm enim hîc aliud atque aliud concludere ſtatuo, eandem ſemper artem ſequor, quæſtionem mihi propono: nihil enim concluditur, quod non quæratur, & ponatur priùs: ſi non reipſa, ſaltem mente & cogitatione: Fruſtra enim res certa & indubitata concluderetur: & poſita quæſtione, non à ſyllogiſmo, ſed ab inuentionis locis argumentum peto. Quòd ergo plura cõcludo, non eſt iſta vis ſyllogiſmi, id eſt, vt dixi, non figuræ, non ordinis, ſed medij, ſed argumenti: non diſpoſitionis denique, ſed inuentionis:

Tol-

Tollatur igitur hæc vanitas, nec Ariſtoteli Platonico tribuatur, ſed ſophiſtæ captioſo, cui meritò captiones Organi reliquę tribui poſſunt. Secunda poteſtas eſt ex falſis, in omni figura concludendi: quæ poteſtas nõ eſt ſyllogiſmi: Syllogiſmus enim tantùm hoc profitetur, vt conſtanté partium cõiunctionem copulationémque inſtituat, & ex duobus conceſſis, tertij quod negabatur, confeſſionem exprimat: ad quam nihil pertinet, veræne an falſæ ſint partes: ſecùs ex falſis ſyllogiſmus ſtultè inſtitueretur: Porrò ſyllogiſmi poteſtates innumerabiles ſimili deliratione colligi poterãt, ex veris in omni figura cõcludi, ex poſſibilibus, ex ĩpoſſibilibus, ex puris, ex ſolutis, ex moralibus, ex phyſicis, ex bonis, ex malis. Sed quid iſta ad ſyllogiſmi naturã? Moneamus igitur ſyllogiſmi nihil hîc eſſe, & totam iſtã poteſtatem tam leuem, tam inanem, quia nihil inuentionis, nihil diſpoſitionis doceat, à Dialectica tollendam. Atque hîc mathematicam aliquam imitationem ſuſpicor ineſſe: Arithmetici ſuſcipiunt, vt ex falſis eliciant verum: Sophiſtes hic noſter ſimile quippiam in dialecticis ſi com miniſceretur, ſe Mathematicum egregium fore credidit. At quàm non cõuenit in Dialectica (quæ mathematicis omnibus & natura & vſu prior eſt) tam aniliter fabulari? Sed de imitationibus mathematicis dictum ante iam eſt: Scire autem vis, quãdo liceat ex falſis verum concludere, repete aſyllogiſtos modos antea tam verboſè deſcriptos: imò rectos potiùs tantùm recognoſce & ſimplices & coniũctos: quæcunque enim cõcluſio ab eorum regulis diſcrepat, eiſdem veſtigiis licet verum ex falſis concludere. In hac tamen diſputatione locus eſt inſignis capite ſecũdo, & diligenter animaduertendus. Diſputatum eſt antea captioſè, & ſophiſma pro demonſtratione concluſum, omnes ſyllogiſmos tribus expoſitis figuris concludi. Quo loco docui, nõ modò exempla aliorum ſyllogiſmorum, his figuris nequaquam comprehẽſorum, ſed etiam præcepta in Organo reperiri: Secũdi enim connexi, imò etiam primi definitio

poſitione altera, cõcluditur reliqua: vt in hoc exemplo:

Omnis homo eſt rationalis:
Omne ridens, eſt homo:
Omne ridens, eſt rationale.

Circulo concluditur propoſitio:

Omne ridens, eſt rationale:
Omnis homo, eſt ridens:
Omnis homo eſt rationalis.

Circulo concluditur aſſumptio:

Omne rationale, eſt homo:
Omne ridens, eſt rationale:
Omne ridens, eſt homo.

Conuerſio, quæ hîc adhibetur, quęque dicitur è cõuerſa attributione propoſitio, non eadem eſt illi, quæ deſcripta eſt primo Analytico: generalis enim affirmatio conuertitur terminis & vniuerſaliter: Appellatur autem à Philopono anaſtrophe, reuerſio, vt Quintilianus interpretatur: & ita diſtinguitur, Differt autem reuerſio à conuerſione, quòd conuerſio quidem, vtraque parte ſimul vera ſit: reuerſio non omnino. Hoc Philoponi placitum eſt: hoc reuerſionem, illud cõuerſionem dicere, cùm tamen in hac trium capitum diſputatione (conuerti) verbum vndecies vſurpetur, (reuerti) nuſquam: Qualia toto Organo logico infinita commenta ſunt interpretum. Monetur in Organo, totam artem logicam ab experientia & hiſtoria deducendam eſſe: Res nominibus, quibus vtitur populus, appellandas eſſe. Hæc Platonis, hæc Ariſtotelis, hæc veterum philoſophorum præcepta ſunt. At interpretes hi, qui nobis hoc Organum collegerunt, veriſſima illa dogmata deſpiciunt, & commenta ſua pro certis vſus & obſeruationis decretis temerè infarciunt. Sed tamen hanc, ſi lubet, circulationis doctrinam in tribus figuris talem cognouerimus, qualem vno exemplo propoſui: quis fructus? quis vſus fuerit? Nil inuẽtionis, nil diſpoſitionis eſt: longéque alius eſt circulus ille, qui in Poſterioribus, qui in argumentis omnibus eſt, & in omnibus authori-

authoribus vſitatus, cùm ex cauſſis effecta, ſubiectis adiuncta, toto & genere partem & ſpeciem, definitione definitum, contráue eodem modo in argumentis cæteris ex relato relatum ſuum viciſſim concludimus: nec ſyllogiſmi hîc vlla eſt proprietas: Etenim principium & fons, circulationis huius conuerſio eſt fallax & vana: & vt antè diximus, cõmentitia: Sed & circuli vanitas multò maior eſt omni conuerſione: Hîc enim cõuerſa & reuerſa propoſitio, etiam affirmata generaliter conuertitur, vt dixi: quod verum non poteſt eſſe, niſi in attributis proprijs: Tum verò pone quæſtionem, quæ differenti propoſita eſſe debet, & quæ concludi debet: ſi factus erit ſyllogiſmus partibus omnibus veris & conceſſis, nulla quæſtio circulandæ propoſitioni vel aſſumptioni poterit eſſe: conceſſæ enim ſunt, & pro veris poſitæ: nec, niſi inſanire voles, de re probata & confeſſa differas. Si ludicrum aliquem & ioculatorium ludum in Dialectica quæramus, hęc figmenta fortaſſe inertem aliquem & languidum delectarent: Verùm in prudentiæ & ſapientiæ ſtudijs, pro ſolidis & vtilibus conſilijs, inania commenta fingere, nõ eſt doctoris bene de diſcipulorum inſtitutione ſperantis: nullus vſus eſt circuli, nec eſſe omnio poteſt vllus: Si enim, vt idẽ iteretur, ſyllogiſmus ille, vnde circulus ille efficitur, conceſſus fuerit, & res ipſę conceſſę, nulla quæſtio reliqua eſt, quę concludi debeat: nec poteſt niſi de quæſtione diſputari: ſin falſæ ſint prioris ſyllogiſmi partes, quid ex negatis effici denuò poteſt? Tollantur igitur tam ridiculæ fallaciæ ſimplicium ingeniorum, in quibus pro ſapientia, ſtultitia ſumma traditur. Neque nobis hîc Plato, aut Ariſtoteles, aut Theophraſtus, aut elegãs philoſophus vllus author appelletur: Sophiſmata, qualia hæc ſunt, philoſophis non attribuo. Sit ſcholaſticus magiſter aliquis expers humanitatis & vſus, vt reuera eſt, harum nugarum inuentor. Quarta ſyllogiſmi poteſtas ſequitur, de oppoſita conuerſione partium ſyllogiſmi: Neceſſe enim eſt concluſione conuerſa, & altera propoſi-

tione manente, tolli reliquam, ait magiſter: vt in hoc exemplo:

Omnis homo eſt rationalis:
Omne ridens, eſt homo:
Omne ridens eſt rationale.

Oppoſitio aſſumptionis concluditur:

Omnis homo eſt rationalis:
Nullum ridens, eſt rationale:
Nullum igitur ridens, eſt homo.

Oppoſitio propoſitionis concluditur:

Nullum ridens eſt rationale:
Omne ridens, eſt homo:
Aliquis igitur homo non eſt rationalis.

Intereaque conuerſionis huius duo genera fiunt: contrarium, vt omni, non omni, & alicui, nulli: aduerſum, vt omni, nulli & alicui, non alicui: proſtremóque exemplo aduerſa nominantur ea, de quibus cõtra ſymbolicum doctorem diſputauimus, quæ ſubcõtraria vocãtur in ſcholis: quæque cõtrarium, cùm ſimul eſſe poſſint, nihil habent, quia numero idem nihil affirmant & negant. Sed ad rem redeamus: Relata conuertuntur: propoſitio conuertitur: contingens conuertitur: tandem partes ſyllogiſmi contrario & aduerſo modo conuertuntur. Atqui vanitatis tantæ principium requiramus: experientiam, hiſtoriam, vſum, id eſt Ariſtotelica principia in tribus hac de re vaniſſimis & verboſiſſimis capitibus requiramus: vſus non modò nullus eſt, ſed eſſe nullo modo poteſt: Nam ſi primò ſyllogiſmus veris & conceſſis partibus concludatur, bella iſta poteſtas longiùs progredi non poteſt: nec enim oppoſita concedentur: ſi parte aliqua dubius aut falſus eſt, non concludetur. Hîc Logicæ & doctorem & diſcipulum attentum vehementer eſſe cupio: Multa de Organo Logico reiicio, non quia eorum vſus nullus inueniatur, ſed omnino quia nullus inueniri, imò ne fingi quidem poſſit. Ergo ad experientiam & hiſtoriam, parentem Logicæ artis redeamus: Experientia nugas iſtas non peperit, hi-

ſtoria non aluit:tollantur igitur:nihil eſt hîc inuentionis,nihil diſpoſitionis,nihil igitur Logicæ. Quinta poteſtas ſyllogiſmi per impoſſibile, quando contradictio cõcluſionis ponitur,& aſſumitur alia propoſitio, ait magiſter: Contradictio autem hîc pro contradictorio ſumitur:id eſt, vt exemplis huius capitis oſtenditur, pro generaliter aut ſpecialiter oppoſito:vt ſi fuerit concluſus hic ſyllogiſmus,

Omne animal eſt ſubſtantia:
Omnis homo eſt animal:
Omnis igitur homo eſt ſubſtantia.

Abſurdus & inſulſus quiſpiam concluſionem neget: contradictio poſtulabitur, & propoſitionum altera ſumetur, & contradictio reliquæ propoſitionis concludetur:vt,

Aliquis homo eſt ſubſtantia:
Omnis homo eſt animal:
Aliquod igitur animal eſt ſubſtantia.

At ignoratio Logicæ artis in his capitibus mera eſt: nulla eſt via inueniendi medij, nulla regula eſt diſponendi: Logicæ omnino nihil eſt. Per impoſſibile frequenter ratiocinantur homines & argumentantur, ſed iſta definitione,& tot capitum doctrina, ad eam diſputationem nihil adiuuãtur:nec ad impoſſibile deductio, ſyllogiſmum antea factum eſſe perpetuò requirit: ſed ſiquis ſententiam aliquam dicit, nec tamen approbet, contradictionem poſtulat,cum propoſitione alia indubitata,vnde aliquid impoſſibile vel abſurdum concludit,vt aduerſarius ad id confitendum cogatur,quod antea negauerat:Tales enim mathematicę ſunt deductiones ad impoſſibile. Iam verò ſi quis tam demens ſit, qui concluſi & iam facti ſyllogiſmi perſpicui & conſtãtis concluſionem neget, quomodo poſterioris per impoſſibile confecti concluſionem etiam non negabit? Quamobrem deductionem ad impoſſibile in vſu logico poſitam eſſe confiteor,ſed eius artem hîc vllam eſſe pernego: Cùm ceperis contradictionem concluſionis,

alia

alia tibi propoſitio inquirenda eſt,& ex inuentionis locis eruenda:deinde ſyllogiſmi lege & modo diſponenda. At inuētionis nullus locus hîc exponitur, nulla ſyllogiſmi lex noua declaratur: valdéque ridiculum eſt diſcrimen deductionis & oſtenſionis verboſiſſimè decimo quarto capite diſputatum,quòd ſyllogiſmus oſtenſiuus, duas veras & conceſſas propoſitiones habeat,ad impoſſibile duntaxat vnam:quaſi ad ſyllogiſmi conſtātiam quicquam attineat,veras aut falſas partes eſſe, & in tota trium figurarū geneſi vnum præceptum ab Analytico magiſtro poſitum fuerit, vt propoſitio vera eſſet aut falſa : demonſtratum non ſit,ex omnibus falſis ſyllogiſmum in omni figura fieri. Deinde differentia altera ponitur,quòd ad impoſſibile ſyllogiſmus habeat cōcluſionem certam,& antè conceſſam:oſtenſiuus autem non habeat:quod ſecūdum iam falſum eſſe docui, quia non ſemper ſyllogiſmum factum eſſe oportuit , vt ad impoſſibile deduceretur:& ſi maximè verum ſit,tamen ad logicæ vel inuentionis,vel cōpoſitionis, vel reſolutionis artem nil attinet.Quare bella illa ſyllogiſmi poteſtas è Logicis expellatur . Sexta & poſtrema ſyllogiſmi poteſtas ſupereſt,è contrariis ſyllogiſmum facere:vt,

Nulla ſcientia eſt bona:
Omnis ſcientia eſt bona:
Nulla igitur ſcientia,eſt ſcientia.

Qualis ſyllogiſmus in prima figura nullus eſſe poteſt: in ſecunda & tertia poteſt. Hæc trium capitum de hac poteſtate doctrina eſt:atque interea oppoſitionis & cōtradictionis genera deſcribuntur accuratiùs : quāquam à ſymbolico authore deſcripta ſint:Locus igitur cognoſcendus. Dico autem contrarias propoſitiones , eſſe ſecundū dictionem quatuor,vt omni,nulli: & omni, non omni: & alicui,nulli: & alicui,nō alicui:Secūndū autem veritatem tres:alicui enim, & non alicui,ſecundum dictionem opponuntur tantùm. Hic locus errorem ſcholaſticum, de quo in ſymbolico authore diſſerui , mani-

feſtè conuincit,& ſubcontrarias, quę vulgò dicuntur in ſcholis,oppoſitionē nullam habere:nec reuera,ſed ſolo nomine oppoſitionem hîc eſſe:vt homo pictus,ſecundū nomen,non ſecundum eſſentiam homo dicitur:ſic,

Aliquis homo ambulat:
Aliquis homo non ambulat.

Secundū dictionem eſt oppoſitio, ait hic magiſter, non ſecundum veritatē. Itaque ſubcontraria iſta oppoſitionis ſpecies,quæ vulgò appellatur, tollatur è generibus oppoſitionis,nec in Logica doceatur.Harum verò ſecundū veritatem oppoſitarum propoſitionū dico alias quidem aduerſas, quæ ſunt vniuerſales, omni & nulli ineſſe:vt omnem ſcientiam eſſe bonam,nullam eſſe bonam:alias verò contrarias. Duo ergo in propoſitione cōmuni genera oppoſitionis hæc ſtatuuntur,aduerſum & cōtrarium, vt Analytici primi capite quinto : imò vt totis Analyticis modò dicetur,quod à ſymbolico authore vocatur antiphaticū, quódque vulgus in ſcholis appellat contradictoriū:Antiphaſis verò genus eſt infinitis toto opere Analytico locis:ſpecies verò, aduerſum & cōtrarium:ſed cōtrarium, vt in categorico & ſymbolico doctore, ſic etiam in Analyticis aliquando genus eſt, vt in capite de quo nunc agimus, oppoſitæ propoſitiones diuiduntur in aduerſas & cōtrarias.Sed hæc ſatis:ad ſyllogiſmum è cōtrariis propoſitionibus redeamus:experientiā, hiſtoriam,Ariſtotelica denique principia requiramus. Interpretes quidam ſyllogiſmū nullum hîc eſſe diſputāt:appellatur tamen à magiſtro ſyllogiſmus,& in figura & modo concluditur:& ratio eſt, in qua quibuſdā poſitis, aliquid diuerſum ab iis ſequitur,ad quod illa poſita ſunt. Eſt igitur ex Organi definitione ſyllogiſmus:At experientiā & vſum hîc requiro:Quis Homerus,quis Demoſthenes,quis Plato, quis extra nugas iſtas Ariſtoteles ſic argumētatus eſt?Quorum exemplorum obſeruatione hoc præceptum deductum eſt?quis erit hic denique trium capitum fructus? vbi doctrina hæc exercebitur?In ſophiſmatis,ait magiſter:

ſter:ſic enim ait: Illarum verò etiam, quòd in captionibus nihil prohibet fieri hypotheſis cõtradictionem : vt ſi eſt par, nõ eſſe par. Hoc extremo capite magiſter docet ex duobus ſyllogiſmis duas oppoſitas concluſiones effici poſſe, vt alterâ concludatur, numerum eſſe parem, alterâ concludatur eſſe imparem : vel proponenda antiphaſis:vt,

Omnis ſcientia eſt opinio & non opinio:
Tũ aſſumendũ, *Medicina eſt ſcientia:* vt ſcilicet concludatur, *Medicina igitur eſt opinio & non opinio.*

Exemplum græcum nonnihil turbatum eſt : hæc tamen eſt magiſtri doctrina, ſyllogiſmum è cõtrariis poſſe fieri in ſophiſticis captionibus, duobus modis:primũ ex duorum ſyllogiſmorum duabus cõcluſionibus:Deinde ſi proponatur in ſyllogiſmo generalis aliqua antiphaſis, vnde ſpecialis videlicet concludetur:At doctrina trium de ſyllogiſmo è contrariis capitum, his cõcluſionibus non conuenit:ſic enim liceret in prima figura è cõtrariis ſyllogiſmum concludere, contrà quàm à magiſtro præceptum eſt. At etiam in ſecundo modo antiphaſis iſta propoſitionum non fuerit, ſed terminorum, quæ non duas propoſitiones oppoſitas hîc efficit, ſed vnius tantũ propoſitionis categorema:& in ſecũdo modo fuerit minus abſurdum propoſitionis, quàm cõplexionis antiphaſim cõfiteri:Imò verò tam abſurdum, vt in hominis iudicium tam abſurda cogitatio cadere poſſe non videatur. Quamobrem doctor noſter in hac vniuerſa ſyllogiſmorũ poteſtate, declarat ſe prorſus ignorare inuentionis & diſpoſitionis, id eſt totius Dialecticæ poteſtatem. Agite enim, medicus exiſtat, qui noua & inaudita nobis herbarum genera ſomniando conceperit:quæ quo terræ loco, qua cæli regione naſcantur, neſciat:quos vſus, quas commoditates habeant, ignoret: imò verò quales gigni nulla ratione poſſint:attamẽ nobis illa venditare, & velut ſingularia quædam medicinæ myſteria commemorare ac prædicare audeat : nunquid huic medico Anticyras petendas decernemus?

At hic argutus ſophiſtes, qualis tandem non corporis, ſed ingenij medicus videbitur? Dicat enim, quibus in oratorum & poëtarum campis, quorum philoſophorũ in ſyluis ſteriles iſtæ ſyllogiſmorum auenæ gignuntur: ad quos humanæ vitæ morbos propulſandos, ad quam mentis ſanitatem tuendam adhibeantur: obmuteſcet opinor, hoc loco, neque enim proferre vllum exemplũ Homericum aut Platonicum: imò verò ne Chœrileum quidem vllum teſtimonium poterit: nulla pars cõſuetudinis humanæ tam turpiter vnquam delirabit, vt iſtis medicamentis egeat. Errare & labi dico magiſtrũ hunc analyticum: erroris & lapſus ſui iudicem magiſtrum ipſum appello. Experientiam & hiſtoriam, omniũ artium parentem eſſe dicit: At inquam, experientia & hiſtoria iſtas poteſtatum ſyllogiſticarum nugas nõ peperit: ars igitur earum nõ eſt, ſed artis inſcitia & ignorantia.
Expoſitæ ſunt adhuc ſeptendecim capitibus, ſyllogiſmi poteſtates, vel reliquiæ, vel materia: quo enim nomine tanta vanitas eſſet appellãda, ne ipſi quidem interpretes inter ſe conſentire potuerunt: quæ proximis quinque capitibus præcipiuntur, de ſyllogiſmi vitiis ad analyſim referenda ſunt, ad quam etiam errores eiuſmodi antea relati ſunt: Omnia ſiquidem diſputationis vitia, in analyſeos conſiderationem cadunt. Eſt verò miranda in his periſſologia: quæ enim vitia de petitione principij, Nõ propter hoc accidere falſum, de falſa ratione, cataſyllogiſmo, elencho, fallacia ſecundum opinionem dicuntur, eadem rurſus in Poſterioribus, Topicis, Elenchis repetuntur: tam verò inſulſè temerèque huc aggregantur, vt nuſquam inter interpretes diſſenſio ſit maior, quid hîc Organicus author ſibi voluerit.
Decimum igitur octauum eſt caput de vitio omnium, quæ in Dialectica ſunt & Logica, maximum, & maximè Logici Organi præceptis damnatum, de petitione eius, quod in principio eſt: id eſt cum quæſtione ipſa (de qua agitur, & quæ eſt in principio, & quæ primùm ponitur) non probamus, ſed ſine probatione, quaſi gratis cõcedi nobis

nobis & credi petimus:Mathematica autem dictio hîc eſt:Sic enim Euclides numeros appellat, qui à principio,item qui in principio, cùm propoſitos numeros ſignificare vult.Ergo vt terminus,ſyllogiſmus, mediũ,figura,analyſis,geneſis, ſic quod eſt in principio, à Mathematicis profectũ eſt. Et petere propoſitũ, modò dicitur petere,quod erat in principio: Quod obſcuritatis ſummum eſt vitium:in quo refellẽdo,& de Logicis artibus expellendo,tantoperè laboramus:quotquot enim obſcuritatum myriadas notauimus, tot eius, quod in principio eſt, petitiones & poſtulationes notauimus. Quare vitij huius deſcriptionem videamus: quot modis fiat,animaduertamus:& tam odioſum, támque veræ Logicæ infeſtum vitium fugiamus:in hac tamen doctrina analyticam virtutem contrariam cõſideremus,& quã perſpicuè de obſcuritate magiſter hîc philoſophetur,attendamus:Quod in principio eſt,petere & ſumere,eſt(vt ſummatim dicam) propoſitum non demõſtrare. Hęc definitio magna eſt & lata:& quicquid eſt in inuentione aut diſpoſitione vitioſum,complectitur: Demonſtratur perſpicuè res & docetur vniuerſæ inuentionis & diſpoſitionis virtute: demonſtratur obſcurè vniuerſæ & inuentionis & diſpoſitionis vitio. Hæc definitio nimis ampla eſt: De obſcuritate loqui vult hîc magiſter, tanquam de vno ſpeciali vitio non omnia complecti cogitat:hoc ſuperuacuũ in definitione.Hoc verò multis modis accidit:Etenim omnino ſyllogiſmus non efficitur,& ſi per ignotiora aut ſimiliter ignota,& ſi per poſteriora,quod eſt priùs:demõſtratio enim fit ex probabilioribus & prioribus. Partitio quatuor membrorũ hîc eſt, vt interpretes aiunt:aut certè trium, vt ſecundũ & tertium vnà cõprehendantur. At certè vnicum proprium eſt,reliqua ſuperuacua.Si ſyllogiſmi nomine,ſyllogiſmus plenus & omnibus partibus abſolutus intelligitur,quid poteſt hoc præcepto ſtultius eſſe, cùm aurea illa analyſeos regula monuerit, partes ſyllogiſmi modò has,modò illas frequenter deeſſe,nec ſyllogiſmũ

tamen iccirco reprehendendũ eſſe? Si nomine illo intelligatur quęuis argumẽtatio, ex cuius antecedente conſequens non concludatur, omnes hîc rurſus & inuentionis & diſpoſitionis culpæ ineſſe poterunt, quæ concluſionẽ impediant: atque hoc pręcepto nihil hîc exponetur. Ergo qui problema non concludit, poſtulat quidem & petit, quod erat in principio. Sed hoc præcipere, ſpeciẽ erroris huius nõ eſt exponere, ſed genus propoſitum repetere: & idem ſit non demonſtrare & non cõcludere: Secundum & tertium, huius pręcepti propria ſunt: & obſcura diſputatio eſt, quæ ignota, vel ignotior problemate: ſed è duobus, vnicum eſt ignotius, ignotiſſimum etiam ignotum eſt. Denique cùm nihil vides, quanta caligo ſit, ad videndum, nihil intereſt: ſic ad obſcuritatem mentis & cæcitatem, cùm nihil intelligitur, nihil probatur, id ſit ignotius, ignotiſſimum, nil intereſt: hoc vno tenetur obſcurum, quia ignotum. Quartum nõ conuenit: poteſt enim quod naturâ aut tempore poſterius ſit, tamẽ aliquando clarius eſſe: ſic ex effectis cauſſæ, adiunctis ſubiecta, ſpecie genus aliquando probatur. Denique petere problema & quod erat initio poſitum, eſt cùm problema ſit obſcurum, rationem ad illud probandum, obſcuram proponere: qualis eſt iſta petiti principij doctrina, quæ ignoranti diſcipulo tam obſcura eſt, quàm quid ſit illud ipſum, petere quod eſt in principio: Tam tenebricoſus & obſcurus eſt analyticus magiſter, vt non ſolùm cùm de cæteris rebus, ſed etiam cùm de obſcuritate ipſa præcipit, nõ poſſit non obſcurè præcipere, & ſeipſum ſua lege non damnare. Ad has obſcuritatis cauſſas aggregat magiſter concluſionem ex iis quæ conuertũtur. At inquam, demõſtrationes Ariſtoteli ſingulares & eximiæ è conuerſionibus deducũtur, quia ex cauſſa, quæ propria, quæque ideo conuertitur. Ergo clariſſimũ lumen, doctoris huius iudicio caligo fuerit. Hìc interpretes ad hunc errorem excuſandum valdè ſunt occupati: Poſtremò petitio principij, id eſt problematis & quæſtionis, alia ſit demonſtratiua ſecundũ veritatem,

ritatem, alia Dialectica ſecundũ opinionem: quod ex illa Dialecticæ & Logicæ ſciſſione, de qua primo libro, deductum eſt. Quamobrem cùm Organi cõpoſitor tam obſcurus eſſe ſtatueret, vt interpretes aiunt, ſaltem nobis cauſſas obſcuritatis perſpicuè declaraſſet, vnde ipſum tam obſcurum eſſe cognoſceremus. Certè (vt ad analyſim hîc aliquid referamus) qui obſcurè diſſerit, & tamẽ ſibi credi vult, petit & poſtulat ipſum propoſitum: ipſum primum, ipſum denique diſputationis principiũ ſibi concedi & credi: quod omnibus inuentionis & diſpoſitionis vitiis effici poteſt: tametſi poteſt ab iis etiam ſeparari, potéſtque aliquid non demonſtrari, quanuis obſcuritas nulla ſit, ex manifeſtè falſis videlicet. Meminerimus igitur in examinando opere & retexendo, videndũ eſſe maximè, ne quid ſit obſcurũ: id enim ſophiſma ſummũ eſt, ſummæ quippe docendi laudi & virtuti, id eſt perſpicuitati oppoſitum. Propoſitum Organi Logici, & quod in principio poſitũ eſt, quid ſit Logica: At videmus quanta obſcuritate per Categoremata, Categorias, Interpretationẽ, Analytica, Topica, Elenchos, id explicetur. Obſcuritas ab Organi cõpoſitore vituperatur & dãnatur: verũ iudicium laudo: Obſcuritas (quod ipſe tamen non credo) ſed vt interpretes Organi profitentur, etiam de induſtria à doctore affectatur: hoc ego non laudo: ſed quia de induſtria magiſter obſcurus, id eſt, in docendo vitioſus eſſe voluit, tantò magis accuſo & vitupero: Non enim qui prudens & ſciens peccat, excuſandus, ſed eò magis arguendus. Meminerimus igitur in exemplis examinandis & retexendis, videre ne quid ſit obſcurum, & ne quando problema poſtuletur: quod idem rurſus in Topicis & Elenchis inaniter repetetur. Secundum vitium eſt, non propter hoc accidere falſum: vt ſi tortuoſum hoc ſophiſma contexatur,

(Omnis equus eſt animal:
Omne animal eſt equus:
Omnis homo eſt animal:
Omnis igitur homo eſt equus.)

Et

et ſophiſmatis cauſſa, dicatur eſſe propoſitio prima: vitij huius exemplum erit:non enim propter eam falſum accidit, ſed propter ſecundam: Omne animal eſt equus:modi duo vitij huius deſcribuntur:at genus ipſum clarius eſt:Appellatur,inquit hic magiſter, hoc vitium in Topicis,Non cauſſam vt cauſſam ponere:quod vtrunque ſic adhibitum, Logicæ analyſeos præcipuum præceptum nullum eſt.Fuerit autem,ſi ad cauſſæ locum referatur,quod aliquãdo pro cauſſis,factis,diſſentaneis ponantur, quę talia non ſint: & analyſeos conſideratio propria hæc eſt,& ad inuentionis locum de cauſſis pertinet.Eſt autem interea hoc loco notãdum,citari è Topicis, quod in Topicis hodie non legitur,ſed Elenchis. Interpretes hîc ſolicitos eſſe ſcio, ſed ab ignaris, experientiæ & vſus vanas diſtinctiones & captiones nõ audio:retinere quoquo modo conceptam de Organo licet abſono & abſurdo,tamen Organo ſuo opinionem volunt:nec vident,vel ex hiſtoria Laërtij,vel conuerſione Ciceronis,Topicos Ariſtotelis libros,cum Topicis Organi non conuenire.Atque hic compoſitor, qui ſic Organum compoſuit, ad analyſim nõ tantùm vitia adhuc deſcripta,ſed quæ deinceps in Analyticis,Topicis, Elẽchis deſcribentur,ſiquid tamẽ Logicum vſum adiuuẽt, aggregare debuit:ad eam enim propriè pertinet in examinandis exemplis, nõ ſolùm virtutis, ſed vitij meminiſſe. Ad analyſim igitur,obſcuritatem referamus:item non cauſſam vt cauſſam. Viceſimo capite de falſa ratione,de crypſi,id eſt occultatione, de Elencho dicitur: falſa ratio, ſi vtraque ſyllogiſmi propoſitio, aut altera falſa ſit. Hoc omnino Logicæ præceptũ præcipuũ nihil eſt:falſa propoſitio ex argumẽtis ſingulis efficitur,ſi nõ cauſſæ vt cauſſæ,non facta vt facta, nõ ſubiecta vt ſubiecta, non definitio vt definitio,cæteráque ſimiliter falſa pro veris aſſumantur. Illud ſpeciale falſi præceptum erat,generale autem hoc nihil adiuuat: De hac autem vanitate in Topicis rurſus erit & Elenchis, vt periſſologia perſpiciatur. Secundo loco dę crypſi,occultatione

ne cauenda primùm, deinde ſtatuenda. Ne verò præuertamur & ſuccumbamus, quando concluſione diſſimulata argumentum interrogatur, prouidendum ne bis idem concedatur: illud enim bis dictum, medium & argumentum eſt, vnde componitur ſyllogiſmus: Cõtrà cùm ipſi aggredimur, & contrà diſſerimus, imprimis concluſiones non proponantur, ſed dum neceſſariæ propoſitiones conficiantur, obſcurè & occultè lateant: tum longinqua interrogentur: ordo partium conturbetur. Hæc de crypſi ad analyſim obſcuritatis pertinẽt, & ad methodũ prudentiæ, magnum vſum habent, aliquando occaſione aliqua neceſſarium, ſicuti Dialectica noſtra docet. Sed eadem de re dictum & aliquid antea eſt Analytici primi capite viceſimo quinto, & rurſus multò pluribus poſtea in Topicis agetur: Crypſim igitur ad analyſim noſtræ Dialecticæ refero, & ad prudentiæ methodum aggrego. Poſtremò definitur Elenchus, ſyllogiſmus antiphaſeos: quo nomine, vt antea dixi, ſignificatur in Analyticis frequenter oppoſitio quæuis propoſitionum ſeu generalis ſeu ſpecialis. Sed præceptum hoc & falſum & inutile: nec enim ſyllogiſmum plenum eſſe neceſſe eſt, vt aliquid refellatur: nec per ſolam antiphaſim, ſed argumentis omnibus refutamus: hîc Logicum nihil eſt. Viceſimum primum caput eſt de opinionis errore & fallacia: quod præceptum prolixè, ſed ineptè traditur: quaſi non omnis error & fallacia ſit opinionis, & hoc præcipere, ſit Logicæ diſcipulum quicquam adiuuare. Eſt autem inter exempla capitis, huius ſoluta Menonis dubitatio, Inuentionem nullam eſſe, quia ſi neſcimus, etiam inuentum non agnoſcemus: ſi verò ſcimus, fruſtrà quærimus. Scimus ait magiſter, generali ſcientia, ſpeciali neſcimus: Scientia generali, ſpecialia contemplamur: ſingulari verò & propriâ neſcimus, & tanquam agendo: Nam ſcire, tribus modis dicitur, aut enim ſcientia generali, aut ſpeciali, aut actu & opere.

Ita-

Itaque fieri poteſt, vt generali ſcientia aliquid ſciamus, quod opere, exemplo, aut experientia neſciamus: Scientia Logica, quę cognita adhuc eſt noſtris hominibus, ſcientia generali, & ea qualicunque cognita eſt: vſu verò & opere prorſus ignorata. Atque in hoc capite licet vtile nihil ſit, poteſt tamen hoc exemplum ſummæ vtilitatis nos admonere: Cuius gratiâ tantos labores, & tam diuturnos ſuſtineo, vt Logicæ artis vſum noſtris ſcholis afferam: perſuadeámque, quanuis omnia præcepta ſciant: totam vitam diſputata, memoriâ teneant, ob id tamen niſi ſeſe in analyſi & geneſi exerceant, opere (ad quod ars refertur) rerum ignaros & imperitos eſſe. Viceſimum ſecundum caput eſt de conuerſione terminorum: Quando verò conuertuntur extrema, neceſſe eſt medium cum ambobus conuerti: vt in ſyllogiſmo,

Omne rationale, ridens:
Omnis homo rationalis:
Omnis homo, ridens:

Quia homo & ridens conuertuntur viciſſim, medium rationale cum vtroque conuertetur, & hac conuerſionis permutatione, ſyllogiſmi partes ex alijs aliæ concludentur: vt,

Omnis homo eſt rationalis:
Omne ridens, eſt homo:
Omne ridens eſt rationale.

Per conuerſionem concluſa eſt maior propoſitio, & conuerſa ſic poteſt minor conuerti:

Omne ridens, eſt homo:
Omne rationale eſt ridens:
Omne rationale, eſt homo.

Per conuerſionem concluſa eſt minor propoſitio: quæ ſubtilitas, ſuperiorum poteſtatum vanitati par eſt: inuentionis nihil eſt, nihil eſt diſpoſitionis: imò ne poteſt quidem: Rerum eſt ea ſocietas & communio, quæ ſine ſyllogiſmo perinde conuertitur & iudicatur: Nulla ſpecies argumenti noua eſt: nulla regula ſyllogiſmi

noua eſt: res etiam mathematicis proportionibus ſic inuoluitur, vt totis Analyticis, affectationis mathematicæ vanitas magis aliena nulla fuerit. Ex hoc capite nihil ad propoſitam Dialecticam referre poſſumus. Meminiſſe verò poſſumus, quanta quámque horribilis duobus totis his Analyticis caligo ex vno conuerſionis commento nata ſit: conuerſionum quædam vera & naturalis eſt, vt antea monui: qualis eſt terminorum relatorum, & in rebus, quæ ſunt inter ſe propriæ, vt definitio, definitum, proprium, adiunctum, & proprij adiuncti ſubiectum: qualis item eſt ſecundum oppoſitionem in contingentibus propoſitionibus: In eáque conuerſio valet ex communione rerum & conſecutione, non conſecutio ex conuerſione. Conuerſio aliquando ſignificat oppoſitionem: quo ferè ſenſu ſunt illæ diſſimilitudines, Non viuo vt edam, ſed edo vt viuam. Quę omnia laudo & probo, & eorum parentem experientiam agnoſco. De quibus ſingulis ſuo loco ſeparatim præcipiendum eſt, in adiunctis propriis, in relatis, in contradicentibus, in comparatis, definitione, quia hæc conuerſio illis adiũgitur. Pręcipuum verò de omnibus nullum in Logica præceptum debet eſſe: conuerſio autem illa propoſitionum initio poſita cùm tota commẽtitia & ſophiſtica eſt, tum maxima & præcipua confuſionis vniuerſæ cauſſa. Sed reliqua videamus: Sex capita ſuperſunt de tribus nouis argumẽtationis formis, quas magiſter putat de inductione, exemplo, enthymemate. Viceſimum igitur tertiũ caput eſt de inductione: Quid verò ſit inductio perobſcurè declaratur: nec ab interpretibus intelligitur, quomodo ſyllogiſmus per mediũ cõcludat maius extremum de minore: inductio maius de medio per minus: vt,

Expers choleræ, eſt longæuum:
Homo, equus, mulus, eſt expers choleræ:
Homo igitur, equus, mulus, eſt longæuus.

Si igitur conuertatur minus, & non ſuperet medium, neceſſe maius extremum medio per inductionem

eſſe:

eſſe : Sic videlicet:

Homo,equus,mulus,eſt longæuus:
Omne expers choleræ,eſt homo,equus,mulus:
Omne igitur expers choleræ, longæuum.

Hîc interpretes valdè impediuntur, ſecùs tamen expediri non poſſint. Proponam aliud exemplum, quò faciliùs res agnoſcatur:Problema ſit,an homo & beſtia ſentiant:medium,ſit animal:ſyllogiſmus ita fiat:

Omne animal ſentit:
Homo beſtiáque,animal eſt:
Homo igitur beſtiáque ſentit.

Syllogiſmus eſt:Ad doctoris huius legem problema mutetur,& ſit,an animal ſentit: medium ſit è partibus(homo beſtiáque:)inductio erit:

Homo beſtiáque ſentit:
Animal,homo eſt aut beſtia:
Animal igitur ſentit.

Hoc magiſter ipſe voluit dicere:& ſyllogiſmum ab inductione ita diſtinguere, quaſi ſyllogiſmus ex toto partes,inductio ex omnibus partibus totum concluderet:Inductio eſſet nobis quidem euidentior, ſyllogiſmus autem naturâ notior. Diſcriminis huius pars non falſa eſt: Inductio enim propriè, eſt partium enumeratio ad totum concludendum : tametſi aliquando etiam multorum vel ſimilium vel diſſimilium enumeratio ad ſimile vel diſſimile concludendum : eáque ſenſibus euidentior: Syllogiſmus autem à toto procedens, ad partem naturâ,id eſt menti, vt interpretibus placet,notior:pars nō vera:ſyllogiſmus enim ex tali medio,quod maius ſit minore extremo,non ſemper efficitur:imò in aliqua figura contrà medium pars eſt aliquando minoris extremi, vt in tertia : nec ad ſyllogiſmi naturam intereſt,quo argumento cōcludatur:Syllogiſmus enim, lex diſpoſitionis eſt & regula: Inductio,eſt inuentionis & argumenti nomen: nec verè dicitur primæ & immediatæ propoſitionis:nec enim partium inductione dūtaxat colligitur totum, ſed ex toto pars etiam demon-

ſtratur,

ſtratur. Platonicæ vel Ariſtotelicæ experientiæ hîc nullum documentum eſt: ſcholaſticę inertiæ ſomnium eſt, de categorico aliquo medio, quia in Categoria, partes infinitæ ſunt non mediæ. Hic videlicet fons eſt infinitę caliginis, de qua tam ſæpe iam dixi: Categoremata, Categoriæ, & tam multa logicæ inuentionis impedimenta ab vno categorematis commento orta ſunt: At diſputationis humanæ & naturalis, experientia & hiſtoria, tale nihil docuit: In naturali vſu media hæc non appellantur, ſed ratio, probatio, fides appellantur, vt in Porphyrio & Rhetoricis Ariſtotelis docui: imò (vt locus in hoc capite loquitur) quæcunque fides & probatio, & ſecundum quamcunque fuerit artem, nunc dicendum fuerit. Hîc quoduis argumenti, imò etiam argumentationis genus, fides appellatur. Atque hîc quãuis argumẽtationis nomine inductio tractetur, tamen inductionis locum, vt veritas requirit, faciemus, & ad Dialecticam noſtram referemus: Antea malitioſè & imperitè damnatus eſt diuiſionis locus: in partium inductione & enumeratione approbatur & laudatur. Hunc igitur fructum ex Analytici doctoris inconſtantia & inſcitia feremus. Viceſimo quarto capite de exemplo agitur: Exemplum eſt, quãdo medio extremum ineſſe monſtratur, per ſimile tertio. Oportet verò etiã medium tertio, & primum ſimili notius eſſe: vt,

Bellare cum finitimis, malum: vt,
Bellum Thebanum contra Phocenſes:
Athenienſes contra Thebanos bellare, id ipſum eſt:
Malum igitur.

Hæc doctrina, hoc doctrinæ exemplum eſt, vnde agnoſcimus, exemplum, eſſe propoſitionis maioris approbationem, quæ propoſitionis minoris aliquid ſimile habeat: exemplun, argumenti non argumentationis ſpeciem eſſe: neque hîc vllam diſponendi argumenti

tationis ſpeciem faciunt: Denique magiſter hic exemplum, probationem partis ex parte eſſe concludit, vnde ſyllogiſmus copuletur: eóque ab inductione differre, quòd hoc ex omnibus indiuiduis concludat totum, neque ſyllogiſmum copulet. Diſcrimen eſt ineptum: poteſt enim inductio ad partem ſyllogiſmi probandum adhiberi, vt exéplum: nec exemplum ſemper ex ſimili ſumitur, ſed aliquando ex diſſimili: vt Camillus Rempublicam reſtituit, Cæſar oppreſſit: Aliquando ex ſpecie: vt, Tyrannorum exitus miſerabiles, ſicut Dionyſij, Neronis. Nec omnino exemplum, argumēti genus eſt, ſed ex omnibus ferè locis ſumi poteſt: neque ſyllogiſmum eſſe neceſſe eſt, ſicuti magiſter hic docet, vt ſit exemplum. Atque in extremo capite, inductio & exemplū à ſyllogiſmo ex poſitis differētijs fatuè diſtinguūtur, quòd ſyllogiſmus à toto ad partes, inductio à partibus ad totū: exemplum à parte procedat ad partem. Ex hoc verò capite, exempli vſum ad Dialecticam noſtram referemus. Viceſimo quinto capite de deductione, cùm propoſitio certa quidem ſit, ſed aſſumptio incerta quidem, ſimiliter tamen probabilis atque ipſa complexio: vt,

Scientia poteſt doceri:
Iuſticia, ſcientia:
Iuſticia poteſt doceri.

Hæc definitio, hoc exemplum nil definit, nil oſtendit: ſuſpicor verò aliquid hîc de vſu inductionis & exempli fuiſſe, quæ ad proſſyllogiſmos & dubias ſyllogiſmi partes confirmandum aſſumerentur, quod de inductione dictū eſt Analytici primi capite viceſimo quinto, & de exemplo, capite viceſimo quarto huius: & hāc dubiarum partium approbationem, inductionem dici: quo nomine tamen priùs ad impoſſibile ſyllogiſmus dictus eſt. Hinc nihil ad Dialecticam noſtram referre poſſumus. Viceſimum ſextum caput eſt de inſtantia: Inſtantia autem, eſt propoſitio propoſitioni contraria: Ridiculum eſt item hîc propoſitionis & inſtātiæ diſcrimen,

men, quòd illa ſit vniuerſalis, hæc ſpecialis: & quòd inſtantia non in omni ſit figura: vtraque enim & vniuerſalis & ſpecialis, & in omni pariter figura: inſtantia ad antiphaſim propriè redigitur, tametſi poteſt etiam è cęteris diſſentaneis reſiſti: deinde inſtantia informata poteſt omnibus argumẽtis approbari. Sed de inſtãtia rurſus in Topicis agetur. Capite viceſimo ſeptimo definitur ex commento aliquo ſcholaſtico, nulla prorſus ad inſtitutum ratione, ſed definitur veriſimile, propoſitio probabilis: deinde ſignum, definitur propoſitio demonſtratiua, aut neceſſaria & probabilis: Commentum hoc eſt, nihil ex vſu parente deductum. Poſtremò definitur enthymema, ſyllogiſmus imperfectus ex veriſimilibus aut ſignis. Syllogiſmus parte aliqua imperfectus, nominetur (ſi lubet) enthymema, non recuſo: tametſi *ἐνθύμημα*, Græcis omnem ſententiam ſignificat, & eam præcipuè, quæ fit ex contrariis: nunc verò ex veriſimilibus aut ſignis, quid ad enthymematis definitionem? Syllogiſmus perfectus definitur, in quo quibuſdam poſitis, aliud ab iis diuerſum neceſſariò ſequitur, eò quòd illa ſunt, ex veriſimilibus aut ſignis: Quid inquam, hoc additamentum definitioni perfecti ſyllogiſmi afferet? nõ minùs ridiculũ eſt, quòd ſignum per tres figuras diuiditur: quam fatuitatem ſæpe antea reprehendi, quòd argumenta & inuentio in ſyllogiſmis & diſpoſitionis arte turbarentur. Coniectura poſtremò additur, quaſi medium veriſimilis & ſigni: commentum eſt & placitũ otioſi & inertis ſomnij. Aggregatur ad extremum phyſiognomonia, occaſione videlicet veriſimilium & ſignorum & coniecturarum, quemadmodum ex ſimilibus in alio animalium genere ſignis & notis, de naturalibus affectionibus iudicetur: quod phyſicum, ſi ſuo loco diceretur, aliquid eſſet: hîc temerè, vt veriſimile, ſignum, coniectura, eſt confuſum: nec hinc quicquam ad veram Logicam referri poteſt: ſiquid hîc eſt artis, phyſicæ artis eſt, non logicæ, vt de motus generibus in Categoriis antea dixi. Sed iam tempus eſt, vt priorum

X Analy-

Analyticũn quæſtionem & diſputationẽ concludamus: Cognouimus adhuc quàm defectus varius ſit, quámque multiplex redundantia: Logicam vniuerſam Analyticis prioribus complecti compoſitor Analyticus voluit: Debuerat itaque, vt iam ſæpe dixi, & definire & diuidere, & tandem partes definitas & diuiſas exemplis illuſtrare. At non iam repeto, Logicam initio non eſſe definitam generaliter, non diſtributã vniuersè: ſed partes ipſas (quas complecti magiſter voluerat) inuentionem, compoſitionem, reſolutionem, quàm miſerabiliter afflictas videmus? Inuentionis partes ſummæ decem ſunt, cauſſæ, facta, ſubiecta, adiuncta, oppoſita, nomina, cõparata, tributiones, finitiones, teſtimonia: Oppoſitorum locus videtur in Analyticis dãnari: tributionis certè locus planè damnatur: adiuncta & definitio, ſymbolis propriorum adiunctorum & definitionis non definiuntur aut explicantur, ſed vix attinguntur: de cæteris tacetur: tota inuentio ad ſyllogiſticam anteceſsionis & conſecutionis regulam alligatur: Sed inuentionis defectus fortaſſe excuſetur, & in Topicis inuẽtio priùs expoſita eſſe dicetur. Compoſitio & diſpoſitio locis aliquot nominãtur, ſed ita vt quiduis potiùs magiſter hîc, quàm diſpoſitionis, veluti logicæ artis lumen ſpectaſſe videatur: Non ponitur initio genus ipſum: nõ diuiditur in propoſitionẽ, ſyllogiſmum & methodum: propoſitionis doctrina nulla integra declaratur. Syllogiſmus (deus bone, meminiſſe horret) quot obſcuritatum nubibus obrutus eſt? Definitio enim obſcura: partitio non modò omiſſa de ſimplicibus & coniunctis ſyllogiſmis, ſed in ſimplicium figuris, omnes ſyllogiſmi falſò poſiti: cùm tamen magiſter ipſe non ſolùm exemplis, ſed regulis vtatur coniunctorum: & de propriis nihil eſt præceptũ: Commentitiorum verò principiorum, dici de omni & nullo: conuerſionum, omni ineſſe, nulli ineſſe, per eáque reductionum & demonſtrationum de rectis & obliquis concluſionum modis, quãta caligo cumulata eſt? Quid tres figuræ ſyllogiſmorum in tam infinitam caliginem demerſę, ſexies repetitę in abſolutis, in neceſſariis, in cõ

tingentibus,in neceſſariis & ſolutis,in neceſſariis & cõtingentibus,in contingentibus & ſolutis?quid inquam, figuræ illæ tres toties iteratæ,vanæ & nugatoriæ obſcuritatis non habuerunt?quid ſyllogiſmi ridiculæ illæ poteſtates,quam mentis impotentiam, & iudicij inopiam non oſtendunt?Ergo in geneſi cũ ille defectus eſt (quòd prima definitionum partitionúmque lumina detracta ſint) tum redundantia in tanta vanitate & inanium rerum aggregatione multò magis admiranda. Quid verò analyſis?quàm multis neceſſariis monitis deſtituta?quã multis ſuperuacuis onerata? De examine inuentionis, ſicuti ferè propoſitionis,nil ſeparatim præceptũ:de examine ſyllogiſmi tria poſtrema capita,quòd ſyllogiſmus ad impoſsibile nõ retexitur:quòd figura alia in aliã retexitur: & poſtremũ caput de ſophiſmate finitarũ & infinitarũ propoſitionũ, logicæ analyſeos nil habet. Verũenimuerò bonũ quod ex prioribus Analyticis erui poteſt,id potiùs amplectamur. Logicæ definitiones, partitiones primę nominatim & loco poſitæ nõ ſunt,tamen è prioribus Analyticis erui poſſunt:de locis inuẽtionis adiũcta,oppoſita,partes, definitio:è diſpoſitionis generibus ſimplex & cõmunis tũ propoſitio,tũ ſyllogiſmus: de methodo prudẽtię,crypſis erui poteſt: Analyſis logicę hypotheſeos,nõ modò pars,ſed prima ſummáque pars efficitur, vnde totũ opus Analyticũ nominatur. Analyſis appellatur cõfirmatio & illuſtratio inuẽtionis, compoſitionis:& verè appellatur : eſt enim logicæ artis prima informatio,meditatio,exercitatio:per eam ſiue ſcribamus , ſiue dicamus , diſputationem examinamus & reteximus. Ergo tam ſingularem logicæ facultatis partẽ iam toties adhibitam, hoc præſertim loco adhibeamus: geneſim etiam, vſũmque logicę & inuẽtionis & diſpoſitionis requiramus : Eſt enim logicæ artis pars longè maior & excellentior, quàm noſtrarum ſcholarum doctoribus vulgò videatur,qui nullam eius exercitationẽ, niſi contentionem de præceptis & altercationem putãt: De poëtæ , oratoris, philoſophi , omnis denique hominis,tua etiam vel ſcripta vel meditata tantùm ſententia

& diſputatione ſtatuere vis? propoſitiones conſiderandæ, quomodo pro veris aſſumptæ ſunt: partes in proprium inuentionis locum reſolue:ne quid in iis vitij ſit, aut obſcuritatis aut falſitatis,& reliquarum captionum, circunſpice: Hæc inuentionis & propoſitionis analyſis eſt:conuerte te ad alteram ſcholam: Syllogiſmum retexe: ſiquid deſit, exple:ſiquid ſuperſit, adime:tum figuram & modum diſpice. Eandem analyſim & partium & vniuerſi, idē examen in deliberationibus, in cauſsis forenſibus, in rebus omnibus & lectis & auditis & meditatis adhibe: prò ſancte Deus atque æterne! quā reperies noſtra (quæ vulgo nominantur) iudicia,præcipites & cęcas affectiones ex amore,odio,indignatione,commiſeratione, ſpe,deſperatione,voluptate, dolore,& cæteris hiſce affectibus concluſas eſſe! Atque exercitationis & vſus huius,quem ſyllogiſmi eſſe dicimus, gratiâ, exempla quædam liceat è diſputationibus ſuperioribus repetere. Vtilis & vera doctrina eſt conuerſionum & prīcipiorū dici de omni, dici de nullo:omni ineſſe,nulli ineſſe,vt docet Analytici operis compoſitor. Quamobrem? quia Ariſtoteles eam tradidit: Hoc verò non eſt iudicare,ſed quod ſimpliciter & imperitè credis, effutire.Quid ſi Ariſtoteles has nugas nunquam docuerit?vt credo: quid ſi etiam docuerit? Redeamus ad regulam ſyllogiſmi, examinemus hoc tam fallax iudicium:

Quod ab Ariſtotele traditur, eſt verum & vtile:
Conuerſionum,reductionum, & reliquorum principiorū doctrina ab Ariſtotele tradita eſt:
Eſt igitur vera & vtilis.

Heu mentes hominum à mente tam vehementer auerſæ!quale eſt ſyllogiſmi huius principium?quia non erroris ſolùm & falſitatis,ſed ſummæ impietatis plenū. Quàm enim multa falſa & impia tradit Ariſtoteles,qui mundum & æternum,& fato aſtrictum,qui mortales animos, qui hominis felicitatem & ab homine inchoari, & in homine terminari,ſicut alia permulta tam nefariè, támque impiè fabulatur? Deſcriptio Dialecticæ per inuentionis & diſpoſitionis definitiones & partitiones,&

exemplorum explanationes, res eſt arida & exigua, dixerit aliquis. Quid ita? Quia Ramus, homo nouus, hãc nouam nobis doctrinam attulit. O me infelicem, ſi logicè iſto modo & rectè de Logica iudicatur! At iſta noua doctrina, vetus Ariſtotelici Organi doctrina eſt: Ariſtotelicis principiis experientiæ, hiſtorię principiis, omnino de materia formáque artis ab Ariſtotele traditis fundata: Et quod adhuc diſputaui, ex Ariſtotelicis principiis diſputaui. Cõcluſiones duas in Dialectica & Animaduerſionibus diſputaui: prima eſt ad verum artis Logicæ vſum colligendum:

Naturalis rationis vera et abſoluta deſcriptio, Logica vera eſt:

Analytici libri propoſitionem iſtam approbant: experientia, hiſtoria in Analyticis celebrata collaudant.

Inſtitutio per inuẽtionis & diſpoſitionis ſpecies & partes, eſt veræ naturalis rationis & vſus, abſolutáque deſcriptio:

Huius aſſumptionis veritatem Analytica quoque ſuppeditant, totámque hypotheſim Logicæ artis in inuẽtione & cõpoſitione collocant, & analyſi confirmant:

Eſt igitur vera Logica.

Secunda ad falſum refellendum ex eodem argumẽto contra Organicæ Logicæ compoſitorem ſic eſt:

Vera logicæ artis deſcriptio proficiſci debet à naturalis rationis & vſus obſeruatione:

Organicæ Logicæ confuſio per Categoremata, Categorias, Interpretationẽ, Analytica, Topica, Elenchos, non eſt ab obſeruatione naturalis rationis & vſus profecta:

Organicæ igitur Logicæ confuſio non eſt vera Logicæ artis deſcriptio.

Conſiderate, doctores huius artis & magiſtri, priorem illum ſyllogiſmum: verſate propoſitionem, inquirite in aſſumptionem, coniunctionem partium vniuerſam accuratè conſiderate: id eſt dialecticè, ſicut ra-

rientiam, hiſtoriam conſequi vult: ſi non aſſequitur admoneri & dirigi cupit: Conuertite iudicium veſtrum ad alteram ſyllogiſmi ſecundi ſpeciem: propoſitionem intentis animis expendite: aſſumptionem æquis animis diſceptate: totam denique concluſionem ſeuerè examinate: Animaduerſiones Ariſtotelicæ ſunt: hęc verè & incorruptè de propoſitione dubia iudicādi regula eſt, quā contra Organici compoſitoris tenebras, contra publicæ calamitatis ſophiſmata defendo & vindico: doctrinam eius clariſſimam doceo, quam Organicus magiſter confundit: vſum eius in omnibus dubiis propoſitionibus æſtimandis & iudicandis oſtento, prædico, celebro: Doceo hanc eſſe vnicam & ſingularem, & communem rerum vniuerſarum, & tamen etiam propriam ſingularium, qua verum & falſum in omnibus dubiis propoſitionibus percipiatur: tantæque veritatis authoritatem ex Analyticis repeto: Quicquid temerè concludendo peccāt homines, errore ſyllogiſmi & ignoratione peccant: quicquid verè & conſtanter concludendo iudicant, id ſyllogiſmi veritate ac conſtantia iudicant. Hoc aureum & cœleſte Dei omnipotentis donū amemus & colamus: hoc lumen eſt omnibus (quæ toto cœlo nitent) ſideribus lōgè clarius, longè diuinius: hoc lumine, peritorū, imperitorum, ſenum, iuuenum, omnis denique ætatis & ingenij concluſiones confirmantur: hoc lumine homines cum beatis illis mentibus cōmuniter fruuntur. Quare faciamus imposterùm, vt tantum Dei donum, non ad nugatorias de præceptiunculis ſophiſticis altercationes, ſed ad vſum prudētiæ, ad humanitatis ſubſidium, ad vitæ auxilium referamus: & deſinamus iis iraſci, qui omnium poſſeſſionū, quas homines habent, pulcherrimā tenebris liberare, & in lucem proferre cōtendūt: Qui Ariſtotelis Logicā (ſiquid nomē hoc rei eſt) ab inertis & ignaui interpretis & cōpoſitoris inſcitia vindicāt, & ordine ad vſum potiore & faciliore collocant: qui ex Ariſtotelis ſententia, Logicam analyticè tractant: imò vt geneſim quoque proponamus, qui nō ſolū interpretādo, ſed imitādo, meditādo, ſcribēdo, di

cēdo, exercēt: Opificū induſtriā in Porphyrio cū philoſophorū noſtrorū inertia cōparaui: Logicos logicis pręceptis eruditos, vſu nō inſtructos, mortuos Logicos in Categoriis appellaui: Heliogabali nequitiā, ſcholaſticæ noſtrorū tēporū ignauiæ ſimilē in ſymbolico doctore cōſtitui: Iā noſtra monitione nihil hîc opus eſt: analyticæ doctrinæ authoritas hāc ſeueritatē ſibi ſumit. Analytica exerces in diſputatione de analyticis præceptis: vſū eorū in poetis & oratoribus, philoſophis, in ipſis denique Analyticis explicādis nullū oſtēdis: Analyticus author errare te & labi coarguit: Logicæ hypotheſeos finis eſt, rei propoſitę rationes et argumēta inuenire, cōponere, reſoluere, vt docet analyticus magiſter. Tu clamādo de præceptis et altercādo nihil arte inuenis, nihil arte diſponis, nihil arte reſoluis et retexis. Analyſis Logicæ ad oīm diſputationū vel ſcriptarū, vel dictarū cōfirmationē et illuſtrationē, deinde geneſis ad effectionē ſimiliū, vel etiā præſtantiorū operū adhibēda eſt, vt docet Analyticus magiſter: vt Ariſtoteles ipſe viuus, ſicut iā ſæpe dixi, exercuit: Tu omniū eiuſmodi exemplorū analyſim cōtēnis, geneſim ſimiliter deſpicis. Analyticus author docet aliā eſſe ſciētiā vniuerſalē, aliā actu: illáque inſtructū, hac priuatū falli poſſe: imò qui actu ſciētiā habeat, hāc ſimpliciter & abſolutè ſcire dicit ca. 1. primi de Demōſtratione: Tu cōtrà totā Logicā facultatē in eius vniuerſalibus pręceptis, in ſcholaſtica et inerti de iis altercatione cōſtituis: analyſeos aut geneſeos vſum ſcribēdo dicendóue nullū exquiris. Ergo doctoris analytici, imò Ariſtotelis iudicio, culpa et ignauia noſtrarū ſcholarū dānatur, quæ nullū Logicę artis vſū, nullā exercitationē niſi in clamore et præceptis intelligit et ſuſcipit. At ſi quid in toto Organo Logico, Ariſtotelis noīe dignū eſt, hęc monitio eſt: et tamē inuēti ſunt Ariſtotelici nēpe iudices, à quibus dānaremur, quòd iſtā Ariſtotelicā Logicę exercitationis induſtriā et diligētiā amaremus & imi

Antiochũ veniſſet exul, proq́ue eo, quòd eius nomẽ erat magna apud oẽs gloria, inuitatus eſſet ab hoſpitibus ſuis, vt eũ quẽ dixi, ſi vellet, audiret: cũq́ue is ſe nõ nolle dixiſſet, locutus eſſe dicitur homo copioſus aliquot horas de imperatoris officio et de omni re militari: Tũ cũ cæteri, qui illũ audierãt, vehemẽter eſſent delectati, quęrebãt ab Hãnibale, quidnã ille ipſe de illo philoſopho iudicaret: Hic Pœnus nõ optimè græcè, ſed tamẽ liberè reſpõdiſſe fertur: Multos ſe deliros ſenes ſæpe vidiſſe, ſed qui magis quã Phormio deliraret, vidiſſe neminem. Neque mehercule iniuria: Quid enĩ aut arrogãtius, aut loquacius fieri potuit, quàm Hãnibali, qui tot annos de imperio cũ populo Romano, omniũ gentiũ victore certaſſet, græcũ hominẽ, qui nũquã hoſtẽ, nũquã caſtra vidiſſet: nũquã denique minimã partẽ vllius publici muneris attigiſſet, pręcepta de re militari dare? Hæc Catulus. Phormionẽ verò quendã nobis Ariſtotelẽ hoĩes hi faciũt, ſine vſu, ſine experiẽtia rerũ cõfingũt, & inertiæ atque pigritiæ ſuæ velut authorẽ faciũt. At ipſe (ſi is eſt tamẽ Ariſtoteles) vel in hoc Organo iſtã calumniã à ſe deteſtatur: omnia præcepta Logicæ artis ab experiẽtia deducẽda, omnia ad analyſim, ad omnis generis vel ſcriptã, vel dictã diſputationẽ examinãdã referenda præcipit: quíque ethicũ illud ſuum maximè ſibi propoſuerit, Neque ſanè quid virtus ſit, ĩtelligere ſatis eſt: ſed vt habeamus & vtamur, enitendũ eſt. Quãobrem ex Organo Logico, quæ Ariſtotelicæ philoſophiæ, quæ veræ Logicę principiis conuenient, ad verã Dielecticã referamus: reliqua inutilia in Organo ipſo Logico relinquamus: Neque tamẽ Analytica priora de bibliothecis eiiciamus, ſed potiùs vt cõſtet, vnde materies operis noſtri ſumatur, ad vetuſtatis & originis authoritatẽ conſeruentur: vt Varro, Priſcianus, Valla, Diomedes cõſeruantur, quãuis nõ eorũ libri, ſed ars ex illis educta, & ad vſum cõformata, pueris proponitur. Denique principia Ariſtotelis de materia artis, déque forma artis teneamus, omniaque iis conſentanea probemns, cõtraria tollamus.

FINIS LIBRI OCTAVI.